NORVEGIA SACRA

NORVEGIA SACRA

AARBOK
TIL KUNNSKAP OM DEN NORSKE KIRKE
I FORTID OG SAMTID

NITTENDE AARGANG
1939

OSLO 1950

I KOMMISJON HOS JACOB DYBWAD

Utgitt efter tillak av
den Norske Kirkes biskoper
Redigert av Oluf Kolsrud †

JOHANSEN & NIELSEN BOKTRYKKERI, OSLO 1950

NORVEGIA SACRA

1939

INNHOLD

Side

Magnus Brostrup Landstads dagbok 1825-1829. Ved *Sigurd Kolsrud* og *Ingolf Kvamen* 1

Beretninger om den Norske Kirke i 1938. Avgitt til det Kgl. Kirke- og Undervisnings-Departement av den Norske Kirkes biskoper 93

I. Oslo bispedømme. Av biskop dr. *Eivind Berggrav* 93

II. Hamar bispedømme. Av biskop *H. Hille* † 98

III. Agder bispedømme. Av biskop *J. Maroni* 104

IV. Stavanger bispedømme. Av biskop *J. C. Petersen* 109

V. Bjørgvin bispedøme. Av biskop *Andreas Fleischer* 118

VI. Nidaros bispedømme. Av biskop *J. Støren* 125

VII. Hålogaland bispedømme. Av biskop dr. *Sigurd Normann* † 135

Den Norske Sjømannsmisjon i 1938. Ved pastor *A. Olsen* † 145

De norske misjoner i 1938. Ved pastor *A. Olsen* † 151

Ved professor Oluf Kolsruds død forelå manuskript til Beretninger om den Norske Kirke i 1938 og avdøde misjonsprest A. Olsens oversikter over misjonsarbeidet. Årbokens øvrige innhold er tilføyet senere. Cand. theol. Ingolf Kvamen har gjort alt i stand til trykning og har sammen med undertegnede lest korrekturen.

Sigurd Kolsrud.

MAGNUS BROSTRUP LANDSTADS DAGBOK 1825–1829.

Ved *Sigurd Kolsrud* og *Ingolf Kvamen.*

I Norvegia Sacra 1921, s. 111—126, er det prenta fyrst ein biografi over sokneprest Hans Landstad (1771—1838), skriven av sonen, salmediktaren Magnus Brostrup Landstad (1802—1880), og dinæst ein sjølvbiografi av salmediktaren, båe med ættehistoriske og andre upplysningar av H. G. Heggtveit.

I denne sjølvbiografien, s. 117 f., fortel M. B. Landstad at han tok artium 1822, var huslærar hjå rittmeister Bergh i Gran på Hadeland 1825—26, tok embetseksamen i desember 1827, vart utnemnd til residerande kapellan i Gausdal i november 1828, og heldt brudlaup i mai 1829 med Wilhelmine Margrethe Marie Lassen (1808—1892), som han hadde vorte kjend med då han var huslærar i Gran.

Då han for til Hadeland og vart huslærar, tok han til å føra dagbok. Ho fyller tvo små oktavband som tilhøyrer hans sonedotter, fru høgsterettsdomar Breien, Solvegen 121, Nordstrand. Bøkene femner om åri 1825—29. I fyrstningi er det uppteikningar frå mest kvar einaste dag, men etter kvart vert det mange små og store millomrom millom kvar dag eller kvar bolk han skriv i boki. Likevel er det samanheng; for til vanleg fortel han etterpå i store drag um det som har hendt i den tidi boki har kvilt.

Boki må segjast vera svært forvitneleg. Landstad fortel um Hadeland, gjev små glyttar frå arkeologi, folkeminne, ovtru, og frå folkelivet i heile det året han var der. Ikkje minst interessant er det han fortel um seg sjølv, beinveges og umveges. Me fær læra Landstad å kjenna som det varme kjenslemennesket, den uppglødde naturelskaren med eit visst lag til tunglynde. Med

sterke kjærleiksband er han bunden til heimen, og han syrgde svært då han i november 1825 miste ein yngre bror, like eins som då han ni år før hadde mist ein som var eldre. I dagboki gjev han mange gonger ord for si barnlege og trygge tru på Gud, og hans teologiske syn kjem klårt fram, serleg når han kommenterar og kritiserar prestane i Gran og preikone deira. Han sameinar ein ortodoks teologi med ei heller frilynd livsføring. — Det er ikkje kvar dag han har noko å skriva um i dagboki, men jamvel d e t segjer han på ein frisk og original måte, kanskje med eit lite rim, so dagboki aldri vert keidsam.

Alt i desse åri syner han seg som ein merkeleg mogen poet. Dagboki har mange rim og dikt, sume nokso lange, og dei fleste er gode både i tankeinnhald og i form. Hans «Digte og Sange» (1879) inneheld nokre dikt frå Hadelandstidi. På slutten gjeld dei fleste dikti den nyvunne kjærasten, som har teke hans heile hug og hjarta. So å segja alle dikti i dagboki, finst i papiri etter M. B. Landstad i Universitetsbiblioteket (ms. 8vo 1481 og 1483), dei fleste meir eller mindre umarbeidde, sume med fleire vers enn i dagboki.

M. B. Landstad hadde sterke nasjonale hugmål. Då han slutta å nytta boki til dagbok, tok han til å føra inn «Provinsialismer», uppteikningar av dialektord frå Telemark, Hadeland og Gudbrandsdalen.

Saman med dei segner og merknader um folkelivet som finst på ymse stader i dagbøkene frå 1825 og utetter, er ordlista varsel um det seinare storverket med folkevisor og tradisjonar, det som har gjeve honom eit so ærefullt rom i åndslivshistoria vår.

At Landstad har ervt filologiske interessor etter faren, er rimelegt; ogso Niels Sveinungsson, som var huslærar hjå faren, skal ha lært noko um framande mål hjå soknepresten. Men um Hans Landstad har brytt seg med å jamføra dialektane på dei ymse stader der han verka, er vel uvisst; det var helst dei gamle måli han la seg noko etter.

Målføresamanlikningane til M. B. Landstad kom vel mykje av seg sjølve, med di han hadde nordlandsk (og trøndsk?) barndomsmål, dinæst lærde ymse telemål, so høyrde hadelandsk, og til slutt vart kjend med gudbrandsdalsmål i Gausdal.

Orduppskriftene ser ut til å vera frå 1829 eller 1830. Han kann godt ha havt eldre spreidde notat, som han no skipa til.

Målførejamføringane er eldst. So veks talet på ord, og han lagar ei alfabetisk ordsamling. Dei rom han har etla bokstavane, er utnytta heilt berre for *H* og *K* og *R* og *W*, og for *Q* og *S* er det endå for snaudt rom.

— — —

Det er greidt å sjå at dagbokskrivaren har lese igjenom boki eller bolkar av henne etterpå og gjort sume rettingar og brigde. I 1869 har han sett ein liten merknad på titelbladet: «En Umodenheds- og Gjærings-Tid af mit Liv» med dato og årstal, og same dagen har han skrive ei stutt innleiding til dagboki, der han fortel at det var økonomien i heimen som dreiv han til å verta huslærar. Det er mogeleg at sume rettingar inne i boki er frå dette året; andre rettingar er eldre, og sume frå same tid som sjølve boki um lag. I dei fleste høve gjeld det berre små formelle ting, og me ser då bort frå den upphavlege formi. Andre stader kan det ha si interesse å samanlikna med den upphavlege teksti, som då er å finna i notar på foten av sida, saman med andre upplysningar og merknader.

Dagboki vert her utgjevi i den form ho no har med dei rettingane som forfattaren sjølv har gjort.

Dagboki har heller mange avstyttingar. Sume av dei let me stå, andre — som ikkje ser godt ut på prent, men som elles er tydelege nok — fyller me ut, utan å nemna det i merknader. På same måten gjer me nokre få stader små brigde når det gjeld teiknsetjing, stor eller liten fyrebokstav, og tydelege skrivefeil i manuskriptet. Elles er rettskrivingi, som sume stader er noko ujamn, ikkje brigda. Dei fleste merknader har underskrivne Kvamen ansvaret for.

Dr. philos. Eirik Vandvik har hjelpt til med å umsetja og identifisera dei latinske innskoti og sitati.

Sigurd Kolsrud. *Ingolf Kvamen.*

Dagbog for Magnus Brostrup Landstad 1825-1829.

Side

Første Deel 5

1825 6

1826 49

Anden Deel 67

1827 74

1828 77

1829 85

Verdens Glæde 87

Laxen 87

Provinsialismer 89

Familieoptegnelser 91

Dagbog for Magnus Brostrup Landstad.
Begyndt den 1ste Juli 1825.

En Umodenheds- og Gjærings-Tid af mit Liv. 23/5 69.

Første Deel.

«Læs det Kapittel i din Skjebnes Bog,
Som Viisdom dig at læse selv tillader —
Dit første Liv. At læse fremad skader
Din Kolighed; og Døden kommer dog.»
Baggesen.

Anmerkning 23/5 69. Paa Grund af at jeg havde 2 Brødre, som trængte til at faa Lærdom og komme ud fra Hjemmet, hvilket ikke kunde ske saa længe mine Forældre skulde understøtte mig under mine Studeringer, og Omstændighederne gjorde idetmindste den Enes Fjernelse fra Hjemmet paatrængende — besluttede jeg at gaa ud i Verden som Huslærer, og modtog imod mine Forældres Ønske en Huslærerpost hos Ritmester Bergh[1] paa Næs i Gran paa Hadeland efterat jeg var færdig med 2den Examen. Med min Bortreise fra Kristiania og mit Logis der hos en titulær Captaine — begynder følgende Notitser. Det bemærkes, at Ritmesteren sendte mig en Ridehest til Befordring, og at jeg som Rytter paa en gammel Dragonhest forlod Hovedstaden.

— — — —

Jeg har aldrig angret paa den Beslutning, men takker Gud — det var mig gavnligt og — jeg fandt min kjære Hustru der.

---

1 Rittmeister Carl Jakob Bergh, 1787—1864, R. S. O.; sjef for 4. eskadron (den Hadelandske) av «Det Aggershuusske ridende Jægercorps». Dei tri borni hans: Edvard, Anton og Caroline er oftast nemnde E., A. og C.

Juli 1825.

Den 1ste. Naar man skal drage til et fremmed Sted, og til ukjendte Folk efter eget Valg, og dog kun veed det, at der venter en møisom Beskjæftigelse — underlig er man da tilmode; man veed ei enten man er traurig eller glad og er derfor enten ingen af Delene, eller og Begge. I en saadan blandet Sindsstemning forlod jeg idag Kl. 5 Sengen for at gjøre mig rede til Reisen. Først skrev jeg et Brev til Meldahl[1] angaaende udførte Kommissioner. I dette indsluttedes 50 Spd. — Dernæst skrev jeg hjem saaledes:

«Om 1 a 2 Timer forlader jeg Byen og drager min Bestemmelse imøde. Ikke mange Ord er her derfor Tid til. Min Hensigt er at tage nogen Afsked med Dere — nei! vi blive jo ei længere fjærnede fra hinanden nu end tilforn; og det Baand, der har draget os, og vore Tanker, hinanden imøde — er end Gudskelov! lige stærkt. Glad vil jeg være ved fremdeles ofte at modtage Efterretning om Eders Velbefindende, og glade veed jeg vist Dere ville modtage Underretning fra mig. Men jeg vil blot sende Eder — bedste Forældre — min Tak, den varmeste Tak, der nogensinde kom fra en Søns Hjerte, og hvoraf mit Indre stedse skal brænde for Eder — den vilde jeg sende. Hvad jeg har at takke for er mere end der kan siges, og mere end der kan føles af andre end mig. Ei alene for Bekostning og Møie, for Omsorg og Bekymring, for Raad og Daad, er det jeg har Eder at takke — men nest Gud Eder[2] for Alt. En oprigtig Bestræbelse for at denne Opoffrelse for mig aldrig maatte tykkes Eder frugtesløs — det skal være min Tak, den eneste jeg kan yde, og som jeg haaber ei er Eder den mindst kjære. Ikke vil jeg herved ligesom frasige mig Eders ledende Haand for de kommende Dage. Vel haaber jeg ei at volde Eder Bekostning mere; men derimod vil jeg saare ofte komme til at trænge Eders Raad, det jeg veed staaer mig rede, og Eders Omsorg og Bekymring, den jeg veed I ikke spare. Som han mindes Eder — saaledes veed Jeg I mindes den hengivne Søn M. B. L.» —

.... Jeg var færdig med at pakke ind. Klokken slog 9, og jeg havde det tungeste Arbeide tilbage — at tage Afsked med mine faa Venner og endnu færre Veninder. — Trangt var det mig om Hjertet — thi: naar og hvorledes samles vi igjen? hvad kan inden kort Tid hændes Eder? hvad mig? Disse Spørgsmaale, og flere deslige, der alle udtrykkes i det veefulde Ord: «Farvel!» hvormed enhver Afsked hilsede mig, disse ere i Sandhed mægtige nok til at gjøre det kort- og svagsynede Menneske trang om Hjertet. — Jeg kom hjem igjen. Hæsten stod opsadlet og ventede. Severin[3] sad med Haand under Kind, og Taarene faldt tunge som Bly fra de bortvendte Øine. Dette gjorde mig hjertelig ondt. — Jeg følte, hvad han maatte føle, der nu blev hartad uden Ven og Bekjendt i den store Bye, langt fra Hjemmet, han nylig forlod. —

---

1 Soknepresten i Hjartdal. Sjå dagboki 10. og 25. mars 1828.
2 «nest Gud Eder» er innskote seinare.
3 Broren, Severin Christian, f. 27. oktober 1808.

Men, det kunde jo ikke være anderledes, jeg havde jo saa nøie overveiet Tingen i Forveien, og bortstødte derfor nu ligesom nødtvungen den Bebreidelse jeg uvilkaarlig gjorde mig selv. Jeg havde meget at sige S., mange Formaninger at give, men kun faa Ord var jeg istand til. — Jeg gik for at tage Afsked med min Vert.[1] — Der stod han, klædt i Gult og Blaat fra Top til Taa — stram som en Svovelstik. — Han skulde nemlig i Fadderstas. Vognen ventede for Døren; thi stod han som paa Naale. Men desværre maatte han længe blive staaende paa dem, saasom Fruen nu først fjomsede med at faa en Kjole paa, og ventede endnu sine Skoe fra Skomageren, der tilstrækkelig blev fordømt. Ogsaa syntes han at blive stukken af en anden Naal — jeg veed ikke hvor — da jeg sagde ham, at jeg ikke endnu kunne betale de Dalere jeg skyldte. I saadanne Øieblikke var luttert Militært at vente; gjensidige stive Komplimenter var derfor vor Afsked. Fruen derimod neiede saa ugenert og saa dybt, at jeg nær havde maattet løfte hende op igjen. Da disse vare borte, og jeg havde stoppet et Par Spegepølser i Lommen, medgave Døttrene mig deres, som jeg troer, mere velmente Afskedsønske. —

Jeg kastede mig paa Hæsten og slingrede afsted. Klokken var allerede 11½. Ved den sidste blot formelle Afsked var jeg bleven ligesom oprømt — nu sad jeg der igjen som en Drømmende. Med Et var det, som om jeg vaagnede og mærkede nu først at jeg allerede havde lagt Byen bag mig. Jeg saae mig om, og see! Lærken svingede sig i Hobetal op fra den gulgrønne Eng med bløde Toner, dem en mild Foraarsvind tjenestvillig tilviftede mig, blandet med Blomsterduft — og hvem maatte ikke da vaagne — han slumre nok saa tungt. Jeg blev i Sandhed oplivet, standsede, vendte Hæsten om og sendte et tankefuldt Blik henover den larmende Bye, men et længselfuldt til de vestlige Fjelde der omgjerde min Fædrenebolig. Da hørtes en klynkende Qvidren ved Siden af mig, og see — paa en tør bladløs Green sad en lille fremmed Fugl og tonede saa ømt, som vilde han qvæde mig en Afskedssang. Jeg forlod ham hartad med Taarer. — Snart var jeg ved Grorud. Paa mit Spørgsmaal om Veien til Moe viste man mig til Venstre, jeg dreiede om, og betraadte en Vei, jeg aldrig før havde vandret. Nogle Bakker opad, og jeg befandt mig i en mørk Granskov, i hvilken, saalangt jeg fra min drabelige Ganger kunde overskue samme, ikke rørte sig et levende Kræe. Imidlertid havde tykke, sorteblaae Skyer tilhyllet den nordvestlige Horizont foran mig. Solen skinnede klart paa den sydlige Himmel, men disse opslugede alt Lys, og rugede som over den yderste Dag. Skulde der kunne gives Forvarsler, og skulde man troe paa dem, da spaaer dette mig intet Godt — saaledes tænkte jeg, og pidskede paa Hæsten af Utaalmodighed over denne Tanke. Endelig var det som om Himmelen revnede, Tordenen knaldede frygteligt, og Regnen faldt i Draaber, store som Ærter. Jeg var inden et Øieblik gandske gjennemblødt. Men — «efter Regn kommer Solskin» — Himmelen klarnede, blidt skinnede atter Solen, Vellugt op-

---

1 Kaptein F.; sjå 9. juli 1825, og «Anmerkning 23/5 69» framanfor.

steg fra den lædskede Jord, glad fløi paa ny den travle Svale omkring, ogsaa jeg syntes at aande friere, thi Skoven var forsvunden, og en blid Dal udbredte sig for mig — Nittedalen, eller som Bønderne kaldte den Nedalen. — Værdig thronede Kirken paa en Høide til Høire. En paafaldende Rolighed herskede allesteder, neppe et Menneske var at see, Landmanden syntes at udhvile sig, overladende Naturen til Udvikling ved egen Kraft. Ved Enden af Nittedal kom jeg til Skydsskiftet Moe, hvor jeg hvilede min Hest, og gottede mig selv med en tyk Melkebunke. Herfra bøier Veien sig lidt mere mod Vest og man træder ned i Hakedalen; et Anex til Nittedal, en ret smuk Dal, der gjennemstrømmes af en lille Elv, her kaldet Storelven, skjøndt den neppe kan fortiene mere end Navn af Bæk, den kommer fra et lille Vand i Jevnager. Denne Dal skal have faaet sit Navn af en Kong Hake, som i Oldtiden der skal have boet, og blandt andet ført en blodig Kamp paa Sletten ved Aabredden, hvorom vor Digter Schwach herligt har sjunget. Jeg drømte mig tilbage i det svundne Old, jeg saae de drabelige Forfædre her stædte i den blodige Hildurleeg iførte Jernklædningen, og væbnede med Sværd, Landse og Bue, saae hvorledes man huggede til sin Modstander saa det bugnede i Staalpandseret, og hvorledes Blodet flød gjennem Brynjens Sammenhæftninger. — End gled jo her den samme Flod, der drak deres Blod, gjennem den samme Slette, der vist ei havde andet Udseende dengang. End spirede maaskee de samme Blomster, der bleve knuste under deres Fod, op fra den i Jordens Skjød bevarede Rod. — Saaledes drømmende kom jeg til Skydstadsionen Bjønneholdt tæt ved Hakedals Jernværk, der kun drives om Vinteren. Paa Veien hertil reiser man og forbi Hakedalens Kirke, et lille faldefærdigt Capel. — Gjennem lange Granmoer kommer man herfra ind i Jevnager paa Hadeland, en frodig Bygd, men som Tusmørket, og Regnen, som nu igjen, uden at ophøre, begyndte, hindrede mig i nøie at betragte. Gjennemblødt fra Top til Taa kom jeg endelig til Haakenstad i Grans Præstegjeld, hvor jeg havde bestemt at overnatte. Jeg kom paa en stor Sal, hvor Støvet laae en Finger tykt paa Bord og Bænke. Da jeg vel havde lagt mig og skulde til at slumre, kom 2 Bønder og lagde sig i en anden Seng. De forstyrrede min Søvn længe ved deres Praten, og saasom de gave Lyd fra sig fra mere end en Ende incommoderte de baade mine Øren og Næse. Jeg gik næsten fra mig selv af lutter Ærgrelse, men hvad var her andet at gjøre end give sig Gud i Vold og blive i den Stilling man var. Formodentlig havde man om Aftenen antaget mig for en ubetydelig Person, man ei behøvte at genere sig for, thi da man om Morgenen fik see min Cocarde og hørte jeg skulde til Ritmæsteren, begyndte man at blive meget ærbødig.

2den. Længe spurgte jeg idag efter Skydsskafferen uden at kunne faae ham i Tale. Endelig kom der en Mand med et kobberrødt Fjes og en, en tomme lang, Kridpibe i Munden; jeg spurgte om han var Skydsskaffer: «*Nei — jeg er Gjestgiver*» var hans imponerende Svar. «Nu jeg beder om Forladelse! men upaatvivlelig maa De

enten være begge Deele eller og blot det Første, thi en Gjestgiver befatter sig neppe med det møisommelige Arbeide at skaffe Reisende Skyds, hvilket jeg af Dagbogen seer De Hr. Gjæstgiver maa gjøre; men Talen er ikke derom, den skulde være om en Skoe, jeg vilde faa Dem til at lægge under min Hæst, der tilhører Ritmæsteren Bergh.» Over disse sidste Ord blev han ydmyg, men over de første blev han flau, og jeg gottede mig over at have taget en lille Hevn over en af mine Næse- og Søvnforstyrrere, thi som saadan gjenkjendte jeg ham strax. — Nu havde jeg blot 2½ Mil igjen til Maalet. Min Hæst hinkede, og jeg reed derfor sagte. Viid var Udsigten gjennem det frodige Gran, og afvexlende ved de hyppige smaae Høider og Dale, af hvilke sidste enhver er forsynet med et lille Kjærn, eller Indsøe med stillestaaende Vand, hvoraf der er en saadan Mængde, at det er bleven til et Ordsprog: at der er saamange Kjærn i Gran, som der ere Dage i et Aar. — Hvor underlig blev jeg tilmode da jeg kom til Grans Kirke, thi nu kjendte jeg mig igjen at jeg som Barn for halvtandet Decennium siden havde været her da vi flyttede fra Nordland til Vinie. Grant huskede jeg endnu den Morgen, jeg med Far og Mor gik her og besaae Kirkerne; grant huskede jeg, man fortalte, at disse 2 Kirker paa en og samme Kirkegaard (:hvilket vel er et saare skjeldent Tilfælde:) skulde være opbyggede af 2 uenige Søstre. Ikke vilde jeg have troet den, som da havde sagt mig at jeg om en 14 a 15 Aar skulde komme her igjen, og det som Student og Informator. — Saa lidet vide vi om Fremtiden og vor Skjebne i den! Hvad om vi ei vidste, at den stod i hans Haand, der leder Alt til vort Vel? — Men ogsaa Kirkerne havde undergaaet Forandring. — De havde begge til forskjellige Tider bleven antændte af Lynild og opbrændte; blot den ene var istandsat, af den anden stod kun de forbrændte Mure igjen, og disse, inden hvilke man fordum knælende tilbad for den Allerhøiestes Ansigt, de tjene nu til Boelig for Himmelens Fugle. O! qvid non valet mutare vetustas.[1] — Formodentlig ere disse Kirker fra den Catolske Tid. Hvad der kan have været Aarsag til, at de ere byggede ved Siden af Hinanden, og som det synes, omtrent paa en og samme Tid — er uvist. Det omtalte Sagn er lidt troligt, da Søstrene i saafald vist ikke havde bygget saa nær hinanden. Paa Præstegaarden strax ved til Venstre findes et muret Huus, der rimelig er fra samme Tid, og har Udseende af at have været en Celle; det har næsten ingen Vindver.

Endelig kom jeg mit Maal i Sigte. Paa et Næs eller en Halvøe i Randsfjorden ligger Nes Anexkirke og tæt ved samme boer Ritmæster Berg. Ganske stiv af Ridningen kravlede jeg af Hæsten. Den Første mig mødte var en af mine Disciple, med et muntert Ansigt, levende Øine og hans Kinders Rødme viste, at han ei havde seet Dagens Lys i den qvalme Bye men i Naturens Skjød. Han viste mig ind i en peen, men tom Stue og fortalte mig at hans Fader ei var hjemme. Nu kom ogsaa min anden Discipel, der omtrent havde samme Udseende; og endelig Fruen,[2]

---

1 Kva kan ikkje tidi brigda?

2 Olavine Cathrine, f. Olavsen, 1789—1855. Sjå 16. juli.

en simpel ligefrem Kone, det kom strax i Discurs da hun fortalte at hun havde været i Sillejord hos sin Svoger Grønvold[1] i Solners[2] Tid, og vidste godt Beskeed om adskilligt der. Det morede mig meget at træffe nogen der kjendte til Tellemarken, hvilket desværre er yderst vanskeligt. — Jeg gik ud at see mig om. Først faldt Kirken mig i Øinene, der hæver sit rustede Spiir fra et gamelt mosebegroet Taarn. Paa de Henslumredes Grave staae kun simple, smaa Træstøtter, der uden nogen Lovtale vise den til Hvile Hengangnes Navn. Føds- og Dødsdag, og intet videre; hvilket efter min Anskuelse og er det Rigtige, men som saa skjelden følges. Var den Hedenfarne berømt, er hans Navn, der isaafald senere udslettes af Efterkommernes Erindring end af et forgjængeligt Monument, os nok for at erindre hans Daad med taknemmelig Varme. Var han ubekjendt, og dog Berømmelse værdig — føle vi dog saa saare lidet ved den Berømmelse ham tillægges paa et Gravminde, og attraaede han ei Berømmelse i Livet, attraaer han den vist langt mindre efter Døden. — Ogsaa de varigste Gravminder smuldre hen. Engang vil komme den Tid da man træder paa en tør Græshøi, og Ingen mindes længere ham, som derigjennem hjemvandrede til det fjerneste Fjerne! Til Kirkegaarden stødte en Have — det var Oberste Bentzens hvis store Bygning jeg nu blev vaer strax ved. Venlig klynge disse 2 Gaarde sig om Kirken af hvilken de ligesom fredes og beskyttes. I vor Have fandt jeg et Lysthuus, der gandske var en levende Løvhytte. — Her, tænkte jeg, skal Du gotte dig mangen Gang med Testamentet i Haanden, thi i den fri Natur og saa nær Guds Tempel maa hans Ord bedre kunne forstaaes og føles. — Den øvrige Dag tilbragtes uden Hendelser. Jeg skulde tilsengs; og blev til den Ende bragt i en lille gammel Bygning paa et skumelt Værelse — dette skulde være min Læsehybel. Jeg betragtede nogle forlorne Skilderier paa Væggen, og fandt en Digterinde mellem Moshemius[3] & Johannes Baggerus,[4] episcopus Sellandiæ, Professor etc. etc. — en løierlig Triplicitet; Digterinden sad med sin Harpe i Haanden, hendes Naboer med den opslagne Bibel. Jeg traadte hen til Vinduet — der har jeg den meest romantiske Udsigt af Verden! Haven nærmest, dernest de grønne Agre og brogede Enge, der begrændses og omfavnes af en Bugt, der gaaer ind fra Randsfjorden, og paa hvis anden Side Øiet stiger saa let ad en med Gaarde bestrøet Skraaning og til en Skovaas, hvor Granen synes at strække sig efter de paa Himmelbuen blinkende Stjerner. — Det begyndte allerede at blive mørkt. Jeg satte mig til at skrive i min Dagbog. Nu skulde jeg see op — See! der stiger Fuldmaanen med sit rødliggule Skjær op bag Høien og forgylder den sig blidt krusende Søe. Et herligt Syn, det jeg længe nød taus — tænkende: Du skuer Alle, og Alle skuer

---

[1] Hans Mow Grønvold, 1771—1841; kaptein, seinare oberst. G. m. Nine (Christine Jonine Marie), f. Olavsen, 1785—1868.

[2] Nicolai Solner, 1753—1810; sokneprest i Seljord 1800—1810.

[3] Johann Lorentz v. Mosheim, 1694—1755, tysk teolog og kyrkjehistorikar.

[4] Hans Bagger, 1646—93; biskop på Sjælland.

Dig! Til Dig skuer maaskee i dette Øieblik mangen af mine Venner med samme Følelser som jeg. Hos Dig mødes altsaa vore Blikke — maaskee vore Tanker — o! vær du vor Tolk! Min Stemning er i Aften mere rolig og selvtilfreds da jeg har seet, hvorhen jeg stevnede og da det første Bekjendtskab er gjort, thi i Begyndelsen «vogte Alles Øine paa Dig», og spørge sig selv: *Er det Informatoren?* — Alt er nu stille, kun Veirhanen rasler, og dysser mine trætte Øine i Søvn, hvis Raad jeg ogsaa følger. —

Den 3die. 5 Søndag p. T. Lenge er det siden jeg vognede en saa skjøn Morgen — Solen stod zittrende paa den østlige Himmelbue. Ikke en Vove forstyrrede det blanke Vandspeil, der ligesom hvilede for bedre at kunne indsue Solens qvægende Straaler. Rundt qvidrede Smaafuglene og Lærken svang sig syngende op til mit aabne Vindue — da sang ogsaa jeg:

See! her er godt at være,
Her i den fri Natur!
I Byen nys desverre
Jeg sad som Fugl i Buur;
Ei Solens blide Lue
Mig jog af lumre Seng
Som her til Fryd at skue
Trint henad Blomstereng.

Men underfulde Længsel
Jeg følte allenstund
At slippe af mit Fængsel
For i Naturen kun
Og i dens Foraarsynde
At fryde mig med dem,
Der fremmed for at synde
Uskyldig spire frem.

Smaablomster groe i Enge
Alt med sit favre Skjær,
Og Fugletoner trænge
Fra løvbehængte Træer —
Blandt favre Rosenkrandse
I Blomsterbedets Ring
De Sommerfugle danse
Med guldbroderte Ving.

I Sjelen dybt sig præger
Naturens tause Sprog,
Vort Indre meer bevæger
End konstigt skrevne Bog.
Saa let man blir om Hjerte
Og freidig udi Sind,
Selv der, hvor boede Smærte,
Nu trinner Glæden ind.

Gud! Lad mig kunne skue
I Alt din Kjærlighed!
Lad ømt mit Hjerte lue
Alt indtil Gravens Bred
For hvad Du aabenbared
Os i Naturens Røst,
Og for de Ord Du svared —
De Faldnes ene Trøst !!!

Det er idag Søndag, men bliver ingen Præken. Jeg var henne at hilse paa vor Naboe, hvis Huus udgjør et Triumvirat af den gamle Oberst,[1] hans lidt formeget førlige Kone, og en Jf. B.,[2] hvem jeg dog ikke fik at see. Venlig bøde disse snilde Gamle mig velkommen, men jeg fandt intet Selskab for mig, enten traf jeg paa Gamle eller og alt for Unge til Selskab for den Mandvoxne Yngling. Med en hvis Ærgrelse herover tog jeg, da jeg kom tilbage, Hansens Othar af Brit:

---

1 Bentzen.

2 Jomfru K. Berg; sjå 4. september 1825 og 13. juni 1826. Fosterdotter til Bentzen og frua; sjå 18. januar 1826.

og satte mig i Lysthuset. — Nu kom Fruen og blandt andet spurgte mig om jeg saae Jf. B. — «Nei!» — Formedelst min nysnævnte Ærgrelses Grund følte jeg ved dette Spørgsmaal noget — jeg veed ikke hvad Behageligt; men som dog igjen forsvandt da jeg siden fik høre at hun var forlovet, thi det har altid forekommet mig, som om man uvilkaarlig frastødtes dem, man veed for Bestandig er bunden til at charessere Een — og de cujus occupatione nulla est amplius spes.[1]

Blandt historiske Oldtids Mærkværdigheder, som findes her, er Gaarden Røken strax herved, hvor Halfdan Svarte skal have boet. End viser man det Sted, hvor han druknede paa Isen, idet han vilde vande sine Hæste, da han kom fra et Gjæstebud paa Gaarden Toverud, hiin Side Vandet. Ikke langt fra dette Sted er en Høi, kaldet Kongshøien, der uden Tvivl er en Kæmpehøi, men Halfdan skal efter Snorre ikke være begraven her. En Deel af ham skal være begraven i den saakaldte Halfdanshøi ved Steensfjorden paa Ringeriget, ikke langt fra Gaarden Steen. Han skal nemlig være bleven deelt i 4 Deele, og begraven paa 4 forskjellige Steder. — Den omtalte Høi her, er af Ritmæster Bergh bleven udgravet, men, skjøndt den bar alle muelige Præg af at være en opkastet Kæmpehøi, saasom det Sand den bestod af var ganske forskjelligt fra Stedets øvrige Jordart, saa blev dog Intet fundet. Paa andre Steder i Bygden skal til forskjellige Tider være fundet Levninger af det svundne Old, og dets Helte, der formodentlig her, i en af Norges smukkeste, folkerigeste og frugtbareste Enger, har havt en Hovedresidents.

4de. Idag har jeg examineret mine Elever, og fandt dem ret flinke. — I Aften kom B. hjem, og jeg fandt i ham en snild, men stille og beskeden Mand — vist en Skjeldenhed blandt Nutidens Officeerer. Jeg frygter for i de foregaaende Dage at have været for vidløftig i at omtale Uvigtigheder, og vil derfor i det Følgende indskrænke mig mere, skjøndt jeg troer just det Specielle meest vil interressere den, for hvem Bogen er bestemt — mig selv ene og alene. —

5te. Idag fulgte jeg B. hen at hilse paa Stedets Præst[2] og dets Cappelan.[3] Theologer grændse jo til hinanden i Aanden, om end den ene er perfectus in artibus,[4] den anden adhuc rudis.[5] — Mod Formodning saa jeg paa begge Steder ikke uden gamle Mennesker og slet sammensatte Figurer. Hos K.[6] traf jeg Stud: H. Vinsnæs,[7] til hvem jeg laante min Dogmatik. Jeg fulgte B. til en Exercerplads, hvor Lieutnanterne M. og D. vare beskjæftigede med at afmaale — ja Gud ved,

---

1 «de cujus . . . spes»: som det er ikkje er nokor større von um å vinna.
2 Albert Lassen, 1781—1835, personell kapellan i Gran frå 1805, sokneprest frå 1810, og frå 1821 prost.
3 Knut Peder Kjerulff, 1792—1862, res. kap. i Gran 1819—28.
4 fullt utlærd.
5 enno ulærd.
6 Kjerulff.
7 Hannibal Winsnes, 1801—61; sokneprest i Vik i Sogn 1827, i Lærdal 1844.

hvad de maalte, jeg gad neppe see derpaa, langt mindre spørge derom. Men ensteds maatte jeg dog see hen — og see! der stod et Væsen langt borte, som jeg nær havde taget for en Teltstang, hvis det ei havde begyndt at bevæge sig, — skjøndt overmaade langsomt; paa dette lod jeg mine Øine hvile, thi da jeg blev vaer en menneskelig Skikkelse med Stok i den ene Haand og Pibe i den anden, antog det Lignelsen hartad af en Student, altsaa af en Broder, som man pleier at kalde hinanden; men desværre uden at realisere dette Ords vægtige Betydning. — Jeg kom nærmere og Skikkelsen blev forandret til Student Horn der skulde forestille Doctor. — I Mangel af nogen anden converserte jeg ham en Stund, men da jeg ei længere kunde holde ud og B. endnu ei var færdig, reiste jeg efter hans Anmodning alene hjem — spiste og — gik i Seng.

6te. Efter gammel Sædvane spiste vi dag hos Oberstens. — Man blev i Aften enig om at synge noget, og hvor forundret blev jeg ikke da jeg fik at høre: «Paa Norriges Klipper dets Genius staaer —» o. s. v.? At Studenternes Sang, altsaa og deres Sag interesserte Folk høit oppe i Landet — det morede, ja glædede mig meget.

7de. Formiddagen paa mit Værelse. Efmd: paa Vandet for at fiske med Javergarn, hvilket man her kalder at stykke. Vi fikk 11 Stykker, deels Abor, deels Øred. Dagen har været blid — Aftenen yndig — Natten truer med Storm. —

8de. Dagen kom — og var, og svandt,
Jeg Intet værd at skrive fandt.

9. Skrevet et Brev hjem, et til S. og et til Cpt: F.[1] — Jeg fulgte Ritmæsteren til Postgaarden Svinum med Brevene, og saae der Bygdens smukkeste Bondekone. —

10. 6 Søndag p. T. Idag Søndag prækte Capelanen Kjærulf her, hans Thema var: at fremstille de Dyder der anbefales i Dagens — den 6te Søndag efter Trefoldigheds — Evangelium. Foredraget var godt, Prædikkenen tør. — I Kirken havde jeg Anledning til at overbevise mig om, hvad jeg allerede før har lagt Mærke til, at Folket her langtfra ei er saa fordærvet ved Cultur som dets Nabobygder, Ringeriget, Hedemarken og Toten. Dette viser især deres Klædedragt. Man seer f. E. ikke et Fruentimmer med Hat, skjøndt jeg ei kan nægte jeg gjerne saa at en simpel Straahat maatte fordrive de virkelig ækle Luer, man her bruger, Konerne sorte, Pigerne brogede — en ufravigelig Regel. — Jeg fik idag Brev hjemmenfra skrevet af Fr.[2] den 3die d. M. — Det har idag tordnet, og Lynilden har antændt en Skovbrand ved at slaae ned i et Træe i Marken. I slige Tilfælde sendes Bud fra Gaard til Gaard for at samle Folk til at slukke samme; saadanne Bud kom og hid og man sendte Nogle til Hjelp. —

---

1 Kaptein F.: verten i Oslo. Sjå s. 5 og 7.
2 Broren, Fredrik Laurits, f. 21. april 1804, d. 6. november 1825.

11te. De, som vare sendte for at slukke Skovbranden komme tilbage med den Beskeed, at nu var Ilden slukket; men forsikkrede derhos, at det sikkerlig aldrig havde lyktes dem at slukke den, hvis de ei havde været saa heldige at faae en lille Portion Brystmælk (Menneskemælk) til at besprænge Vandet med, thi kun ved dette og intet andet Middel var det muligt at slukke den Ild et Lyn antændte. — Almuen her er overhovedet meget overtroisk. Hvergang Tordenen slaaer f. E. korser de sig i J. N. for at *Trolli* ei skal gjemme sig paa dem. En Mand, hvis Søn var bleven borte udbad sig Tilladelse til at ringe med Kirkeklokkerne for at Sønnen, som han troede borttaget af en ond Aand,[1] da skulde blive fri og komme tilbage. Han ringede uafladelig i 3 samfulde Dage — men der kom ingen Søn. Kort efter flød han op af et Vand, hvor han havde druknet, og naturligvis antog man nu dette for en Virkning af Ringningen med Christkirkens Klokker.

12te. Denne Hændelse, jeg idag hørte, synes mig værd at anmærke: For en Tid siden bleve 2 Børn fundne i en Baad ved Søen, som man troede, i dyb Søvn. Man bragte dem hjem og lagde dem i Seng for at kunne sove ud; men — de vaagnede ikke mere, og snart maatte man derfor rede dem en anden, roligere Seng! Ved at undersøge Sagen nøiere fandt man, at de havde nydt af noget i Baaden hensat Brændeviin, og, da de rimeligviis havde taget til sig af dette mere end de kunne taale, har formodentlig denne været den ene Aarsag til deres Død. — Vini insanis fames, qvid non mortalia pectora cogis!?[2]

13. Nihil hodie annotatione dignum inveni, nam «dies truditur die, et per sua in se vestigia volvitur annus».[3]

14. Idag har jeg skrevet et Brev til S., der blev sendt med Leilighed; med hvilken ogsaa sendtes en lille Kuffert til at hente mine Klæder i fra Byen. Ligeledes har jeg skrevet et Brev til J. K.[4] hvilket og med dette Bud sendtes til Christiania for at gaae til Trondhjem. —

15. Vi droge i Eftermiddag med 16 til 20 Fiskegarn og 3 Baade over paa den anden Side af Fjorden for at jave Fisk. Ritmæsteren var selv Høvedsmand, Oberstinde B. og Jf. B. vare Tilskuere fra Strandbredden. Uagtet al vor Umag lyktes dog dette Fiskeri os aldeles ikke, skjøndt det er her det meest brugelige — fordi det skal være

---

1 «borttaget af . . .» retta frå «besat af . . .», og i margen er tilskrive ordet «inkværvd».

2 «Vini insanis . . .»: Du uvituge trå etter vin, kvifor har du slik makt over udøyelege hjarto? *(Insanis:* truleg feil for *insana,* eller for *inanis* = fåfengeleg).

3 «Nihil hodie . . .»: I dag har eg ikkje funne noko som det er verdt å notera, for «den eine dagen jagar den andre bort, og årsringen rullar i sitt eige far».

4 Jens Mathias Pram Kaurin, 1804—63; frå 1858 biskop i Bergen. Faren, Eiler Rosenvinge Kaurin, spr. i Seljord 1811—19, var sidan prest i Trondheim.

det meest brugbare. Vi vendte hjem med tomme Hænder og tomme Maver. —

16. I Dag vilde vi forsøge vor Fiskerlykke paa en anden Maade, og agnede til den Ende en 300 Favne lang Line (:Stegle — eller som man kalder den Rev:) hvilken vi tilligemed 11 Garn nu har udsat ved Dyneholmen. Paa Veien herhen roede vi forbi den saakaldte *Præsterøstange* —, et fremstikkende Næs, der efter Sagnet skal have sit Navn af en Præst, som her ligger begraven i den af store Kampestene opkastede Røs, som enhver ved første Øiekast lettelig vil overbevises om at være opkastet af Menneskehænder, og ei at være noget Product af Naturen. Sagnet beretter, at en Præst, der blev forfulgt paa Liv og Død af sin Almue, kom til Bredden af Vandet hinside, og i det fortvivlede Haab, maaskee at kunne rædde sig ved Svømmen, greb han til dette, som det sidste Middel. — Men da Vandet her er over en Fjerding bredt kunde han ei holde ud, og druknede derfor førend han naaede Land. Hans Modstandere toge hans Lig og opkastede over dette den Stenrøs, der endnu sees paa Strandbredden i Form af en Kæmpehøi. Det Sted hinside Vandet, hvor han skal have svømmet ud, kaldes end den Dag idag *Præstesand* — og det Næs hvor han i Stenhoben skal være bleven begraven — *Præsterøstangen.* Ihvorvel man ei kan fæste nogen Lid til et saa gammelt Folkesagn, er dog denne dets Beretning ikke ganske forkastelig. Antage den for Sandhed kan man vel ikke, skjøndt meget raader dertil. At de tvende benævnte Steder have faaet deres Navne af en Præst eller af en Hændelse med en eller anden Præst — det synes upaatvivlelig; og visselig var der ogsaa i vort Fædreland mangen Ordets Tiener, der i Christendommens første Dage her maatte døe Martyrdøden, skjøndt Historien ei beretter os noget derom. —

Da vi komme tilbage efterat have udkastet vore Garn var Islænderen Prof. Olavsen,[1] Fru Bergs Fader kommen her tilligemed en Søn. Ligeledes ere her 2 Sønner af Provsten L., af hvilke den ene gaaer i Drammens Skole. —

17. 7 Søndag p. T. Da her var Prædiken forrige Søndag, og her kun er Tieneste hver 14 Dage — var her idag ingen Forretning i Kirken. — Paa de Fiskeredskaber vi satte ud igaar og toge op idagmorges fik vi kun 3 Fiske. — Vi spiste idag igjen hos Obersten, drak Viin og Punds i Anledning Professoren. — Saa snild en Mand som denne end synes at være i alt Andet, saa har jeg dog flere Gange havt Anledning til med Ærgrelse at forundre mig over, hvorledes ogsaa denne Olding paa Gravens Breed endnu er istand til at drive Spot med Guds i den hellige Skrift aabenbarede Lære. — Det er en sørgelig Erfaring at de fleste Videnskabsmænd hader al aabenbaret Religion, rimeligvis fordi de have lært formeget, og dog for lidet. De have lært formeget, thi de troe nu i sin egen Fornuft at have Alt, og

1 Olav Olavsen, 1753—1832, islending; bergkunnig; titulær professor; auksjonsstyrar på Kongsberg 1803—22; stortingsmann 1818.

forlidet, thi de have end ikke kommet til alle Videnskabers endelige Resultat: «at der ikke er Salighed i nogen anden, og intet andet Navn givet Menneskene, som de kunne blive salige udi, end i J. N.»

18. I Formiddag vare vi atter ud at skulle fiske, men fik blot en stor Abor, hvilke ere langt større i dette Vand end i noget andet. — Da vi komme tilbage vare Stud: H.[1] og Lieutn: B—st, komne i — ingen anden Hensigt end blot — som det syntes — at komme og reise. Den sidste forekom mig at være af de Mennesker, der med Rette kunne kaldes Verdens Børn, som nemlig leve ene og alene i og for det nærværende Øieblik, og neppe nogensinde sende en angerfuld Tanke op fra deres Et og Alt — den forførende Verdens Vellyst — til den Allerhøiestes, den Allerhelligstes himmelske Throne. — Hvad jeg siden hørte om hans facta et facinora[2] bekræftede min Formodning.

19. Det har moret mig usigelig at see de smaae, uskyldige Rollinge at sysle om deres firsindstiveaarige Bedsteforældre. Naar hine smilende sadde paa disses skjælvende Knæe forekom det mig som plantede man Foraarsrosen paa Decemberdagens kolde Snee. — Hine hoppe glade ind i Verden, fordi de ei kjende den, disse skride glade de sidste Trin ud af den, fordi de kjende den! og de fleste fra den Side, at de ikke ville ønske deres Efterlevere at kjende den fra samme: Sikkerlig er der ingen, som er vorden gammel, der ville blive ung igjen og igjentage en med saamegen Møie tilbagelagt Vei — «nam omnes suos patimur manes!»[3] —

20. Ganske blev jeg ude af Humør, da jeg idag skulde ile ned paa Marken, og fik see hele Engen hentørret til Høe. — Saaledes hensynker for Høstmandens Lee den talrige Blomsterhær i et Øieblik — saaledes blomstre ogsaa vi for at visne og svinde i et Nu naar den store Høster udstrækker sin dræbende Lee, der dog ene kan skjænke os Liv; thi den er det, som bringer os over fra Dødens Ørken ind i Livets Land, dersom vi kun i hiin alvorlig søgte dette — saaledes haabe vi — saa troe vi — saa vide vi. —

Som vi i Aften sadde hos Obersten og pratede ved et Glas Punds, kom der en Person ind, der lod til at kjendes af Alle og kjende alle uden mig. Hans Udseende var yderst negligé. Det hvide Halstørklæde var sort, og skjødesløst paabundet; Benklæderne vare paa det ene Been udenpaa Støvlen, men paa det andet indeni. — Jeg saae strax det var en af de saa kaldte Vagabønderfolk — og hørte siden det var en forloren Lieut. R.

---

[1] Student Horn, sjå 5. juli.

[2] «ferd og fakter».

[3] «nam omnes . . .»: «for me har alle vårt å lida». Sitat etter Vergil: Eneiden, 6. songen, 743. verset, der det eigenleg heiter: Quisque suos patimur manes. Setningi er vand å tolka (crux interpretum), men Vergil har tenkt på åndene som lid i Hades. Landstad har venteleg late det gjelda menneski i jordlivet.

21. Idag fik jeg Brev fra S. og paa samme nogle Ord fra Cp. F., skrevne i den Hensigt at rykke. — Et Par Skoe betalte jeg idag med 1 Spd. 1 S. — Prof. O. reiste idag, efterat have gjort mig en Visit paa mit Værelse. —

Jeg træt af Dagens Møie
Mig lægger nu til Roe —
Tak Fader i det Høie!
Du værned om mig jo
Med Kraftens Haand i Naade
I Dag — som allenstund —
Dig mon jeg nu anraabe
I Nat om qvægsom Blund!

22. Og denne Dag er svunden som de fleste Andre
Foruden Glæde, uden Harm.
Jeg efter vanlig Dagværk nu vil vandre
I Sengen blød, og Søvnens Arm. —

23. Hvad skal skrives
Naar der gives
Ingen Ting at skrive om?
Bedre ville
Tie stille
End at vise, man er dum —

24. 8 Søndag p. T. Jeg fik i Formiddag Brev fra K. Gislesen,[1] hvilket ved den muntre Lune, det var skrevet i, morede mig særdeles. Provsten L. prædikkede idag her i egen høiærværdige Person. Hans Prædikken var uden Thema, men da Jesus i Dagens Ev. Math. 7, 15-21 — advarer for falske Profeter o. s. v. — forklarede den meest om de Fristelser, Menneskene stædes i, og om Midlerne til at modstræbe samme — Bønen og den hellige Skrift. — Han nævnte vel i denne Anledning Jesu Fristelse, men vogtede sig meget omhyggelig for at berøre Forsoningen med et eneste Ord. Man skulde modstaae Fristelser for at kunne bevare Dyden ubesmittet, men til hvad Ende Dyden skulde bevares, hvad der ved denne forstodes o.s.v. forbigikkes ganske. —

I Ettermiddag havde jeg en Tour paa Vandet med Damerne i Vestgaarden (i. e. hos Oberstens) og mine Elever. Da den ene Tienestekarl her er Generalspillemand, toge vi ham med for at lade ham exercere Tonearmeen. I denne Hensigt blev han anviist Exerceerplads høit i Forstavnen. — Der sad han som Apollo paa sin Throne og spillede, medens Neptuns Bølger smaalig traadte Takten henad det staalblaae Hav. Fra Bagstavnen sang en Melpomene til sin Apollos Acompagnement den skjønneste af alle Nordmandssange: «Hvor herligt er mit Fødeland!» Jeg tænkte med Voltaires *Pangloss:* «Alt er dog her i Verden indrettet paa det allerbedste»! thi jeg havde jo Melpomene foran mig og Apollo bag — hvad kunde da være bedre?

1 Knud Gislesen, 1801—60; biskop i Tromsø frå 1855.

Saadan droge vi hartad en Fjerding og vare paa Land for at besee et Teggelværk, ynkede der de stakkels Mennesker, der maae beskjæftige sig med dette møisommelige, Legem og Aand fortærende Arbeide, og droge paa samme Viis tilbage.

25. Jeg fik Brev fra S. med de udførte Kommissioner, men ei mine Klæder, der nu have været hos Skrædderen næsten 2 Maaneder. Og hvo maa ei af Erfaring nødes at tilstaae: at Skræder og Skomager — er synonyme med Bedrager!

26. Jeg vandrede i Aften opad til Gaarden Egge, den øverste i Brandboe (: saaledes kaldes nemlig denne Grænd, eller de herom liggende Gaarde:) i det Haab, derfra at have en viid Udsigt. Haabet slog heller ikke feil, man seer herfra 4 Kirker, med omliggende Sogne — Næs, Grinager, Tingelstad og Gran; til hvilket Sidste de Første ere Anexer. — Ved at overskue saaledes flere Egne paa engang og i Sammenhæng blir det Skjønne, enhver i og for sig selv har, meget forøget. I Vest hæver Hallingdalens Fjelde sine blaae sneplættede Rygge mod Horizonten. —

Det er besynderligt, hvor man føler sin egen Ubetydelighed naar man er paa et Sted, hvor man har en viid, stolt og skjøn Udsigt. Naar man inden en snever Grændse og i en indskrænket Kreds troer sig at være et vigtigt Hjul i Verdensmachinen, føler man sig her saa saare ubetydelig, fordi man seer sig ei anderledes at være — end Draaben fast i Verdens store Hav! Saaledes følte og jeg mig ved fra mit Sæde under en Hasselbusk at overskue «al Verdens Riger og Herlighed», og følte det end mere saasom jeg ikke kunde forene min Følelse med Nogen Andens. Langt fra Venner og Bekjendte, fjernt fra Familie og fra Steder, jeg hentede fordum saa mangen Blomst paa — sad jeg nu her eene — ukjendt og ubekjendt. Denne Tanke blev saa mægtig hos mig at jeg maatte søge at standse det bankende Hjerte ved at sætte Benene i Gang.

27. Jeg har ved at hente mine Skoe fra en Smed, der skulde forsyne dem med Jernhæle — hvilket jeg betalte 8 sk. for — beundret Bøndernes Smag i at bygge; i hvilken Henseende Culturen har virket langt mere her end i de fleste øvrige. —

28. Solito modo, legendo enim et docendo — hic dies præterlapsus est.[1]

29. Jeg har idag ei befundet mig ret vel formedelst lidt Forkjølelse og en Opsvulmen paa det ene Kjævebeen, der synes at ville danne en Byld. — Humøret er derfor ei det bedste. — (Skrevet i klart Maaneskin:) —

30. Nu kom jeg hjem fra en Tour til Postgaarden med et Brev, jeg havde skrevet hjem. Her var i Middags en Exerceer-Major Hage-

---

[1] På vanleg vis, med lesing og undervisning, har denne dagen fare sin veg.

mann.[1] Det er idag en Maaned siden jeg kom her, det vil sige, en Ugemaaned. Tiden har gaaet hurtig, og allerede hælder Sommeren nedad. — Ikke en Draabe Regn har faldt paa den tørstende Jord siden jeg kom her; tvertimod har det været klart Solskin hver Dag og en utaalelig Hede, der igjen enkelte Dage har gaaet over til en paafaldende Kulde. Saaledes skal det i Nat have været saa koldt, at man har fundet Is paa Vandet. Alle Blomster ere nu henvisnede, kun deres fortørrede Stilke vanzire den brunrøde Eng medens alt Græs smuldres til Støv under den bedrøvede Høsters trætte Fod. Et sørgeligt Syn. — Taus og bedrøvet skuer Landmanden, medens han indsamler de forbrændte Stubbe, sit feilslagne Haab og sit frugtesløse Arbeide, og beder i sit Hjerte: «Herre! giv os Regn og frugtbare Tider af Himmelen!»

31. 9 Søndag p. T. Ogsaa denne Søndag er tilbragt hjemme og i al landlig Roe. I Formiddag læste jeg lidt, Eftermiddagen sluntrede jeg hen. —

August 1825.

1ste. Med Testamentet i Haanden gik jeg idag ned i Haven for at læse; men da jeg blev Rosenhækken vaer, der prangede med en Mængde nyudsprungde skjønne Roser, kunde jeg ikke bare mig for at blive hartad poetisk, plukkede en Rose, lagde den paa Testamentet, og tilfældigvis blev den liggende på Math. 6, 26. 29 etc. — Da tog jeg min Blyant og skrev:

Hulde Rose — favre Blomsternor!
Paa Dig stirrer jeg saa ømt og længe,
Lytter glad til dine tause Ord,
Thi de Ord saa dybt i Hjertet trænge;
Naar med Duggens Taare paa dit Blad
Himmelsmiil du sender Morgenrøden,
Fryder Dig ved Dagen, og er glad —
Inden Aften sænkes dog i Døden! —

«Kort er Livet» — saa du taler jo —
«Men der er saa sødt en Stund at være.»
Livets Morgen nyde vi saa froe,
Middags-Byrden blir tit tung at bære,
— Da vi lægge den — og slumre ind.
Guds alvise Raad — hvo mon det fatter?
Rosens Blad henveired natlig Vind —
Men paa Grenen spirer der jo atter?!

«Sørg ei ængstlig — saa og taler du —
For Din Lod i stakket Liv som dette;
Skuer mig — og vorder glad i Hu,
Lær paa Forsyns Gud Dit Haab at sætte!

---

1 Truleg Barthold Hendrik Hagemann, R.S.O., f. 1788.

Purpur-Konning paa sin Thrones Guld
Var ei klædt som jeg i Himmelklæde.
— Jeg skal døe — Du smuldrer og i Muld!
Men i Livet — hvorfor skal vi græde?»

«Skue, som jeg, til Himlen fromt i Løn.
Offre den det Bedste, som Du eier!»
Øs Dit Hjerte ud i Andagts Bøn,
Den en naadig Gud barmhjertig veier. —
I hans Navn vi vandre her paa Jord,
I hans Navn — o lad os vandre Heden!
Lad de vorde vore sidste Ord,
Der var Frelserens i Dødens Sveden!!

2den. I Eftermiddag vandrede jeg med mine Elever til Sæteren. Vi bare hver et Gevæhr, og ledsagedes af 3 Hunde, og vare saaledes noksom bevæbnede til den Krig vi agtede at føre med — Haren. Veien gik skraa opad gjennem flere Gaarde og deres Marker indtil vi kom til den saakaldte Jesubakke, der skal have sit upassende Navn af den flaue Tildragelse, at en Mand, der gik nedad samme, udbrød, idet han forskrækkedes af en Sten, der kom trillende efter ham: «Hvad i J. N. er det!» Herpaa passerede vi et Varp, som man kaldet det, hvor enhver af os maatte tage en Stikke og med en hvis Religieusitet kaste den hen i en stor Hob af samme Slags. Dette er en uomgjængelig Ceremonie for enhver Forbireisende, thi ellers skal han ei komme vel frem. Slige formentligen hellige Steder findes her flere af; formodentlig har Overtroen sit Udspring af en eller anden paa Stedet passeret Tildragelse. Efter en 3 Fjerdingers March kom vi til Sæteren, der er omringet af Gaarde, men støder til en Skovaas, hvor der ligger en stor Mængde Sætre, ikke som man er vant at see dem i Fjeldstuen — nei! hver især har Udseende af en beboet og bebygget Gaard, thi alle have de, foruden deres særdeles pyntelige Sæterbod, Fæhuse og Hølader. Paa vor Sæter hærbergerede vi i et Kammer, hvis Mage jeg vilde ønske mig til Logis i Byen. — I Hallingdals Fjeldene vise sig herfra 3 lyse Striber, som skal være Spor af voldsomme Sneeskred. Af de nærmest omliggende Fielde er Vittingen den eneste Spids, der hæver sig over Vægtgrændsen. —

3. Kl. 3 vare vi idag oppe for at gaae paa Jagt, men denne vilde aldeles ikke lykkes, rimeligviis for den lange Tørkes Skyld, hvilken man endog vil paastaa enten maa dræbe Haren, eller drive den hen til de faa Steder, hvor Vand er at finde. Efter mislykket Jagt vare vi hen at sanke Multebær og fandt en Deel halvmodne. Paa denne Tour havde vi fra en Sæter Udsigt til Toten. — Paa næsten alle Sætre har man et saakaldet Butræe, et stort Træe, der staaer i Nærheden af Fæhuset. Dette troer man kan bringe Lykke eller Ulykke over Creaturene, og er derfor meget omhyggelig for dets Velbefindende. Naar Mælken bringes fra Fæhuset glemmer man aldrig at gyde (libare) lidt Mælk af Spandet paa Træets Rod. —

4de. Vi komme i Nat hjem fra Sæteren Kl. 12 — trætte og mødige, hvorfor vi og have sovet næsten til Middag. I Efmd: ere Secondritmæster Schjørn[1] og den fingerte Læge Horn her. — Omsider have vi faaet Regn; adskillige stride Skurer have faldt i Efmd: — For Ageren er det endnu kjærkomment, men Engen er ikke mere!! Igaar skal her have regnet noget, og blæst end mere, skjøndt vi paa Sæteren kun fik af sidste Slags. —

5. Ogsaa idag har det regnet temmelig drøit og blæst stærkt af S.V. — Naar det ei for Nærværende var et velgjørende Veir vilde man kalde det suurt og stygt.

6. Jeg havde glemt at skrive noget for denne Dag — og veed heller intet at skrive.

7. 10 Søndag p. T. Præsten Kjærulf prædikkede idag, 10de Søndag efter Tref: over Evangeliet Luc. 19, 41—48; af hvilket han viste: «*Hvad det især er, der gjør et Folk ulykkeligt og beklagelsesværdigt*».

a) Nedsænken i Laster og Ugudelighed — med Ex. hentet fra Jøderne paa Christi Tid.

b) Foragt for de guddommelige Paamindelser og Advarsler — som Jøderne.

c) Især beklagelsesværd naar Straffetimen hænger over og er nær for Haand. Derfor fældte Jesus Taarer over Jerusalem og sagde: «O! vidste Du end paa denne Dag, hvad der tjente til din Fred» o.s.v. — Herpaa fulgte en Anvendelse paa Menigheden og det Nærværende. — Den frugtbareste Anvendelse synes mig at ville være, at advare mod Foragt for de guddommelige Paamindelser, vi have i den hellige Skrift, opmunttre til at arbeide paa vor Sjæls Frelse medens det endnu er Dag. — Vi vide ei naar Natten kommer, mørk maaskee og skræksom — da vi ei længere kunne arbeide. Maaskee er Regnskabstimen snart forhaand, og vee! den, som da ei har sit Regnskab færdigt, over ham vil maaskee Frelseren medynksom klage: Du vidste ikke hvad der tjente til din Fred — da du dog burde og kunde have vidst det! —

8 Nihil hodie annotandum est.[2] —

9. Naar man hver Aften eftertænker, hvor saare lidet Gavnligt man har udrettet den ganske Dag, da kan man visselig bevæges til med David at bede: «Lær os Herre! saaledes at tælle vore Dage, at vi kunne bekomme Viisdom i Hjertet»!

10. Endskjøndt det idag har været en skjøn Dag, har jeg dog ei anderledes været af mit Værelse end for at spise i Vestgaarden. Med megen Interesse har jeg læst hos Math. i det 23de C.: «Ouai hymin gram(m)ateis kai pharisaioi ! !»[3] —

---

1 Johannes Hansen Schørn, f. 1788.

2 I dag er det inkje å notera.

3 Gresk: Ve yver dykk skriftlærde og farisæarar. — Transskribert; manuskriptet har greske bokstavar.

11. Med et Bybud fik jeg idag Brev fra S. og gjennem ham et fra Moder af 27 f. M. —

12. Altfor tør mærker jeg desværre min Dagbog bliver. Naar jeg har examineret mine Elever troer jeg, jeg faaer ud at poetisere lidt, hvis jeg er istand til at vække den i saa lang Tid slumrende Geist. — — Nei den snorksover, det er ei muligt at faae den vaagen.

13. I Følge med Ritmæsteren foretager jeg i Efmd. en Reise til Lensmanden for der at gaae paa Jagt. —

14. 11 Søndag p. T. I Gaaraftes fik vi ud en Hare, men den blev tabt. I Nat laae vi ret koseligt i en Hølade. Vi vare 6 Stykker. — Det var den første Gang jeg laae saaledes, men sov ikkedestomindre ret godt. Kl. 4 vare vi oppe, og fik strax Los, der blev skudt 2 Bommer — og Haren blev tabt. Det regnede og var tykt Veir, ikkedestomindre fik vi endnu en Hare ud, som dog ingen fik Skud paa. Tomhændte som vi gik vendte vi nu tilbage, spiste til Middag hos Lensmanden, og reiste hjem. Her laae nu 2 Breve til mig, som Posten havde bragt, et fra J. K. og et hjemmefra; hiint var langt, zirligt og høist interessant, dette simpelt og morsomt. Jeg blev meget glad ved at faae dem, og end mere ved at læse dem igjennem. Siden jeg kom her har jeg ikke været saa munter stemt som i Aften, en Følge af morsomme Nyheder, af Overbevisningen om at man har gode Venner, og af Behageligheden i at faae gode Hilsninger — og saadanne Ting. —

15. Obersten kom og bragte mig en overmaade smuk Blomsterpotte, der duftede inderlig sødt af de nydeligste Roser, den betydningsfulde Myrthe, de vellugtende Gyldenlakke, Levkøier, Nellike, Resita[1] o. fl. — med de Ord: «Da min Kone har erfaret at De er en Elsker af Blomster, beder hun, disse ei maatte være Dem ukjærkomne.» Jeg blev meget glad over den skjønne Present og betragtede med inderlig Ømfølelse disse jordiske Himmelbørn, der gød mig sin qvægende Vellugt imøde. Hvo der ei føler ved disses Betragtning, har visselig ingen Følelse for det sande Skjønne. Jeg satte dem for mig paa Bordet, — der staaer Glædens udtrykte Billede omslynget af Kjærlighedens, Roser omslynget af den evig grønne Myrthe — hvilket opløftende Syn! Der staaer afbildet for mig Uskyld, Fromhed og Ynde. Jeg ville have skrevet et lille Dikt,[2] men jeg føler mig ikke istand til at udtrykke hvad jeg føler, og ei at føle hvad det synes mig jeg burde. Hvilken skjøn Contrast danne ikke disse buntede lyse Farver med den sorte Krukke paa det sorte Bord — saaledes sniger Sorgen sig hyllet i Nattens sorte Slør bag Glædens lyse Dag. — — Huf! nu forekom det mig, som stod Blomsterkrukken paa en Ligkiste — jeg gyser ved denne Tanke, og vil derfor rive mig fra den ved at opfylde Edvards Bøn om at følge ham ned paa Marken for at hente Nødder.

---

1 Reseda? 2 Retta frå «Digt»!

16.

En Officeer, der stiv og stram
Paa Gaden gik med Støi og Bram
En Betlerske saa bad:
«Gud sign' hans Høiærværdighed!
Ak lad en Skilling falde ned
For mig til Middagsmad!»
Stolt smilte denne med de Ord:
«Jeg er ei Høiærværdig, Mor»!
«Saa? — har Han da en Skilling færdig
Naar jeg Ham kalder Uærværdig»?!

17. Ikke langt herfra er en Jutulbroe, d. e. en sammenhængende Stenmasse, der i Form af en Muur gaaer fra Strandbreden saa langt ud i Vandet som man kan see Bunden. Dette skal være Levninger af en Broe, som Jutulerne havde bygget over Vandet. — Vide 23 Sept. d. A.

18. Der er ingen Dag saa tom paa Begivenheder at man jo kunde skrive en hel Afhandling derover, og intet Ord i det n. T: er saa tomt at man jo kunde skrive en Prædiken over samme. Jeg kunde altsaa have skrevet idag; men tier. —

19. Idag fik jeg Brev fra Johan[1] af 15 d. M: skrevet fra Vang paa Hedemarken. — Ogsaa har jeg idag opfyldt en Høfligheds Pligt, idet jeg har hilst paa vor Naboe Proprietair B.[2] —

20. Nu reiser jeg paa en Jagt, hvor man lover sig stort Udbytte.

21. 12 Søndag efter Trin. Kl. 12 idag kom vi tilbage fra Jagten, en Hare var hele vor Fangst. Et Brev fra S. var kommet med Posten. — Da jeg ei har andet at more mig med i Dag, har jeg fordrevet Kjedsomheden ved at skrive følgende Stykke. —

GRAVEN

(:Efter Sallis:)

Mørk — taus og dyb udstrækker
Sig Graven, — og dens Rand
Med sorte Slør bedækker
Et sælsomt, ukjendt Land.

Ei qvæder dypt derinde
Meer Nattergalen huld,
Og Vennens Roser svinde
Kun paa vor Gravhøis Muld.

Forgjæves staaer tilbage
I Graad fortvivlet Brud,
De Faderløses Klage
Omsonst der jamres ud.

Dog ellers ingensinde,
Og ingensteds er Roe;
Ad denne Vei gjenfinde
Vi kun vor rette Boe.

Vort Hjerte, som herneden
Af Smerten knust forgaaer,
Først der skal finde Freden,
Hvor mere det ei slaaer!

22. En sand Sjælenydelse har jeg havt ved i Aften at betragte den nedgaaende Sol fra mit sædvanlige Sæde under en stor Birk ved

---

1 Broren, Johan Andreas, f. 13. januar 1799, d. 3. juli 1849; kavalleriløytnant i den Hadelandske eskadron.

2 H. Bergh; sjå 6. januar 1826.

Søe-Bredden. En skjønnere Aften kan jeg neppe forestille mig. Alt hvilede rundt omkring, Søens blanke Speil foruroligedes kun af de nu og da ophoppende Fiske; selv Espens skjelvende Blad rørte sig ei, og Blomsterne foldede langsomt deres Bæger ad den kommende Nat. — Alt smilede rundt omkring, som vilde det opmunttre den Tungsindige til at deeltage i Naturens fælleds, stille Fryd. En lille Fugel sang mellem Løvet saa glad, og dog saa veemodigt — tonede han maaskee sin Aftensang? eller kaldte han paa sin Mage for at begive sig til Roe, eller klagede han over den tabte Elskede? Ogsaa jeg blev sanglysten og begynte:

Traurig her jeg vandrer taus og ene
Langt fra Hjemmet — skilt fra mangen Ven,
Traurig hænge Birkens grønne Grene,
Liden Fugl end qvidrer ømt i den — —

Men denne Begyndelse syntes mig saa traurig, at jeg fandt det raadeligst at holde op. —

23. Et Brev hjem og et til Johan har jeg afsendt i Aften. Stærk Storm af S.V. har raset den hele Dag. —

24. Et saare uventet men meget glædeligt Besøg har jeg havt idag. Jeg vilde aldeles ikke troe Edvard da han kom og mældte mig medens jeg endnu stod og klædte mig i Morges, at min Broder kom. — I Hu og Hast fik jeg Buxene om mig, og fandt nede i Stuen min virkelige Broder Johan. Dette Besøg var mig saameget kjærere som jeg her ikke hele Tiden har seet en Bekjendt, ei engang Een, jeg kunde eller vilde gjøre til min Bekjendt. Vi havde meget at tale om og havde kort Tid at gjøre det paa. — Jeg fulgte derfor med til Exercerepladsen her, hvor det øvrige Selskab biede ham. Herfra fortsatte han sin Lysttour til Ringeriget, og jeg hinkede tilbage paa en halt Gamp — fattig Peer Eriksen liig. —

25. Her kom 2 Fattigbørn og betlede, den ældre tiltalte saaledes den yngre: «Kan Du læsa noko fø a Mor.» Denne begyndte nu at ramse op en heel Hoben, og besvarede meget underlig[1] den Ældres Spørgsmaale f. E: «Hvor mange Guder er der?» — «Der er 7 Guder, som regjere i Himelen.» — Jeg syntes dette blev vel drøit, og spurgte hende hvad hun kaldte disse 7 — og hun begyndte at tælle «*Abrahams Gud, Isaks Gud* og *Jacobs Gud* — det er 3. Gudfader — Guds Søn og Gud den Helligaand — det er 6 — og dersom han lever, som er over Alle, saa er han den 7de». — Jeg spurgte, hvor hun havde faaet al denne sin Kundskab fra. «Mor har lært mig det.» — Jeg ynkede det stakkels, uskyldige Barn, som saaledes indprentes letsindige Misbrug. Strafværdige ere saadanne Forældre, der veed det Bedre, thi de maa nødvendigvis vide det — og dog ere letsindige nok til saaledes at undervise sine Børn.

---

1 «underlig»: retta frå «curieust».

26. I Aften har jeg været ude og sværmet i Maaneskin, og det i egentligste Forstand. Med min Blyant skrev jeg:

Maanen hen ad Himlens Bue
Glider sagte, jevnt og blidt,
Den med henrykt Sind at skue
Sidder jeg — saa sad jeg tit.
Mangen saadan Aftenstund
Sad jeg i den kjære Lund;
Mindet vender nu tilbage,
Det er Aarsag til min Klage.

27. Et Brev til K. Løxlie[1] skrev jeg i Dag, og sendte med Posten.

28. Søndag 13 p. Trinit. Provsten L. prædikkede i Dag; og over det skjønne, indholdsrige Ev: Luc: 10, 23 flg: var hans Thema: *at vise, hvorledes man bør hjelpe sin Næste, naar han er i Trang.* — Jeg kjededes over et tørt rationalistisk Foredrag, og over at see det Allerhelligste omtale med Ligegyldighed og — som det forekom mig — med megen Selvfølelse; men jeg ærgredes ved under Chatekisationen at høre den hellige Nadvære omtale som et blot Erindringsmaaltid, der altsaa intet andet Værd tillagdes, end Erindring om Jesu Fortienester; men hvor svag er ikke denne hos Mennesket, og hvor svag maa den ei være, naar man ikke troer hans egne Ord: «dette *er* mit Legeme, som gives for Eder — — og mit Blod, som udgydes for Eder til Syndernes Forladelse?» Hvorfor bærer Menigheden Navn af luthersk-reformeret naar man følger Calvins Lærebegreb? Fremdeles maatte jeg høre Forberedelse ved Fasten omtale ei alene som unødvendig og unyttig, men endog som naragtig. — — Jeg kan ikke tænke mig noget skjønnere Thema at prædikke over end den Skriftkloges Ord: «Hvad skal jeg gjøre for at arve det evige Liv?» — Dette er vel det vigtigste Spørgsmaal Mennesket har at gjøre, thi det indeholder Summen af al vor Undersøgelse, al vor Bestræbelse herneden; et Spørgsmaal paa hvis Besvarelse vor timelige Lyksalighed beroer, og vor evige er afhængig. — Og vi have jo Frelserens eget Svar, «at dersom vi elske Herren vor Gud af vort ganske Hjerte, vor ganske Sjel, af vort hele Indre og af vort ganske Sind — og vor Næste som os selv — da skulde vi leve!» Let kunde maaskee dette Bud synes ved første Øiekast, men naar vi ville prøve, om vi nogensinde var istand til at opfylde det, da vil det sikkert tykkes os svært — ja i sitt hele Omfang uopfyldeligt for det i Syndighed nedsænkede Menneske. — Altsaa, hvo, der ikke opfylder dette Bud, han skulde ikke leve?! Jo — Hæld os! Een har opfyldt dette Bud for os Alle — han som var Kjærlighedens Fylde — Kjærlighedens evige Væld; paa det at hver den, som tilegner sig hans Fortieneste, ɔ: hver den som *troer,* han skal blive salig. — Saaledes vilde jeg have bygget en Prædikken paa det herlige Evangelium. Endskjønt den havde bleven et Korthuus paa en Klippe, troer jeg dog den tænkende Tilhører vilde

[1] Truleg frå Løksli i Hjartdal.

have taget et og andet til Hjerte. — Det var idag Oberstens Geburdsdag, hvorfor han trakterede galant. Her vare idag 2 Jfr. S. og en Fr., samt Capitain C. Ved at følge disse et Stykke paa Hjemveien havde jeg mig en Maaneskinsvandring. —

29. Meget skjelden drømmer jeg, men i Nat havde jeg en konstig Drøm, der bestod af et grændseløst Væv. — Jeg skulde have mødt J.[1] paa Gjæstgiverstædet, men erindrede det forsilde, og kom derfor ikke did førend han havde passeret forbi. — Besynderlig nok er det, at jeg i Nat drømte om J. at han sprang fra mig og jeg ærgrede mig derover. Paa en vis Maade kan altsaa Drømmen siges at have gaaet i Opfyldelse. —

30. Det første Skud, jeg har skudt her, fældede i Efm. en And.

31. At Læsning i den hellige Skrift ofte kan skade den, der ei forstaaer at forklare sig dens Billeder og Talemaader, er noksom bekjendt. En Tildragelse jeg idag hørte kan tjene til Exempel. Det var en Kone, der fra sin Ungdom vel ei havde medbragt den bedste Samvittighed til Alderdommen. Ved Læsning i den hellige Skrift blev hun nu opmærksom paa sine Feil, der da fremstillede sig i en sortere Skikkelse end nogensinde tilforn medens letsindige Adspredelser kunde sløve Samvittighedens Slangebid. Formodentlig angrede hun og stræbte efter Forbedring; thi først afhuggede hun alle Fingrene paa den høire Haand, «thi — sagde hun — der staaer i Bibelen: Dersom din høire Haand forarger dig, da hug den af og kast den fra dig; thi det er bedre, at et af dine Lemmer omkommer, end at det ganske Legeme skal kastes i Helvedes Ild.» Men siden gik hun hen og hængte sig, hvortil hun enten blev bragt ved et mistydet og skammelig misforstaaet Bibelsted, eller ved Fortvivlelse og Kjede til Livet, thi der udfordres vist ofte større Kraft og Mod til at bære Livet, end til at skille sig ved samme. Selvmord skal ikke være skjelden her, fornæmmelig blandt Fruentimerne. Saaledes skal ogsaa her paa Gaarden for nogle Aar siden en Kone have hængt sig, som det syntes, af Samvittighedsskrupler. Hun læste engang meget flittig i Bibelen, og var i denne saa bevandret, at hun vovede at irettesætte Præsten, ja tiltalede ham endog engang mens han stod paa Prædikestolen saaledes: «Men nu ljuger du gott der du stænde»! Siden blev hun afsindig og taalte aldrig mere at see Bibelen end sige læse i den, «thi», sagde hun, «jeg tør ikke mere nævne ham, jeg burde nævne», skjelden hørte man hende tale nu, saa snaksom hun end havde været før. Ensom gik hun og grublede og flyde Menneskeselskab. Før hun hængte sig sad hun rolig og gjorde sig tilgode med noget god Mat, spurgte hvormange Kl. var og sagde ganske rolig: «Saa faaer jeg vel begynde min Vandring». ½ Time efter fandtes hun død. —

[1] Truleg broren Johan.

September 1825.

1. Præsten Gamborg[1] i Valders — saa fortælles der — blev engang hentet til en Syg for at meddele ham Sacramentet. Det første han spurgte den Syge om, var om han havde at betale ham med, thi han matte have 2 Spd. for sin Umage. Da nu hiin sagde at han ikke havde mere end 16 Skl., slog han af til 2 Mrk., men da Manden forsikkrede at han ikke eiede mere end 16 Skl. og sagde: «dersom Far ikke vil tage dem har jeg — Gud bedre mig — Intet at betale med», saa tog Præsten Vinen, som han allerede havde skjænket i Kalken, tømte den igjen paa Buteljen, slog Proppen i og sagde: «Saa skal du F. g. m. heller ikke faae noget Sacrament»! «Auri sacra fames, qvid non mortalia pectora cogis»?[2] Forhaabentlig en Skrøne.[3]

2. Det bedste Fiskerie vi nogensinde har gjort var idag, vi fik 2 store Øreder, en stor Sik og 16 forskjellige Sorter Småfisk.

3. I Efmd. reiste vi over Vandet for at hente Nødder, fiske og gaae paa Jagt. Obersten selv og Fruen vare med foruden m. fl. Da vi komme i Sæterstuen blev der dækket op. Først drak vi Kaffe, siden spiste vi af et medbragt Spisekammer, drak Gammelviin og sang — det var nemlig enslags Fæstivitet i Anledning af E.s[4] Geburdsdag. Da Solen sank skiltes vi nødige ad, thi da det øvrige Selskab nu droge hjem vandrede jeg med E. og A.[5] efter vor Bestemmelse længere opad Stranden for den følgende Morgen at gaae paa Jagt. —

4. 14 Søndag e. Tr. Efter en søvnløs Nat i en Hølade, der laae saa nær Vandet, at Bølgerne sloge næsten opad Væggen, var vi i Dag oppe Kl. 4. Da det først Kl. 5 var saa lyst at vi kunde begynde at jage, gik vi ud, og fik strax Los uagtet det mislige Veir, da det blæste Storm og begyndte at regne. A. skjød en Bom og — den blev tapt. Nu gik vi videre opad steile Bakker, da vi vare komne saa høit det her var muligt at komme, fik vi ud en Hare (eller en Jens som Bønderne kalde den her), men ogsaa denne blev tabt før den kom nogen af os i Sigte. Fra denne Høide vi nu vare paa Væstaasen overseer man næsten hele Grans Præstegjæld på den anden Side Vandet. Vi befandt os nu i Nærheden af en Gaard *Hermanrud,* der i Sagnet er bekjendt af en meget fornem og mægtig Matrone, som i Oldtiden skal have boet der; der sees endnu Levninger af uhyre store Bygninger. Som Bevis paa hendes Alvælde fortæller man at hun gav Præsten *et Qvarteer Smør aarlig for at han ei skulde lade ringe sammen i Kirken før hun kom til Lands med sin store, fremfor andre let kjændelige Baad,* der blev bundet i en paa Strandbreden opreist og

---

1 Joachim Gamborg, 1761—1826; sokneprest i Vang i Valdres frå 1821.
2 Stygge gullhunger, kvifor har du slik makt over udøyelege hjarto?
3 Yngre merknad.
4 Edvards.
5 Anton; sjå 20. april 1826.

gjennemboret Steen. Den Mand, der fortalte mig dette paastod bestemt, at hun maatte være omtalt i Norges Historie. — Paa denne Tour blev jeg tituleret af Bønderne for *Skulemeistar*. — Vi havde saa nær bleven liggende veifaste for Vind. De Garn vi havde udsat var det os umuligt at faae op igjen, men da vi havde faaet en Mand med os, vovede vi os ud paa den hvidskummende Ransfjord, der formodentlig har sit Navn af Havguden Ran. Da vi vel vare komne udpaa ønskede vi os til Lands igjen — jeg har ikke roet i stærkere Vind. Det syntes som Ran var bleven os vred, og stødte Bølgerne fra den nederste Afgrund mod vor skrøbelige Snække. Ganske udmattede, med Blæmer paa alle Fingre og gjennemblødte til Skindet komme vi over; men her ventede os en herlig Recreation. I Anledning af Leirens Officerer, der vare hidbudne, stod et kosteligt Maaltid bered. — Jeg morede mig i Aften det meste jeg nogensinde har gjort her. Jf. K. Berg[1] blir mere hyggelig, jo længere man omgaaes hende, og lærer hende at kjende.

5. Paa min Dagbogs Velbefinden
Burde jeg vel tænke meer;
Men ved Dagenes Forsvinden,
Skjønt jeg den crepere seer,
Kan dog fra min Hjernes Øde
Ei forskaffes tienlig Føde.

6. Et morsomt Bevis paa Bøndernes uhyre Overtroe her er følgende. En Kone kom her forleden med et overmaade sygt Barn og troede ved et magisk Experiment i Kirken at faae det helbredet. Tre Mænd gik Kl. 12 om Natten i Kirken med Barnet, som de, uden at forstyrre den hellige Taushed med et Ord, skulde svøbe tre Gange ind i Alterdugen, derpaa lægge det hen i Prædikkestolen og forlade Kirken, hvis Barnet nu graad havde deres Experiment lyktes, og Barnet skulde blive friskt igjen, i modsat Fald skulde det døe. — Det sidste var Tilfældet med dette Barn, som døde nogle Dage efter. — Men, sagde man — det havde sikkert bleven friskt igjen dersom dette Foretagende havde skeet, som det burde, i Grinagers Kirke (fordi denne nemlig er en Gavekirke) og bleven gjentaget 3 Torsdags Aftninger efter hinanden. — Til denne Gavekirke (d. e. som er bygget og vedligeholdes af Gaver) har man en særdeles Tiltroe. Hvo, der er syg, giver til den for at blive frisk igjen; hvo som vil foretage en Reise giver sin Skjærv for at Reisen skal gaae lykkelig; et Foretagende, der er af den ringeste Vigtighed maa ikke paabegyndes førend man har forsikkret sig et heldigt Udfald ved en Gave til Kirken; ja man kommer fra langt bortliggende Steder med Gaver i lignende Hensigter. Det gaaer endog saa vidt, at naar man i Land eller Valders vil have en Tømmerflaade transporteret ud over Vandet pleier man ligesom assurere den ved en Gave til Grinagers Kirke og derved forsikre sig føielig Vind, godt Veir o.s.v. — Om de Underjordiske

[1] Upph.: «Jf. B.» Namnet utfylt seinare.

fortælle de meget, og troe Alt. Især var her for nogen Tid siden en Betler,[1] som indbilte Alle, at han havde været taget ind i Haugen, som man kalder det, til Haugekallen, og havde desaarsag mange Eventyr at fortælle, hvorledes han, efter at være bleven gjort usynlig, i Selskab med Haugekallen og hans 2 Sønner, Hut og Vaat, vandrede om paa Jorden og holdt Commers. Naar en saaledes er forvandlet er det eneste Middel at faae ham tilbage det, at ringe med Kirkeklokkerne tre Torsdagsaftener. To gaaer op i Taarnet og naar den ene begynder at ringe skal den anden spørge ham: «hvem ringer Du efter?» hvorpaa han skal svare: «efter N.N. — den Person vil jeg have tilbage»! (vide notata ad 11 Juli h. A.) — Saaledes havde de gjentagne Gange ringet efter nysnævnte Person, men det hjalp ikke førend de ringede med Klokkerne i en Gavekirke, da sagde Haugekallen: «nu faaer vi slippe ham ud, ellers revner jeg». Men da han blev sluppen ud kastede de et gloende Jern efter ham, der brændte et stort Hul, som han fremviste til Bevis paa sin Beretnings Troværdighed. — Paa saadanne og endnu værre Fortællinger hører enhver med største Ærbødighed, og langt større Opmærksomhed end paa en Prædiken. — At udrydde saadan Overtroe vil være vanskeligt, men det tilkom upaatvivlelig Præsterne at forsøge paa at formindske den, eller i det Mindste see til, at gjøre den uskadelig blandt Menigheden, der saa let ved den bringes til at foragte Religionen, og handle imod dens Bud. — Dem, der kunne *gjæra etter* (ɔ: mane) eller *gjæra aat* (ɔ: signe, eller helbrede Sygdomme) har man stor Respect for; de fleste Betlere betjene sig derfor heraf, og give sig ud for Finne, og som saadanne for Hexere. Den bedste Maade at vise igjen paa skal være med en *Pegestikke,* der skal være forfærdiget paa 3 Langfredagsmorgener, og maa den, der skal kunne bruge den, have *svoret sig bort,* eller sluttet Forbund med Djævelen. Ikke sjelden foregiver man at have havt Aabenbaringer; snart forkynder man den yderste Dag, snart en eller anden Hændelse. Nylig skal Een have været saavel i Himmerig som Helvede, og ved sin Tilbagekomst fortalt mange smukke Ting, han der havde seet. Da han var paa første Sted saae han et rødmalet Huus langt borte — det var Helvede; her gjenkjendte han mange af sine afdøde Venner. —

I Mangel af andet har jeg idag indtaget dette Væv i min Dagbog, da det dog forekommer mig som i en vis Henseende interressant. —

7.

See Dagen fra østlige Høie
Oprinder med Purpurets Glands,
Og aabner den Slumrendes Øie,
Den Tænkendes høiere Sands.

Snart Middagens kraftige Straale
Afpresser os dryppende Sved;
Den trykkende Byrde vi taale,
Og skue et høiere Meed.

Betydningsfuld Aftenens Komme
Bebuder den dalende Sol.
«En Dag af vor Levetid omme» —
Den Mennesket tænke befoel.

---

1 I margen: «kaldet Villing-Ola».

Men, Aften, dit dæmrende Stille,
Din hellige, qvægende Roe
Indbyder, mens Stjernerne spille,
Til Kjærlighed, Haab og til Troe.

Sort Natten sit Dække udbreder,
Saa gjerne vi flye i dens Favn.
— Vort sidste Haab Graven os freder,
Hiin mørke, men stormfrie Havn.

8. Man bruger her Kjøgemæstere ei alene i Brylluper, men ogsaa i Ligfærd, hvor hans fornemste Forretning er, at holde en Tale over Liget, naar det bæres ud af Sørgehuset, og ledsage det med Sang enten hele Veien, eller og forbi de Gaarde man passerer, og naar man nærmer sig Kirken, hvorpaa Sangen uafladelig maa vedblive, men blot af Kjøgemæsteren, indtil Liget er begravet. Jeg saae en saadan Ligfærd idag. Kjøgemæsteren spadserede, med sin Hæst i den ene Haand og Psalmebogen i den anden, umiddelbart foran Liget. Men nu ledte han sin Hæst bag et Huus, bandt den der og kom tilbage, og blev dog ved hele Tiden at synge noget frygteligt, nu stillede han sig i Spidsen igjen og anførte Toget — syngende som forhen. — Fruentimerne følge ogsaa Liget, med sorte Tørklæder kastede over Hovedet i Form af Slør. — I Efm. har det tordnet og lynet meget stærkt, og regnet stridt.

9. Provsten L. spurgte under Chatikisationen en Pige, om hun kunde sige ham noget Mirakkel Jesus havde gjort. — Hun svarede: «*Hakkespettet*». Han forstod naturligvis ei dette underlige Svar, og gjentog derfor sitt Spørgsmaal, men hun vedblev sit Hakspet. Da han ei kunde indsee hvad hun mente dermed, og troede dog at hun maatte have en Mening, lod han hende kalde til sig efter Kirketjenesten, og erfoer nu, at hendes ravgale Svar udsprang af Overbevisning om følgende Fabels Rigtighed. — «Da Jesus fordum vandrede paa Jorden, kom han engang til en Kone, som sad og bagte Lefser.[1] Han var hungrig, og bad hende om en saadan; men hun viste ham, at hun havde ikke mere end et bittelille Evne at bage af. Da hun nu skulde til at bage dette blev det efterhaanden større og større, og da hun saa det, vilde hun hellere beholde sin Lefse selv end give den sin fremmede Gjæst. Denne blev fortørnet og omskabte hende til et Hakspet sigende: «Efterdi Du ikke mættede den Hungrige, skal Du selv herefter søge din Føde i hule Træer og deres forraadnede Bark.» Konen, der hed Gjertrud, og havde en rød Lue paa, hoppede strax op som den Hakspet, man her kalder Gjertrudsfugel, og som har en rød Top paa Hovedet — og gjennem Skorstenspiben forlod hun sin Lefse og sit Huus for at opfylde sin Bestemmelse. — — Samme Præst spurgte engang en Dræng: «hvem af Treenigheden er død for Dig, er Faderen død for Dig?» Nei! svarte denne, han Far staaer bort i Jore og slaaer. — Da han en anden Gang spurgte En, hvem der var hans Næste, svarte denne: «han Ola Persen, thi der er blot en 3 a 4 Skridt mellem min og hans Stue, men til han Michel Jensen er der langt længere».

---

1 Ms. har her «Le*m*ser», seinare «Lefser».

10. Jeg intet ved idag at væve om,
Men for ei denne Dato skal staae tom
Jeg kan anmærke dette —
Med Rette.

11. 15 Søndag e. Tref. Fra S. fikk jeg i Morges paa Sængen et Brev. — Jeg kom nu fra Kirken hvor Præsten K. prædikkede, men hvorom han prædikkede skal jeg ikke kunne sige, da mine Tanker vare saa adspredte, at jeg ikke var istand at faae dem samlede eller stadig henvendte paa Foredraget. — Frøken L.[1] er kommen her.

12. En varm Dag, og en kjølig Aften.

13de skrev jeg et Brev til S. med Posten, og drog ud paa Jagt med B., H. og L.

14. I Gaar Aften skjød B. en Hare; men idag regnede det saa at vi længe betænkte os paa at gaae ud. — En Hare, vi fik ud, blev der skudt 4 Bommer paa, og de 3 i et og samme Øieblik af 3 Jægere der stode ved Siden af hinanden. Jeg fik see Haren, stod og sigtede paa ham, men — Gud veed hvorfor — skjød ikke. — Jeg har i Dag modtaget 1 Spd. af Ritmæsteren paa Mellemregning. —

15. Den største Synd paa faldne Jord
Har fremkaldt største Kjærlighed. —
Ved Judas' Brøde, fæl og stor,
For Syndere vor Frelser leed — —

16. O! kommer alle Ni
Stat tomme Hjerne bi,
Og læg mig Ord i Munden,
Mens en prosaisk Dag
Jeg med poetisk Flag
Kan tyde er forsvunden.

Fra Intet kommer Int' —
Den Slutning er saa svint —
Anvændes ofte kan den,
Fra Pennens tause Mund
Ei kommer Tale sund
Naar Intet er i Panden.

Og Naar o Muse Du!
Ei skyder mig i Hu
En Tankesolens Straale,
Da taus jeg smukt
Med Bogen lukt
Maae bittre Skjebne taale.

17. Efterat have tilendelæst Formiddagen, reiser vi paa Jagt. —

18. 16 Søndag efter Trf. Da vi idag vare komne tilbage fra en mislykket Jagttour, besluttede jeg at gaae til Grinagers Kirke. Ritm. bød mig Hæst og proponerede at jeg med det samme skulde reise hen til Exercerpladsen, hvilket Tilbud jeg modtog ei uden Fornøielse. Jeg drog altsaa tilhest eskorteret af mine 3 Disciple ad Veien Grinager til, men da vi komme her, mødte vi Kirkefolket, der kom fra Kirken,

1 Lassen? Ho som han seinare vart trulova og gift med?

og Klokkeren S. der gjorde sig vigtig over at vi komme for silde til Kirke. Jeg viste ham at Klokken ikke var mere end 11, og at det var den sædvanlige Tid paa Landet at gaae i Kirke, men ærgrede mig over Hr. K.s Ubestemthed, hvem jeg har seet begynde Tjenesten kl. 12½ og erfarede nu, han idag havde begyndt den Kl. 9½. Vi fortsatte Reisen, og kom til Jostad, hvor vi med Officerene spiste til Middag. For at see paa Exercitsen vandrede vi til Exercerpladsen, der var opfyldt af en talrig Hob Tilskuere, hvis brogede og blandede Vrimmel aldeles lignede et Marked. «Hvor Aadslet er, der forsamles Ørnene.» — Fordi her var Brændevin, det kjæreste Aadsel for de ubevingede Ørne, og Commersen her var i høiønskelig Stand, derfor havde Mennesker fra langt bortliggende Stæder, ja fra fremmede Kirkesogne, af ethvert Kjøn og enhver Alder kommet sammen for at søle sig i Finkel og alskens Lidderlighed — «o tempora — o mores!» Da vi havde seet en Stund paa Grasat-Ridningen kom Ritm. med Frue, Oberstinden og Jfr. B. samt hendes Kjæreste L. — Damerne reiste til Præstegaarden for at gjøre Barselvisit; og vi gik, efter at have beundret Ritmæsterens Færdighed i at comandere Eskqvadronen, op til Offiserenes Station, lavede en Punds og converserede en Stund de nu hjemkommende Officerer, hvorpaa jeg og L. i Galop red gjennem Mulm og Mørke, Regn og Søle — hjem. —

19. Regn og Slud den udslagne Dag.

20. Vi ere Efm. budne til Dværgstenen til Proprietair Stenersen for at drikke Kaffe etc. i Anledning af at Leirens Officerer ere didbudne. —

21. Først idag komme vi hjem fra vort Besøg igaar, thi da Regn og Mørke afskrækkede Fruerne fra at reise i Gaaraftes bleve vi der Natten over. Dette Besøg var ret morsomt. Jeg saa der 12 Damer, som alle tilhørte Huset. — Da 2 Bostonborde vare arangerte og jeg havde undgaaet at blive Medlem af disse tause Raad, listede jeg mig hen til et tredje Bord, der var trindt besat med Damer, som syntes raadvilde om, hvad de skulde bruge det Kort til, de havde faaet fat paa, og holdt mellem Hænderne. Med Beredvillighed bøde de mig strax Plads mellem sig, som jeg heller ikke var seen til at modtage. Kortene distribuerte jeg med ilfærdig Glæde, ei over at faae spille, men over den herlige Anledning til Spas. Naturligviis blev der spillet om Cavallierer og Damer, hine vare dem den allerkjæreste Gevindst, og disse vare mig ei den uinteressanteste Vinding. Saameget jeg kunde søgte jeg at sætte Liv i Ringen, hvilket og for en stor Deel lykkedes. — Ingen af mit Damesælskab kunde jeg finde skjøn, men mange tækkelige og mange maaskee mere end det. Mangt et skjelmskt Øiekast opsnappede jeg — hemmelighedsfulde, som de vare — og blye; som Aurora naar hun titter gjennem Skye. Nok sagt — jeg morede mig meget. — Denne Gaard har sit Navn af en stor Steen, der ligger mit i Gaardsrummet, og som en Dværg eller Jutul skal have kastet fra det 1 Fjerding herfra liggende Sølvsbjerg, for dermed at

knuse Tingelstad Kirke, hvis Klokker stedse foruroligede ham med sin skingrende Lyd, og som han vilde hevne sig for. Men Taget glippede og han forfeilede Maalet. Stenen faldt ned her — og end vises Grebet i Stenen efter hans Tommelfinger, som, efter den Form den har efterladt sig at dømme, maa have været over en halv Alen lang og 3 a 4 Tommer bred. — Stenen bærer end den Dag idag Navnet Dværgstenen, og Gaarden samme Navn af den. Hr. Stenersens Formodning at den maa have været en Offersteen er ikke urimelig, da der findes Spor af Ildsteder omkring den. Stenens Dannelse synes og dertil fortrinlig skikket. Den er omtrent 9 Fod lang, 3 a 4 Fod bred og 3 Fod høi. Paa Midten af dens opvendte, flade Side er den lidt huul; men mod den ene Ende gaaer en brat Skraaning nedad og paa den skarpe Kandt, som derved dannes, troer man at see Spor af Øxehug. De 4 Ildsteder, som synes at have været anbragte ligge i en Firkandt omtrent 10 a 12 Skridt saavel fra Stenen som fra hinanden indbyrdes. — Paa en lille Høi tæt herved skal der have staaet et Capel. Nogle Helgenbilleder, som deri have hængt, skal i længere Tid her have været opbevarede, men ere nu enten forkomne eller bortsendte. — Et Sværd har man ved Gravning fundet i Høien. —

22. Jeg skrev idag et Brev hjem, eller skrev det rettere sagt i Gaar-Aften og sendte det idag til Std. Horn, der havde lovet at bringe S. det i Byen — ogsaa til ham var nogle Ord. — Vi har idag ladet os regne vaade ved at roe efter en Flok Vildgjæs, som vi dog ikke kunde komme til at skyde paa. Disse Fugle anseer Bønderne her som andensteds for hellige, og som Ingen uden at ressiqere den største Straf maa skyde eller i mindste Maade fornærme. En Kone udstrøede engang et Qvarter Korn til dem for at gjøre sig dem forbundne. Efter den almindelige Mening gjengjeldes en saadan Gjerning med Lykke og Velsignelse i Henseende til jordiske Goder. — En slem Forkjølelse har idag gjort min Næse til en Vandrænde. —

23. Jutulen — saa fortælles der — skrævede engang over Randsfjorden, og kom til at væde den ene Fodspids i Vandet; ærgerlig herover, og for ei at resiqvere mere at blive vaad naar han vilde stige over besluttede han at bygge en Broe over Vandet. Herved skal den Jutulbroe være fremkommet, der er omtalt 17 August d. A. — Ikke langt fra denne ligger paa en Odde en stor firkantet Steen, der kaldes Kandtomstenen, og som skal have sit Navn af at den stødes omkuld (kandter om) af Issen hvert Foraar. Ligeledes snuer den sig hvergang den kjender Lugt af ferskt Brød! — Snart troer jeg nu jeg fortjener Navnet *Antiqvarius* — jeg undersøger jo hver Steen, hver Høi, kort — hver Ting, der kan siges noget mere om, end at det er en Ting. — Jeg har og nu anskaffet mig Snorre Sturlesøn, Saxo Grammaticus, Geb. & Christianis Historier, Krafts topogr. Beskr. for at kunne gjøre mig hint Navn mere værdig — og snart er mit Studium ferdigt — thi det er overhovedet stort men i Grunden intet.

24. I Nat har det været meget koldt og Potatosgræsset har frøset

allevegne. — I dag har det været klart og stille Veir. Præterea, qvod annotetur, nihil adest.[1]

25. 17 p. Tr. K. forrættede ogsaa idag Tjenesten her ved Kirken. Hans Thema over Ev. Luc. 14, 1—11 var: «at *vise hvori den Christne Menigheds sande Lykke og Hæld bestod*». Til at kunne sige noget om Udviklingen var jeg for uagtpaagiven og hiin alt for usammenhængende. — Madame og Jfr. St. samt Jf. Q ere her idag.

26. Mens jeg i Aften sad i Maaneskinnet ved mit Vindve, og lod Tanken vandre saa vide, lod den besøge de henfarne Dage og kige ind i de Kommendes Taageslør, og medens den da besøgte fraværende Venner, som syntes værdige dette ofte misbrugte Navn — da vart jeg saa mod i Hu, saa underligt lød det derinde, og med min Blyandt søgte jeg at give Tonerne Ord; thi skrev jeg følgende Sang:

Jeg kiender et Baand, der i Skjønhed og Glands,
Ei glimrer for Menneskets Øie;
Men tryller den indre, den høiere Sands
Ved Hjerte mod Hjerte at bøie.

Det strækkes saa saare, men brister dog ei,
— Forener de adskilte Tvende.
Af enkelte Blomster, der staae paa vor Vei
Det flætter en Krands os ihænde. —

Det styrker den Svage paa Kummerens Dag,
I Fristelsens Time den Gode.
Det Glæden forsøder; — ved Ulykkens Slag
Det gjør os saa freidig tilmode.

Det knytte saa mange; — naar ofte det brast
Feilagtig der knyttet er vorden.
Thi rigtigen bundet, det sidder saa fast
At aldrig det splittes paa Jorden!

Velsignet da være det varige Baand,
Hiin Moder til Ømhed og Glæde!
Dig flætter vort Hjerte med usynlig Haand
O Venskab! din hellige Kjæde —

27. Ogsaa i Aften har jeg sværmet i Maaneskin og skrevet:

Smiil o Maane! blidelig
Henad Søens dunkle Vover
Gjennem Lunden hid til mig,
Medens al Naturen sover.

Alt er taust omkring mig her,
Sagte bevre Espens Blade.
Natten vorder mig saa kjær
Ved dit Smiil ad Jordens Flade.

Tungsind mildt du spreder hen,
Letter det beklemte Hjerte,
Og du spørger mig som Ven
Om min Glæde, om min Smærte.[2]

Og min Tanke hæver sig
Op ved dig til Guddomsthronen,
Der vort Haab, en Kilde liig,
Strømmer ud fra Sejers Kronen.

---

1 Elles er det inkje å skriva um.

2 Dei to siste linone lydde upphavleg: «Med dig deler jeg som Ven
Hver en Glæde, hver en Smærte.»

28. Jeg har idag beseet et Tingsted, som findes her paa Gaarden, men som jeg ikke før har vidst af. — Da der er lagt en Vei over Stedet, ere de store Stene, der pleie at staae opreiste rundt om, nedrevne, men mange af dem ligge endnu ved Siden. Pladsen er .... Fod i Omkreds, og rundt om Yderkanten er den belagt med en Kreds af flade Steene. I Midten er den noget ophøiet.

29. Dagen var — men er ikke meere.

30.

Alt Espens de bevrende Blade
Nedfalde for høstlige Vind,
Og Smaafugle, nu meer ei glade
Til Afreise alt pakker ind.
Farvel da du henrundne Sommer
Hav Tak for hver Glæde vi nød!
Vi leve i Haabet, du kommer
Og vugger os end i dit Skjød.

October 1825.

1. Jeg har i Aften skrevet et Brev til Jens, et til Fredr. og et til Severin, der alle gaae med Bud til Byen. Paa Tirsdag skrev jeg ogsaa et Brev hjem og et til Jens, samt nogle Ord til S., hvilke ogsaa bleve sendte til Byen med Bud, men som jeg har glemt at anmærke. — Af Ritmæsteren har jeg idag modtaget 12 Spd. af hvilke de 11 bleve sendte til Byen for at betale Credit og Skrædderløn.

2. 18 p. T. I Dag som jeg stod paa Reisen til Grans Kirke for der at høre Comfirmationen, fik jeg et Brev fra J. — Efterat have gottet mig med at læse dette, kjørte jeg og C. i en Kjærre afsted. Et godt Veir gjorde Touren behageligere. Vi komme i Kirken paa en Stol, hvor der var en Mængde Damer, men blandt hvilke ikke den fandtes, som jeg meest havde ønsket at see, og som man havde forsikkret mig sikkert maatte være der. Kirken var propfuld af Mennesker. Provsten prædikkede — Gud veed hvorom. Jeg kunde ikke samle den — som det lod til — lidet sammenhængende Tale. — Kjærulf holdt Comfirmation, og talte meget peent. — Man sang nu Slutnings-Psalmen, Stolen blev blottet for Mennesker — ogsaa vi forlode nu Kirken, og begave os paa Hjemveien ret ærgerlige over at Ingen vilde bryde sig om at invitere os, som vi saa vist havde haabet. —

3. Jeg fik i Dag en Rykker paa Sengen — en Postregning paa 1 Spd. Altsaa — sukkede jeg, er man ikke fri for dette Indsekt her heller. —

4. Alt har og idag havt det samme Hverdags-Udseende, som ellers. I Efm. opsatte vi nogle Trostesnarer. —

5. Denne er mig en saare betydningsfuld Dag, — den har bragt mig det største Tab jeg endnu kan tænke mig, den bittreste Smærte,

der nogensinde vil brænde mit Hjerte. Den har i Foraarets første Morgen grusom afbrudt den elskeligste, mig saa dyrebare Blomst. — Det er i Dag et Decennium siden Du o Hans Petter! forlod din grædende Broder.[1] — Mangen Dag er siden forsvunden — mangen tung Dag; men end staaer Taaren mig i Øiet, — naar det skuer Dit forsvundne Navn; end slaaer mit Hjerte Dig imøde ved Tanken om dit forklarede Væsen. Du var mig det kjæreste jeg kjendte i den ganske Verden! — Som tvende Blomster der opskyde af en og samme Rod, tæt omslynge hinanden, og af hvilke ikke den ene kan brydes uden tillige den anden, berøvet sin Støtte, falder om og visner — Saaledes stode vi, en Tvillingblomst i Planteskolen, der anlagt ved Nordhavets Bølger og Iis, men omflyttet til en sydligere Klippedal, her frodigen trivedes i stille Fred, medens dens Planter blideligen opelskedes af de omhyggelige Gartnere, og end badede sig i Foraarssolens qvægende Straaler — indtil en mørk Skye grusomt bortvendte disse. En giftig Orm sneg sig ind i Haven og afgnavede den skjønneste Blomstes Rod. Den sank og visnede. — Alle de øvrige foldede sit Bæger som ad den lange, mørke Nat, og badede sig i Dugets Taarer. Fortvivlet sadde de Gartnere ved Blomstens Støv, vred Hænderne og graad saa modige Taarer. — — O! forklarede Broder! hør fra Din fjerne Grav mit Suk paa denne Dag! Lyt til min Klage end paa denne Din Døds tiende Aarsdag! Her sidder Din Broder, som Du fordum elskede — og visselig elsker endnu?! her sidder jeg — langt fra Fædrenehjem og Venner — i den tause Nat og tænker paa Dig, og det med Dig førte Foraarsliv — men sidder eene med mine Tanker og Følelser — har Ingen at deele dem med. Ak! hvorfor blev det mig ikke tilladt at dele dem med Dig, som fordum i de svundne Dage? Ja vi delte i Sandhed hver barnlig Taare, hvert Uskyldsalderens Smil — vi havde en og den samme Tanke, et og det samme Hjerte, en og den samme Attraae al den Stund vi vandrede Haand i Haand paa Blomsterstien. Dit Foretagende var mit, og min Beskjæftigelse var ogsaa din. — O! endnu mindes jeg saa mang en Scene fra den Tid — deres som Dit Minde skal først forsvinde med det bristende Hjerte! Men — Mennesket skal lære at kjende den Verden, de leve i, lære Maaden at færdes paa gjennem dens Labyrintgange, saa de kunne opfylde sin Bestemmelse her, og vorde skikkede til ved Dagenes Ende at vende tilbage til sit Udspring og foreenes igjen med sit Urbillede. — For at kjøbe denne Kundskab var det, Du med Frimodighed, Haab og Tillid forlod Dit eenlige Fædrenehjem, Dine Barndoms Lege og — Din Legekammerad! Med et barnligt, gudhengivent Sind, og et Hjerte saa fromt, som det er muligt der kan slaae i Menneskens Barm, drog Du den usete Fremtid imøde! Visselig Gudommens Plan var skjult for vore Øine. — Visselig! Du var moden til noget Bedre. Du behøvede ikke længere at luttres i Støvet! — — Aarene hærder

[1] Hans Petter Schnitler Landstad, f. 14. november 1800, d. 5. oktober 1816; sjå minnedikt i «Digte og Sange» (1879) s. 240. I Tov Flatin, Seljord I, s. 192 er det uppgjeve at han døydde som kadettaspirant i Skedsmo. Minnedikt yver broren Fredrik er prenta i «Digte og Sange» (1879) s. 236.

Følelsen; men i den Alder er man bøielig for ethvert Indtryk, og disse efterlade Præg i Sjælen, der ikke lettelig udslettes. End staaer der præget for mig med tydelige Farver — end mindes jeg grant den Dag, jeg med veemodigt Blik stirrede efter Dig i den bortilende Slæde, og med Taarer saa den forsvinde; mindes grant at jeg allerede da syntes at have tabt min bedste Skat — jeg fandt ikke Behag i nogen Beskjæftigelse, ikke Adspredelse i noget Foretagende — Alt mindede mig om Dig, og om dit Savn. Dog lindredes dette lidt efter lidt ved Haabet om snart og gladeligen at samles i Hjemmet igjen. Men — jeg mindes den Dag — o! lad mig aldrig opleve en saadan mere — den Dag da Ligklokkene tonede deres Gravsang, og kimede saa rædsomt for vore Øren — da et Brev bragte os Budskabet om Din Død. — — Jeg seer Brevet at falde af min Faders skjelvende Haand — jeg seer — hvad jeg aldrig har seet før, ham at græde som et Barn — jeg seer min Moder bæres bort i Afmagt — Brødre og Søstre at vride Hænderne i Fortvivlelse! Jeg hører — ikke Graad — men Skrig og Veeklage — uendelig, ubeskrivelig Jammer! Der stod ogsaa jeg —. Jeg veed ikke hvad jeg følte, thi jeg tvivler om at jeg følte — jeg veed ikke om jeg skreg eller graad i dette usalige Øieblik; men det veed jeg, at jeg i de følgende Øieblikke ønskede at hvile ved Din — den Hedengangnes Side, at jeg havde intet høiere, intet oprigtigere Ønske end dette. — Jeg syntes Jorden brændte mig, jeg ønskede den vilde opsluge mig —. Al Fred og Tilfredshed syntes tabt for stedse — Roe var ingensteds at finde. — «Han er ikke mere!» raabte det til mig naar jeg sad ved Hængebirken og stirrede paa Dit der indskaarne Navn — «han er død!» sukkede Blomsterne mig imøde fra Bedet vi plantede — enhver Gjenstand mit Øie faldt paa vakte Gjenklangen af disse Ord i mit blødende Hjerte! Ja indtil nu har, siden Du forlod mig, Tungsind hvilet over min min Sjel. Langsomt henskred Maaneder i dyb og inderlig bedrøvelse — Aar i stille Sorg. Tidens udslættende Haand har vel betaget Erindringen en Deel af sin Malurt — men end græder en Moder bittert ved Dit Navn, end sukker dybt en Fader, end beklage sig 7 Søskende, hvem alle Du var saa kjær! Forvisningen om at Du saaledes har stredet den gode Strid, at Du er bleven belønnet med Seierens uforvisnelige Krands — Livets Krone! Overbevisningen om at Du blev borttaget fra en møisom Vandring herneden for hisset at nyde Salighedens evige Glæder — kun den er det, der har bragt os til nogenledes at glemme vort Tab over Dit Held og at trøste os i det meest kummerfulde Savn. Os staaer det endnu tilbage, hvad Du har fuldendt! O! hvor gjerne hvilede jeg ikke med Dig i det lune Kammer, i Fredens sidste Tilflugtssted! Men mangen Kamp staaer maaskee endnu tilbage for mig at kæmpe — og jeg føler mig — ak! saa svag til at gaae dem imøde — med hver Dag vorder min Syndeskyld større og større, alt tungere og tungere at bære, og mangen Dag har jeg maaskee endnu at vandre inden jeg kan vorde Din Gjenboe paa Jorden og favne Dig i en lysere Bolig. — Men formasteligt er det at klage — Gud den Algode styrer vor Skjebne — det er nok for at være trøstig — han gjør Alt, gjør kun hvad ham behager — det er mere end nok for at

være tilfreds. — Hvil da sødt, o Broder! Fred med dit Støv i Graven! Fred med din Aand i den himmelske Bolig! Lad Mindet om Dig som den forklarede Engel omsvæve mig og styrke mig i Fristelsens Time! Lad Dit korte, skyldfrie Liv staae mig et Mønster for Øinene al den Stund jeg mon vandre herneden. — Fred med Dig! og Fred med mig! Fred med hvert Menneske paa Jordens Kreds! Naade og Fred af Gud vor Fader og vor Herre Jesus Christus!!! — — —

6. Jeg talte saa meget i Gaar at jeg synes det er bedst at tie bomstille Dag.

7. Dig fryd o Yngling! ved din Alder —
Dit Hjertes Ønske tilfredsstill!
Men Viid! naar Dommens Time kalder,
Dig Gud til Regnskab fordre vil!

NB. Min Fødselsdag er her henstillet med ubeskrevne Blade[1] —

9. 19 p. Tr. I Dag har jeg for første Gang paa Jagten udraabt det glædelige Jæger-Udtryk «Tod»! Man skal ikke kunne beskylde mig for at have skudt mange Bommer hidtil, thi jeg har aldeles — ikke skudt. Dette mit første og heldige Skud nedlagde en Ræv. Hvor glad jeg var over denne min hældige Jagt er ikke let at beskrive. Hare fik vi vel ikke ud, men da vi vare komne et langt Stykke paa Hjemveien hørte vi Hundene drive, dog da det lod til at blive tabt lode vi vort Forsæt, at vende tilbage, fare. Da vi komme hjem var der endnu Tid at gaae i Kirke, hvorfor jeg klædte mig paa og gik. — Provsten prædikkede, men som sædvanlig paa rationalistisk Viis. Alle de Gange, jeg har hørt ham prædikke, har jeg endnu ikke hørt ham en eneste Gang at nævne Forsoningen, ja fast ikke at tage Hensyn til den eller benytte den som Grundvold; da jo dog enhver Christen glæder sig ved den Tanke, at Christi Forsoning er Grundstenen i vort Haab, Kilden til vor Roe og Tilfredshed, vor Fryd og vor Salighed — Livets evigt rislende Kilde. At den altsaa bør være Grundstoffet i enhver Udvikling af Religionslærens enkelte Dele, d. e. — i enhver Prædiken, følger af Sagens Natur. Og dog kan den, der, om ei forkaster, dog tilsidesætter den eneste faste Grundvold at bygge paa, ansees for en god Bygmæster, med andre Ord — en god Prædikant! Dog har det maaske sin Grund deri at en Saadan smigrer Menneskets Egenkjærlighed, og bestyrker dets Hovmod, idet han ikke viser dem Synden i dens Afskyelighed, eller Menneskenaturen i dens faldne og fordærvede Tilstand, i det han forbigaaer de nødvendige Følger af Synden, og derimod fortæller om en Dyd, enhver kan troe sig i Besiddelse af, eller i det Ringeste ved egen Kraft og ikke megen Anstrengelse erhverve sig; og denne Dyd skal da belønne sine Dyrkere med timelig og evig Salighed! Men med en saadan Tale kan kun den lade sig nøie, der er saa inddysset i aandelig Søvn, at han ikke kan have en Tanke for det høiere

[1] Merknad 1869? Boki har her 4 blanke sidor.

Aandelige udenfor og indeni ham — kun den, der end ikke har følt Bekymring for Salighed; men til at forebygge en saadan ønskelig Bekymring, og til at nære en saadan aandelig Søvn, dertil tjener aabenbar en slig Fremstilling af Religionslæren, af den himmelsendte Lære, der rigtig fremsat vel dybt saarer det for sin Salighed bekymrede Menneske, men læger tillige det blødende Saar med den himmelske Saligheds Balsam. — Et gammelt Saar, hvori Fordærvelse har grebet om sig, maa kommes til at bløde, og derved forvolde Smerte førend det kan læges, — det faldne og fordærvede Menneske maa lide førend det kan trøstes — Synden maa erkjendes og angres førend den kan tilgives. Er man overbevist herom, er man overbevist om Forsoningens store Betydning og Hensigt. Da indseer man med Forfærdelse hvor ilde, for ei at sige mere — den Lærer handler, som i Stedet for at aabne Menneskenes Øie tillukker det, og i Stedet for at vække den indre Sands, døver dens matte Stemme. — — Nu den ulærde Almuesmand, der antager som han bør, Lærerens Overbevisning for den rigtige, og som ikke selv er istand til at gjennemskue det Slør, der er lagt for hans Øine, hvor ledes ikke han paa Afveie af den Veiviser, han troskyldig rakte Haanden til Ledsagelse? Vee Eder Pharisæer og Skriftkloge! sagde Frelseren fordum, og sagde derved det samme om hver den, som i nogen Henseende kunde ansees at ligne dem. — Saare vigtigt og ansvarligt er en Religions-Lærers Embede. Der er intet Vigtigere betroet nogen Dødelig end det, at lede Menneskene paa omvendelsens Vei til Salighed; hvor let kan han ikke tage Feil af Veien, og styrte andre med sig i Fordærvelsens Afgrund! Sandelig den, som samvittighedsfuld overveiede Sjælesørgerens Embede i sit hele Omfang, vilde afskrækkes og mistvivle, dersom han ei var forvisset om Kraft og Bistand fra det Høie. Og derom bør han bede, og bede med Davids Ord: Herre lær mig din Vei. Viis mig din Stie! og med Frelserens: Leed mig i din Sandhed, dit Ord er Sandhed! Men — jeg sagde jeg var i Kirken og hørte L. prædikke. Hans Thema over Math. 9, 1 var at vise: hvor vigtigt det er at bevare en sund Sjel i et sundt Legeme. Dette Thema synes mig kunde udvikles paa en den christelige Religion mere værdig Maade, end det skede. — Sjelen fordrede intet andet til sin Sundhed, end Pligtens Bud, at følge Moralens Forskrifter og Dydens Vei, det skulde være Midlet og Maalet. Dydens Belønning skulde være det oplivende Haab naar alt andet Jordisk forsvandt. Men mon ikke ogsaa dette Haab vil styrte sammen naar ethvert Menneske, om ikke før saa dog i den sidste Time, maa tvivle om sin Dyds Fuldkommenhed, Tilstrækkelighed og Fortjenstlighed? Dog kan alt dette være rigtigt nok, naar det tages i den rette Mening, naar man f. E. ved Dyd forstaaer den fromme Leve- og Handlemaade, der udspringer af den sande Troe paa Guds Eenbaarne som Verdens Frelser og Forsoner. Men saalænge man ligesom er bange for at sige tydelig hvad man forstaaer ved Dyd og Pligt, hvorfra de have sit Udspring, og hvorhen de skulle lede, saalænge synes Ordene at være grebne i Luften, og blande sig igjen med den, uden engang at kunne sammenlignes med Avner for Vind. Mig forekommer i det Ringeste en saadan Tale uen-

delig tom og intetsigende. Hvortil nytter det desuden at prædikke en dunkel og rationalistisk Moralphilosophi for en Almue? Og hvortil tiener en Prædiken, der jo skal være Forklaring over Religions-Sandheder, naar den selv trenger til Forklaring? En Forklaring, der trænger til Forklaring er ingen Forklaring. — Den Værkbrudnes Sygdom vilde han skulde være en Følge af hans Synder, og at Jesus erklærede dette i de Ord: dine Synder ere dig forladne. Det første kan nok være muligt, men dog ikke overenstemmende med Jesu Udtryk paa andre Steder (Luc. 13, 2. Joh. 9, 2. 3.), men det Sidste er neppe sandt, thi Jesus synes tydelig nok at skjelne den legemlige Sygdoms Helbredelse fra den aandelige, i det han siger: «paa det I kan vide at Menneskets Søn har Magt paa Jorden at forlade Synderne — siger jeg dig: stat op, tag din Seng, og gaae til dit Hiem.» Men Sjælens Vel var vigtigere end Legemets, dens Helbredelse vigtigere end dettes, hvorfor og Jesus først foretager den. Af Jesu Udtryk: Søn vær frimodig! sees tydelig nok at den Syge var bedrøvet, og ei saameget over sine legemlige Smærter som over Sjælens Lidelser. Vel vare maaskee Kjødets Pinsler store, men Aandens vare end større; hine havde maaskee fremkaldt disse; thi paa Sygeleiet (Hjertets Skriftestol) havde han rimeligviis nøiere overveiet sine Handlinger, grublet maaskee over sit med Guds Forskrifter ei aldeles ovenstemmende Liv, og Synden havde viist sig for ham i sin sande og skrækkende Skikkelse. Han saae at han var en Synder for Gud, og at hans Kræfter vare for svage til, at han nogensinde kunde haabe ved dem at vorde retfærdiggjort, — og hvad Under om han var bedrøvet; thi han saae ogsaa at der var intet Jordisk, som kunde bringe den tabte Roe tilbage i hans Barm, intet jordisk Væsen, der kunde gyde Trøstens og Fredens Olie mere i de blødende Saar. — Men just denne Bekymring, der pleier at føre til en høiere og sandere Erkjendelse, bragte og ham til at sætte sit Haab til den lovede Frelser, og til at antage den nærværende og overordentlige Lærer for den guddomelige Forløser. Jesus, der ifølge sin Alvidenhed saae saavel hans Bedrøvelse, som hans oprigtige Anger og hengivne Troe, siger derfor Søn vær frimodig, dine Synder ere dig forladne. Glædeligere Ord kunde den Syge vel ikke høre, og rimelig agtede han, befriet fra Sjælens større Onde, nu sine legemlige Smerter for ubetydelige. Ikkedestomindre befrir Jesus ham og for disse, for at vise de knurrende Skriftkloge at han var udrustet med guddommelig Kraft, og altsaa ligesaavel kunde tilsige Een Syndernes Forladelse, som ved det blotte Ord helbrede ham for den legemlige Svaghed. —

Sandelig det er mangen Dag siden jeg var saa muntert stemt som i Aften. For det første min hældige Jagt, og for det andet de Breve jeg har faaet fra min Ven J. K., men i særdeleshed Brevene fra Mor og Far have interesseret mig meget. At høre at disse, jeg elsker meest af alle Mennesker, leve vel, at de med Ømhed tænke paa mig, og erindre mig i det Fjerne — o det opvækker en behagelig Følelse. Det forekommer mig i dette Øieblik, som havde jeg ingen Bekymring, intet at være traurig over, thi min nærværende Stilling er langtfra ikke ublid, og Udsigten i Fremtiden bør jeg ikke kalde mørk. Intet Menneske

hader mig, ingen Brøde er jeg mig bevidst, alle de, mig kjende, agte mig — mange elske mig — (Jeg vilde i det Ringeste ikke for Meget give Slip paa denne Overbeviisning), og hvorfra skulde da nogen Grund hentes til Mismod. Desværre synes det mig ofte anderledes, men jeg mærker dog, mit hidtil sædvanlige Tungsind begynder at svinde lidt efter lidt. Den Følelse, som den Tanke, at man ikke er nogen til Byrde, at man er selvstændig og uafhængig, opvækker, — den har i den senere Tid virket meget paa mit Humør. Det er, eller synes i det mindste at være en Trøst, i en ublid Skjebne, at man har sig selv at takke for den; men storlig forhøies de Glæder Lykken bringer os ved Tanken om, at man selv med Guds Hjælp[1] har forarbeidet sig den. Saalænge jeg var i Byen syntes jeg stedse at have Aarsag til at bebreide mig, at jeg ikke havde bestilt, hvad jeg burde, ikke opfyldt Andres billige Forventninger, ikke gjort Fyldest for, hvad mit Ophold der kostede mine Forældre, og jeg synes uværdig til at forøde eller forbruge det, jeg vidste, de med største Omhyggelighed sammensparede hjemme. Nu derimod synes mine Pligter i saa Henseende at være opfyldte, naar jeg har læst med mine Elever, og, hvad jeg faaer læst selv, synes mig en Vinding, jeg intet andet har givet for end mit eget Arbeide, og læser jeg intet synes jeg dog intet at have tabt undtagen Tiden, der vel er kostbar, men — hvor ere vi ei vante til at øsle med den, og hvor skjelden tager man den i Betragtning ved Øieblikkets Nydelse?

10. Denne Dag har jeg hverken Tid eller Materie at skrive i, og da jeg skrev saa meget forrige Dag kan jeg upaaanket tie nu.

13. Disse Dage, den 11, 12, 13 har jeg rigtignok været til, men jeg har ikke befattet mig med at føre Bogen, saasom intet har indtruffet, som kunde fortjene Plads her. —

14. Den Dag er forsvunden som andre i Mag
Og intet i Grunden udrettet.
At læse med Drænge — see det er mit Fag,
Og deraf jeg næsten er mættet.
«Docendo docemur»,[2] den Sætning er sand,
Det dog af Erfaring bevidne jeg kan.

Til Hvile er gangen hver Menneskes Sjæl,
Og Mørket er rædsomt derude,
I Sengen der leves saa godt og saa vel,
Paa Straa, som paa Bolster og Pude.
Der Søvnen os tager i venlige Favn,
Og bringer en Stund os, o Fred! i din Havn.

O lykkelig den, som kan nyde i Roe
Den qvægende Søvn paa sit Leie.
Som det, at indslumre og opvogne froe,

---

1 «med Guds Hjælp»: yngre innskot.
2 «Docendo docemur»: me lærer av å læra frå oss.

Ei Jorden har Goder i Eie.
Den Arme, sig vaander af Smerte og Vee,
O Gud, ak i Naade til ham du ned see!

Med takkende Hjerte og signende Hu
Din Varetægt, Gud, jeg erkjender,
At karsk end paa Legem og Sjælen jeg nu
Fra daglige Sysler mig vender,
For Hvile at nyde ved Søvnen saa sød
I Nattens det mørke og venlige Skjød.

15. I Dag reiser vi paa en Jagttour til Elstranden, ved Ena Vandet paa Grændsen af Toten, vi blive flere Dage borte. Ikke som sædvanlig vandre vi til Fods, men kjøre i Vogn med 2 Hæste for.

17. I Dag komme vi tilbage fra Jagttouren der lod os vente saa rigt Udbytte, men med Hænderne tomme ærgre vi os over det meget Slæb. Adskillige Jagthistorier, currieuse nok kunde jeg fortælle, men de vedkomme ei min Dagbog.

18. Intet har jeg i Dag at anmærke.

19. Det samme siges i Dag, som i Gaar.

20. Da jeg vognede i Morges var Sneens hvide Lagen udbredt over den stivfrosne Jord. Et, om ei livligt, saa dog skjønt Syn! At see Naturen i sin uafladelige Virksomhed og bestemte Afvexlinger at føre et fuldgyldigt Beviis paa Skaberens Almagt, Viisdom og Godhed; og skjøndt herom vidne de daglige Omgivelser i Naturen, saa gjøre dog de større og skjeldnere Forandringer et dybere Indtryk paa Mennesket. — Med sand Fornøielse har jeg i Dag læst Grundtvigs «Natur og Aabenbaring». — Skjøndt Alt, han skriver bærer Præg af dyb Granskning, klar Anskuelse, høi og ædel Følelse, Sandhedskjærlighed og religieus Iver — saa synes jeg dog dette overtræffer Alt. Saadanne Billeder, saadan Veltalenhed, saadanne overbevisende Grunde kan endog henrive den, der som jeg, ikke tilgavns er istand til at sætte mig ind i Skribentens Tankegang og dybe Anskuelse. —

21. Sneen er igjen borte. Himlen er klarnet, og ubehindret skinner Maanen fra Himmelbuen. —

22.

Høstens kolde Vinde tude
Gjennem nøgne Træer og Krat,
Og de dumpe Stød bebude
Vintrens lange, mørke Nat;
Fuglen alt forlader Skoven,
Løvet blegnet flagrer ned,
Skummet blir til Iis paa Voven,
Floden størkner trindt sin Bred.

Thi begræder jeg den Sommer,
Alt, hvis Minde fryder mig,
Mens jeg haaber dog den kommer
Atter skjøn og blomsterrig;
Saa begræde svundne Goder
Vi, mens Mindet fryder end,
Og mens Haab, Erindrings Broder,
Muntrer os saa tit igjen.

23. Over Ev. Joh. 4, 46 flg. prædikkede i Dag K., og viste: de Midler, hvorved Troen bestyrkes og gjøres vedvarende. 1) ved tiltagende Kundskab om Gud, 2) ved Ydmyghed og Selvfornægtelse.

24. Jeg har fanget en Trost, det er Alt hvad jeg kan sige om mine facinora i Dag.

25. Sendte jeg et romantiskpoetisk Brev til St. S.[1] og bragte det selv til Postgaarden Skari.

26.

Ak Sommeren død — forbi! forbi!
Saa sukke hver Skabning, saa sukke og vi.
Paa Ligstraae med Vinterens Lagen
Er lagt den kraftige Yngling bold,
Hans Blomst er blege, og stiv og kold
Hans Haand om Natten som Dagen!
— Men tys? betænker, den Dødes Roe
Er Slummer i Vinterens Klæde!
Naar Lærken qvidrer, og Blomster groe
Da hilser ham atter med Glæde!
Opstande skal visselig døde Mand —
O! tænk paa dette: I døe som han!

27. Man har idag bragt mig ud af Consepterne ved at hakke Kjødmad neden under, og derved gjort mine Tanker til Hakkemad, og til istykkerkogt Pølse mit Arbeide — en Lignelse tagen af Dagens Slagtersøl.

28. Jeg kom nu Kl. 10 Aften hjem fra en Tour i Maaneskin. — Det forekommer mig som om Maanens Skin her er stærkere og klarere end jeg har seet det nogensteds. Maaskee formedelst den vide Horizont.

29. Et Brev hjem har jeg i Dag skrevet og bragt til Svining. I Aften begynder det igjen at snee. Skyer bedække Maanen. —

30. Fra Fader modtog jeg i Morges et Brev — skrevet den 23 Octob. — I Dag vare vi atter ude paa Jagt paa Sporsnee og en Hare maatte sætte Livet til. I Aften er jeg ikke i godt Humør. Mine Øine tynge Søvnen, i hvis Arm — jeg strax vil glemme flygtig Harm. —

31.

Hvad jeg her i Dag kan sætte
Er kun dette:
Intet værd at mærke er
Af den svundne Dags Besvær!

Men en Maaned ender denne Aften —
Snart Novemberens den barske Kuld
Røver Solen Glands, dens Straaler Kraften,
Breder hviden Dug paa sorte Muld!
Men da stiger Maanen ad den klare Himmel
Venlig op med bleegt og matlys Skjær,
Krandset af utalte Stjerners Vrimmel,
Og min Tanke paa sin Sølver-Vinge bær
op fra Jord til Tankens Regioner,

---

[1] Yver lina er seinare skrive «Schnitler».

Stiller dunkle Ting for Phantasiens Blik,
For dens Øre underlige Toner
Fra det Ubegribelige Alt udgik. —
Da den falder i sit Støv tilbage,
Sukker: Gud vær naadig mod den Svage!

November 1825.

1. Om Dagen kan ei siges andet end, den var,
Om mig ei andet end — jeg levet har!

2. Modtaget af Ritmæsteren i Dag 15 Spd. — Det sneer i Aften af alle Kræfter. —

3. Ja det er sandt:
Dagen forsvandt!
Forsvunden den er og oprinder ei meer!
Saa klage vi stedse naar Aften vi seer;
Men tænkte vi stedse om Morgenen saa,
Vi skulle ei Dagen uvirksom hengaae!

Og det er saa sandt:
Livet forsvandt!
Foraarets Dage og Sommer og Høst!
O! I ere svundne! — Med skjelvende Røst
Saa klage vi engang ved Graven. —
Men tænkte ved Morgenens Vandring vi paa
At Timene svinde mens Vandrerne staae;
Da Mere og Ædlere virked vi froe:
Vor Pligt er at *elske* og *haabe* og *troe!*
— Det skrev vi — et Tegn os paa Staven.

4. Jeg har i Aften moret mig meget ved at spille Rabutz med Fru B. og Caroline. — (Betalt 3 Spd. til Skomageren for et Par Støvle og 8 Skl. til Skrædderen.) —

5. Skrevet et Brev hjem, og ved at bringe dette til Svining havde jeg mig en Kjøretour — den første i Aar. Jeg frøs mig en Nagelspræt paa Fingrene saa de svie endnu. —

6. Alle Helgens Dag. I Dag blæser det en Storm fra S.V. med Regn og Slud. Den komne Snee smælter bort. L. prædikkede i Dag bedst af de Gange jeg har hørt ham. Hans Gaver kunde enhver ønske sig. — I Aften har jeg spillet Boston og vundet 50 skl.

7. Skrev Brev til J. K., og sendte deri 6 Spd: — Med samme Bud sendes og Lineé, og en Kuffert til at hente min Kjole i. —

8. En lille Spasertour havde jeg mig i Efmd, som jeg i mange Dage formedelst Søle og Snaus ikke har kunnet havt. — Betalt Skomageren 2 mrk. 6 skl. for et Par forsaalede Støvler. —

9. Jeg har i Aften ladet mig spaae i Kort. Skjønt jeg har Had til alleslags Spaadome af den Qvalitet — kunde jeg dog ikke bare mig

for en Smule Interresse for følgende Spaadom: Man viste mig en Kjæreste, fra hvem jeg var langt bortfjernet. Hun hyllede sig i dyb Sorg, var omgivet af Sladder og Falskhed; men lidt efter lidt forsvant Sørgmodigheden, og der aabnede sig en lys og blid Vei, der hjerteligen førte os sammen!! — Forsan et hæc meminisse olim juvabit?![1]

10. Et Brev fra J. K. fik jeg med Posten i Aften, det var skrevet den 3die dennes. Jeg blev meget glad ved at faae det, og meget munter ved at læse det. —

11. Som sædvanligt — Intet at mærke. Regn, Snee og Søle forbyder at forlade Værelset, og nedstæmmer Sjælen. — Overaldt er ogsaa dette den meest upoetiske Maaned af alle. —

12. I Aften har jeg dandset, som jeg ei har gjort paa Aar og Dag. Man holdte i Aften den saakaldte Løgting ɔ: en Festivitet, der efter at alt Sommerarbeide er tilende anstilles for Tienerne, og bestaaer i at disse, efterat have gjort sig tilgode med Mad og Drikke — Flødegrød og Brendevin — dandser og morer sig ud over Natten. Jeg beundrede deres Fermhed i at danse allehaande Feiere, Engelsd., Vals etc: — Jeg dansede med adskillige af Pigerne, der var overmaade lette. —

13. Severin skriver meg til i Dag at Fredrik har været og er endnu meget syg — hvilken Tidende gjør mig overmaade ondt. — Et nedstemt Sind har været mig i hele Dag en naturlig Følge af dette Brev. — Jeg har ellers spillet Styrvolt og kunde i et andet Humør have moret mig godt. —

14. Jeg har i Aften slaaet af en Passiare i Vestgaarden, som jeg uden at være buden derhen ellers ikke har gjort før. — Da jeg har havt 2 næsten søvnløse Nætter er jeg i Aften ikke gandske vel, og i et yderst slet Humør. —

15. Det er ikke raadeligt at skrive noget i denne Tid, thi det vilde blive et Foster af Ærgrelse og Melankolie. Og disse kan ikke drives paa Dør førend jeg faaer en god Tidende hjemmefra. Jeg havde bestemt mig til i denne Tid at skrive en Prædiken, men jeg maa lade det være. Ingen Læsning gaaer heller synderlig for sig. Alt er suurt. — Jeg drømte og i Nat, at jeg fik en gyselig Efterretning i et Brev fra E.[2] —

16. Denne Dag er tilendebragt som den forrige. —

17. Jeg har idag faaet min længe ventede Kjole fra Byen, tilligemed andre af J. K. udførte Commissioner. Fra ham fik jeg og Brevskaber. Fra Schnitler fik jeg et med Posten, og med det Bud, der

---

1 «Forsan . . .»: Kanskje dette òg vert gildt å minnast ein gong?! Sitat av Vergil: Eneïden, 1. songen, 203. verset.

2 Truleg systeri Elisabeth Sophie, f. 14. januar 1806.

bragte det først omtalte ogsaa et Brev fra Severin, der ikke bringer nogen tilfredsstillende Beretning hjemmenfra, men tvertimod er mere foruroligende — at F. skal være meget syg. — Men endnu mere har bedrøvet mig det jeg har hørt ganske nylig, at Bonden, som kom fra Byen skulde have sagt her, at jeg havde jo en Broder der var — død! og at han skulde have hørt dette af Std. J. K. — Jeg er saa forskrækket at det ei lader sig beskrive. Den Uvished jeg er i forøger Ængsteligheden og gjør den uudholdelig, især da jeg af Meget synes at kunne slutte at det er alt for sandt — Gud hjelpe og trøste os! Gud i Himlen give at jeg fik en bedre Tidende og snart — men med Ængstelse imødeseer jeg den. —

18. Jeg kan intet bestille. — Jeg var en Stund i Vestgaarden, men jeg følte Tvang i Omgangen med Mennesker, som skjønt vel deeltagende, dog ikke har den samme Steen liggende paa Hjerte, og for hvem man altsaa ikke kan klage sin Nød uden nogen Tilbageholdenhed. Jeg gik derfor hjem igjen — sidder her for mig selv, og klager min Nød for mig selv, og græder. — Det bæres mig saa underligt for. Man tager i saadan Omstændighed Alt for saa betydningsfuldt, og forklarer med Ængstelighed enhver Hendelse. Jeg skulde eftersee Fredriks sidste Brev til mig — og see! der staaer jo hans Afskedshilsen — —. Efterat han har endt Brevet er det, som havde han glemt noget, og skriver derfor under: «Et Farvel endnu engang»! — Skulle dette være det — sidste!? — —

19. Jeg gaaer nu i Sæng — men som jeg forlod den — bedrøvet —. (Jeg sendte et Brev hjem med Posten.) —

20. Til min store Forundring fik jeg ei heller i Dag Brev. Jeg begriber ikke hvorledes det hænger sammen — berolige mig kan det ikke. —

21. At jeg har sadt inde og surmulet den ganske Dag, da Veiret ikke har tilladt at komme ud — det er alt, hvad jeg kan anmærke.

22. Jeg har paa lang Tid ikke læst saameget som idag — 2 Cap. nemlig af Lucas. — Et deiligt Maaneskin og klar, kold Luft spaaer godt Veir i Morgen.

23. I Dag er jeg reent ud af det. Jeg havde en gyselig Drøm i Nat.

24. Ogsaa i Nat drømte jeg ubehageligt, at jeg nemlig fik et Brev hjemmenfra om at F. var død. Da jeg ellers aldrig pleier drømme, maa mine hyppige Drømme i denne Tid enten være en Følge af mit ængstelige og bekymrede Sind, eller og maa de spaae noget Usædvanligt. Jeg ønsker Underretning hjemmenfra, og gruer dog for at modtage den. Jo! de dunkle Drømme forkyndte Sandhed — sørgelig Sandhed! Gjennem Ritmæsteren har jeg nu modtaget Johans Brev —

vor Fredriks Dødsbudskab! — Bittert er det i Sandhed, men man maa jo lide og taale saalænge man vandrer i Dødens Dal. Ogsaa denne Dag skulde jeg opleve! bittre Skjebne! «Den 6te November ved Middagstider» — saa lyder jo Jobsposten — — — Altsaa er du da stillet for den Alvældiges Domstol — elskede hedenfarne Broder! O! jeg vil bede for Dig af inderste Hjerte, ganske Sjæl og ganske Sind — bede til den barmhjertige Dommer, der naadig veier den Svages Bøn, og tilgiver den angrende Synder — til ham, Frelseren Jesus Christus, vil jeg bede for Dig om Naade, om Velsignelse, om Seirens Krone — det uforkrænkelige Liv ! ! ! Overbevist om Naade, og for Dig af Naadens bundløse Hav, vil jeg trøstlig udraabe: «Herren gav — og Herren tog — Herrens Navn være lovet» ! ! ! —

25. Sorgen knuger mig hart — Taarerne strømme — Hjertet banker matte, tunge Slag. — Jeg kan naturligvis intet bestille, jeg har arbeidet paa et Brev til de Medsørgende i det kjære Hjem. —

26. Jeg har gjennem Taarestrømme fuldfærdiget et Brev hjem, og et til Severin. Jeg modtog ogsaa et Brev i Dag fra Schrader — skrevet den 4de eller rettere vel den 6te d. M. — med 10 Spd. indsluttede fra Fader. Havde ei dette Brev lagt over 14 Dage hos Postaabneren — den gode Klokker — da havde jeg havt Underretning før om Fredriks Død; thi dette beretter mig saaledes hans Sygdom, at jeg strax kunde have antaget ham for død — —

December 1825.

23. Jule-Aften 1825 paa Næs.

Det er i Aften Juleaften. — Jeg har ladet min Dagbog hvile i lang Tid, thi om jeg havde ført den som tilforn vilde mine Anotationer blot blevet Klagemaal, Suk og Taarer. Atter har jeg nu grebet den. Om den siden sidste Gang forsvundne Tid kan jeg ikke sige andet her, end at jeg kunde have adskilligt[1] at sige. Tid og Rum paalægge mig Taushed. — Men — det er nu Juleaften! Underligt er det at tænke sig til, underligt at sammenligne den forrige med denne. Da sade vi alle samlede med muntert Sind i hyggelig Kreds, og jeg mindes at Forældre bade os more os tilsammen thi, sagde de: «Gud veed naar vi saaledes Alle atter samles en Juleaften!» Ja Gud veed det, og ene han. Mindst tænkte vi den Gang at den næste Juleaften skulle see saadan ud! at de skulle sidde der med knuste Hjerter, og med taarefulde Øine stirre gjennem Mulm og Mørke til en elsket Søns — en elsket Broders Grav; at jeg skulde her, paa et Sted som da os ei engang kunde falde i Tanke, fjernt fra det elskede Hjem, ømmes og dybt bevæges ved Tanken om det Skedte, og om det, der maaskee kan skee inden næste Julehøitid kommer. — Jeg maa tvinge mig til

[1] «adskilligt»: retta frå «alt formeget».

at deeltage i Glæden, men den kan ei finde, end ei det mindste Rum i Hjertet, det græder, men Taaren tør ikke falde fra Øiet!! Ja — naar Roserne falde af, og lader kun Stilken med de hvasse Torner tilbage, paa hvilke vi rive os til Blods naar vi ville famle efter de forsvundne Knuppe! — Naar vi see Blomster-Engen langt borte at prange med de meest livlige og brogede Farver, saa fordoble vi vore Skridt for at komme der; men naar vi ere komne der og finde istedet for Blomsterengen en gold og nøgen Mos, isteden for Blomsten, dens brudte og hentørrede Stængel —

Da underlig ængstes det barnlige Sind,
Det smerter i Hjertet saa saare!
Fra stirrende Øie ad blegnende Kind
Neddrypper en vemodsfuld Taare!

31. Nytaars-Aften 1825.

Den sidste Dag af dette Aar!! Hvo, der har Følelse kan ikke andet end føle meget og inderligt paa en saadan Dag; hvo, der har Tanke, kan ikke andet end opvækkes til at bruge den. Da jeg, Gudskelov! troer mig i Besiddelse af begge, kan jeg ikke andet end føle ømt, og tænke meget. — Et Aar er svunden af vore Dage, et Skridt staae vi nærmere det Meed, vi stedse have for Øie! Men ikke skal det smærte mig at nedsænke et Aar i sit evige ugjenkaldelige Forsvinden, der har været ligesaa rigt paa Sorger, som virkelige Glæder. Ikke vil jeg ønske mig det ulevet, men ved Erindringen vil jeg ofte frydes, ofte nedstemmes til Veemod; ved Haabet om de kommende Dage vil jeg glædes saalænge jeg kan, drømme det Bedre saalænge det er muligt, slumre med Haab, saalænge jeg frygter at vaagne med Fortvivlelse. — Gudskelov! jeg kan og bør ei klage over Udsigten i Fremtiden. Jeg bør takke dem, der har sat mig paa det Standpunkt, jeg er, og ham, som holder, og har holdt sin beskjermende Haand over hvert mit Trin paa Livets Vei, ham alene tilkommer Æren og Tilbedelsen, og den største Taksigelse, der kan udstrømme fra Hjertets Dyb, ham vil jeg bede om Naade for de kommende Dage, om Styrke og Kraft i Fristelsens Time, om Hjelp og Bistand i Nød og Fare, om Bestyrkelse i Troen, i Haabet og Kjærligheden! Kun ved Haabet paa Ham er det vi med roligt Blik kunne skue ind i de kommende Dages Taage; kun ved Tillid til ham er det jeg staaer i dette Øieblik paa Grændsen mellem et forbigangen og et indtrædende Aar uden at ængstes i det bekymrede Sind. — Alt skal forsvinde! Dagene gaae, Aarene henrinde, de røve med sig vore Glæder, vore Sorger, blot et ømt Minde levne de os tilbage, der bliver alt dunklere og dunklere jo længere vi maa stirre tilbage for at øine Gjenstanden. Endelig forsvinde ogsaa vi — forsvinde i Tiden, for at leve i Evigheden. Ved den nedslaaende Tanke «Alt det Skabte skal forsvinde» — hvor oplivende er ei den: Guds Naade ei forgaaer! «I ham var Livet —», dette[1] er den store Trøsters opmuntrende Tilraab til den sin Svaghed

[1] «Guds Naade .... dette». Upph.: «Intet Skabt forgaaer! Og dette».

erkjendende Skabning. Denne Trøst tilbyder sig os i det aabenbarede Ord, denne Trøst tolker os Naturens Betragtning, den nynner en Stemme i vor Barm. Ei for at vorde evig tilintetgjort henvisner den livlige Blomster-Stengel, thi fra dens Rod, der skjult for Iagttagerens Øie beskyttes mod Vinterens Kulde i Jordens moderlige Skjød, fremspirer end herligere den fornyede Blomst. — Saaledes og, naar Tabet af en Ven forbittrer os vore Dage, hvor oplivende, hvor skjøn og trøstefuld er ei den Tanke: end lever du! end skulle vi samles, samles efter Døden! Snart indslumrer ogsaa dette Øie, der fælder Taaren paa Din Grav; men det indre Lys, som her synes at vorde udslukt, skal atter tændes, den indslumrede Bevidsthed skal vaagne, og Glæderne skulle blomstre i et evigt Foraar, der Bladet ikke falder og Blomsten ikke visner, der hvor Fordærvelsen ophører, og Døden er ikke mere! O! didhen lad os tragte!

Om Jule-Tidsfordrivet[1] kunde vel siges meget, men kun hvad der kan siges i Korthed har jeg Tid til. Juleaften kom J. K. til mig fra Byen. Juledag maatte jeg deltage i et Bal paa Grinager, hvor der var ret morsomt. 2den Dag var her Prædiken ved Næs, og vi vare hjemme. 3die Dag vare vi budne til Lensmand Bjelke,[2] men jeg blev hjemme. 4de Dag var jeg Fadder til Provstens Datter Margrethe Marie Vibe, og i Anledning af Barselet var der stort Selskab og Bal i Præstegaarden, som jeg da maatte freqventere. I et andet Humør kunde jeg have moret mig overmaade godt. — 5te Dag vare vi hjemme, og sove ud. 6te Dag vare vi hos Lieut: B., hvor jeg i Boston tabte mine 2 Spd. — 7de Dag vare vi hjemme og cellebererte Nytaarsaften hos Oberstens, og med Vemod sænkede vi det gamle Aar ned til det ugjenkaldelige Forbi! Tak for Du var! Tak for du svandt — Fred med dit Minde!

Herrens Navn være lovet![3]

Aar 1826.

Januvari 1826.

1ste. I Dag havde vi os en Kjøretour til Grans Kirke, hvor Kj. prædikkede. Vi bleve budne til Præstegaarden, hvor vi (jeg og J. K. nemlig) spiste til Middag og passerede en Stund af Eftermiddagen. Meget morede Provstinden[4] os ved at spille paa Harpe og ved i Forening med sine Døtre at synge til. Hjertegribende syntes mig Tonerne af Sangen: Man fryd forgjeves søger o. s. v. og ikke mindre bløde og ømme de af Sangen: Paa hine elskte Steder o. s. v. — Men da vi indsaae at der (formedelst en Deel gamle Matroner og udlevede Jom-

1 Upph.: «Julecomersen».
2 Gillis Lauritz Wølner Bjelke, 1795—1855; lensmann i Gran 1811—55.
3 «Herrens Navn være lovet!»: skrive seinare.
4 Dorothea Andrea, f. Lange, 1789—1867.

fruer) ei var Udsigt til den hyggelige Aften, vi havde troet at kunne faae der, saa pakkede vi ind og reiste hjem, hvor vi fandt et Boston-Bord placeret og besat. Vi morede os dog ret godt ved Nulliteter, indtil vi ved Aftensbordet fik en saare opbyggelig Patiare af Lieutnant B. om Bedragerie etc, etc, men som dog ingen af os Theologer værdigede ham Svar paa. Af en Prædiken, jeg har skrevet for, i Tilfælde af, at jeg kom til at reise hjem, da at holde i Sillejords Kirke paa denne Dag, anfører jeg her Slutningsverset, der naturligvis bliver revet ud af Sammenhængen i og med Prædikkenen, hvori Themaet er, at vise: Ved hvilke Hændelser i Livet vi især kraftigen opvækkes til at søge Frelsen hos Gud ved Troen paa hans eenbaarne Søn — og 2) hvorledes vi og ved denne Dag opmuntres dertil.

Hvo staaer vel reen for Herrens Throne?
Hvo synker ei for Naadens Fod?
Og Alretfærdighed forsone
Kan ikkun Anger, ærlig[1] Bod.
Ved Aanden skjænk Bodfærdighed
Og Naade os fra Himlen ned!

Naar Modgangs-Stormens tunge Bølge
Os knuger hart paa Livets Vei,
Da Troens Stie vi modig følge,
Og Støvets Søn mistvivler ei —
Men skrider trøstig tunge Gang,
Den vorde kort — den vorde lang!

Skue ned i Naade, Himlens Fader,
Til Hjertets Bøn og Bønnens Ord!
Om Kort maaskee — maaskee forlader
En af os her den dunkle Jord!
— Den næste Nytaars Dag maaskee
Skal af os Nogle aldrig see! —

«Hvo veed hvor nær mig er min Ende?
See Tiden meget hastig gaaer,
Hvor let, hvor snart kan det sig hænde
At jeg mit Vandrings-Budskab faaer,
Gjør da for Jesu Christi Blod
Min sidste Afskedstime god !!!

2. I Dag har vi igjen begyndt at læse. K.[2] har læst i min Sted. Forresten have vi moret os ved at spille Skak, og i Aften med en Boston.

3. Denne Dag er gaaet som den forrige.

4. Skakspil har været vort Tidsfordriv.

5. I Eftermd. foretog K. og jeg en Tour til Lieutnant B., hvem K. havde Ærinde til. Vi fordrev der Aftenen ret behageligt ved at

---

1 Upph.: «kraftig».
1 Kaurin.

patiare ved et Glas Punds, og lytte til Jf. K.s syngende Stemme, accompagneret af Piano-Forte, hvilken Nydelse sandelig ei er Hverdagskost. — Kl. 12 kom vi hjem. —

6. Jeg har i Dag bivaanet Proprietair H. Berghs Jordefærd, og med de mange Andre ledsaget ham til Graven. Det er i Dag 3 Maaneder siden min egen uforglemmelige Broder F. vandrede over Jordlivets Grændse. Smærtelige Eirindringer herom opvaktes naturligt i min Hu, og jeg troer, jeg var den eneste, der fældte Taarer paa B.s Grav. — Ihvorvel dette intet sørgeligt Dødsfald var da han levte ikke til Gavn og ikke til Glæde hverken for sig selv eller andre, skjønt han var en riig, men dog ærlig Mand, hvem man ei kan tillægge anden Feil end en temmelig vidt gaaende Karrighed — saa forekom mig dog den Ligegyldighed, hvormed de fleste saae — hvad der var mig et gjennemborende Syn — den sorte Kiste at sænkes ned i den dybe Grav og at tildækkes med den stivfrosne Muld — deres Ligegyld ved dette forekom mig upassende, for ei at sige meere. — Et overflødigt Middags- og Aftenselskab holdtes her i Anledning af Begravelsen. —

7. I Dag Kl. 12 reiste K. og L. tilbage til Byen. I Efmd. vare B. og jeg paa Dværgstenen for at see til den paa Sygeleiet udstrakte St.[1] Vi spillede der Boston om Aftenen og — reiste hjem.

8. Provsten har prædikket her i Dag, men da her er en overmaade stærk Kulde, gad jeg ei høre ham. I en varm Stue og snild Familliekreds har jeg tilbragt denne som andre Aftener stille men morsomt, spillet Dam, Triktrak o. s. v.

9. Jeg er ei i Humør i Dag — det er leit førend man kommer i Tour igjen efter Julestøien.

See atter er en Dag tilende
Af Tiden os tildeeltes her,
Med Tak og Bøn vi Gud ihænde
Os anbefale een og hver;
Gid efter qvægsom Søvn og Roe
Med Gud i Hu vi vaagne froe!

Som nu i let og korte Slummer
Vi glemme Dagens Møisomhed,
Saa glemme skal vi Livets Kummer
Engang i Gravens dybe Fred —
Saa glemme skal vi Livets Harm
Og hvile sødt ved Jesu Barm.[2]

Saa slumre da du trætte Øie,
Og hviil dig her i natligt Land;
Men naar du vaagner, til det Høie

---

1 Stenersen.
2 «Og hvile . . .» Upph.: «I Dødens hulde Frelserarm!»

Du takfuld stirre freidigt kan.
Naar[1] sidste Gang du slumrer hen,
I Himlen vaagne Du igjen!

10. I Aften fik jeg Brev fra J. K. og de Reisestøvler han laante tilbage. Den strænge Kulde er nu gaaet over til Snefog. — Atter sidder jeg her for i min Dagbog at optegne Dagens Mærkværdigheder og mine Handlinger i samme; men nu som stedse maa jeg med Harme tilstaae for mig selv at jeg lidet eller intet har udrettet. — O! hvad kan stemme Mennesket til en oprigtigere Erkjendelse af sin Skrøbelighed og kraftløse Virksomhed end en selvprøvende Eftertanke om det lidet Gode det er istand til at udrette? Ja selv det Mange hovere af, som ypperlige Gjerninger og fortjenestlige Handlinger, det finder den oprigtigt Eftertænkende at være tomt og uden Betydning, naar det blot betragtes med Hensyn paa de nærmeste Bevægegrunde og henføres til den nærmeste Aarsag. Thi hvad er vel Mennesket betragtet i og for sig selv som den nærmeste Aarsag til en eller anden Handling; hvad blev Handlingen naar den ei kunde henføres til en fjernere men usvigeligere Aarsag? Hvor blev ikke den Handling som ansees for høi, ædel og berømmelig, ofte lav og nedrig naar den nøie betragtedes med Hensyn paa de nærmeste Bevægegrunde, der jo maa søges hos Mennesket, og findes altid overenstemmende med dets fordærvede Natur. Hvor maatte ei Selvforskeren gyse tilbage selv for de Handlinger, han ansaae for sine bedste naar han blot betragtede, hvad der hos ham havde fremledet dem, naar han ei kunde henføre deres fjernere Udspring og deres ofte gavnlige Følger til det altstyrende Væsens ledende Finger! Jo — kun naar vore Handlinger henføres til denne Grundaarsag faae de Værd og Betydning, og kun den Gjerning, der er begyndt i og med Gud vil have hans Velsignelse, og vel lykkes Menneskens Børn!

O gid i Herrens Navn begynde
Og ende jeg hver Handling maa!
Gid ingensinde jeg maa synde
Og ei ved Anger Naade faae!
Gid at jeg elsker dig, o Gud!
Og trofast holder dine Bud.[2]

11. Ganske underskriver jeg min Ven K.s Yttring i det Brev jeg igaar fra ham modtog at: jo flere Mennesker vi lære at kjende, jo mere overbevises vi om, at der kun ere faa som offre det Høiere en ydmyg og bønlig Tanke, og om de end kunne have en Tanke, bær denne dog alt for tydelige Spor af den ved Syndefaldet bevirkede Hovmod og Selvtillid. — Sørgelig er denne Erfaring, men den er desværre sand. Da hos alle er den samme Aarsag, findes og hos alle de samme Virkninger, men dog i større og mindre Grad. Gid de hos mig ru og altid maatte findes i mindste Grad! — Et Ønske jeg dog ei

---

[1] Upph.: «Her».
[2] «Og trofast . . .» Upph.: «Og troer og haaber Frelsens Bud.»

engang kan haabe opfyldt! Sørgelig er mig ogsaa den Erfaring, at jeg hartad hos alle dem, jeg hidindtil har lært at kjende finder Uoverenstemmelse i Henseende til Følelser og Tanker. Ja selv dem, jeg troede meest overenstemmende med mig i saa Henseende, finder jeg ved nøiere Kjendskab i Meget at være af forskillig, ja ofte modsat Tænkemaade. Jeg nægter ikke at det er mig en saa underligt ængstende Tanke at mine Følelser, dem jeg for Alt i Verden ei synes at ville give Slip paa, saa hellige og dyrebare ere de mig — at disse skulde være forskjellige fra alle andres, skulle være de eneste i sit Slags, og derfor maaskee de ene Urigtige! Men — de være hvad de vil! saalænge jeg ved dem, og ene ved dem finder mig rolig, tilfreds og gudhengiven, saalænge vil jeg bevare dem ømt og omhyggelig i min Barm, skal jeg end staae ene med dem i den ganske Verden, og ikke kunne forene dem med Nogens — ja jeg vil bevare dem og gjemme dem, skal jeg end tage dem udelte med mig i Graven; men stedse vil jeg bede til Gud: «Herre, Lær mig din Vei, viis mig din Stie!»

12. Denne Efmd. vare vi budne til Dværgstenen, hvor Provsten, Stenersens og Procurator St. vare. Vi spillede der Boston og patiarede. Og i Forhold til denne Beskjeftigelse morede jeg mig ret godt, da den Førstnævnte er en interesant Mand at tale med, den anden meget munter og lunefuld. I Bostonen blev der omtrent Balance, og derfor ei opgjort Regnskab; jeg kan altsaa rose mig af at have været ualmindelig hældig, da jeg intet tabte. —

13. Dagen har ei givet Anledning til at holde nogen Discurs her. Med det sædvanlige Hverdags Udseende kom og svandt den.

14. Det har været den koldeste Dag i Vinter. Jeg har ildet dygtigt, og koset mig paa mit Værelse. Jeg sendte et Brev med Std. Magelsen[1] til K. Hiin blev just skydset med Hest herfra. —

15. Idag, Søndag, var Klubsamling paa Grinager. Der kom blot Mandfolk. Jeg blev anmodet af Provst L. om at tage Bostonpartie med ham, Ritmesteren og Lensmanden. Vi spillede lige til Kl: 12 og jeg havde til Slutning hverken vundet eller tabt, uagtet jeg sad i det sædvanlige Uheld; i Øvrigt var der ret morsomt og ugeneret.

16. Længselsfulde efter at faae vide Udfaldet af den Lotterie-Trækning, som idag skulde foregaae paa Granevolden, og hvorved skulde bortspilles nogle af Snedker Deram forfærdigede Smaasager, ilede Caroline og jeg paa Haabets Vinger derhen, med den Beslutning mellem os selv, ogsaa at reise til Præstegaarden. Temmelig langørede og langnæsede bleve vi da vi fik høre, at Lykken havde favoriseret ganske andre end os, skjøndt vi havde taget flere Lodder hver. Men for at holde os nogenledes skadesløse vilde vi see at faae os en morsom Aften, og det fik vi, og med største Fornøielse skal

[1] Kanskje Wilhelm Christian Magelssen, 1804—76; prest og prost.

jeg give mine 3 Mrk. (hvilket Lotterie-Sedlerne kostede mig) for en saadan Aften, ja meget mere, naar jeg kunde faae den, naar jeg vilde. — Da vi komme til Præstegaarden, fandt vi Stuen fuld af Damer, af hvilke jeg i Øieblikket ingen kunde kjende, da mine Øine endda laae i Lommen. Lidt efter lidt kom jeg vel i Kjendskab med disse, men først da efter lang Tid en Bolle Punds kom ind, og enhver med sit Glas omringede Provsten og med dybe Knix grattulerede ham paa hans Geburdsdag — først da fik jeg Lys i Sagen; i den Anledning var nemlig de Fremmede indbudne, og vi, der kom ubudne fik dog ikke Lov at reise førend Aftenen var fløiten. — Jeg har kun faa Gange havt en saa skjøn og opløftende Nydelse, som at see en Samling smukke Piger flokke sig rundt om den hyggelige Provstinde med sin sødttonende Harpe, og at høre dem samtlige istemme de hjertegribende Toner og bløde Ord af Sangen: Den lille Petroe; de ikke mindre rørende Ord og Toner i: «Paa hine elskte Steder,» — Man Fryd forgjæves søger, — og Dækker Graven grønne Urter smaa o. s. v. Tilsidst gik alt rundt i en lystig Vals, og Tonerne greb mig og rev mig uvilkaarlig med. Og saaledes morede jeg mig denne Aften i en høitidelig Stemning overmaade meget — den vil længe sidde mig i Hukommelsen.

17. I Aften blev Oberstinden, der i nogle Dage har været syg, anfaldt af en stærk Feber. Sønnen blev hentet derhen just som vi skulde gaae tilsengs — det skal være af Rosenfeber, hun lider. —

18. Det er ogsaa idag kun slet med Patienten i Vestgaarden. Ritmesteren og Fruen har vaaget der i al Nat, og hiin forsikrer, hun neppe mere vil komme paa Benene. Jeg har været hos hende, og da jeg trøstede hende med, at det forhaabentlig[1] blot var en Overgang og at Sygdommen snart vilde ophøre, saa hentydede hun dette strax, som om derved kunde menes hendes Overgang til det Bedre. Det er ellers en saare øm Følelse, der opkommer hos Een, naar han staaer ved den Syges Leie, og da tillige har den Tanke hos sig, at Døden alt har udsendt sit Forbud. — Jeg havde Møie med at tilbageholde Taarerne. Stakkels Jf. B som maa vaage, græde og pleie den Syge, i hvem hun frygter at miste en i mange Aar øm og elskværdig Moder for hende, et fader- og moderløst Barn! —

19. I Dag skal den omtalte Patient være bedre og roligere, men sover nesten uophørlig. En Pige paa øvre Næs er ogsaa syg, hos hende har Feberen ligeledes gaaet over til Døsighed og Søvn. — Naar man omringes af Syge maa Humøret bleve nedstemt; det er idetmindste nu Tilfældet med mig. —

20. Et Brev hjem har jeg skrevet i Dag for at sende i Morgen. Da det har været et tempereret Veir i Dag har jeg havt mig en Spadseretour. — Iøvrig veed jeg intet at anmærke. —

---

[1] «forhaabentlig»: seinare innskot.

21. Det Brev jeg igaar skrev sendtes i Dag med Posten. — — De fleste Forlovelser blandt Almuen her ere i Grunden blot Finands-Opperrationer og Ægteskaberne overhoved Handels-Contrakter. Saasnart en Pige er riig, har hun fra de tidligste Aar Tilbedere i Hobetal, hun maa være nok saa styg. Det hender ei skjelden at Saadanne bortforloves af Forældrene, medens de endnu ere spæde Børn, og fra den Tid af at de selv begynde at tænke, blive de indprentede den Idee at de ere forlovede, og at dette er Noget, der maa og bør være saaledes, og kan ei være anderledes; skulde de dog finde sig beføiede til at indvende Noget, tvinges de med Magt, og ofte blive de giftede endnu før de have lært hvad Kjærlighed betyder, eller før de ere komne til den Alder at de kunne lære det. Naturligviis opstaaer heraf mange ulykkelige Ægteskaber. Mange virkeligt Elskende blive grusomt revne fra hinanden fordi den Eenes Stand ikke passer med den Andres, om end Hjerterne, der ikke kjende til Rang, luede nok saa ømt af den samme Flamme. En Gaardmands Søn tager aldrig en Huusmands Datter, thi dette vilde gjøre ham til et Udskuv i Familien. Ved Forlovelser bruger man for at sikkre sig hinanden, eller afværge de Uleiligheder, en rigere Medbeiler kunde afstedkomme, at gjøre det gjensidige Løfte, at den som slaaer op skal betale den anden en vis Sum Penge, der, eftersom de ere rige til, bestaaer i flere eller færre Hundreder, eller endog Tusinder. — Saa latterlig denne Forsigtighed end synes at være, saa har den dog vist ofte god Efect. Blandt Husmænd og den ringere Klasse følges mere Hjertets Tilbøielighed; og det er vel saare mærkeligt, at i Almindelighed under Ringhedens Kaabe findes de fleste ufordærvede Hjerter. — Som en Følge af hiint Forlovelses- og Gifte-System seer man ikke skjelden en Foraarsrose at henblegne under de kolde Favnetag af en stivnet Iisklump; Vaaren seer man parret med Høsten, og Sommeren med den zittrende Vinter! Ofte begræder Een sin tabte og forsvundne Elskovsvaar medens hun søger laante Smiil til sin Mand; ofte bløder Hjertet over sin frarevne Halvdeel, medens Øiet fremtvinger Tilfredsheds Udseende i det blege Ansigt. Det er sørgeligt at erfare, at det Ædleste i Menneskenaturen — Kjærligheden, saa skjendigt skal vorde misbrugt. Men og her gjelder den Erfarings-Setning: Jo ædlere en Tings Brug, jo større dens Misbrug!

22. Idag, Søndag prædikker Kjærulf her. Jeg er nu just opstaaen, og saa liden Lyst har jeg til at læse, at jeg, for dog at have noget at bestille, tager Dagbogen fat. Hvis der i denne Tid kunde gives Rum for Eros i mit Hjerte, saa skulde jeg nesten troe, at det som stikker mig der saa ømt var en Pils-Od fra Cupidos Kogger; men den kan nok i saa Fald rives ud uden at smerte, da den ei endnu har fæstet sig tilgavns. Jeg vil derpaa forsøge. —

Over Ev: Arbeiderne i Vingaarden, var Præstens Thema idag at vise: at ingen har Aarsag til at klage over Guds Styrelse; han viste da først hvor forskjelligt, men tillige viseligt Guds Gaver vare uddelte til enhver her paa Jorden, dernest at Gaven altid passede

til ham, den var given, og at altsaa ingen burde klage. Prædikkenen var efter mit Skjøn ret god. — Jeg fik i Dag med Posten et Brev fra J. K., der interresserede mig meget. Med en deilig Hest Ritmesteren idag har tilhandlet sig havde vi os en lille Kjøretour. Oberstinden, som jeg i Efterm. besøgte, er i god Bedring. —

23. En deilig Maaneskins-Aften! Ikke en Skye paa den stjernklare Himmel, og den hvide Sneen blender Øiet idet den reflecterer Maanens klare Skin, og kaster det hen over den blanke Is, hvor det fremtræder i tusinde glimrende Farver! — Jeg har rullet op min Gardine og sidder for Vindvet henrykt over den skjønne Beskuelse, den tause, blide, venlige — høitideligt skridende Maane mellem de Myriader blinkende Stjerner, der alle tindre saa venligt ned til os Jordens usle Beboere. — O vare vi mægtige til paa en værdig Maade at beskue alt dette, skue det saaledes, at vi følte hvad vi burde for Altings Ophav, Altings Opholder og Beskjermer — den Herre Zebaoth, Himlens og Jordens Gud! — Med dyb Andagt lægger jeg Pennen bort, og beder: Herre gak ikke i Rette med mig! —

24. Jeg har spadseret over Isen, og med en Øxe proberet dens Styrke for at mine Elever skulle faae Lov at skøite. Det Øvrige af Dagen har jeg sadt inde, og deels bestilt Noget, deels Intet. —

25. Provstinden har været her i Dag for at see til Oberstinden, der nu er temmelig brav. Det samme deilige Veir vedbliver endnu. Solskin om Dagen, og Maaneskin om Aftenen, godt Føre og passelig Kulde.

26. Jeg fik Brev idag fra Johan, skrevet den 14de d. M. — Klokken er nu 11, og de trætte Øine raade til Søvn. Jeg følger deres Raad, og Dagbogen faaer vandre, sulten og tørst, ned i sin Skuf igjen. —

27. I Dag har jeg skøitet en lille Stund, hvilket jeg paa mange Aar ei har gjort. O! jeg mindes den Gang, Skøiteløben syntes mig den allerstørste Fornøielse, og den Glæde, jeg ofte ved denne nød syntes mig den høieste jeg kunde ønske. Men nu — nu synes ogsaa dette mig saa tomt og saa dødt. Det, der som Barn skaffede mig inderlig Glæde, tykkes mig nu blot at nedstemme Sjælen. Ak! hvormeget var der ikke dengang, som skaffede Glæde, og hvor inderlig var ei den Glæde, jeg da følte! Nu, hvor faae ere de Ting, der opvække Glæde, og hvor kold er ei den, der nu og da kunne opstaae i Sammenligning med hiin! Barnet leger kun med Rosens Blade og Blomst, men mægter ei at gribe over Stilken. Den Voxne griber over den, og river sig til Blods idet han vil nyde Rosens milde Duft! — O at vi altid kunne forblive Børn, da ville vi nyde Glæden uden Smerte!

Lyksalige Tid!
Du svandt, men end lever Dit Minde;
End smiler Du hid,
End ofte — o lad mig Dig finde!

28. Jeg har skrevet et Brev hjem til Johan. En Spadseertour har jeg havt mig med Ritmæsteren hen over Isen. —

Af Glæder i Livet vi have saa faa,
Af Sorger desværre saa mange!
De blidere Timer saa hastigen gaae,
De sorgfulde tykkes saa lange.

Saa mangen een sidder med Taarer i Løn
Og sukker forladt i sin Kummer,
At Smerten maa endes — til Gud er hans Bøn
— Ved Dødens den venlige Slummer.[1]

Men mange og sværme blandt Glæderne om,
At Livet var evigt de vilde!
Dog snart deres Vei og paa Glæder er tom,
Og Angeren kommer forsilde.

Til Sorgen vi oftest selv Aarsagen er
Og til, at snart Glæderne svinde.
— Men hist er en Glæde, som svinder ei meer,
O den lad os have i Minde!

29. Ved Klubsamlingen paa Grinager var der i Dag en stor Mængde Damer, men disse havde jeg saa liden Omgang[2] med da vi sadde i et andet Værelse og spillede Boston; men de havde faaet St: B. mellem sig, og ved at gjøre Nar af ham morede de sig nok godt, af deres Latter i det Ringeste at dømme. Enten maatte denne være fuld eller gal, saa uanstændigt bar han sig ad. — Jeg morede mig ret brav, og kunde have moret mig mere, dersom jeg ei havde spillet Boston.

30. Gaade.

En Pilgrim vandrer jeg fra Bye til Bye,
Fra Sted til andet uden Roe og Hvile,
Fra Aften tit alt indtil Morgengrye,
Fra Solens Opgang til de Stjerner smile;
Og aldrig dog min Boe forlader jeg,
En skrøbelig af Leer opbygget Hytte,
Thi udenfor er mørkt — og ingen Vei
Jeg skjeldner der, ei kan jeg Foden flytte.

Dog ogsaa der jeg gjøre skal et Tog
Engang tilsidst — men indtil at det dager,
Jeg sidder i mit Hjem, og vandrer dog,
Og i et Nu utalte Mile drager.
Jeg Vennerne besøger her og der,
Med dem jeg vandrer om paa kjendte Steder.
Men oftest dog jeg hos min Elskte er,
Hos Glade snart, og snart hos den, som græder.

---

1 «Ved Dødens . . .» Upph.: «Ved Fredens den evige Slummer.»
2 Upph.: «Commerce».

Kun skjelden jeg desværre søger Gud,
Til hvem min Vandring ene styre skulde,
For ham at skue dog, fra Hytten ud,
Jeg drage skal naar Dagene er fulde.[1]

31. Saa fik vi dog Has paa denne Maaned ogsaa. Aarene gaae, Maanederne skride, Dagene løbe, Timerne flyve, og vi — vi ældes og forgaae — Tempus it, sed æternitas restat![2]

Februar 1826.

1. Et mildt, men klart og deiligt Veir har oplivet lidt det slette Humør, jeg i Dag har været i, fordi jeg ei er vel, og frygter for det bliver verre — — Det var i Dag Oberstinnens Geburdsdag, den 60de, og omendskjøndt hun ligger end til Sengs, drak vi et Glas paa hendes Sundhed og Restitution, der dog ikke nu er saa ganske usandsynlig. —

2. Hvor ofte kunne man ei komme til at anvende hiin brave Keisers Ord, naar man som han samvittighedsfuld vilde overveie sit Dagværk, hvor ofte kunne man ei da have Grund til at sige: Jeg har tabt en Dag, mine Venner! — Jeg synes idetmindste næsten hver Aften at kunne i visse Henseender sige: Perdidi diem[3] — men naar man gjør hvad de ringe Evner formaae, og ikke forsømmer det Lidet man kan, saa faae vi haabe, at vore Pligter ere opfyldte forsaavidt de kunne opfyldes af Mennesket; og bede til Gud: Tilregn ikke Overtrædelser! —

3. Kun det vil jeg anmærke, at jeg har grædt i Dag, og været i en tung veemodig Stemning.

4. Hvorfor stræbe Menneskene at fatte det Ufattelige, at begribe Gud, der ei kan begribes? Han er den han er, kan ei betegnes med jordisk Tungemaal, ei nævnes med menneskelige Ord, ei noksom begribes med menneskelig Forstand. Kun det vide vi, det begribe vi, og det see vi, at han er, og at han besidder alle de Fuldkommenheder der kan nævnes, at han er det Fuldkomneste, der kan tænkes og ubegribelig, uendelig meget mere! At han i det allerhøieste Høie elsker os i det Lave, at han, den allerhelligste Hellige naadigen skuer til os Vanhellige, og at vi dog hvert Øieblik forseer os mod ham, det lærer os hver Dag, hver Time, hver Stund. Og den Erfaring burde være os nok til ydmygeligen at tilbede ham, love og takke ham, og nedknæle for hans Throne med Haab om Naade for Christi Skyld, og om Salig-

---

1 «Jeg drage . . .» Upph.: «Jeg engang drage skal med Palmegrene», som då rima på «.... skulde styre ene» i tridje siste lina.

2 Tidi går, men æva står enno att.

3 Eg har mist ein dag. — Etter Suetonius pla keisar Titus (41—81 e. Kr.) seia dette, når han hadde late ein dag gå utan å gjera noko godt.

hed ved hans Navn. Med disse Tanker lagde jeg bort mit Testamente ærgerlig over en sophistisk Commentair.

5. Nu kom jeg fra et Bostonpartie, der dog ikke bragte mig synderligt Tab. Provsten prædikkede i Dag, og over Ev: Christi Daab var hans Thema at vise: Daabens Vigtighed for de Christne, og de Forpligtelser den paalægger os. — Han talte ganske peent, og Talen opbyggede mig meget.

6. Jeg er søvnig og træt, og har intet her at anmærke, uden at det regner ude af alle Kræfter, og smelter hen den Smule Snee, vi havde.

7.

Dagen svandt og Natten kom
Efter gammel Vane —
Intet er at skrive om,
Og et Vers at mane
Som Poet fra Hjernen ud
Det er tvert mod Søvnens Bud.

8.

Ei svinder alt Ynde med Dagen,
Med Somren hver Glæde ei hen.
Naar Vintren udbreder sit Lagen
Nedtindre de Stjerner ad den.

I Midnattens Mørke de blinke
Saa venligt, saa herligt og skjønt,
Vor Aand til Begeistring de vinke
Fast mere end Foraarets Grønt.

Og naar paa den skyfrie Himmel
Sig hæver med veemodsfuld Glands
Fuldmaanen blandt Stjernernes Vrimmel
Og deres den lysende Krands:

Da hæver Beskueren Øie
Andægtig til Lysenes Hjem,
Tilbeder sin Gud i det Høie,
Som gav ham, at skue til dem.

Som gav ham at skue herneden
Fra Mørket de himmelske Lys,
— Og Lyset, der tænder os Freden
Ved Naadens og Kjærligheds Kys.

9. Jeg modtog idag med Posten et Brev fra Joh. skrevet 28. f. M., hvilket glæder mig med den Efterretning, at man lever vel hjemme, og at man venter mig med Længsel. —

10. Aggravati sunt mei oculi somno, et cum vix calamum ferre possum, nihil sane mirum, si a scribendo me abstineam. Hora est jam undecima, et cadentia sidera svadent somnum.[1]

11. Gamle folk fortælle at for en 3 a 4 Snese Aar tilbage skal følgende Tildragelse med en Skindød virkelig have passeret. Paa Gaarden Røken her i Nærheden døde en ung Pige, og Forældrene gjorde en stor Begravelse, indbøde alle Naboer og Slægtninge, og ledsagede hende under Suk og Taarer til det evige Hvilested. Efter at have begravet hende drog man igjen tilbage til Sørgehuset for der, som sædvanligt, i flere Dage at feire hendes Begravelse. — En Mand, der havde den afskyelige Frækhed til Sædvane at opgrave dem, der bleve jordede, og afføre dem Ligklæderne, forsømte sig heller ikke

[1] «Aggravati . . .»: Augo mine er tunge av svevn, og når eg knapt kann føra pennen, er det sakte ikkje underleg at eg let vera å skriva. Klokka er alt 11, og dei dalande stjernone råder til svevn.

nu, saameget mere som han i den rige Mands Datters Jordedragt ventede et rigt Bytte. Om Natten opgraver han Liget; men i det han aabner Kisten, reiser Pigen sig med et gyseligt Skrig. Med bævende Angest flygter Manden uden at turde see sig tilbage, og Pigen der nu lidt efter lidt kom til sig selv, befandt sig i den jammerligste Stilling, da hun saa sig levende i Graven. Med Ligklæderne paa arbeider hun sig dog halv levende og halv død til sin Faders Huus, hvor hun seer Skaren at feire hendes Jordefærd. Hun sniger sig derfor ind i Fæhuset, hvor hun dog snart blev opdaget, og den forbausede Mængde forandrede nu Sørgeqvadet til Glædessang over den fra det Døde opstandne, og Begravelsen blev en Opstandelses Fæst. Man tænke sig Forældrenes Forbauselse, Forundring og Glæde. — Pigen skal siden have levet mange Aar karsk og sund, og endog opnaaet en høi Alderdom.

I Aften har jeg gjort mit Mesterstykke i Boston, og vundet 1 Spd. 3 Mrk. Jeg spilte med Ritm. B., Sch. og Lieutenant M., hvilke 2 sidste ere komne her i Aften, og blive over i Morgen. —

12. Paa Klubben blev der i Aften spillet Boston, efter gammel Skik og Viis. Jeg vandt 2 Mrk. Der vare ingen Damer denne Gang; hvorfor ingen res curiosæ indtraf.

13. I Dag reiste Ritmester Sch. og Lieutnant M. herfra. Denne er en godlidende, hiin en ulidende Mand. — Ude blæser det og sneer — suurt og stygt Veir gjør Natten mørkere end den i sig selv er.

14. At vandre fra Sengen og til den igjen
— Dog frisk Gudskelov! — naar Dagen er hen
Og lidet og intet bestilt er i den
Det gjør jeg i Dag, som jeg gjorde det tit —
Med Suk over Livets det vandrede Skridt.

15. Sorenskr: T.[1] og Foged M.[2] har i Dag gjort en Visit her i forbireisende. — I Aften regner det ude, men er desto koseligere inde. —

16. Hodie nihil annotatione dignum, et huic libro aptum afferre possum, qvare hunc diem silentio præterire adducor.[3] —

17. En Spadseretour henad den glatte Snee-Vei og en Retour over den tyndt sneebedækkede Iisflade har i Dag været min Valfart. Det er flaut nok ikke den hele Uge at kunde have noget at afspise Dagbogen med. Det kommer nok deraf, at jeg sover for længe og er dovven saavel i Henseende til Legem som Aand. Og Humøret er ei i den bedste Stand. Sed nunc dormiendum est![4] —

---

[1] Jens Gram Thaulow, 1777—1862, sorenskrivar i Hadeland og Land 1808—60.

[2] Jens Christian Meinich, 1787—1855, fut i Hadeland 1825—55.

[3] I dag kann eg ikkje nemna noko som det er verdt å skriva upp, og som er høveleg for denne boki, og difor må eg lata denne dagen gå i det stille.

[4] Men no må det sovast!

18. Efter Regn kommer Solskin siger et gamelt Ordsprog, et nyt, men lignende er dette: Efter Snee kommer Maaneskin. Og at dette kan være sandt har Dagen viist. Næsten den ganske Dag har det regnet og sneet om hinanden, i Aften er det det deiligste Maaneskin af Verden. — Jeg sendte i Dag et Brev med Posten til J. K. — Jeg har sat i mit Vindve og stirret ud i Maaneskinnet, thi skrev jeg følgende Opuskel:

Med et Øie fuldt af Vee
Og med saaret Hjerte
Skuer jeg — og kan ei see
Uden gjennem Smerte;
Medens Maanen blege Skin
Spreder over Jorden —
Stirrer jeg med Andagts Sind
Hen paa Kirkegaarden.

Der I slumre sødt i Roe,
Hedengangne Brødre!
Hører i den tause Boe
Ikke Eders Mødre,
Ikke Faders, Broders Graad,
Ikke Venners Klage,
Ikke dem, hvis tunge Lod
Blev at staae tilbage —

Staae tilbage faderløs
Uden Ven og Frende
Og skjøndt hjelp- og trøstesløs
Verden ikke kjende —
Bitter deres Skjebne er,
Men en Elskers Smerte
Større, naar til Grav han bær
Den, han gav sit Hjerte.

Gud! dit Raad alstort og viist
Fatter Støvet ikke;
Men et Haab, som smiler hist
Gjennem Sorgens Blikke,
Fra det Lys os tændtes her
Dybt i Gravens Dunkle,
Og som Trøst os bringer hver,
Klarligen mon funkle.

Der og hvile skal engang
Vi i fælles Kammer,
Og er end vor Bolig trang,
Er den fri for Jammer,
Fri for jordisk Sorg og Nød,
Men et Fredens Gjemme —
Saa er Haabet, saa os bød
Guds — vor Frelsers Stemme!

Hviil da sødt, og hviil i Fred
Hedengangne Sjæle!
Om en liden Stund derned
I de sorte Fjæle
Sænkes ogsaa jeg til Roe,
Og til frydfuldt Møde
Med Jer, elskte Brødre to,
— Salige blandt Døde!

19. Idag Søndag prædikkede K. her ved Kirken, det stygge Veir afholdt mig fra at høre ham. I vanlig Stilhed er Dagen svunden. Jeg styrte Jf. B. et Stykke henad Isen, men den stærke Vind nødte os til snart at vende om. I Aften blæser det stærk Storm af S.V.

20. Intet er varigt uden Forgjængelighed, intet er bestandigt uden Døden! Ingen sikkrere Trøst have vi end hiint, intet vissere Haab end dette — Lykkelig den, som ikke foragter denne Trøst, og gyser ved dette Haab; lykkelig den, som frydes ved Graven!

21. Jeg har i Aften i Maaneskinnet aget Kjælkebakke med Carol: og Tisk. En skjøn Aften har fulgt paa en skjøn Dag, det begynder nu atter at blive koldt.

22. Den Storm, der blæser i Aften vil nok komme til at holde Søvnen fra mig det Meste af Natten. Intet Veir er ubehageligere end Storm forenet med Snefog, det opvækker saadan Ængstelighed. —

23. Nogle Ord fik jeg i Dag med Posten fra J. K. — Storm og Regn den hele Dag, Føret truer med at forlade mig til jeg skal ud

og reise paa Søndag. Men den Tid og den Sorg, Reisen er nu bestemt, og dersom Gud vil, og jeg ei vorder syg, maa Føret ei denne Gang afskrække mig.

24. I Aften har vi havt os en Boston hos Obersten, hvor jeg vandt omtrent 1 Mrk. Vi vare ogsaa budne til Helmen i Aften, men reiste ikke.

25. Ogsaa i Aften har vi spillet Boston, i hvilken jeg tabte omtrent hvad jeg vandt i Gaar. Jeg har pakket ind til Afreise i Morgen.

Marts 1826.

9. Her sidder jeg nu paa Salskammeret i Sillejord. Efter en ikke besværlig Reise er jeg kommen her, hvor jeg har fundet alle friske og mere tilfredse end jeg havde troet. Kun Een savner jeg allesteds, og — man viser mig Veien til hans Grav. Med Smerte har jeg besøgt den. Dog ad Haabets Blomst, der end spirer ved Graven, nedblinker venligt Trøstens Aftenstjerne fra Himmelen!

Jeg kom der Onsdags Aften (den 1 d. M.) just som man gik til Sengs, og min Overraskelse gjorde gjensidigt Indtryk. — Jeg har ei havt Tid at føre min Dagbog disse Dage, thi foruden det, at jeg har offret Tiden til Samtale og Omgang med mine længe savnede Forældre og Sødskende, har her hver Dag været Fremmede, og Løverdag gjorde vi en Tour til Hvidesøe, hvorfra vi komme tilbage Mandag. Dernede morede vi os som sædvanlig ret meget godt. — Her gaae Dagene alt for hurtige, thi jeg har nu ikke mange igjen førend jeg maa reise. I Dag har jeg været hjemme; Lieut. K., der laae her i Nat reiste idag — og Sch. gjorde her en Visit. — Paa min Reise indtraf vel adskillige Curiosa, men Tiden forbyder mig at være vidløftig paa Taalmodighedens Bekostning. —

10. Jeg har henlevet denne Dag som disse øvrige i stille men hyggelig Kreds.

13. Med Følelser, der ikke lade sig udtrykke, har jeg i Dag i Tusmørket taget Afsked med min Broders Grav; dvælet der i Enrum, og bedet til Gud saa oprigtigt, som det var mig muligt at gjøre gjennem en Strøm af Taarer. Ogsaa har jeg nu først været paa det Værelse, hvor han leed og døde. (Ømfindlighed har hidtil afholdt mig derfra), seet der Smertens og Døds-Leiet, seet der de sorte Skamle og de Krandse og Prydelser, der zirede Æreporterne, gjennem hvilke han, baaren paa Vennernes Hænder, gjorde den sidste jordiske Vandring, til det sidste jordiske Hjem — Graven! Smertelige Følelser har disse Syn og de ved dem fremkaldte Erindringer opvagt hos mig. Tanken om at jeg skal reise i Morgen gjør nok ogsaa meget til min traurige Stemning — Gjensyn og Afsked, Glæde og Sorg — o hvor er ikke vort Liv sammensat af disse. —

April 1826.

1. Atter er jeg nu her igjen paa Næs, og atter har jeg min Dagbog for mig i Aftenskumringen. Længe er det siden jeg befattede mig med den, og nær var den bleven ganske forglemt, hvis jeg ikke af en Hændelse var stødt paa den i min Kuffert. Den Tid, jeg reiste, opholdte mig paa Kongsberg, i Christiania o.s.v. gaves der Adskilligt, der kunde have været Mad for min Dagbog, men nu er denne Mad bleven for gammel, og lugter. Jeg har ingen lyst at hente den og Dagbogen ingen at tage den til Livs. Men allerede er det længe siden jeg kom her, og dog har jeg ladet Journalen ligge qvar. Grunden hertil er den ovenfor nævnte Forglemmelse blandet med lidet Skjødesløshed og Ulyst. — For dog nogenledes at begynde forfra maa jeg i Korthed anmærke, at jeg reiste hjemmefra den 14de f. M. ledsaget af min Broder Johan til Kongsberg hvor jeg opholdt mig 2 Dage, reiste derfra til Christiania og var der ogsaa 2 Dage, hvorpaa jeg tog herop og kom hid den 21 f. M. Derpaa tilbragte jeg Paaskehelgen i temmelig megen men flau Selskabelighed. Den bedste jeg havde var i Præstegaarden den 1ste Paaskedag, hvorhen jeg var fulgt C.; men en Boston, vi der havde med den gamle knarvurne Provst L. fordærvede hele Legen. Chirurgerne H. og L. vare her oppe, denne besøgte sin Kjæreste, hiin fulgte sin Ven. Umiddelbart paa Paaskehelgen fulgte her en Auction, ved hvilken en 3 a 4 Dage bleve bortsluntrede, og først nu ere vi komne i Læsnings Orden. Om denne Dag har jeg ellers intet at sige, den har været sig selv liig.

2. Det er i Dag Søndag, men ingen Tieneste her. Det deilige Solskin lokkede mig i Formiddag ud at spadsere og naar ikke en skarp Vind havde drevet mig hjem igjen havde jeg moret mig længere med at høre paa den nykomne, muntre Lærke. Ogsaa i en anden Ting har jeg i Dag havt Hilsen fra den sig nærmende Vaar. Oberstinden havde plyndret sine Blomsterkrukker for at skaffe mig en Paket, en ny udsprungen Gyldenlak med Tilsætning af Myrthe, Hjertensfryd o.s.v. — Forresten er denne Dag tilendebragt tout ducement.

3. Hvad der kan siges om denne Dag er fast ubetydeligt, og næsten aldeles intet.

4. I Dag har jeg læst 6 Timer med mine Elever, og altsaa intet læst for mig selv. Jeg synes at faae mere at bestille med hver Dag.

5. Den skjønne Formiddag lokkede mig ned paa Marken en Tour i det blide Solskin, der bebuder Foraaret for den ventende Natur. Alt begynder at leve op, men intet har endnu faaet fuldkomen Liv, undtagen Lærken.

6. Hoc die tacendum est.[1]

---

1 Denne dagen må det teiast.

7. Jeg fik en Postregning paa 3 Mrk.

8. Skrevet og sendt et Brev hjem. I Dag er jeg ikke frisk.

9. I Dag er jeg bedre. K. har forrettet her ved Kirken, men jeg besøgte den ikke.

10. Regn og Blæst har gjort denne Dag mørk og traurig. At jeg ikke befinder mig ret vel er ogsaa Bidrag til slet Humør. — At jeg ikke fik Brev igaar hjemmenfra har og tildels foruroliget mig.

11. Nu fra endebragt Dag jeg mig skynder til Roe
Og til Søvnens den qvægende Fred,
Den du skjænke mig Gud. i din skjermende Haand
jeg lægger min Varetægt ned!

12. Traurigt Sind og mørke Tanker har behærsket mig den hele Dag. Jeg har ikke været disponeret til at bestille noget. Og naar man ikke faaer udrettet noget af det Meget man veed, man har at bestille, fremstaaer slette Forhaabninger for Fremtiden og deraf Traurighed.

13. Ogsaa idag, som jeg saa vist havde ventet Brev hjemmenfra, blev min Forventning uopfyldt, hvilket har sat mig ikke lidet i Disharmonie. Fra J. K. fik jeg et angaaende Informationsposten her.

14. Jeg har i dette Øieblik Laxativ inde, men som desværre ei virker uden Qvalme.

15. Jeg har i Dag faaet mine Klæder fra Skrædderen, en Frakke vendt, et Par Beenklæder og en Vest; hvilke jeg har betalt med 2 Spd. 1 Mrk. 12 Sk. — I Byen havde det kostet mig 3 Spd. mere; og Arbeidet var ret godt, langt bedre end jeg havde ventet.

17. En Søndag er forløben, som jeg ei har optegnet, og med Stiltienhed kan den gjerne forbigaaes. Denne Dag har udmærket sig ved et særdeles slet Humør hos mig; ei heller er jeg ganske frisk. — Traurig har jeg vandret omkring paa de melankolske Marker, ængstelige Forestillinger om Tilstanden hjemme, hvorfra jeg i saa lang Tid ei har havt Brev, har endog kommet Taarer til at flyde.

18. Jeg har skrevet og afsendt et Brev til J. K., havt mig en lang Spadseretour og nichts weiter. —

20. Det første jeg i Dag foretog, var at hente Posten, der heldigviis ogsaa bragte mig et Brev hjemmenfra, skrevet den 2den April, og havde altsaa været en 8 Dage længer underveis end sædvanlig. Anton og jeg have været paa Jagt efter Hjerper i Eftermiddag, men vi fik ikke Øie paa nogen, end sige da Skud. — (Den 19de er af Glemsel oversprungen; men blot i Dagbogen.)

Mai 1826.

7. Da det er længe siden jeg var i saa godt Humør som i Aften, har jeg atter taget frem den længe forglemte Dagbog. Det heldige Udfald af min Prædiken idag har gjort mig oprømt. Jeg fik mange Komplimenter for den af Provsten, som jeg vel ei kan antage at være oprigtigt mente, men som dog tjene til at overbevise mig om at den ei var ganske daarlig. — Jeg har faaet Brev idag fra Fader, og et med Leilighed fra Cadet Sch.[1] —

11. Denne saavel som de foregaaende Dage i denne Uge ere henbragte i sædvanlig Stilhed. I Gaar sendte jeg et Brev hjem. Det er noget koldere i Dag end i de foregaaende, der vare særdeles varme.

26. Særdeeles uordentlig er min Dagbog bleven ført, hvilket ei er foraarsaget af en større Uorden i Levemaade end ellers, men deels af Efterladenhed, deels af Ting, der med større Ret har fordret min Opmærksomhed end denne. Men hvortil slige Ambages[2] her! At gjøre Undskyldninger for min Dagbog er det samme som at gjøre dem for mig selv. — Meget kunde jeg i den her uanmærkede Tid have havt at skrive om, thi jeg har i den nys tilbragte Pindsehelg havt adskillig Hygge; og mange dybe Følelser, opvakte saavel af levende som livløse Væseners Ynde, har ofte opstaaet hos mig, og opstaaer endnu naar jeg fra mit Vindve betragter den i sin Foraars Pragt høitidelig fremtrædende Natur, naar jeg omviftet af Frugttræernes Blomsterduft sidder i Havens kjølige Skygge med min Bog i Haanden, naar jeg vandrer over Blomsterengen, eller tankefuld skrider langs Søens Bred, eller fra mit Sæde under Hengebirken betragter den dalende Sols blide Aftensmiil! Ja naar jeg nu skuer den fortryllende Natur fremtræde, ligesom opstanden af Graven, med de utallige, utællelige og fornyede Yndigheder — da sender jeg mang en Gang en bønlig Tanke til ham, der gjorde alle Ting saare godt! og satte os svage dog som de Ypperste paa Jorden! — Men jeg har som sagt ikke havt Tid til her enten i bunden eller ubunden Stil at udtale disse mine Følelser.

I Dag har jeg med Leilighed sendt et Brev til Cadet Schnitler, og et til J. K. tilligemed et lille Poem i Anledning af hans Forlovelse, som han just i denne Tid har meldt mig at være foregaaet, og som har glædet mig særdeles meget. —

27. Følgende skrev jeg i et tungt Lune for nogle Dage siden, og er maaskee værdig en Plads her:

Der sidder en Yngling med blege Kind,
De Tanker mørkne saa brat hans Sind.
— Der stander en Kiste i mørke Krog,
Den Yngling stirrer ad Kistelaag!

[1] Schnitler.
[2] Uklår tale.

Og Taarerne runde fra Øiet ned
Saa stride, medens han Hænder vred;
Thi bærer jo Kisten den sorte Dragt,
Og — døde Barn er i Kisten lagt!

Sødt smilende nys var det Barn i Skye
Som kjærlig bød hver Bekymring flye,
Den venlige Engel, ham haabe bød —
Og Haabet — Ynglingens Haab er død!

Og bittert saa løde hans Afskeds Ord:
Farvel min eneste Trøst paa Jord!
See haabløs jeg vandre i Verden om,
O Død — min eneste Tilflugt, kom!

Der samles skal atter med Haabet jeg,
Og aldrig skilles paa blide Vei!
Ei Haabet skuffer som her min Aand,
Men Haabets Gjenstand er i min Haand!

28. I Gaaraftes havde vi en Tour til Gaarden Ougedahl for der at see en Taskenspiller fremvise sine Kunster. Jf. B. og jeg som gik, fik en dygtig Regnskur paa os, og maatte retirere ind i en Plads. — Denne Virtuos morede os særdeles ved sin overordentlige Færdighed; og først Kl. 12 kom vi hjem.

31.

Der stander ved Dør
I guldvirket Slør,
En Pige saa venlig, saa deilig og prud
Med Krandse af Blomster og rødmende Skud
Med Rosernes Baand
I Lilliehaand!

Og stander bered
At drage afsted,
Og ham, som ved hendes den glødende Barm
For Gud og for Livet og Verden blev varm
I Hjerte og Sjel
— At sige: Farvel!

Hun smilte og svandt.
De Krandse hun bandt
Paa blomstrende Vei i den grønnende Dal
Dem lod hun tilbage i tusinde Tal!
«Ad Aare, min Ven,
Jeg kommer igjen!»

Nu, Aftenens Stund
I kjølige Lund
Blandt duftende Blomster og duggede Blad
Veemodig, Farvel! med den Skjønne jeg bad.
Og Pigen saa kjær
— Hun *Maien* er!

Dagbog for Magnus Brostrup Landstad.
Begyndt den 1ste Juni 1826.

(En Umodenheds- og Gjærings-Tid af mit Liv. 23/5 69.)

Anden Deel.

Juni 1826.

1ste. I HAVEN PAA NÆS

Medens Morgensolen skjøn og blid
Bringer Dagen frem af Østens Høie,
Smiler gjennem Haven til mig hid,
Fryder sig mit Hjerte, Sjæl og Øie
Ved Naturens grønne Foraars Dragt
Med de mange Blomster, som saa glade
Springe frem i gyldne Himmel-Pragt
Og med Perledug paa hver dens Blade.

Liflig qvidrer mellem Skov og Krat
Fugle smaae; og hist fra fjerne Sæde
Gjøgen høit forkynder: at saa bradt
Mørken Vinter svandt mens skjønt fremtræde
Vaarens Dage, fuld af Liv og Lyst,
Og af Glæder, der saa mildt opstige
I et qvæget og oplivet Bryst,
Medens Traurighed maa skamfuld vige!

Klart jeg skuer; thi jeg skue maa —
Gud! din Viisdom, Godhed, Magt og Ære!
Klart i Alt, som i det mindste Straae,
Alt om Dig maa Vidnesbyrd frembære!
Og mens end paa Jord et følsomt Hjerte slaaer
See det Lave vidner om det Høie!
Dybt udi mit Bryst Du skrevet staaer
Dybt udi Naturen for mit Øie!

4de. Egenkjærlighed, hvormed Egennytte er nær beslægtet (:saa de ofte, men urigtig, tages synonyme:) — er uden al Tvivl den Last, der tydeligst viser det faldne Menneskes fordærvede Natur. Neppe gives der noget Menneske, uden at det er befængt med den, dog i større eller mindre Grad, eftersom man med de bedre Følelser, styr-

kede ved Troen, har været istand til at bekjæmpe denne Arvefiende og underkue den eller ikke. Og vee den, hos hvem Egenkjærligheden beholder Seier! Fra Egenkjærlighed udsprang den Begjærlighed, der forledede Menneskehedens Moder til den første Synd, — fra Egenkjærlighed udspringe end den Dag i Dag de fleste om ikke alle de Overtrædelser, vi begaae i Tanker, Ord og Gjerninger. Fordi hun elskede sig selv mere end Gud, fordi hun stolede mere paa sig selv end paa Gud, derfor seirede Begjærligheden over den bedre Viden, derfor overtraadte hun Guddommens hellige Bud. — Ja da den Onde i Slangeskikkelsen havde faaet tændt Egenkjærlighedens bleegblaa Giftlue i den svage Qvindebarm — i samme Øieblik havde han seiret, thi alt var Synd begaaet, alt da havde hun overtraadt, thi hun elskede sig selv mere end Ret var! Og fra en Synd til den anden er desværre et kort — et let Skridt. Er det ikke endnu saaledes med os? udspringer ikke al Synd deraf, at vi adlyde os selv mere end Gud, at vi tillægge vor egen Attraae større Værd end Guds kjærlige Bud, at vi altsaa elske os selv mere end Ret er. Og mon ikke enhver føler hos sig selv at der er en Spire til syndig Egenkjærlighed i hans Hjerte, som han ikke veed, hvorfra den er kommen, thi selv har han ikke plantet den der, og af den algode og hellige Skaber kan ei det Onde og Vanhellige have sit Udspring ligesaalidt som Mørket kan have sit Udspring fra Lyset; thi da maatte de kunne foreenes uden at ophæve hinanden. Dog er denne Syndsens Spire der, som aldrig ganske kan udluges, og maa det ikke da være den samme, som Slangeskikkelsen fik plantet ind i vor Stammemoders Hjerte, og som derfra bliver medfødt fra Slægt til Slægt saalænge Jorden staaer, og Menneskene vandre paa samme?? Ikke maa man forvexle denne syndige Egenkjærlighed med den sande og tilbørlige Egenkjærlighed. Denne opstaaer først naar hiin er underkuet, og bestaaer deri at man paa den ved Troen foreskrevne Maade sørger for sin Sjæls Salighed; ikke deri, at man hovmoder sig mod Gud og Medmenneskene, men tvertimod deri at man ydmyger sig for Gud og omfatter ham og alle Mennesker med inderlig Kjærlighed; thi da indseer man at man ved at elske Gud over alle Ting og sin Næste som sig selv — ogsaa elsker sig selv meest. Egennytte er unægtelig Egenkjærlighedens nærmeste Affødning, eller det er den Maade hvorpaa Egenkjærlighed helst yttrer sig i det daglige Liv. At den ikke staaer tilbage for sin Moder i Syndighed indsees let ved at kaste et Blik paa alle de Laster den giver Anledning, eller forleder til. Den hindrer nemlig i Almindelighed sin Slave fra at udøve det Gode og forleder ham til det Onde. Naar der gives Anledning til at udøve en god Handling spørger den Egennyttige sig selv om han har nogen umiddelbar timelig Fordeel deraf, hvis ikke tager han ei i Betænkning at forsømme den gode Gjerning, medens han er bered til at udøve en ond, naar han kun kan besvare dette skjændige Spørgsmaal bekræftende. Egennytten kan kun have et timeligt eller jordisk Maal for Øie, og har derfor det meget passende Epitheton *lav*. (:Den kunde maaskee ansees for den i Gjerning ytrede Egenkjærlighed:) — Egennytte kan kun boe i en lav Sjel og et for al

høiere og ædlere Sands koldt Hjerte. Thi lav maa den Sjel være, og koldt maa det Hjerte være, der ikke ved at skue Graven, som daglig staaer aaben for vort Øie, og truer med at modtage vort Legeme til Føde for Ormene, der altsaa om kort eller lang Tid — dog sikkert engang — vil bortrive os fra de jordiske Goder, som altsaa ikke ere Goder, men kun daarligt Blændværk — lav maa den Sjel være og koldt det Hjerte, som ikke ved denne ene lille, men saare betydningsfulde Tanke, rystes og saaledes gjennembevæges, at det kaster Egennyttens Lænker, ved hvilke det er bunden til Fordømmelsens Dag, og stræber med redelig Hu og kjærligt Hjerte at samle Skatte til det evige Liv, som hverken Møl eller Rust kunne fortære!

Til ovenstaaende Tanker har en Iagttagelse i Dag givet Anledning. Flere[1] af dem, jeg har her lært at kjende, har jeg fundet i større og mindre Grad egennyttige. Ligesom Egennytte overhovedet synes at ligge i Folkets Characteer i denne Egn. Denne Iagttagelse var mig strax jeg kom her paafaldende, dog er jeg heri senere bleven bestyrket ogsaa ved Andres Vidnesbyrd.

Ak hvor findes ikke den?[2]

Dagen den 13de Juni er en af de interessanteste, jeg har havt den Tid jeg har tilbragt i Gran, og maa derfor ei forbigaaes her. — I den smilende Morgenstund bestege Jf. K. Berg,[3] Caroline[4] og jeg vore Karreter. — Jeg veed intet treffende Navn paa vort Voiteur, og bruger derfor dette, der langtfra ikke svarer til Gjenstanden; thi Jf. B. kjørte i en firkantet Kariol fra Aar 1757 — der var udskaaret og malet med de frapanteste Figurer af Verden, og C og jeg kjørte i en Kjærre, der vel ikke var fuldt saa bedaget af Ælde, men som derimod hinkede paa begge Been, og rystede sin Byrde ubarmhjertig. — Rigtignok loe vi lidt af os selv i disse Vehikler, maaskee meest fordi vi troede, andre kom til at lee af os; men trillede ikkedestomindre raskt afsted mod Præstegaarden, hvorfra vi havde aftalt en Spadseertour paa det for sin skjønne Udsigt berømte Sølvsberg. Jeg var i særdeles oprømt Lune og for at hente en Lignelse fra Naturen, der omgav mig, vil jeg sige, at mit Hjerte fordoblede sine Slag med ligesaa stor Lethed, som Lærken sine Triller i det den svang sig dirrende op fra sit Blomstersæde paa den livlig grønne Eng. Saaledes kom vi efter et Par Timers Forløb til Præstegaarden, hvor man alt længe ventede os, og hvor vi modtoges med sædvanlig forekommende Venlighed: I Følge med Frøkenerne L. gik vi nu først i Kirke, hvor K. prædikkede næsten for tomme Vægge. Det var mig ikke muligt at stemmes til sand Andagt. Uendelig høitideligere syntes det mig at betragte den i Morgensolens Straaler smilende Natur, end at betræde den dunkle bestøvede Kirke, hvis ærværdige Mure vel bære Præg af og Vidne om Fortidens

---

1 Upph.: «De fleste».
2 Yngre merknad.
3 Upph.: «Jf. B.» Namnet utfylt seinare.
4 Upph.: «C.» Utfylt seinare.

saavel Religieusitet som Pragtlyst, men hvis indvendige Ornat synes at bevise Nutidens Ligegyldighed for det Hellige, og Tilsidesættelse af for ei at sige Ringeagt[1] for Guddommens Tempel. — Hvad der opfattes af Sandserne, virker paa Følelsen. — Følelsen bevæges af Sandsernes Object. Derfor var det ønskeligt at Kirkerne, de Steder hvor man i Samfund med Brødrene skulle ei alene lære og høre Guds Ord, men og i særdeleshed *bede,* og tilbede Gud i Aand og Sandhed — at disse Forsamlingssteder vare saaledes beskafne, at de ikke gjennem Sandserne bibragte Følelsen noget Anstødeligt, men at de tvertimod kunne gjøre et behageligt Indtryk paa Følelsen, saa den kom i en høitidelig Andagtsfuld Stemning. Jeg vil ikke hermed sige at al Gudstjeneste og sand Gudfrygtighed bestaaer i Følelse, og at denne af saadan Aarsag burde eleveres. Jeg veed tvertimod at den som sætter Gudfrygtighed i et Slags Føleri, farer meget vild fra Sandheden. Men jeg mener at man uden at føle hverken kan troe, elske eller haabe, hverken bede eller tilbede i Sandhed, hverken modtage Guds Ord eller bevare det til Frugters Frembringelse. Der behøves altsaa Følelse baade for at *blive* og for at *være* en Christen, og jo mere øm, modtagelig og reen Følelsen er, desto lettere kan man blive en Christen og desto større vorder Kjærligheden naar man har erholdt Troen, desto inderligere og ivrigere vorder Bønnen naar man har lært at tilbede. — Den religieuse Følelse burde derfor saameget som muligt eleveres hos de i Guds Huus Indtrædende. Man kan vel her indvende at ved Husets smukke Decoration og Pragt forhøies ikke den religieuse Følelse, at man vel føler noget anderledes og mere paa et saadant Sted, men at det ikke er den religieuse Følelse, der er levende, men en Følelse for det Skjønne, for Kunst etc. Men dersom man ikke vil gjøre Mennesket til mangfoldige Enheder, saa maa man vel antage at Følelsen er een, endskjøndt den kan yttre sig paa forskjellig Maade, og i forskjellige Henseender, eftersom dens Object er forskjellig. Følelsen for Kunst, Natur etc. er derfor beslægtet med Følelse for Religion, ligesom Vandet i de Bække, der nedstrømme fra en og samme Kilde, er beslægtet, endskjøndt det i den ene kan være urenere end i den anden. Naar Kilden oprøres, bliver Vandet i alle de fra samme nedstrømmende Bække oprørt. Saaledes Følelsen. Hvad der virker paa den concentrerede Følelse virker paa dens forskjellige Grene. — Modtager Følelsen en mægtig Impuls, saa bevæges baade den religieuse Følelse og en hver anden ædel Følelse. Desuden synes ikke den religieuse Følelse og ædel Følelse for Konst og Natur at være forskjellige, thi neppeligen føler nogen varmt for disse uden tillige at føle for Gud, ligesom heller ingen føler for Gud uden at føle for hiine hans Frembringelser. — Jeg troer derfor at i Guds Huus ei alene bør bortryddes alt saadant, der kan opvække en modbydelig Følelse, men ogsaa anbringes en smagfuld Pragt, der ofte gjør et dybt Indtryk paa Mennesket, — virker paa den religieuse Følelse og stemmer Sjælen til Andagt. — Naar man indtræder i en Kirke, der

[1] Retta frå «Foragt».

ikke har noget forskjelligt fra et andet Hverdagshuus /: hvilket er Tilfældet med mange Nutidens Kirker, der ligne ofte mere en Søbod, et tomt Stabur, end en Kirke :/ da koster det visselig mere Møie at hæve Hjerte og Sjæl fra Jorden til Himlen, fra Synden til Naaden, fra Døden til Livet, end naar en hvis Ærværdighed eller passende Pragt gjennem Sandserne forplanter et bevægende Indtryk til det Inderste, hvorfra da igjen udgaaer Andagt, Ydmyghed og stille from Bøn. — Vistnok tilbeder den sande Christen Gud paa ethvert Sted med lige stor Andagt og Ydmyghed, men den store Hob, bør man ikke gjøre alt for at bevæge den? og selv den Fromeste vil erkjende at hans Andagt og hans religeuse Følelse var stundom svag, og trængte til at ophjelpes. Og om nu Gud har i sit Ord og Sacramenter givet os Midler til Gudfrygtigheds og Troens Forøgelse, saa bør vi ikke derfor forkaste de mindre Hjelpemidler, der tilbydes os til at fremme og forøge Troens Frugt: *Andagt.* .. .. ..

Men jeg forglemmer det jeg bestemte mig til at omtale, nemlig Spadseretouren til Sølvsbjerg. Efterat vi havde indtaget Middagsmad og Kaffe begave vi os omtrent Kl. 5 paa Veien. Caravanen bestod af 10 Personer, uberegnede 2 Kameler belæssede med Victualia & viaticum. (NB: Ved Cameler forstaaes her hadelandske Piger, hvilke vel ikke saa ganske uegentlig kunne kaldes saa.) Jeg var eneste Cavallier. — Heden gjorde vore Skridt langsomme, og mine Ledsagerinder svedede — jeg veed ei enten Glædens eller Bevægelsens Sved! Men alle fik der en velsignet Coleur, hvorved især forhøiedes Ms[1] skjønne Træk. Under forskjellig Spas og Fjas naaede vi endelig Høiden. Og her aabnede sig for os med Et en herlig Udsigt. — Et opløftende Syn! Dybt Indtryk gjorde Udsigten paa mig. Jorden forekom mig her saa klart at vidne om Skaberens Almagt, Viisdom og Godhed, og jeg kunde nesten sande Digterens Ord: Alt forekom mig ligesom fuldt af Gud! Det er neppe muligt ved Beskrivelse saaledes for Læseren at fremstille et Prospect, at han kan gjøre sig en rigtig Forestilling om det beskrevne. Vel maa man gjøre sig en Forestilling om den Tings Udseende og Beskaffenhed, man læser beskreven, men denne Forestilling vil blive forskjellig hos de Forskjellige, og neppe hos nogen svare til sin Gjenstand, den vil altsaa være falsk. Ei at tale om, at en Beskrivelse over en saadan Naturskjønhed aldrig — den være nok saa skjønt fremstillet, nok saa poetisk afmalet — kan opvække den behagelige Følelse, den høitidelige Stemning, der ved den sandselige — virkelige — Beskuelse opstaaer hos enhver Følende. Af disse Grunde vil jeg afholde mig fra at beskrive Udsigten, hvortil jeg ellers kunde have stor Lyst. Men hvo, som maatte have Lyst til at vide, hva man der seer, vil jeg give det Raad: Gak selv hen og see! Og jeg vil give ham det Haab at han ei vil gaae forgjæves, dersom hans Hu staaer til at see en skjøn Udsigt, den Opmuntring at han ei vil komme til at angre nogle møisomme Skridt, særdeles dersom han er saa heldig at faae saa godt Følge som jeg havde, og som vel meget bidrog

---

1 M = Mina, ɔ: Wilhelmine Margrethe Marie Lassen.

til at Touren interesserte mig saameget at jeg aldrig vil glemme hvad jeg paa den saae og følte. Vort Fædreneland, paa Naturskjønheder maaskee et af de rigeste paa Jorden, fremstiller paa mange Steder herlige Prospecter. I det sydlige Norge ere i saa Henseende Udsigten fra Krogkleven og fra Paradisbakkene med Rette fortrinlig berømt. Begge disse har jeg seet, og maa bekjende, de ere skjønne, men jeg maa ogsaa anmærke at en mere indskrænket Udsigt, hvor man har alle de Gjenstande concentrerede, hvilke man ved saadanne som de nysnævnte Udsigter maa samle op ligesom rundt om i en Verden, — er mig ligesaa interesant som hiine. Af dette Slags er nemlig Sølvsberg eller rettere Udsigten derfra, ligesom jeg kjender mange andre Steder, hvor man har en — vel ikke saa viid — men destomere lys, riig og i det hele interesant Udsigt. Udsigten fra Sølvsbjerg fraperer ikke ved nogen Storhed og Majestæt — om jeg saa maatte sige, men destomere indtager den ved sin Blidhed. Man staaer her paa Spidsen af en 5 til 600 Fod høi Kegle og skuer under og omkring sig det frugtbare, vel dyrkede og riigt beboede Grans Sogn, hvis iøvrigt ujevne Overflade, nu for Øiet har forvandlet sig til en viid Slette. (For den der ikke kan have Anledning til at følge mit ovenfor givne Raad anfører jeg dette i Korthed.) — Til Venstre seer man Randsfjorden med dens Slangebugter lige op imod Lands Præstegjeld, ligeud derimod og til Høire seer man mangfoldige Gaarde adskilte og omringede med Grupper i Løvskov. Agrene ere nylig tilsaaede, og deres sorte Farver stikker contrasterende af mod de grønne Enge, og de mangfoldige blinkende Kjern. — Saaledes vandrer Sorgen og Haabet Haand i Haand med hinanden om Jorden og Taaren der blinker i Øiet borttørres saa ofte nar Haabet fremsmiler. — Egnen lignede fra dette ophøiede Standpunkt en stor veldyrket Have. — Det mindre Skjønne, det Tørre, Visne og andet saadant mere, som ved en Beskuelse nærhos lettelig opdages, og nedsætter Interressen for det øvrige Skjønne, var herfra ikke at opdage — alting lyste som et skjønt Malerie. — Saaledes fremstille sig for os de svundne Dage, naar vi stige opad paa Erindringens Stige. Det Ubehagelige i dem see vi ikke da, eller overseer det i alt Fald lettelig — da derimod det Blide fremstiller sig for os i en herlig Glands. — Høitidelig hæver sig trende Kirker som med deres Spiir pege op mod Himlen og tiltaler de travle Jorddyrkere med et taust Sprog og formaner dem til ikke at glemme Himelen over Jorden, ikke Skaberen over de skabte Ting, ikke det forgjettede Land over den møisomme Vandring i Ørken. —

Saadanne Tanker paatrængte sig mig ved Synet af alt dette Skjønne, — andre Tanker kom maaskee fra noget nærmere ei mindre Skjøndt. — Vi nøde nu vore Victualia, sang og drak Skaaler i Bisp, og raabte med forenet Stemme saaledes Hurra! at den nedenunder boende Præst og hans Mutter af Forskrækkelse toge 4 sædvanlige Skrit i eet. — Vi droge efter et Par Timers Forløb ned — og siden hjem. Finis!

Kort efter forlod jeg Gran.[1]

---

1 Yngre merknad (1869?).

August 1826.

16de.

I Livets indre Blomsterbeed
Et herligt Træ mon prange,
Og staaer det end paa golde Sted
Blandt vilde Torner mange,
Det hæver dog sin Krone grøn,
Der aldrig visner, lige skjøn
Om Vinter som i Sommer!

Dets Grene strække vide sig
Med Blad og Knup og Blommer,
Paa skjønne Frugter lige riig
Naar Vaar og Høsten kommer,
Og mange sanke udaf dem,
Men stedse springe nye frem
Og altid lige mange!

Dets Rod er ædel, dypt i Muld
Den strækker sine Arme,
Og stivner alting end af Kuld,
Den mangler aldrig Varme,
Men har den ret sig bundet fast,
Da alting, Jord og Himmel brast
Før den man kunde rokke.

Derfor, hvo denne Rod faaer sat
Og kan den vogte trolig,
Han har den lykkeligste Skat
Af alt i Støvets Bolig!
Thi han har *Troens* Rod i Barm,
Hvis Skud er *Kjærlighed*, der varm
Bær' evig-skjønne Frugter!

October 1826.

1ste. EN CONFIRMATIONS-SØNDAG

Børnlille! slumrer ei,
Vaager steds og beder!
See der staaer paa Livets Vei
Fristelser for Eder!
See der staaer saa mangen Strid
Tung for svage Hjerte,
Og den grumme Slanges Bid
Bringer evig Smerte!

Slangen i vor egen Barm,
Naar vi slumre trygge,
Naar vi ei med kraftig Arm
Den fra Hjertet rykke —
Blander snarlig Giften i
Ungdomsblod som koger,
Leder hen paa Lastens Sti.[1]
Derfor Børn — vaager!

Og naar vaagne end saa tit
Fristelser I møde,
Da ved Bøn I trøstes blidt:
«En for alle døde»!
Thi fra ham er Kraft og Mod,
Seier, Krands og Hæder,
Og ved ham er Gud os god,
Derfor Børn — beder!

Styrk ved Bøn den svage Troe!
Kjærlighedens Lue
Vaager trolig ved, at froe
Haabet I kan skue!
Børnlille! slumrer ei —
Vaager steds, og beder!
See der staaer paa Livets Vei
Fristelser for Eder!

Den 12te. I Gaar var jeg med at ledsage Henning Kaurin[2] idet han forlod Byen, sine Studeringer og sine Kammerater der. Paa Grorud dækkede vi op, og drak vor Vens Afskedsskaal. Det varede vel en 4 a 5 Timer. Blandt andet blev ogsaa følgende Vers afsjunget:

I Brødrenes Afsked er Ønsket: Dit Held!
Vor Henning, da snarlig vi vandre
Adskilte ved Dovres det sneelagte Fjeld,
— Men trofaste mindes hverandre.
Det — Brødre! vil vi paa Fremtids Dag
Med Broderhjertets det varme Slag!

---

1 Retta (1869?) frå: «Da er evig døde I.»

2 Upph.: «H. K.»; utfylt seinare. Henning Junghans Kaurin, 1802—66, adjunkt, seinare sokneprest i Ørskog og Børsa, og prost.

Den 28de. Med særdeles Interresse modtog jeg idag et Brev fra Provst L. da det omfattede nogle Stambogblade han og et Par Veninder havde paategnet. Det Inderlige og Udtryksfulde i deres Indhold gjør disse Stambogvers til de smukkeste, jeg endnu gjemmer i min Samling. At de ere mig de meest kjære er der maaske en anden Grund til. —

FOR MIN SØSTER I HENDES VENINDES STAMBOG.

Jo kortere Baandet, jo skjeldnere brast
For prøvende Kræfter dets Traade:
Er Hjerterne nære — urokkelig fast
Da Venskab omfatter dem baade,
Og derfor skal — elskte Veninde!
Vort Venskabsbaand aldrig forsvinde!

Februar 1827.

Her maa en uendelig Mængde Tankestræger til for at udfylde den forløbne og uanmærkede Tid, thi meget, saare meget er der i den Tid bleven tænkt, og vigtige Ting er der bleven handlet. — Med Overlæg har jeg henlagt min Dagbog, thi der blev alt for meget at skrive om. Nu har jeg igjen taget den fat, ei for at annotere de daglige Begivenheder, men for at indføre nogle af de Vers, jeg skriver min *Kjæreste* til — —

Ja jeg har da faaet Kjæreste, og den som søt er, thi aldrig gaves der nogen mere god, from, blid, skjøn, huld, opriktig, troe, hengiven, øm og inderlig elskværdig Kvinde end den søte Kjæresten min. ML.

For denne min Elskede er det jeg ofte løftes i poetisk Stemning, nogle af mine Producter vil jeg nedskrive paa de følgende Blade. —

Forlovelsen skede 2 Januar 1827.[1]

MED FORLOVELSES RINGEN

Tag Ringen Mina paa din Haand!
Lad den et varigt Billed være
Paa Kjærlighedens Rosenbaand,
Det begge vi saa glade bære!
See Ringen i sig selv er cirkelbøiet —
Først naar den brast — Du da dens Ende fandt.
Saa være og det Baand, os Elskov bandt.
Det briste først med Hjertet og med Øiet!

(11 Januar 1827.) ML.

22de. TIL MINA!

Stundom traurig, stundom blid og huld
Nynner dunkel Røst fra svundne Dage
For mit Øre da ved Elskov fuld
Af dens Glæder nu jeg seer tilbage,
Stundom syntes blomsterløs min Vei,
Og — nu staaer blandt Blomsterbede jeg!

---

1 Yngre merknad.

Kjærligt Forsyn i de svundne Aar
Blanded ofte Glædens Smiil med Taarer.
Skjøn, men kort er Barndoms gyldne Vaar,
Selv den favre Roses Stængel saarer!
Ofte saae jeg Fremtidsbanen mørk,
Jorden syntes tom og rædsom Ørk!

Og den var det, naar dens kolde Iis
Smelted ikke Kjærlighedens Lue,
Skabte til et himmelsk Paradis
Selv den Egn, for hvilken vi mon' grue.
Fremtidsbanen viser den os skjøn,
Giver Jorden Haabets Farve grøn.

Ogsaa mig med vennehulde Røst
Kaldte Kjærlighedens blide Engel,
Og jeg fandt den Glæde, Fryd og Trøst,
Som kun Rosen paa den spæde Stængel
For mig viste svagt et Billed af
Mens jeg plukked den ved Glædens Grav.

Meget var mig fordum kjært, og er
Kjært endnu, men meget, meget mindre.
Anderledes dog end det, jeg bær
Som mit andet Liv i Hjertets Indre,
Evighedens Blomst med Livets Aand
Plantet der ved Kjærlighedens Haand.

Mina, Dig jeg elskte, og jeg vandt
Dit det ædle, ømme, varme Hjerte,
Glæden, den at elskes, da jeg fandt,
Den at elske eene Du mig lærte!
Venskab før jeg hylded glad og varm. —
Dog er anden Fryd i Minas Arm!

Ømt og barnlig end jeg elsker dem,
Hvem jeg skylder alt, de hulde Fædre!
Mange Søskend i det kjære Hjem
Inderlig jeg elsker — men langt bedre
Høiere og større er den Lyst,
Som jeg føler, Mina! ved dit Bryst!

Sød er Elskov — inderlig og stærk,
Den opliver, trøster og forsoner.
Jordisk Salighed — det er dens Værk
Hos de Lykkelige, hvor den throner.
Lykkelig er jeg ved den og glad —
Derfor, Mina! aldrig mig forlad!

Derfor, Himmel! takket være Du
For din høie Gave Kjærligheden!
Og Du Engel, som med kjærlig Hu
Satte mig i dette skjønne Eden,
Mina, evig elskte Mina! tag
Hjertets Tak indtil dets sidste Slag!

TIL DEN ELSKEDE!

Nu er jeg glad, nu elsker jeg først Livet
Og skjøn er nu[1] for mig al Jordens Kreds.
Dens bedste Skat, o Mina! mig blev givet
I Dig, som gjør med alting mig tilfreds.

Nu er jeg glad, jeg fik[2] hvad jeg begjærte!
Nu har jeg intet jordisk Ønske meer;
Thi Alt jeg eier i Dit ømme Hjerte,
Og i Dit Øie Himlens Fryd jeg seer!

Nu er jeg glad — Du[3] altid min vil blive,
Og plante Roser mig paa Livets Vei!
Hvad skal, hvad kan jeg andet Dig gjengive
End Hjertets Kjærlighed, der kjølnes ei!

Nu er jeg glad.[4] — Ei blot paa Jordens Høie
Vi Kjærlighedens Blomster hente kan,
Men, elskte Mina! brister end vort Øie
— Da vandre vi til Kjærlighedens Land!

(Den 6te Marts.) *ML.*

DEN 16DE MARTS

Venlig Solens Lue
Nu paa Himlens Bue
Bringer Jorden Glædens skjønne Vaar;
Og i Samfunds Kjæde
Blomstrer varig Glæde
Først naar Kjærlighedens Sol opgaaer.

Øde — og i Dvale
Ligge Blomsterdale,
Mark og Eng med al dens Sommerpryd,
Medens Vintren breder
Sine hvide Klæder
Veemodsfuldt henover fordums Fryd.

Men naar venligt smiler
Vaarens Sol — da iler
Frem til Liv og Glæde hvert det skabte Kræ.
Blomsten huld fremskyder,
Bækkens Raslen lyder
Mellem Fuglesang fra løvrigt Træ!

Traurige og møde
End saa tit vi nøde
Hverdagslivets ofte sure Drik —

---

1 Retta frå: «Da Du er min — hvor elsker jeg nu Livet? — Hvor skjøn er da . . .»
2 Retta frå: «See Du er min. — O alt ....»
3 Retta frå: «Ak Du er min — og . . .»
4 Retta frå: «Du er da min . . .»

Uden Ynde skrider
Lange — mørke Tider,
Og for mig svandt den Tid, som gik!

Kjærligheden trinner
For os frem, og skinner
Som en Vaarsol i vort Hjerte blid.
Henrykt Hjertet banker,
Og den Glade sanker
Glædens Blomster i en ufød Tid.

Thi i Samfunds Kjæde
Blomstrer varig Glæde
Først naar Kjærlighedens Sol opgaaer,
Og i dette Hjerte
Dvæler meer ei Smerte
Naar Dit Billed, Mina! for mig staaer.

Marts 1828.

10de i Sillejord. — Lovet være Gud, som hidtil troligen har ledet min Skjebne saaledes at jeg nu kan frydes og glædes, lovet være ham, som bød de mørke Dage forsvinde og fremkaldte de mere lyse og glade! Lovet være Gud i al Evighed — Amen!

Ja med taknemmeligt Hjerte erkjender jeg at jeg har Aarsag til at prise Gud. Her sidder jeg nu efter flere Aars Forløb sund og frisk, glad og munter, og mere tilfreds end jeg var sidst jeg sad paa samme Værelse — (cfr. Dagb. 9 Marts 1826 etc.) — Meget er siden den Tid foregaaet med mig, men Alt har befordret mit Vel. Gud var det som lod mig finde hende, der har lovet mig som kjærlig Mage at følge med paa Vandringen gjennem Livet, og som altid vil bestrøe denne med Roser for mine Fjed; hun lovede, og hun holder det visselig. Jeg elskes og elsker, glædes og glæder — o! der er ikke slig timelig Lykke i noget andet paa Jorden, og der er ikke givet mig noget Kjærere herneden at frydes ved end den til Døden elskede Mina! Min hjertelige og oprigtige Bøn stiger derfor daglig til Gud, at han vil velsigne os begge til Enden, at han vil give mig Evne til at kunne gjøre hende lykkelig og ikke ved en mørk Fremtid afbryde hendes hidtil i uskyldig og barnlig Glæde førte Liv! Gud var det som hjalp mig til at erholde den Examen, for hvilken jeg fra Barndommen af har arbeidet, der har kostet saa mangen tung, saamangen ærgerlig og kjedelig Time, Gud var det som hjalp mig til at udholde den med Hæder. — Forsvunden var længesiden Barndommens Roe og glade Tilfredshed; dens Lege, og Beskjæftigelser vare ikke mere. Ynglingen maatte forlade den blide Havn og vove sig ud paa det stormende Hav, hvor Stormen tit rasede og Bølgerne sloge mod den svage Snekke; han maatte arbeide for at nyde, kæmpe for at seire eller falde. Himlen blev ofte sort og Stjernerne mistede sit Skin — Fortvivlelsen var nær — men Himlen klarnede atter! og der var Glæde i den vundne Seier, Fred i den opnaaede Havn — men det var ei Barnets Glæde og Fred — det var Ynglingens,

det var ikke den samme — den var anderledes, meget anderledes. Ynglingen støder sig og græmmes, men tier, Barnet støder sig og græder. Ynglingen elsker og glædes, Barnet leger og — smiler! Med Forundring stirrer Ynglingen ned i Barndomsdalen og spørger: Ak! hvor kunde der være saa godt at være som der virkelig var? Hvor kunde jeg finde Glæde der, hvor der er saa tomt og øde? Men snart forlader Ynglingen de brogede Sletter og stiger op paa Mandommens Høie, hvor han skal sanke Blomster for at bringe med naar han skal bestige Alderdommens nøgne Klipper, hvor Øiet vendes op fra Jorden mod Himlen og søger der hvad det ikke mere finder og aldrig virkelig fandt paa Jorden — et blivende Sted, en varig Glæde og et opfyldt Haab. Og atter staaer Manden og skuer studsende ned paa Ynglingens Sletter, og spørger? Hvor kunde jeg der finde Glæde i alt det brogede Kram, i alt det intetsigende Glimmer og Tant? — Saaledes staaer jeg nu i Mandommens Alder, i det 26de Aar, og skuer med Forundring ned paa Ynglingens Sletter, og stirrer med Studsen ned i Barndommens Dale, i det jeg med Poeten hjertelig erkjender og tilstaaer at hver en Alder har sin egen Glæde! Fra nu af begynder et nyt Liv for mig, med andre Beskjæftigelser og andre Glæder, andre Bekymringer og andre Fornøielser, og den Gud, som hidtil har ledet mig og staaet mig bi — han give mig Kraft, og han fuldende selv den i mig begyndte Gjerning[1] indtil Jesu Christi Dag! — Amen.

Mine Fata siden jeg førte min Dagbog sidst er i Korthed følgende. Da jeg i Juli 1826 havde forladt Gran og taget Afsked med alle dem, som jeg nu der havde lært at kjende og agte, som og med den jeg elskede (nu er dette ikke værdt at skjule) drog (jeg) til Byen for at fortsætte og tilendebringe mine theologiske Studier. Jeg boede der tilsammen med min Broder Severin, hvem jeg tillige læste med. J. Kaurin boede ogsaa en Stund paa et Værelse ved Siden af os og saa godt som tilsammen med os. Det skar mig i Hjertet hver Gang han kom hjem om Aftenen og fortalte mig om sin Kjæreste og deres Glæde medens jeg maatte sidde mellem de støvede Bøger og tænke paa den jeg inderlig elskede, men som jeg troede ikke følte det Ringeste for mig. Denne Tanke, som blandede sig med Kjærlighedens Lue var mig ofte smertefuld, men «contra uim mortis, non est medicamen in hortis».[2] Jeg ønskede at besøge Stedet for end engang at see om hun aldeles ikke elskede mig, og atter ønskede jeg det ikke. Jeg frygtede blot at forværre min ugjengjeldte Kjærlighed. — Julen nærmede sig, og jeg blev buden til Ritmesterens. Hjemme vilde man endelig at jeg skulde komme did i Julen og jeg var længe tvivlsom, thi hvorvel jeg ønskede at komme hjem saa stod dog nu min Hu mere til et andet Sted. At jeg ikke kunde være saa længe fra Læsningen, ei heller forlade S., som skulde op til Præliminær Examen — dette var mig et godt Paaskud, og jeg var næsten bestemt til at besøge Hadeland paa en 8 Dages

---

1 Upph.: « . . . Kraft til at fuldende den begyndte Gjerning.»

2 Mot daudens makt veks ingi urt i hagen. Etter «Regimen Salernitanum» (helsediktet frå Salerno).

Tid. Dette Forsæt bragtes næsten til Modenhed da jeg fik nogle Stambogblade, der ikke lidet oplivede mit Haab (see Dagb. 28 Octob. 1826.) — En anden Begivenhed, som paa sit Sted i min Frierhistorie er omtalt, gjorde mig bestemt og — jeg reiste. Her vil jeg henvise til den nys nævnte Historie, der oplyser det hele Frieri, thi skulde jeg her afhandle samme blev der intet igjen af hele dette Hæfte. Nok — jeg kom — saae og vandt! Jeg blev forlovet med min elskede Wilhelmine Margrethe Marie Lassen den 2den Januar 1827. — Den første Kjærligheds søde Ruus nød jeg efter Forlovelsen i 10 Dage nærværende hos min Elskede, hvorpaa jeg hastede til Byen for at bringe til Enden det, som nu nødvendig tvang os til at være adskilte for engang at kunne blive uadskillelige. Vi vare nu adskilte i en Tid af 4 Uger, hvorefter min Elskede kom ind til Byen og var der i 3 Uger. Dette var den længste Tid vi endnu havde været sammen og vi lærte nu at kjende mere til hverandre, men jo mere jeg lærte at kjende jo mere elskede jeg og jo mere i Sandhed elskværdig fandt jeg min velsignede Mina. — Vi skiltes atter ad, og Brevvexlingen var vor eneste Trøst og Tilflugt. I Paaskehelgen overrumplede jeg min Kjæreste i hendes Hjem og kom om Paaskeaften ganske uventet. Efter en 8 Dages Forløb reiste jeg atter til Byen. — Da Sommeren kom leiede jeg mig et Værelse paa Landet paa en Bondegaard Vinderen, hvor ogsaa paa samme Tid logerede en Student Christian Münster,[1] med hvem jeg da havde daglig Omgang og som bidrog til at gjøre mit Ophold der behageligt. Det var en meget snild Fyr, og da vi læste paa en og den samme Videnskab og vare komne omtrent lige vidt var vor Interesse for hinanden derved end større. Denne Sommer var den behageligste Tid jeg som Student har tilbragt i Christiania. Naturen var her overmaade skjøn, thi her var unægtelig det skjønneste Sted af hele Omegnen af Christiania. Snart sad vi i det Grønne og læste og samtalede, snart under de blomstrende Serener ved og i Haven, snart gik vi omkring i Skov og Mark med Piben i Munden og Kirkehistorien i Haanden, snart examinerende hinanden, snart afbrydende det Alvorlige med Skjemt og samtale om vor Elskov, vort Frieri og om vore Kjærester. Enhver af os paastod at hans Kjæreste var den fortrinligste hvilket vi ofte med Grunde søgte at bevise for hverandre, og da ingen vilde give tabt kom vi ofte i stor Hede, der først blev dæmpet naar vi tænkte paa at vor Elskede var langt borte, og et uvilkaarligt Suk undslap os begge i det den ene sukkede: Mina! den anden Inka! Stundom komme Venner og besøgte os, smøgede en Pibe og spillede et Parti Skak. Oftest kom vor fælles Ven Janus K.[2] — Og havde ikke Folkene, vi bodde hos, Peer og Rasmus, Brødre baade i legemlig og aandelig Forstand, været ubehagelige Personer, der ofte forskaffede os Ærgrelser, saa havde vi her levet et herligt Liv. Fra denne min landlige Bolig besøgte jeg atter min Kjæreste i Pindsehelgen, og vandrede til hende

1 Christian Andreas Münster, 1803—74; sokneprest i Bygland, Dypvåg, Enebakk, Sauherad.

2 Jens Kaurin?

tilfods med Stok i den ene Haand, Piben i den anden og en Randsel paa Ryggen. Ogsaa denne Gang kom jeg uventet og traf min Mina i Begreb med at sætte istand den Stas hun skulde have næste Dag i et Selskab, hvorhen de vare budne, hos Taulovs nemlig. Jeg fulgte da ogsaa derhen. Men efter en 6 a 8 glade Dage maatte jeg atter drage til Byen eller til mit landlige Opholdssted ved samme. Nu var der ikke Haab for os om at komme sammen mere førend i Julen da jeg skulde op til Examen i December. Den 1ste August forlode vi paa en Dag Vinderen og flyttede til Byen. Her lugtede alting som tilforn suurt og fælt, men Haabet om snart at vorde det Hele qvit holdt mig i Live. I Slutningen af August overtalte Student Lange mig til at følge med ham til Gran. — Jeg kunde ikke imodstaae Fristelsen, men greb atter Staven for at vandre til den Elskede. — Efter mange Fatalia og Løierligheder naaede vi endelig Stedet, det kjære Sted og kom ridende til Gaards i fuldt Galop. Ikke heller nu ventede Mina mig og det er inderlig morsomt at komme saa uventet, det forhøier Glæden mangfoldigen. — Jeg kan ikke omtale min Glæde her i den skjønne Aarstid og hos den Elskede, blot saameget kan jeg sige: Ak der var godt at være! Men paa Gjensyn følger stedse her i Livet Afsked. Saa glad som hiin var saa smertefuld var denne. Men det maatte skee. I Selskab med Jomfru Pettersen kjørte jeg indover forrige Gang, denne Gang alene. Provsten skydsede mig stedse tilbage igjen. Paa Bratsti sad Mina og stirrede efter mig med grædende Øine. Jeg maatte nu være borte i 18 Uger. Lang var denne Tid, men end mere lei og kjedelig. Examen stod fore, og jo nærmere den kom jo mere tog den Skikkelsen af en brølende Løve, der ligesom vilde opsluge os med sit Svælg. Den ene Ulyksbroder kunde ikke hjelpe den anden med Trøst eller Raad, alle vare lige forsagt og fortabt og det var nu den vigtigste Prøve skulde aflægges i hele Livet, det var den Prøve, hvortil vi havde fra Barns Been stræbt at dannes. Nu var vi ved Maalet. Enhver frygtede for at gribe det. Dog, Gudskeelov! Acti labores jucundi.[1] — Det er forbi og er vel forbi! — Den 30. Novbr. begynte den skriftlige Examen. Den første Opgave vi fik var Gall. 4, 21—28, det andet Jonæ 3, 5—11. Næste Dag fik vi i Dogmatikken følgende Opgave: «Qvid Jesum Messiam sua morte effecisse docent apostoli»?[2] — og i Moralen: «Qvinam sit cultus, sacra scriptura duce, deo acceptus ostendatur».[3] — Den 3. Decemb. fortsattes Examen og fik vi da i Kirkehistorien denne Opgave: «Historia Valdensium exponatur»[4] — og i Indledningen fik vi «Qvænam sunt præcipua critices sacræ adminicula».[5] — Den 10. Decbr. begyndte den mundtlige Examen og varede lige til den 18de. Denne Dag var jeg oppe tilligemed Otto Hansen[6]

1 Det er gildt med alt som er undangjort.
2 Kva lærer apostlane at Jesus Kristus har vunne med døden sin?
3 Vis ut frå den heilage skrifti kva for gudsdyrking Gud har hugnad i!
4 Grei ut om valdensar-soga!
5 Kva for serlege hjelperåder har bibelkritikken?
6 Otto Joachim Moltke Hansen, 1804—52. Res. kap. i Øystre Moland, sokneprest i Bindal og Søgne.

og P. Schnitler.[1] Jeg blev examinert i Genesis 47, 11—19 og Ps. 9, 10—18 og i det n. T. Joh. 16, 1—6 og 1 Petri 1, 8—12. — I Dogmatikken blev jeg examineret om Propheterne og Spaadommene, og i Nat. Theol. om Indvendinger mod disses Gyldighed. I Moralen fik jeg især om de eudæmonistiske Systemer. I Kirkehistorien fik jeg om Victor episcopus Rom. og om Paaskefæsten samt om Jesuiternes Uddrivelse af Spanien. — Det lykkedes mig at besvare mig saaledes at jeg tilkjendtes Characteren Laudabilis. Af de andre 2 fik Hansen Vix haud, og Schnitler Haud illaudabilis. Vi vare ved Examens Begyndelse 14, — men af disse blev en syg og en tog sit Skriftlige tilbage. — Af de 12, der udholdte Examen, og hvoraf 6 vare Artiums-Kammerater med mig erholdt 6 Laud, 2 Haud, 2 Vix Haud og 2 Non. Af disse vare 7 forlovede, 2 gifte og 3 uforlovede. —

Efter endt Examen ilede jeg til min Kjæreste, naaede derop paa en Dag og modtoges med Fryd og Gammen af min med Længsel ventende Mina, hvis Glæde nu naturligviis meget forøgedes ved Efterretningen om det heldige Udfald af Examen. — Nu hvilte jeg mig godt ud, og det havde jeg ret fornøden. — I megen Lystighed og Glæde tilbragte jeg nu Julen her, var på 6 a 7 Baller foruden andre Selskaber. — Denne Tid hører til de meest bekymringsfri og glade Perioder af mit Liv. Efter at den meste Julestøi var tilende, skulde jeg til at tænke paa min Catechisation og Dimis, som jeg vilde reise til Byen for at expedere. Imidlertid vilde jeg først prædikke her en Gang for Øvelse Skyld. — Jeg holdt derfor en Prædiken i Anexkirken Grinager 2 Sønd. ef. H. 3 K. den 20 Januar. Og reiste næste Dag til Byen forladende min Kjæreste for en lang Tid da jeg efter at have aflagt hine Prøver vilde reise lige hjem. Det var derfor inderlig leit at skilles ad og jeg ønskede at dette blev den sidste Gang, vi maatte være adskilte. — Mina skrev mig til i Byen at Bønderne havde liigt min Prædiken ret godt og sagt: «Dette blir en staut Kar til at præke, dæ blir rigtig en som kan sætte Hue paa dæ rette Stælle». — Efter at jeg var forbered til at aflægge Prøverne, holdt jeg Catichisationen den 31 Januar for Censorerne Biskop Sørensen og Præsten Schrøter, af hvilke jeg tilkjendtes Caracteren Laudabilis. Den næste Dag, 1ste Febr. 1828, holdt jeg Dimisprædiken for Censorerne Professor Hersleb og Pastor Wexels, af hvilke jeg ogsaa tilkjendtes Caracteren Laudabilis. — Efter saaledes at være færdig med alle Ting indgav jeg næste Dag Ansøgninger om Hjerdals og Laurdals Sognekald samt om det residerende Capelani til Asker. Nu havde jeg ikke noget blivende Sted mere i denne mig saa ækle By, og med Glæde forlod jeg den Søndagen den 3 Febr. og ilede i Følge med Severin ad Sillejord til. Af Lassen havde jeg faaet laant Hest, Sæle og Slæde og hele Greia og kjørte nu som en reen Matador i en Ulvepels, jeg førte for Præsten Meldal og som især indgød alle Skydsskaffere stor Ærefrygt. — Saaledes kan Dyret skaffe Mennesket Ære! Føret var særdeles godt og den anden Dags Aften var vi alle-

1 Peter Schnitler, 1805—44. Pers. kap. og res. kap. i Fron, sokneprest i Vang i Valdres.

rede i Hjerdal og tredje Dags Middag hjemme. Alle bleve her meget glade ved at see mig igjen efter 2 Aars Fraværelse, og jeg ligeledes ved at gjensee alle friske. — Nu har jeg været hjemme omtrent 5 Uger og i dem ret koset mig godt, og taget min Magelighed i Agt. Imidlertid har jeg dog prædikket 2 Gange, den ene Gang her i Sillejords Kirke Søndagen den 24 Febr. 1ste S. i Faste. — Den anden Gang i Hjerdals Kirke, en Fasteprædiken den 27 Februari. —

Nu er jeg endelig kommet saalangt, at jeg kan berette, hvad der er skeet i Dag. Jeg har for det første skrevet dette hele foregaaende Harang, for det andet har jeg foretaget en Kjøretour ud over Fladbygden i den Hensigt at møde Postkarlen og ved at lade ham staae bag paa, befordre hans Hurtighed, thi jeg ventede med megen Utaalmodighed Posten idag da jeg sikkert haabede Brev fra Mina. Jeg var heldig nok til at møde ham, og modtog derved en Time før det med Længsel ventede Brev, som ogsaa opfyldte al min Forventning og glædede mig usigelig meget. Jeg har siden skrevet et Svar som skal sendes med Kittil Venaas, der reiser til Christiania. —

Den 11te. Idag har jeg fuldført Brevet til min Kjæreste og skrevet Johan til, men da Alt var færdigt kom ikke den Trompeten og modtog dem, og siden har vi hørt at han ikke endnu reiser paa 2 Dage. — I Aften var Schrader her og morede os ved munter Patiar, for et Øieblik siden gik han, og nu gaaer jeg i Seng, hvor alle de andre allerede blunder.

Den 12te. Idag har jeg læst lidet og skrevet ubetydeligt, nu er Kl. 10½, Mor har lagt sig og Hanna,[1] Elisabeth[2] og jeg sidde og bie paa at Fader, som er reist for at besøge nogle Skoler, skal komme tilbage. — Dette er skrevet i Sillejords Dagligstue og med en Pen, der er klippet med en Sax i Mangel af Pennekniv. Jeg havde just Dagbogen hernede og oplæste for et Øieblik siden adskilligt af den for Mor. Nu havde jeg ikke andet at gjøre end dette, hvorfor det skeer paa usædvanligt Sted. —

Den 25de Marts. Jeg er dog en Døgenigt aligevel. Nu har jeg ladet Dagbogen atter ligge hen, just som jeg havde begyndt, efter lang Tid, atter at føre den. Af det i dette Mellemrum passerede vil jeg derfor nu blot anmærke det meest Erindringsværdige. — Hvad der foregik den 13, 14 og 15de erindrer jeg ikke, men den 16, 4 Sønd. i Faste prædikkede jeg i Fladdals Kirke, hvorhen jeg i Følge med Hanna og Severin reiste den samme Dags Morgen. Da Prædikkestolen manglede Bræt til at lægge Papiret paa, havde jeg Dagen i Forveien forfærdiget et saadant, hvilket jeg før Tienesten var ned og fastspigrede. Jeg har senere erfaret at dette Sogns værdige Almue meget har bifaldt

---

1 Systeri, Johanne Margrethe. f. 29. september 1807.
2 Systeri, Elisabeth Sophie, f. 14. januar 1806.

min Prædiken. Fra Bruhoug havde Far sendt en Expres til Hjerdal for med Meldal som man formodede hjemkommet fra Christiania at faae nogle Efterretninger. Dette Bud kom tilbage, men medbragte kun Hilsninger. — Da vi kom hjem var det Bud, vi havde havt til Ruim efter Posten kommet tilbage, men heller ikke der var noget Brev, hvorover jeg blev temmelig lei, endskjøndt jeg denne Post ikke ventede noget vist fra M. — Schrader var her denne Aften og tog Farvel for næste Morgen at reise til Fredriksstad efter et 11 Aars Ophold her i Sillejord. — At skilles med denne særdeles snille og hyggelige Fyr var os alle tungt, især var Far og Mor bedrøvet, thi han var Fars kjæreste Selskab. —

Den 18de Marts var stort Selskab hos os, anstillet meest for min Skyld og i Anledning af min Hjemkomst som Candidat. De Fremmede vare Sorenskriverens hele Familie 21 i Tallet, Fru Claumann, Jomfru Pettersen, Capitain Ganser og Sophie og Lotte Lund. — Konningen i Laget var særdeles oprømt og gav Selskabet Liv. Om Aftenen blev her dandset til langt paa Natten, Mucici vare Cpt. Ganser og Aas. — Dansen var morsom, ugenert og munter. Alle vare glade, ogsaa jeg var det, men følte ikkedestomindre et brændende Savn — M!

Næste Dag den 19de kom Invitation fra Bjørge til alle Husets Folk og samtlige Fremmede om næste Dag der at spise til Middag. Vore Fremmede bleve derfor over skjøndt de vare bestemt til at reise den samme Eftermiddag. Da man nu maatte være fornem, som dem man skulde til, reiste man ikke før Kl. over 3. Alle 3 Stuerne bleve idag spanderte. Man begynte med at drikke 2 Drammer paa hinanden og derpaa kom man til Bordet, hvor jeg var i Uvished om hvor der var meest staseligt enten omkring eller paa Bordet. Foran mig stod en Porcelins Figur som vel skulde forestille Bakus. Han holdt et Bæger i den ene Haand og en Drue-Klase i den Anden, af hvilken han pærsede Saften i Bægeret. Men Far fortæller at hos ham stod de 3 Furier med Svøber i den ene og Slange i den anden Haand. — En underlig Stas paa et Drikkebord. — Der blev nu ædt og drukket i Overflod. Mange bombarderede paa mig for at faa mig fuld, men jeg stod mig tappert. Der blev sjunget, og ved en Sang om Kjærlighed og dens Glæder erindrede man min Kjæreste. — Jeg kom derved til at sidde taus og stille en lang Stund beskjæftiget alene med Tanken om min fjerne, velsignede Mina. — Da vi reiste os fra Bordet faldt Cpt. Ganser omkuld saa lang som han var og drog en hel Deel Talerkener og Glasse med sig, hvilket Alt opvakte en dygtig Alarm. Jeg, som sad i Nærheden, ilede til, tog ham under Armen og reiste ham op hvorpaa man praktiserte ham ud og fik ham til Sengs. — Nu begyndte ogsaa her Dands, men vi havde blot den ene Spillemand, den anden laae qvar. Dandsen gik ret morsomt af, og især havde jeg Moro af at beobagte to Forlibte Sjæle, der især i Contillonnen gav sig tydelig tilkjende. — (D. J. neml. & H. P.) Herregud hvor godt jeg ved at see paa dem kunde sætte mig tilbage i mine Forlibelses Dage. Her fik jeg atter Paamindelse om at dvæle med Tanken hos M.

Den 21 reiste vore Fremmede efter at D. & H. J. her havde avlagt en Visit. D. kom vel for endnu en Gang at see den Gelibte.

Den 22 reiste jeg til Ruim for at hente Posten, men da jeg kom der var den allerede afsendt med Fuldm. Pettersen, som var reist til Bjørge. Jeg ilede da strax tilbage for saa snart som muligt at faa Brev, som jeg saa vist ventede fra M. — Men hvor stor blev derfor ikke min Forundring da jeg ved min Hjemkomst erfarede at Posten ikke havde bragt mig noget. Jeg vilde i Begyndelsen ikke troe det, men da man gjentog Forsikringen maatte jeg troe, men blev rigtig bedrøvet; thi jeg havde sat mig saa bestemt i Hovedet at denne Post maatte bringe Brev. Først ved roligere Eftertanke fandt jeg at jeg maaskee selv var Skyld i at jeg intet Brev fik, da hun formodentlig af mit sidste Brev sluttede at jeg var reist herfra førend jeg kunde faae hendes Svar. —

Den 23de var jeg bestemt til at reise indover til Byen eller til Gran. Denne Eftermiddag var Aas her fra Bjørge. — Den 24 veed jeg intet at sige om, men idag den 25 var jeg paa B. for at sige Farvel og Tak for denne Gang. Jeg havde endog den Ære at faa Hans Exelence selv i Tale. Imorgen drager jeg atter herfra og til Kjæresten min. Stakkels — hun er saa søt derhenne, jeg kan ikke bærge mig længere, jeg maa afsted til hende, især nu da jeg ikke har hørt fra hende snart paa 3 Uger. — Den længste Tid jeg har levet i Uvidenhed om Kjæresten min siden jeg blev forlovet. Nu kommer Severin og beder mig komme ned og drikke Kaffe. Jeg maa altsaa gaae. —

Bolkesiøe. Den 26 Marts Kl. 9 Efm. Nu sidder jeg her, har naaet min Bestemmelse for idag, har just nu spist mine Smørebrød og drukket til dem ægte Tellemarkens Øl af min Verts, Stortingsrepresentantens, Kjelder, og førend jeg nu føier mig til Sengs vil jeg anmærke lidt om min Reise idag. — Det var mig inderlig tungt at skilles med alle de Kjære hjemme, saamegetmere som Mor var temmelig syg. Jeg reiste før Mor og Far vare opstaaede og tog derfor Afsked med dem paa Sengen. Jeg har formedelst denne Afsked været i daarligt Humør den hele Dag, og vil fremdeles blive ængstelig indtil jeg faaer Underretning om Mors bedre Befindende. I Hjerdals Præstegaard var jeg inde ½ Times Tid og saae der et nyt ankommet Væsen — jeg veed ei hvad hun heed. — Præsten, som altid maa have sin Sag fremmet, vilde endelig at jeg, tvertimod min Bestemmelse, skulde reise Bolkesjøheien for at han kunde faae et Brev hid, og da man ikke kan undslaae sig for nogen hans Anmodning uden at fornærme ham, saa maatte jeg capitulere. At jeg dog ikke har tabt ved at reise denne Vei overbevises jeg om ved det her værende gode Føre og ved Fleres Udsagn, at der skal være meget bart efter Veien gjennem Hitterdal. — Jeg har ellers ingen Vederværdigheder havt paa Reisen. Paa Skydsstationerne, hvor man kjender mig taler man alt om at jeg skal blive deres Præst, og ønsker meget det maatte blive saa. Paa Follesland vilde man, paa Grund af at de i mig saae deres tilkommende Præst, ikke modtage

Betaling hverken for hvad jeg eller min Hest nød. Fra sidstnævnte Sted og til Viig havde jeg en Patiar med en gammel Kjærring, som jeg mødte paa Veien og som jeg lod staae bag paa for at vise mig Veien og for at adsprede Tankerne lidet ved Samtale. — Noget er bedre end intet, og Karper ere kjærkomne naar man ingen anden Mad kan have, saaledes var mig nu en ussel Samtale bedre end aldeles ingen. — Fra Viig og hertil lod jeg en Karl følge mig. Jeg har her havt en lang politisk Conferents med G., der for en Stund siden fjernede sig med et zirligt: Godnat! Man seer i flere Ting Spor af indsamlet Kultur eller bon ton, hvad jeg skal kalde det — saaledes har jeg 2 Lys paa Bordet, da jeg altid før har maattet lade mig nøie med et. — Nu gaaer jeg i Seng — Godnat Mina mi — Du søte Mina mi godnat!

1829.

Tofte i Gusdal! — Den 20de Novbr.

Felix ter et amplius
Qvos irrupta tenet Copula, nec
suprema citius solvet amor die![1]
Hor. Od.

Jeg gjør nu et langt Sprang baade i Tiden og Rummet. Det er langt imellem den 26 Marts 1828 og 20 Novb. 1829. — Langt er det ogsaa mellem Bolkesiøe og Tofte! Og dog forbinder Tanken dette Adskilte paa det Nøieste, saa at den forløbne Tid og det mellemværende Rum nesten aldeles forsvinder i det jeg sammenligner hiin Aften med denne. Hist sad jeg ene, uvis om hvor jeg skulde komme til at opslaae min Bolig i Verden. Jeg sad fjernet fra den Elskede, med Længselen i Hjertet. Jeg befandt mig paa et høit Fjeld. Her sidder jeg med min kjære Hustru ved Siden, i min egen Bolig — i lune Dal! Nu veed jeg min Bestemmelse for det Første, veed at Gud har sat mig her for at arbeide i hans Viingaard paa den store Høst. Efter megen Omtumling har jeg nu fundet Roe — maatte den og vorde indvortes blid, som den er udvortes glædelig! Jeg har den gode Gud meget at takke — maatte jeg ogsaa erindre at bringe ham min Tak!!! Om den nævnte forløbne Tid kunde der være meget at anmærke i min Dagbog, men jeg faaer see til at bevare det i den Tid Skede i den store Dagbog — *Erindringen,* denne Dagbog er forliden til at rumme det alt. —

Efterat jeg i lang Tid havde soliciteret, og i den Tid gjort mange Tourer til Christiania, og slidt Departements-Trapperne, og havt en Audients hos Hans Majestæt, blev jeg omsider den 29de Novemb. 1828 naadigst udnævnt til residerende Capellan til Gusdal. Det Haab jeg

---

1 «Felix ter . . .» (*felix* feil for: *felices*): Tri gonger lukkelege, ja meir enn det er dei som eit uslitande band held fast, og som kjærleiken ikkje vil skilja åt fyre døden. Sitat av Horats, Ode I, 13, 18, noko avstytt.

gjorde mig om Hjerdal blev skuffet, ligesaa det Haab, jeg siden gjorde mig om Grans Capellanie, til hvilket Sundt,[1] paa Grund af sin foregaaende Officeers-Tjeneste blev foretrukken, paa samme Grund blev og Unger[2] mig foretrukken til Voss res. Capell., endskjøndt han havde *3 Char.* Jeg blev ordineret til Præst tilligemed 11 Andre 10de Decbr. 1828 af Biskop Sørenssen i vor Frelsers Kirke i Christiania, — hvorpaa jeg strax begav mig til mit Kald forladende Julekomersen paa Hadeland og min Mina med Smerte. Jeg kom til Gusdals Præstegaard Juleaften, og prædikkede første Gang i Gusdals Hovedkirke 2den Juledag 1828, og var dette tillige første Gang, jeg forrettede som Præst, messede, døbte etc. /: Det første Barn jeg døbte heed Rønoug:/ — Jeg blev siden ved at forrette her og indsatte mig selv efter Provstens Anmodning Søndag mellem Juul og Nyaar 1829. — Jeg havde i Præsten A. Dircks som for sin Moder (!) forrettede qva Sognepræst, en hyggelig Embedsbroder og Omgangsven. Strax efter Juul gjorde jeg en Snartour til Hadeland, men da Foraaret kom reiste jeg ud for at gifte mig. Den 6te Mai 1829 havde vi Bryllup og blev viet i Grans Kirke af Provst Lassen. Mine 2 Brødre, og min Ven Kaurin vare nærværende, hvilket forøgede vor Glæde. Strax efter drog jeg herop med min Kone, og vi boede da i Præstegaarden Someren over. Underligt var det den første Gang vi satte Huus, og spiste ved eget Bord! I October flyttede vi til Capellans Gaarden, hvor vi nu ere, og her have vi det i største Simpelhed, hyggeligt og ere saare lykkelige, og Gud give at denne vor stille huuslige Lykke ikke maa blive afbrudt og forstyrret!

Herefter vil denne Bog ikke mere blive brugt som Dagbog, men som en Annotationsbog, for hvad der kan være værd at lægge Mærke til eller huske. —

---

1 Christian Ulrik Sundt, 1797—1861; res. kap. i Gran 1829—40.
2 Elias Børre Unger, 1795—1854; res. kap. på Voss 1828—31.

VERDENS GLÆDE.

(Oversat af Tholuk: «Die Synde und der Forsoner») —

«O, Quido! naar jeg nu stundom er hos N. hvortil jeg nylig en Aften var nødsaget, og jeg staaer ved de Dandsendes Rader og paa alle Sider seer Hvrimlet og Hvinet og Ordnerne og Spillebordene, hvor stirrer ei da mit Øie med en Taknemmelighedstaare op fra den vilde Trængselen, fordi jeg kjender noget Bedre end dette. — Da betager mig stundom en saa uudsigelig Kjærlighedsfølelse til alle disse arme, bedaarede Tilværelser, at jeg høit vilde udraabe iblandt dem: Qværite, qvod qværitis, sed non est ubi qværitis! Thi hvad søge de alle? Varig Nydelse. Hvad finde de? Flygtig Nydelse blandt varige Smerter. Jeg finder i Dandsen en saa høi men — — Allegorie. — Nu nærmer man sig, nu skilles man ad, nu slutter man sig Arm i Arm, nu vender sig enhver eensom i sin Kreds, nu under Musikkens uophørlige Suus flyve Par ved Par under Sveed og Støv frem og tilbage i Salen, nu i afmaalte Trin vende de langsomt om. Og naar de under det hensigtsløse, møisomme Kommendet og Gaaendet, Hvirvlendet og Staaendet, Hanen galer og Morgenen bryder ind — ak! hvor erindrer da ei atter den fra Vrimlen lidt efter lidt udtømte Sahl om det udspillede hensigtsløse Liv! Hovedsvimmel og træt taager enhver derfra, Lysene brende alt dunklere og dunklere. Støv hvirvler gjennem den vide Hallen. — Her og der forkynder en afrykket Baandsløife, et tabt Ordenstegn, om at her har været Indbyggere. — Quido! naar vi døe ville vi levne efter os et andet Mindesmærke om at vi have været her, og under Kommendet og Gaaendet, Hvirvlendet og Staaendet skal et Uforanderligt holde og nære os!»

LAXEN.[1]

Laxen ganger i striden Strøm,
Hans Finner ere saa stærke.
Hvor det end skummer, han farer frem,
Saalidt kan han Strømmen mærke.

Fossen kommer saa tung og bred
Og graver i Fjeldet sin Hule.
Den er vel dyb og mørk; derved
Vil Laxen sin Yngel skjule.

Thi længere ud i det store Vand
Har Søeormen gjort sig Rede;
Der lever Gjedden med skarpen Tand
Og vilde al Smaafisk æde.

---

1 Visa um laksen finst på eit laust ark i dagboki. På baksida er skrive: «Denne Vise er forræret Hans Landstad af H. Seeberg.» Hans Landstad er truleg son til M. B. L., f. 2. februar 1835, d. 1909; sokneprest og prost. — Hans Seeberg, 1815—60, lærar og prest.

Men Laxen svømmer saa frank og fro
Og bøier sin Kjæmpekrop;
Den lister sig under Valler-bro
Og gaaer saa til Lax-hyl op.

Saa vover det ædle Dyr sit Liv
Alt for sine Unger at redde.
Men Mennesket lurer paa ham med List
Og det er den værste Gjedde.

Alle de Dyr, som paa Marken gaae,
De Fugle paa grønne Grene,
Alle de Fiske, store og smaae
Maae Menneskets Nytte tjene.

Det stiller ud saa mange Slags
Af Snarer og Garn behænde.
Saa fanges da og den stolte Lax,
Som før var vant til at rende.

Saa slippes han i en liden Dam,
Fem Alne paa hver en Side.
Der maa han sig røre at og fram,
Det volder ham megen Qvide.

Om Dagen skjuler han sig i Krog
Og sørger stil' som en Enke.
Men endnu aldrig var Nogen klog
Paa hvad han i Stilhed mon tænke.

Om Natten løfter han Ho'det op;
Da hører han Laxhyls Brum;
Han bøier sin Hale og krummer sin Krop
Og pidsker den Dam til Skum.

Den næste Morgen, naar det blier lyst,
Da faaer han Selskab i Dammen.
Men ak! de hilse hinanden tyst,
De kan ikke lege sammen.

De søge i hver sin Krog et Skjul,
Saa sørgeligt er deres Møde.
Mens Tiden dreier sit tunge Hjul,
De sørge sig vist tildøde. —

PROVINSIALISMER

fra forskjellige Egne af Norge.

I Gulbrandsdalen — Tellemarken — Hadeland. —

1.	Forkun Mat.	Sjessi Mat	Fyse-Mat.
2.	Væje	Fyrilaagu	Laje.
3.	Gomo	Gama	Moro.
4.		Laje til	ødt til.
5.	Kak.	Ask.	Kolle.
6.	Kolle.	Ringe.	Bonke.
7.	Peisen.	Gruva eller Spissen.	Peesa.
8.	Laupelaag.	Kjæse.	Varsle.
9.	Froe.	Østil.	Draale.
10.	Mysusmør.	Kaberette.	Søning.
		Troe.	Kupe.

Bemærkelse paa foranførte Ord.

1. Lækkerbidsken, Delikatesse. Subst.
2. Pensum / Hvad der forlægges En af Arbeide til en vis Tid. / Substv.
3. Fornøielse — Subst.
4. Bestemt til. fato destinatus — prædestinatus — verb.
5. Et lille Kar, som for det meste bruges til at malke i, og hvoraf en Stav staaer op til Greb (?)
6. Et af Stave sammensat kar, hvori Mælken sies. —
7. Skorsteen. Kamin. —
8. Kalvemave, tilligemed andre i en Pose indsyede Ingredientser, hvormed Mælken sprænges til Ost.
9. Ost, som afflødes Gryden efterat den egentlige Ost er optagen.
10. En Substands af samme Qvalitet som Myseost, men som ei er kogt indtil den er bleven haard.

Provinsialismer.

A.

Aabrye. Jalousi. Tellemark.
Aabryen. Jalou. Tellemark.
Anlet. Ansigt. Tellemark.
Aabit. Det første Maaltid om Dagen, før Frokosten.

B.

Bisne. Verb. Stirre, see paa med Forundring. Tellemr.
Buti. Qvæg (stort) Tellemarkisk.
Bøkaar. En Vædder. Tellemark.
Blæsa. Panden, Tindingen. Do.

K.[1]

Kjæsse. En stor Kurv, hvori Høe bæres. (Tell.)
Kjon. Et Drog. (Tellem & Hadl).
Kraune. Jamre sig, klynke. Tellem.

D.

Dikkon. I. Dere. (Pers. Pron.)
Dikkans. Eders. (Genit).
Dugur. Frokost.

E.

Eismal (faem. Eismo) Alene. Tellem.
Einsliftes (advb.) ene af den Aarsag eller i den Hensigt (unice).
Einstad. — Enkemand. Do.

F.

Fāi. Fader. — Tellemarkisk.
Faafængt. Forgjæves. (Hadel).
Forøven. adjc. Undseelig.
Fylle ell. Fydde ɔ: En Skindfæld.
Fænaar. Smaat Qvæg, Faar og Geder. — (Tellemr.).

[1] Retta frå «C».

G.

Garte. Skjæmte.
Gjæra pom. Rede en Seng.
Gofa — Bedstefader.
Gomo — Bedstemoder.
Gagle. pl. Gaglir. Vildgaasen. Tellem. Govla — Do. (Hadelsk.).
Glæ (neutr Glæt) uden Kraft (især om Mad og Drikke).
Gomo — Torden (Hadelansk).

H.

Heimkyne. Hjemvee. Hadelandsk.
Hugsot. Samvittighed. Guldbrandsd.
Hugsotsam. Samvittighedsfuld. do.
Heimiil. Bohave. Indboe. Tellemr.
Haustag eller Haustad, en Pebersvend.
Haglet. En Ret Mad, der ligner Ølost kun at Melken istedet for Øl her sprænges med det samme, som man betjener sig af naar man laver Ost af sød Melk.
Hog. Lyst. hugen lysten (Tellem.).
Hiit. En Skindpose.
Hær. Hæra. Skulder. Hærd.

J.

Jamvæl. Aligevel. Tellemr.
Jamsies. Ved Siden af. Do.
Jakke. En Trøie. — Do.
Jós. Et Lys. — Do.
Jase. En Hare. — Do.
Jemein. Nedladen, simpel. (Tellem. og Hadl.).

K.

Kav (advb.) Lige. (tillægges alm. en Præposition for at forstærke Bemærkelsen f. E. Kav paa, Kav i etc: (Tellmr.).
Kavende. Overmaade. (Adbm tillægges alm. et Adject. og forstærk Bems.).
Kjæl. Et Uldtæppen, Sengetæppen af Uld.
Kjætil. En Kjedel; men det samme Ord bruges og som Mandfolk Navn (i Tellemark).
Krop. — En Person (i Gulbrdlen).
Kop. — Bruges i Gulbr. som hebr. *kæli,* om ethvert Redskab eller Møbel f. E. Kjørkop — Slæde eller Vogn.
Kaberett. Tynd Myseost ell. en Composition der indeholder samme Substands som Myseosten, men ei er kogt indtil den er bleven haard. (Tellem.).
Krigtete — sygelig (Hadel).

L.

Laugurdag. Løverdagen. Tellem.
Lio. Lyd. Tellemrk.
Lugum. Beqvem. (Gulbrandsd.).

M.

Maag. Svaager. — Tellemark.
Middaago. Spise til Middag. (Gulbrd.).
Mói. Moder.
Møkedag. Onsdag. (Mitvoche).

N.

Netvær, ell. Natvær. Aftensmad. (Tellem.).

O.

Okkon. Os (personl. Pron. 1 Pers. plr.).
Okkons eller Okkos, Vores. (Genit).

P.

Pād ell. Pall. En Bænk, som staaer fast til Væggen.

Q.

Qvila — Sengen.
Qvea — vb. Synge.
Qvee. Sbst. En Indhegning hvori Qvæget holdes under Malkningen om Sommeren.
Qvitson. Pindse. — Tellem.
Qveisot. Børnekopper. Gulbrd.

R.

Raake. Verb. Møde. — Tellemark.
Raute, do. Bøge som stort Qvæg. Do.
Risbit, subst. 1 Aars gl. Faar eller Sviin. — Do.
Ræmje. Bræge (især om Geder). Do.
Røe, at tale (Verb.) Do.
Radde. at tale (Verb.) Hadelansk.
*Raake. — Subst. Topmaal (hvad der er over Bredderne).
Ramse. vb. tale hurtigt, eller læse hurtigt og utydelig.
Rite — vb. ridse.
Ræke — Sbst. — Skuffe (Tellem.).
Roko — do. do. (Gulbrd.).
Rate. — vb. Levne tilbage noget af den frembragte Føde.

S.

Sjav. pers. Pron. Selv. Tellem.
Sjavedikkon — I selv. — Do.
Sjaveli — Adj. Unødvendig (mest Adverbialtr). Tellem.
Stusleg. Kjedelig. (Gulbrdl.).
Smalen. Smaat Qvæg. Nordenfjeldsk.
Spiit. Et Strikketøi. Tellem.
Spite. At strikke. — Do.
Spisskaal. Spelkum, Leerskaal. Do.
Styven (adject., Advb. Styveleg) Taabelig, dum.
Svælle ell. Svalle. /-Tale-/ samtale.
Stæv. — Vers. stevje ɔ: samtale paa Vers.
Sus. — En Ret Mad som tillaves af Kalvekød.
Slaatt. En Dands, der spilles. (Tellem.).
Skrub. Ulv. Tellemr.
Skripin. Kjælen. Gulbrdl.
Skarveleg. Sygelig. (Tellmr.).
Svarve. dreie.

T.

Tukje. En tynd Melkegrød.
Tulle. verb. Tralle, synge en Dans.
Traanèm. Som har tungt for at lære. Do.

U.

Undaal. Middagsmad, el. Middag. —
Uskeleg. Eensomt. Kjedeligt. (Tellem.).

W.

Varj. Udyr. feræ. Tellemark.
Vaukal, ell. Vaukad. En i vandet liggende Stok, der er raadden og saa tung af Vand at den ene Ende synker til Bunds mens den anden svæver paa Vandfladen.
Vønse (Verb. Pres. «æg vøns») at haabe.
Vetrung. 1 Aars gl. Qvie. Tellemr.
Vele om. Sætte istand, reparere (Gulbrd.).
Vangar. En dreiet Træbolle, der bruges til Mælkekar. (Tellem.).

Y.

Yfse. (Pres. æg yfs). Jeg undrer, tvivler (Gulbrd.).

Æ.

Ø.

[FAMILIEOPTEGNELSER.][1]

Hans Landstad — født 5 August 1771.
Kaldet til Præst for *Maasøe* Menighed i Findmarken 13 Octob. 1797;
— til *Øxnæs* i Nordland den 2 Nov. 1804;
til *Vinje* i Tellemarken 1811, og
til *Sillejord* sammesteds 1819. —
Gift 24de April 1798, med
Margrethe Elisabeth Schnitler, døbt 3 Juni 1768 — født den [30 Mai 1768.]

Børn:

Johan Andreas fød den 13 Januv: 1799.
Hans Petter Schnitler fød 14 Novb: 1800. ex vita decessit 5 Octb. 1815.[2]
Magnus Brostrup fød 7 Octob 1802 —
Fredrik Laurits fød 21 April 1804. — — død 6te Novbr. 1825.
Elisabeth Sophie fød 14 Januv 1806.

---

[1] Skrivne seinare enn dagboki, ikr. 1829—42, på siste bladi og permen i 1. bandet.
[2] Skal vera 1816; sjå note s. 36.

Johanne Margrethe fød 29 Sept. 1807.
Severin Christian fød 27 Octob 1808.
Mette Marie fød 13 Juni 1810. Død 19 Juni 1810. —
Mette Marie fød 21 Januv 1813. Død 25 Mai 1813. —
Petrine Marie fød 12 Decemb 1815. —
g. m. Pastor Mauritz Thønnessen, død i Sandefjord, begravet ved Sylling Kirke.[3]
Qvod bonum faustumqve sit!!!

Magnus Brostrup Landstad fød paa Maasøe i Finmarken den 7 Octbr 1802. Blev i Aaret 1822 dimiteret til Universitetet af Faderen Hans Landstad, daværende Sognepræst til Sillejord, erholdt samme Aar Examen Artium med Caract. *non contemnendus,* tog i Aaret 1823 Examen philologico-philosophicum med Charac. Laudabilis. Han reiste derpaa i Aaret 1825 til Gran paa Hadeland for at informere Ritmester Berghs Børn, hvorfra han det følgende Aar atter begav sig til Byen for at fuldende sine theologiske Studier. Han blev imidlertid forlovet den 2den Januar 1827 med Frøken Wilhelmine Margrethe Marie Lassen. Den theologiske Embedsexamen tog han i December 1827, og erholdt ved samme Charac. Laudabilis. Kort Tid efter aflagde han den homiletiske og practiske Prøve, for hvilke begge han erholdt: Laudabilem. — Den 29 Novemb. 1828 blev han udnævnt til residerende Capellan til Gusdal i Gulbrandsdalen, og tiltraadde dette Embede kort Tid efter, og prædikkede første Gang i Gusdals Hovedkirke 2den Juledag 1828. — Han blev ægteviet i Grans Kirke paa Hadeland den 6te Mai 1829 med Wilhelmine Margrethe Marie Lassen, fød den 27 Juli 1808, af Forældrene Albert Lassen, daværende pers. Capellan til Gran og Dorothea Andrea Lange.

Deres Børn

1. Margrethe Elisabeth Schnitler fød i Gusdal den 17 Marts 1830.
2. Albert — fød sammesteds den 23de November 1831. —
3. Dorthea Andrea — fød ibidem den 12te November 1833. —
4. Hans — fød paa Hvidesøe Præstegaard den 2 Febr: 1835.
5. Wilhelm Magnus fød paa Hvidesøe 7de October 1836.
6. Frederikke Christiane fød paa Hvidesøe Præstegaard den [25de September 1838.]
7. Marie Sophie fød i Sillejords Præstegaard den [3die September 1840.]
8. Clara Johanne fød i Sillejords Præstegaard den 13 Januar 1842.

---

[3] «g. m. . . . Kirke»: yngre merknad (frå 1869?).

BERETNINGER OM DEN NORSKE KIRKE I 1938

AVGITT TIL DET KGL. KIRKE- OG UNDERVISNINGS-DEPARTEMENT
AV DEN NORSKE KIRKES BISKOPER.

I. OSLO BISPEDØMME 1938

Ordinasjoner: 18 kandidater ble ordinert. Av de 4 ordinasjonshandlinger ble den ene holdt i Moss kirke (7. januar), en annen i Kampen kirke i Oslo (25. februar), de to andre som vanlig i Vår Frelsers kirke (17. august og 16. november).

Kirkevigsler: Det er helst gravkapeller og krematorier som i disse årene blir innvigd i Oslo bispedømme, men ingen av delene er «offisielle» vigsler. Bare én kirke ble vigd: *Sportskapellet* for Drammen, på Tverken i Liermarka. Det var den 30. januar med ypperlig skiføre og en masse folk.

Grunnstenene ble med høytidelighet lagt for Grefsen og Røa kirker, henholdsvis 23. september og 9. oktober.

Visitaser ble holdt i 19 prestegjeld: 1. Glemmen 5.—7. februar. 2. Skjeberg 12.—16. februar. 3. Drøbak 30. april—2.mai. 4. Spydeberg 7.—10. mai. 5. Ramnes 14.—17. mai. 6. Fet 28.—30. mai. 7. Rødenes 4.—7. juni. 8. Idd 10.—12. juni. 9. Brunlanes 18.—20. juni. 10. Nore 23.—27. juni. 11. Eiker 2.—4. juli. 12. Nøtterøy 9.—11. juli. 13. Hedrum 20.—22. august. 14. Tjølling 26.—28. august. 15. Askim 3.—5. september. 16. Ådal 10.—12. september. 17. Sem 24.—27. september. 18. Pipervikskirken i Oslo 8.—9. oktober. 19. Nordstrand 14.—18. oktober.

Andre gjøremål som biskopen har, hører vel bare inn i årsmeldingen for så vidt som de er offisielle. Det er vanskelig nok å skille ut hva som kommer inn under dette. Noe kan nevnes:

23. januar hadde jeg gudstjeneste i *Norges hus* i Kjøbenhavn og like etter den holdt vi konstituerende møte og dannet Den norske kirkekomité. Den har siden ordnet med regelmessige høymesser hver første søndag i måneden i Norges hus. Koloniens folk skyter til den ene halvparten av utgiftene, den andre kommer gjennom Oslo biskop fra et bidrag han disponerer fra Svend Foyns misjonsfond. Til alle gudstjenester kommer det ned en norsk prest, som da også har andre

møter og også leilighetsvis taler ved et av gymnasiene i Kjøbenhavn. Ordningen har fungert utmerket.

Den 12. februar døde biskop *Johan Lunde*. Levende og inspirerende hadde han virket rundt i landet etter sin avskjed, glad over å være frigjort fra embetets tyngende administrasjon. Her er ikke stedet til å sette ham et minne, men hans etterfølger, som talte ved hans båre i Vår Frelsers kirke den 17. februar, vet bedre enn de fleste hvor sterkt savnet er etter ham.

Sørgehøytidelighetene i London og i Oslo ved *H. M. Dronningens* død (20. november), hjemferd og bisettelse (8. desember) ble ordnet i overensstemmelse med H. M. Kongens ønsker.

Deltakelse ellers i kirkelig og kristelig arbeid innen- og utenlands kan det ikke være grunn til å regne opp.

Bispemøtet ble holdt i Oslo bispegård 29. oktober til 14. november.

Bispekontorets arbeid ble i vesentlig grad lettet ved at Kirkedepartementet i skriv av 16. mai tillot at en stiftskapellan overtok en fullmektigstilling her. Pastor N. Rosef erklærte seg villig og tiltrådte den 22. mars.

Inntrykk av bispedømmet. Jeg gjør følgende almene merknader:

Oslo bispedømme er ikke så lett å bli kjent i at jeg kan påta meg å gi noen karakteristikk. Oslo bispedømme er heller ikke noen enhet. Ikke bare land og by, men fjelldaler og flatbygder, industristrøk og rene jordbruksstrøk har selvsagt høyst forskjellig karakter. Dertil kommer en enda merkeligere forskjell mellom bygder som en skulle vente var nokså like fordi de ligger likt til. Utpreget er skillet for eksempel mellom Hallingdal og Numedal. Ådalen i Ringerike prosti er ganske annerledesartet enn Hole i samme prosti. Ja, innenfor samme prestegjeld kan to sokn skille seg ut fra hverandre og ha hver sin spesielle karakter.

De likhetspunkter som kan pekes på, blir altfor meget beroende på et overfladisk skjønn. En må først leve seg helt inn i forskjelligheten. Starter en med helhetskarakteristikker, blir alt sammen grå alminnelighet eller banal selvfølgelighet, slik som at «østlendingen er noe for seg selv».

I året som gikk har jeg prøvet å danne meg et bilde av atskillige menigheter av mange slags typer, som jeg har vært på visitas hos. Litt har en jo også merket seg på andre veier. Men jeg tør ikke gi noen almen karakteristikk av Oslo bispedømme i etisk, sosial og religiøs henseende. Det er arbeid nok! Dødvann har jeg ikke merket mer enn noen få steder. Det sies at der i kristne kretser er blitt en slags høretretthet eller møtetretthet.

Men desto mer sultne er folk etter virkelighetsnær tale. Og er det noen kretser som er høremette, så er det andre hvor hungeren nettopp våkner. Men dette er ikke noe spesielt for 1938, det er noe som har vært slik i flere år. Folk venter på noe. Det er en farlig tilstand. En slik venting har lett for å stille fordringer til alle andre enn en selv på å bli tilfredsstillet. Hele vår etter hvert mer og mer passive kultur, som består i å bli underholdt uten selv å prestere så meget

som å gå ut av lenestolen, har svekket folks aktivitet og ansvar. Nåtiden oppaler tilskuere, et krevende publikum. Overføres denne mentalitet på kirken, blir det tilhørerpublikum. På den slags kan ikke et lands liv eller en kirkes liv bli bygget. Kirkens oppgave er derfor nå å få dem røkt ut av betraktertilværelsen, hvor de avvekslende grøsser ved dagens utenlandske nyheter, godter seg over noe spennende i aviser eller magasiner eller på kino eller ved bridgebordet eller i deres egen økonomiske tilværelse, og forholder seg *avventende* overfor alt som heter personlig avgjørelse. Her ser jeg nok en forskjell mellom Nord-Norge og Østlandet og mellom virkelige landsbygder og bymessige forhold. Livet leves naturligere nordpå og på landet her øst, fordi det tvinger mer til avgjørelser og gir mer ensomhet. Den del av det siviliserte liv som kirken og dens krav på selvaktivitet og innsats best kunne finne tilknytning hos, er faktisk i dag idretten. Den synes for tiden her nede å være den — relativt — mest menneskeskapende faktor.

Mitt meget løselige inntrykk er ellers at der i svært mange sokn er en ganske stor prosent av religiøst *labile* mennesker. Det som Thv. Klaveness i sin tid kalte indifferentisme, er ikke lenger helt karakterisert ved dette uttrykk. Det er iallfall ikke mer så meget av *lukket* indifferentisme. Det er hos svært mange blitt åpnet en slags glugge til utkik. Det er atskillig av religiøs speiding. «Kunne vi bare finne noe som ga oss virkelig holdepunkt,» sier de. Er der i et sokn 10 eller 20 prosent som kan regnes til troslivets kjernetropper, så er det kanskje 2—5 prosent bevisst avvisende. Av de gjenværende 75 prosent er der i *bygdene* svært få som ikke har leilighetsvis berøring med kirken, men i de industrialiserte eller by-økonomiserte strøk og i villastrøk nok ofte 20 prosent som praktisk ikke regner med kirken eller med troen. Fortravlingen er fiendens beste middel. Folk har det så travelt i livet at de ikke gir seg tid til å leve. Der trenges noe gjennomgripende til igjen å sentrere livssansen. Det er litt alvor i nesten alle nå, men det *store* alvor er det lite av.

Det som svekker kristenlivet, er ofte flokk-oppdeling. Ikke at der arbeides i forskjellige lag, dette er bare en fordel, men at disse lagene blir seg selv nok og svært lett kommer til å lukke seg for de andre, og dermed ser surt til dem. Det moderne liv har vist en evne til massedannelser på bekostning av samfunnstanken. Men det som har gledet meg her, det er å se hvor god en kjerne av kristendom der finnes i de fleste av menighetene, også i byene. Men erobringsgleden er langt svakere enn besiddelsesgleden hos de kristne. Her er misjonsarbeidet og indremisjonsarbeidet et godt salt, men også her ser man flokk-dannelsens hemninger.

Et gry av dag er det allikevel i dette stykket — det er ikke tvil om at hvert år som går nå for tiden bringer alle kristne nærmere hverandre. Ikke i meninger, men i tro. Det peker mot en ny epoke hvor skillemurene bare blir naturlige gjerder mellom gode naboer. Slik har det vært med flere av våre tros-samfunn utenfor kirken og oss i den norske kirke.

Statistikk: Oppsummeringen av tallene for prestenes arbeid følger nedenfor. Til sammenligning settes de tilsvarende tall for 1935 i parentes.

Jeg har den ting imot denne statistikk at den omhandler faktorer som for det meste ikke egner seg for tallmessig oppstilling. Vi har imidlertid hatt den praksis i årevis å summere det som er ført opp i prestenes dagsregister, og *litt* kan det jo si. Nærmest skal det kanskje tjene til at departementet kan se «at vi har fungert».

	1938	1935
Gudstjenester	13 697	(14 361)
Messefall	329	(221)
Møter ved presten	29 935	(28 567)
Sjelesørgerbesøk	18 730	(45 303)
Anstaltbesøk	5 045	(4 137)
Skolebesøk	812	(723)
Fri tekst	53	(65)

Bedre egnet for statistikk er sammendraget fra *kirkebøkene.* Vi stiller her opp sammenligningsmateriale omfattende den siste 5-årsperiode for Oslo bispedømme:

	1938	1937	1936	1935	1934
Fødte	13 839	13 186	12 631	12 572	12 433
Derav født utenfor ekteskap	794	724	728	830	820
Konfirmerte	15 376	16 007	16 271	16 653	15 809
Ektevidde par	9 123	9 168	8 863	7 832	7 267
Nattverdgjester i alt	143 604	137 699	134 222	124 846	114 818
Jordfestede	9 028	9 524	9 000	9 445	8 567
Innmeldt i statskirken	266	277	249	230	217
Utmeldt av statskirken	712	704	876	1 057	1 292

En merker seg den fortsatte, jevne stigning i nattverdgjestenes antall. Går vi bare 10 år tilbake, blir det 100 % stigning fra dengang til nå. (I 1928 var det 74 655 nattverdgjester, i 1938 var det 143 604.)

Tallet på konfirmerte er større enn tallet på fødte, som i 5-årsperioden har steget jevnt.

Døpt er 12 027, hva der gir et nokså stort underskudd i forhold til de fødte. Differansen — 1812 — gir ikke uten videre tallet på udøpte barn. Dels blir nøddåp ikke innført før den stadfestes i kirken, hvilket ofte skjer først ved konfirmasjonen, dels kommer de som er født i årets siste måneder inn i fødselsregistret, men ikke i dåpsprotokollen. I landsprestegjeld kan en regne med at et meget lite antall barn ikke blir døpt, dels p. gr. a. foreldres slapphet, dels p. gr. a. dissenterpåvirkning. Begge disse hensyn gjør seg langt sterkere gjeldende i byene og framfor alt i Oslo.

Årets sum av ektevigsler fordeler seg slik: kirkelig stiftet 7 514,

borgerlig 1 609. Det har interesse at av disse 1 609 borgerlig stiftede ekteskap faller 1 209 på Oslo—Aker. De andre byene har i forhold til dette ikke så mange: Drammen 35, Moss 22, Sarpsborg 13, Tønsberg 12, Fredrikstad (V. og Ø.) 9, Horten 7, Larvik 6, Hønefoss 5, Sandefjord 4, Kongsberg 3. Borgerlig vigsel er ofte et rotløshetssymptom.

Ved kollekter og ofringer er det i kirkene kommet inn kr. 337 588,41. (I 1935 kom det inn kr. 278 397.) Dette er for ingen ting å regne mot de beløp (i millioner) som de samme givere på annen måte yder til frivillig kristelig arbeid (misjon, indremisjon etc.).

Blant de på bispemøtet 1938 behandlede saker kan det nevnes at møtet gikk inn for opphevelse av autorisasjonen av «Gamle Landstad». Det er i dag 183 sokn i hele landet (det vil si 18 %) som enda holder på denne salmeboken. For 2 år siden var det 24 % eller 248 sokn. Tilbakegangen er altså rask, og bispemøtet mente at nå fikk man gjøre et snitt og få slutt på *denne* splittelsen. — Møtet tok også opp en rekke liturgiske spørsmål. Alt for 10 år siden ble tanken på en varsom revisjon av høymesseritualet lagt fram. Bispemøtet i 1934 ga Liturgisk nevnd i oppdrag å gi utkast til en varsom revisjon. Bispemøtet 1938 understreket ordet *varsom* og fremholdt at «Alterboken representerer det faste punkt som ikke lett skal kunne endres». Derimot gikk man inn for en snarlig revisjon av Tekstboken, og til dette ble det foreslått oppnevnt en departemental komité. Angående legmenns rett til å forvalte nattverd ble det gjort forslag om en utvidet adgang til dette. I samsvar med forslaget fra bispemøtets komité av 1936 («Om en særskilt kvinnelig tjeneste i kirken») la bispemøtet fram et forslag til ritual for innvielse av lege kristne til særskilt gjerning i kirke og menighet. — I sosiale spørsmål ga bispemøtet en uttalelse til fordel for barnetrygd og en fornyet henstilling om beskyttelse av livsretten for barn i mors liv (contra abortus provocatus).

Utenfor protokollen ble det (14. november 1938) satt opp følgende Pro memoria angående *kirkens forhold til staten:*

«Under bispemøtet samtalte man om statens forhold til kirken, men ønsket ikke å berøre dette i protokollats form uten på forhånd å ha hatt anledning til å konferere med statsråden. Da dette på grunn av statsrådens sykdom ikke lot seg gjøre, blir det påtenkte protokollat overlatt Oslo biskop til mulig drøftelse med statsråden. Det videre må da bli gjenstand for ny drøftelse. Den uttalelse som man foreløpig enedes om, lyder slik:

Det har i den siste tid vært ikke liten uro omkring statens forhold til kirken. Bispemøtet antar ikke at der er grunn til å tro at det bevisst er skjedd krenkelser av kirkens rett, men der vil være grunn til å søke forståelse med kirkestyrelsen angående muligheten av å få trukket linjene opp — eventuelt ved en dertil oppnevnt komité — således at de konstitusjonelle faktorer blir klarlagt etter grunn-

loven og etter den hevd som har vært basis for kirkens forhold til staten i Norge. Det uttales i Ot. Prp. nr. 47 1919 s. 30—31 bl. a. at «Styrelsen og kontrollen i statskirken må bli hos statsmaktene (storting og regjering) som søker å gi staten og kirken hver sitt innenfor den ramme og på den måte som forfatningen foreskriver». — Der kunne muligens være grunn til nu, da etterhvert konstitusjonell tenkning og erfaring er minsket til fordel for mer situasjonsbestemt og kortsiktig politikk i disse ting, å få den her nevnte *ramme* så vidt klart opptrukket som det for tiden er mulig, noe som ville befeste og trygge et godt forhold mellom stat og kirke.»

— En av grunnene til at dette P. M. ble satt opp, var den erfaring man i årets løp hadde gjort da Stortinget ved lov åpnet adgang for kvinner til å kunne bli utnevnt i statens embeter. (Lov av 24. juni 1938 nr. 2.) Det var opprinnelig ikke gjort noe forbehold for kirkelige embeter. Stortingsmann Joh. Ludw. Mowinckel foranlediget ved benkeforslag at det kom inn i loven følgende sikring: «Ved besettelse av embeder bør dog kvinner ikke ansettes som prester hvor menighetene av prinsipielle grunner uttaler seg mot det.»

Loven ble fra regjeringens side lagt fram for Stortinget uten at kirkelige organer var blitt spurt. Således hadde heller ikke bispemøtet fått anledning til å uttale seg. Fra Kirkedepartementet ble det i april telefonert til Oslo biskop som dengang befant seg på rekreasjonsopphold på Vangsseter, med spørsmål om hans oppfatning. Da det ble oppgitt å haste meget, måtte biskopen i rikstelefonen diktere en av ham utformet kort betenkning. Denne ble imidlertid ikke referert da saken kort etter ble lagt fram. Det ble overfor Oslo biskop framholdt at lovforslaget var blitt forberedt av Justisdepartementet, ikke av Kirkedepartementet, som hadde fått meget kort tid til å avgi et responsum. — Bispemøtet fant framgangsmåten uriktig og anså det nødvendig å få en prinsipiell drøftelse med Kirkedepartementets sjef angående behandlingen av lovsaker som berørte kirkens livsforhold. Med det forbehold som denne loven hadde fått under behandlingen i Odelstinget, mente man at en vesentlig garanti var gitt mot mulige overgrep overfor menighetene, men nå gjaldt det å skaffe sikringer for fremtiden mot lignende overraskelser.

Bispemøtet er beredt på å ta dette forhold opp på bred prinsipiell basis.

Eivind Berggrav.

II. HAMAR BISPEDØMME 1938

Bispedømmets presteskap. — Dødsfall: To prester er i 1938 avgått ved døden: Karl Eugen Birkelund, sogneprest i Vågå, prost i Nord-Gudbrandsdal prosti. Simon Otto Fougner, konstituert kallskapellan i Fåberg.

Avskjed: Harald Kaldor, sogneprest i Romedal, har fått avskjed på grunn av sykdom.

Utnevnelser: Til embeder innen bispedømmet: Sogneprest i Eidskog John Magnesen Rongved, utnevnt til prost i Vinger og Odal. Ordinert prest, lektor Andreas Parelius Jakobsen, utnevnt til sogneprest i Fåberg. Ordinert prest Ingvald Skaare, utnevnt til sogneprest i Dovre. Sogneprest i Vanylven Reidar Toralf Lund, utnevnt til sogneprest i Lesja. Ordinert prest Ole Rødsæteren, konstituert som sogneprest i Sollia.

Til embede utenfor bispedømmet: Hjelpeprest i Vang Sverre Daae Riisnæs, utnevnt til sogneprest i Lierne i Nidaros bispedømme.

Ledige embeder: Sollia sognekall, som har stått ubesatt siden 1934 med midlertidig bestyrelse, er i 1938 besatt ved konstitusjon. Sognepresten er ansatt med forpliktelse til å gjøre tjeneste som stiftskapellan inntil 6 måneder av året. — Kongsvinger kateketembede står fremdeles ubesatt med midlertidig bestyrelse, i påvente av en omordning av den geistlige betjening når Vinger sognekall blir ledig. — Vardal sognekall står også fremdeles ubesatt. Det er utsikt til at den påtenkte nyordning snart kan gjennemføres, hvorved Gjøvik utskilles som eget sognekall, og Vardal får en hjelpeprest i Hunndalen.

Ved årsskiftet står forøvrig følgende stillinger ubesatt: Romedal og Vågå sognekall, Fåberg kallskapellani, den kombinerte hjelpeprest- og klokkerstilling i Vang, Hedmark. Av disse er Fåberg kallskapellani ennu ikke kunngjort ledig. Det har vært besatt ved konstitusjon, men tenkes nu besatt fast.

Ved årsskiftet bestyres tre prostier ved konstitusjon: Hedmark, Nord-Gudbrandsdal og Toten.

Midlertidige prestestillinger: Som personlig hjelpeprest hos sogneprest Arnung i Vestre Toten er ansatt pastor Per Juvkam, som var personlig hjelpeprest hos prost Hveem i Sør-Aurdal. — Som personlig hjelpeprest hos prost Hveem er ansatt cand. theol. Kaare Ingolf Hostad. — Som personlig hjelpeprest hos prost Erichsen i Elverum er ansatt soldathjemsbestyrer, cand. theol. Gabriel Kirsebom Kielland, efter pastor Olaf Büch-Holm, som er ansatt som hjelpeprest i Vestre Bærum.

I 1938 blev prostikapellanstillingen i Nord-Gudbrandsdal nedlagt, så der har vært 2 prostikapellaner i bispedømmet, nemlig i Valdres og Sør-Gudbrandsdal. Det er dog tanken igjen å få en prostikapellan i Nord-Gudbrandsdal. Toten prosti og Hadeland og Land prosti har i 1938 gått sammen om å oprette en prostikapellanstilling, som vil bli besatt i 1939.

Bispedømmerådet har også i 1938 hatt i virksomhet en reiseprest for ungdommen. Ungdomspresten i Gudbrandsdal, pastor Skaare, som særlig har virket blandt den frilynde ungdom, er blitt utnevnt til sogneprest i Dovre, og der er ikke kommet noen i hans sted. I 1938 er cand. theol. Ivar Mortensson Egnund ordinert for å virke som ungdomsprest i Nord-Østerdal, særlig blandt den frilynde ungdom.

Til å bestyre ledige embeder har følgende ordinerte prester vært

brukt: Per Sætre, Sigurd Heimer, Jørgen Modvar, Hans Kvale, Knut Hol, Rasmus Aurdal.

Ordinasjoner: Jeg har i 1938 ordinert 3 prester ved ordinasjon i Hamar kirke 23. november: Cand. theol. Ivar Mortensson Egnund til ungdomsprest i Nord-Østerdal. Cand. theol. Gabriel Kielland til personlig hjelpeprest hos prost Erichsen i Elverum. Cand. theol. Kaare Ingolf Hostad til personlig hjelpeprest hos prost Hveem i Sør-Aurdal.

Kirkene: 21. oktober innviet jeg kapellet ved Sanderud sinnssykehus i Ottestad. Kapellet er reist ved et legat som er skjenket av fhv. sogneprest H. A. Eggen. Kapellet er bygget efter tegning av arkitektene Morseth og Wiel Gedde, og er en meget vakker liten kirke.

Ved årsskiftet er 4 kirkehus på det nærmeste ferdige til innvielse, nemlig Heidal kirke, Dombås kapell i Dovre, Raufoss kapell i Vestre Toten og Kapp kapell i Østre Toten.

Opførelsen av Østby kapell i Trysil står fremdeles stille av mangel på midler. Spørsmålet om opførelse av en sognekirke for Mesna sogn i Fåberg er ennu ikke kommet nærmere sin løsning.

Arbeidet med å restaurere og utsmykke eldre kirker fortsetter. Sådanne arbeider er i det forløpne år fullført i Mo i Nord-Odal, Eidskog, Sollia og Skjåk. Særlig må fremheves restaureringen av Sollia kirke, som var ferdig til 200-årsjubileet i sommer, og som er meget vellykket.

Restaurering fortsetter i Tyldal, Garmo, Østre Gausdal, Biri og Jevnaker, og er påbegynt eller planlagt i Opstad i Sør-Odal, Trysil, Alvdal, Vallset i Romedal, Aulstad i Vestre Gausdal, Dovre, Enger i Søndre Land.

Jeg har i årets løp innviet krematorium og gravkapell i Hamar, gravkapell i Brandbu og i Sand, Nord-Odal. Også i Kvam i Nord-Fron er gravkapell innviet. Den gamle støpul ved Vågå kirke er tillatt brukt som gravkapell. Flere steder er gravkapell påbegynt eller planlagt. Mange steder nøier de sig med å bygge likhus, og begravelsene foregår da fra kirken.

Kirkejubileum har vært festligholdt i Elverum og Sollia (200 år) og i Gjesåsen i Åsnes (75 år).

Salmebok og liturgi: De i forrige årsberetning meddelte opplysninger om hvilke salmebøker brukes i bispedømmets menigheter, viser sig ikke å være helt korrekte, da salmeboksbytte ikke var blitt innberettet til biskopen. Stillingen er følgende:

Landstads gamle salmebok er beholdt i 2 sogn, nemlig Hegge i Øystre Slidre og Lomen i Vestre Slidre. Begge steder påtenkes overgang til Nynorsk salmebok. — Nynorsk salmebok er innført i 6 sogn, nemlig Lom og Garmo, Volbu og Rogne i Øystre Slidre, samt Vestre Slidre og Røn. — Landstads reviderte salmebok er innført i alle de øvrige 107 sogn.

Med hensyn til liturgi er der ingen forandring.

Visitaser: I 1938 har jeg holdt 15 visitaser, nemlig i Domprostiet: Hamar. — Vinger og Odal prosti: Eidskog. — Solør prosti: Hof.

— Sør-Østerdal prosti: Elverum. — Nord-Østerdal prosti: Sollia. — Midtre Gudbrandsdal prosti: Nord-Fron, Sør-Fron. — Toten prosti: Biri, Vardal, Gjøvik, Ø. Toten, Balke. — Hadeland og Land prosti: Brandbu, Søndre Land. — Valdres prosti: Nord-Aurdal.

Jeg henviser til vedlagte visitasberetninger. Visitasene har vært holdt på samme måte som i de foregående år.

Prostene har deltatt i alle visitaser, undtagen i Sollia, hvor prosten var forhindret fra å være tilstede. Gudstjenester har som vanlig vært holdt i alle kirker og kapeller. Gamlehjem, ungdomsskoler o. l. har vært besøkt.

Tilslutningen til visitasene har gjennemgående vært meget god. Visitasene er de fleste steder en begivenhet i menighetens liv, som imøtesees med forventning. Der følger ennu noe av en fest med en visitas.

Under årets visitaser har jeg fått det inntrykk av *prestenes virksomhet* at de aller fleste er meget ivrige og aktive i sin gjerning. Forholdet mellem prest og menighet er nesten uten undtagelse meget godt. Der har ikke forekommet noen klage over presten og hans gjerning.

Menighetsforholdene har jeg funnet nokså likeartede i hovedtrekkene. Kirken omfattes overalt med respekt, og den kristelige arv betyr ennu overalt meget i folkets liv. Men der er store deler av befolkningen som står utenfor menighetens liv. Kirkesøkningen er visstnok enkelte steder meget god, men stort sett er den ikke stor, og der er oftest lite av bekjennende, aktiv og samfundsmessig kristendom.

Jeg har dog med glede merket at der nesten overalt er tegn til en sterkere kristelig og kirkelig interesse, og ikke bare det, men det er i ferd med å arbeide sig frem en voksende menighetsbevissthet og kristelig aktivitet med ansvar for menighetens liv og oppgaver.

Ikke minst viser dette sig i *menighetsrådene.* Jeg har også under dette års visitaser med glede sett at menighetsrådene mange steder er blitt mer aktive og har fått mer syn for sine oppgaver. De tar mer op tiltak som avholdelse av menighetsfester, igangsettelese av kirkebilruter, støtte av søndagsskoler, utdeling av bibler og nytestamenter og småskrifter. Særlig vil jeg nevne utgivelsen av menighetsblad som et meget betydningsfullt tiltak, som mange prester og menighetsråd har tatt opp.

Kristendomsundervisningen står i det hele sterkt, og der uttales jevntover frykt for og uvilje mot at dens timetall skal senkes i de nye skoleplaner. Det store flertall av lærere synes også å være imot dette. Det ser i det hele ut til at man vil verne mest mulig om kristendomsundervisningen.

Edruelighetstilstanden betegnes de fleste steder som bedre enn før. Heimebrenningen synes omtrent opphørt.

Biskopens øvrige virksomhet: Jeg har i årets løp deltatt i de tidligere nevnte kirkejubileer i Elverum og Sollia. Begge steder prekte jeg ved jubileumsgudstjenesten.

Jeg har deltatt i prostimøter for menighetsrådene i Midtre Gudbrandsdal, Solør, Vinger og Odal, hvor jeg holdt foredrag, samt i kirkestevner i Valdres og Sør-Gudbrandsdal, hvor jeg prekte.

Jeg har deltatt i og talt ved prestemøte for hele bispedømmet på Vangseter. Disse møter, som holdes 3—4 dager før eller efter påske, har fått økende tilslutning og har vist sig å være av stor betydning.

Forøvrig har jeg holdt foredrag ved fellesmøter av skolestyre og lærere i Stange og Furnes, og jeg har talt ved mange møter i Hamar og omegn og holdt gudstjenester i Hamar, Vang og Furnes.

I høst deltok jeg i årets bispemøte i Oslo. Jeg har deltatt i 1 møte i bispedømmerådet.

Jeg har også i dette år vært formann for Den rådgivende komite for den geistlige betjening av Norges Døve, og har deltatt i 1 komitemøte i Oslo og 1 i Hamar.

Statistikk: Jeg henviser til medfølgende utførlige statistiske skjema, hvorav jeg skal gi følgende *sammendrag.* (Til sammenligning anføres tallene fra 1937.)

	1938	1937	Forandr.	(Forr. år)
Gudstjenester, ordinære	4 124	4 156	÷ 32	(÷ 18)
— ekstraord.	686	491	+ 195	
Messefall	139	131	+ 8	(÷ 34)
Møter ved prestene	7 483	7 282	+ 201	(+ 326)
Sjelesørgerbesøk	10 376	10 188	+ 188	(+ 28)
Anstaltbesøk (andakter)	1 527	1 470	+ 57	(÷ 11)
Skolebesøk	390	346	+ 44	(+ 6)
Fri tekst	38	56	÷ 18	(+ 8)
Fødte	4 986	4 628	+ 358	(÷ 93)
Derav utenfor ekteskap	366	385	÷ 19	(+ 22)
Døpte	4 680	4 426	+ 254	(÷ 15)
Konfirmanter	6 424	6 607	÷ 183	(÷ 139)
Undervist, ikke konfirmert ..	13	28	÷ 15	(+ 8)
Konfirmanter til alters	5 047	5 101	÷ 54	(+ 39)
Ekteskap, kirkelig	2 180	2 099	+ 81	(+ 187)
Ekteskap, borgerlig	68	69	÷ 1	(+ 3)
Nattverdgjester, ialt	27 156	27 305	÷ 149	(+1277)
Derav i kirken	23 151	23 287	÷ 136	(+ 842)
Derav ved møter utenfor kirken	1 782	1 903	÷ 121	(÷ 80)
Derav ved sognebud	2 223	2 115	+ 108	(+ 515)
Derav ved godkj. legmenn ..	0	0		
Jordfestede	2 853	3 003	÷ 150	(+ 110)
Innmeldte i kirken	56	50	÷ 4	(+ 8)
Utmeldte av kirken	162	162	0	(÷ 124)
Offer og koll. i kirken	63 727,03	60 416,25	+ 3 310,78	(+ 4888,63)

Statistikken viser også i dette år voksende tall for prestenes virksomhet. Antallet av ekstraordinære gudstjenester er steget med 195, det samlede antall gudstjenester med 163. Det er et gledelig bevis på at kirkene mer enn før brukes utenom de ordinære gudstjenester. Antallet av møter ved prestene viser også fortsatt stigning, med 201, likeså sjelesørgeriske besøk, med 188, anstaltbesøk med 57, skole-

besøk med 44. Denne jevnt økende aktivitet er meget gledelig og betydningsfull og stadfester mitt inntrykk fra visitasene.

Stigningen i nattverdgjestenes tall synes å være stanset, ja der er en liten nedgang på 149. Det måtte man imidlertid være forberedt på efter de sist foregående års sterke stigning: i 1935: 564, i 1936: 1200, i 1937: 1277. Sognebudenes antall viser dog fremdeles stigning. Den store nedgang i antall konfirmanter til alters synes — iallfall foreløbig — å være stanset.

Innmeldte i kirken viser en liten nedgang. Tallet av utmeldte er uforandret: 162, et meget lavt tall som viser at andre kirkesamfund spiller en meget liten rolle i dette bispedømme. De fleste utmeldte går over til pinsevennene.

De beløp som er kommet inn ved offer og kollekt i kirkene er også iår steget, med kr. 3 310,78 til kr. 63 727,03. Beløpet var i 1933 kr. 39 526,—, så der er på 5 år en stigning av kr. 24 201,— eller over 60 %. Dette er en stigning som neppe bare kan tilskrives den økonomiske opgang.

De gode tider viser sin virkning i antallet av ekteskaper, omenn ikke så sterkt som forrige år. Stigningen er 80 mot 190 i 1937. Antallet av borgerlige ekteskaper er ikke steget. Fødslenes antall er steget betydelig, med 358. Antallet av barn født utenfor ekteskap er derimot sunket med 19, men betydningen av denne nedgang må ikke overvurderes i denne tid da prevensjonen blir mer og mer kjent også utover bygdene.

Bispedømmerådet har i det forløpne år fortsatt sin virksomhet i samme spor som tidligere. Det har søkt å stimulere menighetsrådene til større aktivitet og har støttet samarbeidet mellem menighetsrådene innen hvert prosti. I 11 av bispedømmets 12 prostier er der nu prostisammenslutninger av menighetsrådene, ledet av et prostiråd. Disse sammenslutninger holder årlige prostimøter, delvis også kirkestevner, og tar op fellesopgaver som ansettelse av prostikapellan, utgivelse av felles menighetsblad o.s.v. Det viser sig mer og mer at denne organisasjon av prostiene er meget heldig. Prostiet er en naturlig og effektiv enhet i vår kirke, som synes å skulle bli et verdifullt ledd i dens organisme.

Bispedømmerådet har i det forløpne år nedsatt et skoleutvalg. Forøvrig har det fremdeles lønnet en reiseprest for ungdommen. En flerhet av menighetsrådene har sluttet opp om denne virksomhet ved årlige bidrag.

De frivillige kristelige organisasjoner har også i dette år gjort et godt arbeide. Der er et godt forhold mellem dem og kirken, og de betyr et verdifullt tillegg til kirkens arbeide.

Året 1938 har som de foregående vært et jevnt godt år i bispedømmets menigheter. Sterke åndelige bevegelser har der ikke vært, men der har i det hele vært arbeidet trofast, og der er som ovenfor nevnt flere tegn på voksende liv og virksomhet som gir grunn til håp, tross alt som ennu er mørkt.

14. februar 1939. *H. Hille.*

III. AGDER BISPEDØMME 1938

KIRKELIG STATISTIKK FOR

Sognekall	Gudstjenester	Messefall	Møter ved presten	Antall ganger legmenn prekt ved ordinære gudstjenester	Sykebesøk (inklusive sognebud)	Anstaltbesøk	Skolebesøk	Antall ganger brukt fri tekst	Fødte	Derav utenfor ekteskap	Døpte
Domkirken	150	0	533	5	1324	455	0	0	485	9	309
Bamble	65	4	131	3	104	9	1	0	52	1	61
Langesund	67	2	177	5	212	23	0	1	20	0	20
Skåtøy	63	2	93	1	57	14	3	0	46	0	35
Kragerø	64	4	182	7	170	33	0	0	44	2	49
Sannidal	54	8	84	1	47	9	4	0	30	0	27
Drangedal	91	3	186	3	200	12	5	0	77	1	79
Eidanger	59	1	101	3	129	4	0	0	88	2	68
Brevik	65	4	192	2	110	45	2	0	53	2	19
Porsgrunn	73	4	193	7	362	53	2	0	175	4	91
—»— kallskap.	66	5	61	2	405	69	0	0	0	0	0
Gjerpen	129	7	218	0	666	8	18	0	39	1	128
Skien	205	2	448	5	1076	109	4	0	288	9	173
Siljan	66	0	188	3	106	10	12	0	9	0	14
Solum	125	9	174	1	466	116	2	1	121	3	105
Holla	68	0	81	0	243	9	6	0	35	2	51
Lunde	62	2	119	3	66	10	2	0	28	1	22
Bø	62	1	89	1	151	5	16	0	55	6	55
Sauherad	67	0	39	2	33	10	25	0	45	1	42
Heddal	61	1	22	2	182	4	5	0	45	2	50
Notodden	83	2	134	2	219	89	0	0	77	3	84
Tinn	148	4	143	0	183	57	2	0	94	3	75
Gransherad	65	2	122	2	168	0	5	0	27	1	39
Hjartdal	65	3	112	1	135	0	0	0	40	1	30
Seljord	70	6	136	3	163	6	5	2	54	6	38
Kviteseid	77	2	101	8	85	19	4	0	31	2	38
Lårdal	57	3	81	3	91	11	6	0	20	0	15
Rauland	70	0	81	2	16	0	5	0	20	1	24
Vinje	69	2	78	1	72	0	5	0	26	0	25
Mo	68	3	132	0	208	13	31	1	27	0	26
Fyresdal	63	0	71	2	62	2	2	1	18	3	17
Nissedal	62	3	55	6	88	0	3	2	16	3	17
Åmli	68	1	101	3	95	1	4	0	24	1	28
Gjerstad	60	4	92	1	24	2	5	0	64	0	65
Søndeled	64	1	63	0	59	8	30	1	30	0	29
Risør	72	3	148	1	140	56	10	0	57	1	27
Dyvåg	59	4	99	0	93	4	8	2	31	1	31
Tvedestrand	72	1	63	6	221	44	1	1	5	0	19
Holt	63	1	124	7	212	14	8	1	59	2	26
Østre Moland	61	4	109	5	169	7	7	0	49	1	52
Tromøy	70	2	46	1	60	0	10	0	26	2	30
Trefoldighet, Arendal	72	1	169	10	425	145	3	0	246	16	88
Barbu, Arendal	69	0	124	4	721	76	0	0	47	1	65
Hisøy	59	4	104	4	90	9	5	0	18	0	31
Øyestad	60	5	32	1	29	5	12	0	60	1	55
Froland	64	2	133	5	210	7	4	0	49	0	45
Herefoss	60	3	72	2	46	0	7	3	25	0	31
Fjære	60	1	107	6	175	26	0	0	60	7	61

AGDER BISPEDØMME FOR 1938.

Konfirmerte	Underviste, men ikke konfirmerte	Konfirmanter til alters (ɔ: ikke spesiell konfirmantaltergang)	Ekteskap ved kirkelig vigsel	Ekteskap ved borgerlig ekteskapsstiftelse	Nattverdgjester i kirken	Nattverdgjester ved møter utenfor kirken	Nattverdgjester ved sognebud	Nattverdgjester ved godkjente legmenn	Nattverdgjester ialt	Jordfestede	Innmeldte i Statskirken	Utmeldte av Statskirken	Innkommet ved offer og kollekter i kirkene
305	0	0	147	33	5314	0	293	0	5607	179	5	19	12490,30
87	1	0	35	1	456	300	56	0	812	54	0	3	1400,00
36	0	0	15	1	504	0	16	0	520	14	0	3	736,51
50	1	12	26	0	354	98	15	0	467	38	4	6	396,77
85	1	0	28	0	724	0	20	0	744	45	0	5	1263,44
45	0	0	16	0	58	140	4	0	202	27	0	2	817,09
112	0	21	23	0	417	304	25	0	746	55	3	1	1486,53
131	0	0	57	4	534	3	17	0	554	40	1	13	2368,89
56	0	0	20	4	320	0	29	0	349	21	1	9	2345,65
160	0	20	64	9	1018	0	79	0	1097	88	6	12	3899,91
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
103	0	0	94	3	673	3	34	0	710	83	5	14	2393,35
236	0	18	129	8	2642	0	62	0	2704	153	11	13	6168,60
32	0	1	12	3	596	0	12	0	608	8	0	0	659,62
173	0	0	69	6	409	50	62	0	521	74	4	9	738,85
83	0	8	31	1	610	0	35	0	645	39	0	0	1325,76
47	0	4	21	1	706	20	19	0	745	21	0	2	1515,26
75	1	17	21	4	526	0	27	0	553	30	0	2	1454,46
63	0	50	31	6	362	0	36	0	398	52	2	2	1356,47
78	0	0	24	0	282	5	76	0	363	32	2	2	1020,52
153	0	0	39	1	1657	0	39	0	1696	42	6	1	4148,95
169	0	53	56	1	490	0	16	0	506	62	2	3	886,97
33	0	32	14	0	250	13	51	0	314	15	0	0	422,32
39	0	22	6	0	326	0	16	0	342	22	2	1	347,10
53	4	34	25	1	572	18	35	0	625	25	2	4	665,81
60	0	0	9	0	315	2	22	0	339	26	0	3	858,62
25	0	6	3	1	111	17	5	0	133	8	0	0	250,61
26	0	21	6	1	306	0	11	0	317	13	0	0	656,57
35	0	25	11	2	213	13	21	0	247	17	0	2	341,00
31	0	0	10	0	121	0	27	0	148	19	1	1	1464 74
36	0	0	7	0	133	72	14	0	219	19	1	0	392,80
37	2	0	10	2	335	15	11	0	361	16	2	0	378,30
49	0	0	12	0	308	13	38	0	359	26	0	0	639,04
73	0	0	25	0	702	0	22	0	724	48	0	3	1073 73
49	0	0	16	0	166	188	20	0	374	29	4	0	678,58
51	0	0	15	1	929	0	0	0	929	37	2	4	1667,99
48	0	0	21	0	956	35	18	0	1009	57	1	7	2023,66
20	0	0	4	1	376	0	14	0	390	20	0	1	842,96
47	0	0	18	0	306	202	38	0	546	35	0	0	481,39
46	0	0	23	1	372	9	16	0	397	31	3	2	1066,07
44	1	0	13	0	513	0	16	0	529	16	0	3	2333,66
91	0	0	41	8	1711	0	70	0	1781	79	10	1	5935,05
71	0	0	30	4	1367	0	11	0	1378	36	15	1	4469,05
29	0	0	14	0	282	4	11	0	297	23	0	1	1433,40
60	1	0	33	0	200	56	21	0	277	54	0	0	1237,42
43	0	15	27	0	664	49	23	0	736	19	0	1	1804,29
49	0	0	18	0	366	114	13	115	608	21	1	0	735,63
58	0	4	35	1	581	91	27	0	699	54	4	2	1414,00

KIRKELIG STATISTIKK FOR

Sognekall	Gudstjenester	Messefall	Møter ved presten	Antall ganger legmenn prekt ved ordinære gudstjenester	Sykebesøk (inklusive sognebud)	Anstaltbesøk	Skolebesøk	Antall ganger brukt fri tekst	Fødte	Derav utenfor ekteskap	Døpte
Grimstad	69	5	101	3	211	21	2	1	23	0	31
Hommedal	67	3	111	2	43	9	0	0	28	0	28
Vestre Moland	74	4	95	5	93	13	5	0	27	0	30
Birkenes	60	2	63	7	97	7	5	1	23	0	25
Høvåg	60	2	165	7	125	0	0	1	19	0	27
Oddernes	75	1	114	2	248	41	1	4	69	3	97
Tveit	57	6	83	2	114	0	5	0	11	0	16
Vennesla	66	0	169	5	109	4	5	0	90	3	87
Evje	56	2	61	0	46	1	3	0	60	1	67
Bygland	83	4	79	2	76	14	10	0	20	1	18
Valle	61	1	57	7	109	0	5	0	42	1	36
Åseral	56	4	91	4	43	0	3	0	12	0	13
Bjelland	61	2	52	2	45	0	4	0	23	1	26
Holum	89	0	124	6	68	0	2	1	45	1	41
Søgne	66	0	116	4	45	12	14	0	44	0	61
Mandal	112	0	112	3	229	80	1	0	78	1	71
Nord-Audnedal	65	1	114	4	283	0	5	1	18	0	23
Sør-Audnedal	70	2	123	1	155	2	6	0	48	1	53
Lista	186	0	419	7	394	52	8	0	81	3	82
Herad	64	0	83	3	24	0	3	0	12	0	13
Lyngdal	101	0	204	6	122	7	13	0	55	0	49
Hægebostad	62	5	64	5	53	0	8	2	42	2	44
Fjotland	67	2	90	5	40	0	10	0	28	0	23
Kvinesdal	73	2	115	6	124	6	8	0	75	0	67
Fjekkefjord	101	0	174	3	121	29	5	0	80	0	68
Bakke	65	0	90	9	22	0	2	0	36	1	46
Sirdal	58	0	65	8	36	0	1	0	11	0	12
Tilsammen	5616	174	9295	260	13443	1906	423	27	4135	121	3663

I bispedømmets geistlige betjening er inntrådt følgende forandringer: Bamble prosti: Sogneprest Aasulv Lande, Drangedal, er utnevnt til prost i prostiet. Sogneprest Karl Johan Grønhaug tiltrådte 1. juli Skåtøy sognekall. Hjelpeprest og klokker i Drangedal Granborg blev ansatt i lignende stilling i Gamlebyen, Oslo. — Skien prosti: Sogneprest Paulus Holm tiltrådte 1. juni Brevik sognekall. — Nedre Telemark prosti: Sogneprest Andreas Hauge, Holla, blev kst. prest ved Botsfengslet, Oslo. — Vest-Telemark prosti: Ordinert prest Bjørgum blev utnevnt til sogneprest i Kviteseid. Hjelpeprest i Fana Otto Irgens blev utnevnt til sogneprest i Fyresdal. — Aust-Nedenes prosti: Sogneprest Petersen i Tvedestrand fratrådte 1. april for å overta Vardø sognekall. — Arendal prosti: Hjelpeprest i Arendal Dagfinn Hauge blev ansatt som prest i Lilleborg, Oslo. Ordinert prest Arnold Bergh blev fra 1. juli ansatt som hjelpeprest i Arendal. — Vest-

AGDER BISPEDØMME FOR 1938.

Konfirmerte	Underviste, men ikke konfirmerte	Konfirmanter til alters (ɔ: ikke spesiell konfirmantaltergang)	Ekteskap ved kirkelig vigsel	Ekteskap ved borgerlig ekteskapsstiftelse	Nattverdgjester i kirken	Nattverdgjester ved møter utenfor kirken	Nattverdgjester ved sognebud	Nattverdgjester ved godkjente legmenn	Nattverdgjester ialt	Jordfestede	Innmeldte i Statskirken	Utmeldte av Statskirken	Innkommet ved offer og kollekter i kirkene
40	0	6	11	3	580	0	68	0	648	20	0	0	2480,79
35	0	7	15	0	609	12	27	0	648	31	0	0	2155,00
52	0	0	13	0	842	11	57	0	910	50	1	3	2278,50
27	0	2	19	0	1126	68	36	0	1230	18	1	0	1214,56
22	0	0	14	0	583	53	46	0	682	20	0	0	1920,31
99	0	0	69	1	1566	906	122	0	2594	51	1	9	4666,08
12	0	0	7	1	132	21	19	0	172	13	0	0	776,99
113	1	0	43	3	1189	162	31	0	1382	45	11	4	3511,14
63	0	0	34	1	576	0	10	1	587	49	1	3	1391,98
19	0	0	8	1	636	40	31	3	710	17	0	0	869,00
50	0	29	11	0	624	21	64	0	709	27	0	0	569,37
22	0	0	3	0	97	67	3	0	167	15	0	0	918,07
38	0	3	9	0	383	70	12	0	465	25	0	0	734,40
67	0	0	25	2	741	13	29	0	783	36	0	0	1917,57
52	0	13	33	2	669	74	14	0	757	42	1	2	1948,70
123	0	0	50	2	1582	0	128	0	1710	87	0	15	5023,53
32	0	1	14	0	587	0	58	0	645	22	0	2	905,48
59	1	0	22	0	554	102	26	0	682	45	0	1	1470,93
93	4	0	40	2	1277	226	55	0	1558	65	5	7	5752,40
34	0	0	7	0	233	51	11	0	295	25	0	0	784,17
62	0	0	17	0	797	115	53	0	965	60	0	0	1478,09
56	0	9	9	1	268	74	21	0	363	22	0	1	1013,88
24	0	6	10	0	421	4	32	0	457	11	0	6	1046,25
89	0	0	34	0	400	14	34	0	448	46	0	2	1602,81
108	0	0	36	1	482	10	9	0	501	55	0	0	3564,96
43	0	0	20	0	368	0	5	0	373	22	1	3	1650,00
22	0	0	7	1	84	0	10	0	94	19	0	1	1153,56
4938	18	439	1984	130	48539	3948	2554	119	55160	2860	122	217	135285,21

Nedenes prosti: Sogneprest i Fyresdal J. A. Augland blev utnevnt til sogneprest i Fjære. — Otredal prosti: Sogneprest E. Edwin fratrådte 1. september Vennesla sognekall for å bli res. kap. i Kampen, Oslo. — Mandal prosti: Sogneprest Bj. M. Hammerstrøm tiltrådte 1. juni Holum sognekall. Sogneprest E. Iversen, Mandal, blev utnevnt til res. kap. i Grønland, Oslo. — Lista prosti: Cand. theol. Lehne blev hjelpeprest i Lyngdal sognekall. — Flekkefjord prosti: Ordinert prest G. G. Ousland blev hjelpeprest i Flekkefjord.

Ordinasjoner blev holdt 3 ganger for tilsammen 5 kandidater, nemlig: 19. januar cand. theol. Josef Ingemann Norborg, 10. desember 1937 tillatt ordinert, og cand. theol. Trygve Tønnessen, tillatt ordinert i statsråd 10. desember 1937; 1. juli cand. theol. N. Lehne, tillatt ordinert i statsråd 24. juni 1938; 21. november cand. theol. Alfred Gjengedal, tillatt ordinert i statsråd 9. september 1938, og

cand. theol. Thomas Anundsen, tillatt ordinert i statsråd 5. august 1938.

Kirkeinnvielse holdtes 20. februar 1938 av Notodden nye kirke.

Visitaser blev holdt i følgende 17 prestegjeld: 1. Flekkefjord. 2. Siljan. 3. Holt. 4. Vennesla. 5. Mo. 6. Vestre Moland. 7. Åmli. 8. Rauland. 9. Sauherad. 10. Åseral. 11. Hjartdal. 12. Fjotland. 13. Bakke. 14. Kviteseid. 15. Seljord. 16. Holum. 17. Bygland.

Kirkejubileer. Biskopen deltok i kirkejubileum i Trefoldighetskirken i Arendal og i Brevik kirke. Likeså i festgudstjeneste i Nes kirke, Sauherad efter en omfattende kirkerestaurering der.

Bispedømmerådet har holdt møte hos biskopen.

Biskopen har deltatt i en rekke menighetsrådsmøter for prostier, misjons- og indremisjonsstevner, ungdoms- og søndagsskolemøter, prestemøter og flere kirkestevner rundt om i bispedømmet. Han deltok i bispemøte i Oslo, var sensor ved praktisk-teologisk eksamen ved Menighetsfakultetet. Likeså talte han ofte ved gudstjenester og møter i og ved stiftstaden.

Som det avspeiler sig i vedlagte årsstatistikk er der fremdeles stigning i det kirkelige arbeide. Trods det avbrekk kvægpesten enkelte steder gjorde i arbeidet, viser det sig, at der er holdt flere gudstjenester, møter, syke-, anstalt- og skolebesøk enn før. Fødslenes tall er steget noget, ektevielsene likeså. Nattverdgjestenes tall er øket fra 50 656 i 1937 til 55 160 i 1938. Innmeldelsene i kirken øker, utmeldelsene synker. Ved offer og kollekter i kirkene innkom i 1938 kr. 135 285,21 mot i 1937 kr. 127 001,82. Hvad der forøvrig innsamledes i menighetene til kristelig og filantropisk arbeide betegner et fleredoblet beløp.

Kirke- og menighetsbevisstheten har aldri vært stor på Sørlandet, derimot har der altid vært drevet et sterkt organisasjonsarbeide med nogen fare for isolasjon og konkurranseforhold. Dette kan ikke lenger sies å være tilfellet i den grad, som før. Iveren for de enkelte organisasjoners gjøremål er ikke slakket av, men forholdet mellem de troende er broderlig og innbyrdes anerkjennende, og samarbeidet med det kirkelige og menighetsmessige arbeide er meget godt. Samholdets betydning er i vekst. Hertil har utvilsomt menighetsrådene, de prostivise menighetsrådsmøter, bispedømmemøte og bispedømmeråd bidraget, og de fellesopgaver, man har tatt op.

De moralske forhold må jevnt over sies å være meget gode. Edruelighetstilstanden likeså, selv om der enkelte steder leilighetsvis ved møter og stevner klages over drukkenskap.

Sansen for å holde kirker og kirkegårder i vakker og god stand gir sig sterke og gledelige uttrykk over hele bispedømmet, særlig blandt de unge.

Der er således meget å gledes over i kristelig og kirkelig henseende. Men netop fremgangen og den stadig økende aktivitet gjør, at man klarere ser, hvor overordentlig meget der står igjen å utrette,

hvor store deler av folket, der er åndelig uberørt av levende kristendom, og hvor meget der er av vanemessighet og sløvhet hos mange, der kaller sig kristne. Der trenges et vekkelsens vekterrop ut over vårt folk, dypere erkjennelse av kristendommens grunnleggende betydning for det hele personlighets- og samfundsliv, og våken ansvarsfølelse hos alle kristne for å gjøre en større arbeidsinnsats for Guds rike.

4. februar 1939. *J. Maroni.*

IV. STAVANGER BISPEDØMME 1938

1. *Prestene og deres virke.* — I året 1938 blev følgende 3 kandidater innviet til prester: Cand. theol. Bjarne Nome, som ved kgl. resol. av 20. mai 1938 blev meddelt ordinasjonstillatelse for å sendes ut som misjonær i Det norske Misjonsselskaps tjeneste. Han blev ordinert under et misjonsstevne i Sokndal kirke i Dalane 11. juni 1938. — Cand. theol. Nils Eide blev ved kgl. resol. av 1. juli 1938 meddelt ordinasjonstillatelse for å gjøre tjeneste som kretssekretær i Rogaland og Vest-Agder kretser av N. K. U. F. Han blev ordinert i Stavanger domkirke 26. august 1938. — Likeledes blev ved kgl. resol. av 23. september 1938 meddelt ordinasjonstillatelse for cand. theol. Nicolai Lofthus for å gjøre tjeneste i Ryfylke og Jæren krets av Indremisjonen. Han blev ordinert 7. oktober 1938 i Stavanger domkirke.

Innen bispedømmets geistlighet har følgende forandringer funnet sted: Sogneprest til Hå i Jæren prosti Johan Didrik Tande avgikk ved døden den 18. februar 1938. — Sogneprest til St. Petri menighet i Stavanger Johannes Severin Ristesund blev ved kgl. resol. av 23. september 1938 meddelt avskjed i nåde fra sogneprestembedet efter opnådd aldersgrense 22. desember 1938. — Til det ledige stiftskapellanembede blev ved kgl. resol. av 6. mai 1938 utnevnt ordinert prest Leif Kloster. — Personlig hjelpeprest hos sognepresten i St. Petri, ordinert prest Johannes Andersen blev ved sogneprestens avskjed konstituert som hjelpeprest i samme menighet under ledigheten. — Ordinert prest Morten Lerø, der fungerte som hjelpeprest i Sauda, blev ved stillingens oprettelse 15. august 1938 konstituert i samme.

Bispedømmets stiftskapellan har i årets løp gjort tjeneste under sykepermisjoner for sogneprestene i Håland og Rennesøy, samt i Haugesund under hjelpeprest Samsonsens sykepermisjon.

Ved årets utgang stod to embeder ubesatt, nemlig Hå og St. Petri sognekall, samt hjelpepreststillingen i Sauda.

Hvad prestenes arbeide i bispedømmet i det hele angår, så viser et sammendrag av den fra hver prest innsendte kirkelige statistikk, at der av prestene er avholdt 2490 ordinære gudstjenester og 4884 religiøse og kirkelige møter. Der har vært 58 messefall, dels på grunn av ferie, dels sygdom og dels på grunn av prosters fravær på visitas. Ved gudstjenestene har legmenn prekt 72 ganger. Prestene har av-

lagt 8091 sykebesøk, 1782 anstaltbesøk og 223 skolebesøk. Fri tekst ved gudstjenestene er benyttet 24 ganger. Sammenlignet med foregående år viser omtrent samtlige tall noen nedgang, skolebesøkene undtatt. I årene 1935 til 37 var der økning for hvert år. Nedgangen i 1938 er sannsynligvis rent tilfeldig.

Den av bispedømmerådet iverksatte evangeliske virksomhet ved prester har fortsatt også i 1938, og den viser sig å være til gagn og glede både for prestene selv og de menigheter som tar imot dem. 9 prester har vært utsendt til menigheter. Dessuten har pastor Sigvald Våge virket direkte i rådets tjeneste og besøkt flere av menighetene.

Statistikken viser at der i det hele utføres et godt og trofast arbeide av prestene. Det er det frivillige virke som legger beslag på det meste av deres tid.

Opgavene fra kirkebøkene, som er gjengitt i den medfølgende skjematiske fremstilling, viser bl. a. at antallet av nattverdgjester fremdeles er stigende, idet der i 1938 var i alt ved gudstjenester og sognebud 79 306 nattverdgjester mot 78 489 i 1937, en stigning på 817.

Det er også inngått flere ekteskaper i 1938 end året før, idet der er foretatt 1396 kirkelige vielser og 114 er stiftet borgerlig. Det betyr visstnok også en ubetydelig stigning av de borgerlige ekteskaper i forhold til de kirkelige, idet der i 1937 stiftedes 1350 kirkelige og 89 borgerlige ekteskaper. Det er dog vesentlig fraskilte som søker sitt ekteskap borgerlig stiftet, idet flertallet av prestene nekter å utføre sådan vigsel.

Til tross for pågangen fra dissenterhold og frivillige retninger er der også i 1938 færre utmeldte av kirken enn året forut, nemlig 119 mot 174. Også i 1937 var der betydelig nedgang fra 1936. Men det er også færre som i årets løp har meldt sig inn igjen i Statskirken, nemlig 32 mot 47.

Ydelsene i offer og kollekt når ikke op til fjorårets, idet de utgjør kr. 72 888,22 mot i 1937 kr. 77 124,21. Men det kommer sannsynligvis av at 1938 var et mindre godt år for jordbruket på disse kanter av landet, det dårligste på lenge, så det var å vente at nedgangen hadde vært enda større. Til menighetenes kristelige og sosiale arbeide ydes det imidlertid adskillig mere ved basarer og andre tilstelninger, tildels også ved pengegaver, så årsbudgettet bare i en enkelt menighet — bymenighet — kan nå op i 60—70 000 kr. Hertil kommer så de betydelige beløp som i alle menigheter ydes utenfor kirken til de forskjellige misjoner. Offerviljen innen bispedømmet må sies å være stor.

Antallet av fødte viser fremdeles stigning fra 3166 i 1937 til 3248 i 1938. Av disse er 84 født utenfor ekteskap mot 108 i 1937. I forhold til antallet av utførte jordfestelser viser det sig at fødselsoverskuddet har steget fra 1106 i 1937 til 1581 i 1938, høiere også enn i 1936.

2. *Biskopens tilsyn.* — I 1938 holdtes følgende visitaser: Sandnes 24.—26. april, Egersund prestegjeld 11.—16. mai, Sand 26.—31. mai, Høyland 16.—20. juni, Nedstrand 8.—13. september, Hetland 18.—22.

september, Strand 30. nov.—4. desember. — 2 visitaser måtte utsettes, idet sognepresten i St. Petri var vesentlig arbeidsudyktig hele året og sognepresten til Jelsa bad om utsettelse, fordi han skulde tiltrede en 3 måneders studiereise til utlandet.

Under disse visitaser holdtes 23 gudstjenester, barnegudstjenester iberegnet. Av disse blev 7 holdt av en av stedets prester. De øvrige — blandt dem alle barnegudstjenester — holdt jeg selv. Ved de gudstjenester hvor en av prestene preket, talte jeg alltid selv til avslutning. Som oftest holdt enten sognepresten eller prosten en kort intimasjonstale. Gudstjenestene var gjennemgående godt, tildels meget godt besøkte, også om hverdagene. Under barnegudstjenestene, som også overværes av mange voksne, var flere av kirkene overfylt. I regelen henlegger jeg også samtalen med konfirmantene til barnegudstjenestene forat ikke søndagens visitasgudstjeneste skal bli for lang av hensyn til menighetsmøtet om eftermiddagen. Barna følger opmerksomt med og i enkelte kirker kan der bli en ganske livlig samtale mellem predikanten på prekestolen og barna i benkene. Konfirmantene viser sig å kunne sine lærebøker og mange er flinke til å svare på spørsmålene, men der er også mange som intet svar gir, dels av nervøsitet, dels av uvitenhet. Det er forresten i så henseende adskillig forskjellig i de ymse prestegjeld. Der er skolekretser hvor barna er så blyge, at ikke engang deres lærer får dem til å svare i skolestuen i fremmedes påhør.

Ved de 8 lærermøter under visitasene holdt en av lærerne ett foredrag, de øvrige holdt jeg selv. Som regel møtte samtlige lærere og lærerinner frem, og der kunde komme istand ganske livlige samtaler. Samværet med lærerpersonalet er noget av det beste og hyggeligste ved visitasene. Det er også en glede å avlegge besøk i skolene. Under årets visitaser besøktes 12 skoler. I de fleste hørte jeg på kristendomsundervisningen i flere klasser og ved timens slutning holdt jeg enten en tale eller samtalte med barna i tilslutning til den påhørte undervisning. I det store og hele er undervisningen jevnt god, tildels meget god, dog stundom også middelmådig.

Der blev holdt 9 menighetsmøter, som samtidig blev innledet med et menighetsforedrag. Som oftest er de godt besøkt og forhandlingene følges med interesse. Av og til leses op sogneprestens skildring av menighetsforholdene. Dog ikke når den inneholder mere konfidensielle oplysninger, som ikke ønskes offentliggjort.

Av gamlehjem, barnehjem og tuberkulosehjem besøkte jeg 11 og i dem alle holdt jeg andakt. Hvor der var sengeliggende gamle eller syke talte jeg også med dem.

Forøvrig henvises til de vedlagte utskrifter av visitasprotokollene.

Utenfor visitasene har jeg deltatt i kristelige stevner med prekener eller foredrag og taler. Dessuten har jeg som medlem eller formann i en del styrer for kirkelige organisasjoner deltatt i flere styremøter. Især for Bethania waisenhus, hvis formann jeg har vært i en årrekke. I oktober hadde jeg den glede å delta i 2 kirkejubileer i mine tidligere menigheter på Sunnmøre. Sammen med de øvrige biskoper

overvar jeg Den norske Presteforenings generalforsamling og deltok i årets bispemøte.

3. *Kirker og kirkegårder.* — a. Heller ikke i 1938 blev der innen bispedømmet innviet nogen kirke. Derimot blev det i august holdt en høitidelig åpningsgudstjeneste i Falnes kirke i Skudenes prestegjeld efter den gjennemgripende restaurering kirken hadde gjennemgått. Foruten prosten og stedets sogneprest deltok 2 av menighetens tidligere prester i høitideligheten, som var omfattet med stor interesse. Menigheten hadde lagt for dagen stor offervilje for å få et vakkert gudshus. Og det hadde også lykkes. Interiøret virket helt nytt. Det var blitt skille mellem kor og skip. Galleriene var ombygget, nye benker anskaffet og kirken smakfullt malt. De stygge skjemmende ovner midt i kirkeskipet var fjernet og elektrisk opvarmning innlagt. Arbeidet var forestått av arkitekt Alsaker, og sjelen i arbeidet ved siden av sognepresten var stortingsmann, lensmann Vinje.

b. Av de under visitasen fremlagte erklæringer om kirkenes og kirkegårdenes tilstand skal anføres:

I Egersund prestegjeld er begge kirker gamle og av antikvarisk verdi. Hovedkirken i Egersund er en gammel korskirke, som i sin tid har hatt et praktfullt interiør. Koret blev restaurert for en del år siden og bragt tilbake til sitt oprinnelige utseende. Nu står skipet for tur. Men der vil trenges mange penger — ca. 25 000 kr. — for å få det restaurert. Under visitasen deltok jeg i et møte med menighetsrådet for å behandle restaureringsspørsmålet. Man vedtok en henvendelse til myndighetene, og det er å håpe at midlene kan skaffes. Man vilde få et interiør, som i meget vil ligne det vakre interiøret i Sokndal kirke i Dalane. Imidlertid trenger kirken straks å bli reparert og malt.

Prestegjeldets annen kirke, Ogna annekskirke, kan i nær fremtid feire sit 700-års-jubileum. Og til den tid bør det påbegynte restaureringsarbeide være fullført. I 1929 blev altertavle og prekestol tildels ved offentlige bidrag bragt tilbake til sitt oprinnelige utseende. Efter arkitekt Eliassens plan står nu igjen å opføre nytt langgalleri, samt balustrade mellem kor og skip, foruten å sette istand vestportalen fra det 13. århundrede. Det er et alment ønske at de nødvendige midler kunde skaffes til å få kirken ferdig restaurert til 700-års-jubileet. Forøvrig var kirken smakfullt malt siden siste visitas.

En annen eldre kirke blant de i årets løp visiterte er Sjernarøy annekskirke i Nedstrand prestegjeld i Ryfylke. Den kan i 1939 feire sitt 300-års-jubileum. Menighetsrådet vilde gjerne fått kirken restaurert til den tid, men mangler midler. Heller ikke var der utarbeidet nogen plan med omkostningsoverslag. Under menighetsmøtet lovte jeg å skaffe en mann som kunde utarbeide en plan uten utgift for rådet. Jeg fikk nemlig styret for Fortidsforeningens Stavangeravdeling, hvor jeg selv er styremedlem til å sende arkitekt Hansteen derinn. Hvis arkitekten finner at kirken fortjener å restaureres, håper jeg at midlene kan tilveiebringes. Kommunen har ikke råd. Imidlertid avsetter den midler til nødvendig reparasjon og maling.

Flere av kirkene hadde gjennemgått en grundig oppusning siden siste visitas.

Størst forandring var foregått med Frue kirke i Hetland prestegjeld. Kirken var smakfullt malt fra gulv til tak. Nye benker var anskaffet til skipet og stoler til koret. I de tre korvinduer var anbragt glassmalerier og istedenfor det tarvelige trekors på alteret var nu satt et vakkert sølvkors. Nye alterduker, nye tepper i koret og ny løper langs midtgangen var også anskaffet. Hele interiøret gjør et stemningsfullt, lunt inntrykk. Kirken er ikke til å kjenne igjen. Til nytt orgel er av sognestyret bevilget de første kr. 5000. Også Randaberg annekskirke er vakkert oppusset siden forrige visitas. I benkene er anbragt nye bekvemme seter og der er besluttet innkjøpt nytt orgel, som håpes å være innsatt i løpet av 1939. Flere av prestegjeldets bedehuskapeller er også oppusset, ett av dem er utvidet og tårn bygget til.

Også Nedstrand hovedkirke var helt oppusset under ledelse av arkitekt Helland. I koret var innlagt elektrisk lys. Men på grunn av for lite elektrisk kraft hadde man måttet nøie sig med parafinlamper i skipet, så kirken kunde brukes til aftengudstjenester. I 2 terminer vil kommunen avsette midler til utvendig maling av kirken.

For Strand kirkes vedkommende uttaltes ønske om at det for flere år siden påbegynte restaureringsarbeide kunde bli ført helt frem. Bl.a. burde anskaffes bedre og vakrere benker. Til apparat for tunghørte hadde herredet ydet kr. 300.

Sand kirke trengte ikke bare utvendig maling, men helst en hel omvøling innvendig, bl.a. maling, nye benker og bedre opvarmning. Elektrisk lys var innlagt siden siste visitas.

De øvrige kirker og kapeller var i god stand.

c. De fleste kirkegårder blev erklært å være i god og lovlig stand. Sansen for å holde kirkegårdene velstelte og vakre er i stadig vekst.

Om Egersund kirkegård het det således at dens tilstand aldri hadde vært så bra som nu, idet opinionen for å holde den i god stand er vakt. Dog er det ennu langt igjen før den blir som den bør være. Av budgettmessige hensyn er dog dette en sak som nu tas med lempe år for år. Gravkapellet var i mindre god stand, men det nødvendige beløp til dets istandsettelse er avsatt på budgettet. Der er innkjøpt et større areal til ny kirkegård for Egersund, og man håper at iallfall en del av den snart kan bli godkjent til bruk. Ogna kirkegård er utsatt for sand- og jordrok fra tilstøtende eiendommer. Der er derfor plantet en del gran rundt kirkegården.

På Sandnes kirkegård var siden siste visitas opført et vakkert rummelig gravkapell.

I Høyland var innkjøpt et stort areal i Ganddal nær Sandnes til ny kirkegård. Der arbeides med planer for reisning av kapell, og for ved drenering, anlegg av veier, beplantning m.m. å sette det istand til kirkegård. Efter de fremlagte tegninger vil det bli et vakkert kapell i en vakker kirkegård. Også de eldre kirkegårder holdes i skjønn orden. Det utette Soma gravkapell var for et år siden blitt dekket

KIRKELIG STATISTIKK FOR

	Fødte	Fødte utenfor ekteskap	Døpte	Konfirmerte	Underviste, men ikke konfirmerte	Konfirmanter til alters	Ekteskap med kirkelig vigsel
Sokndal	61	0	63	75	0	0	19
Lund	37	0	32	48	1	2	25
Helleland	35	0	35	76	0	0	18
Egersund	139	0	126	136	0	0	48
Hå	108	5	128	121	0	0	51
Klepp	76	1	87	94	0	0	39
Time	77	2	79	79	11	8	30
Gjestal	39	0	46	37	0	0	30
Høyland	169	7	169	168	1	10	68
Sandnes	58	0	56	62	0	2	27
Håland	100	2	111	114	0	9	34
Stavanger, Domkirken	481	17	217	315	0	21	194
— , St. Petri	211	16	196	252	0	25	93
— , St. Johannes	178	9	236	261	0	22	144
Hetland	201	3	218	200	0	8	73
Høgsfjord	47	0	49	47	0	2	22
Strand	77	0	78	76	2	10	20
Finnøy	22	1	21	36	0	0	9
Rennesøy	37	0	45	56	2	3	13
Skudenes	84	0	82	63	3	8	29
Kopervik	143	2	121	159	1	0	55
Avaldsnes	54	2	55	58	0	10	34
Torvastad	48	1	37	49	0	9	26
Haugesund	383	10	321	387	1	0	191
Tysvær	41	0	52	66	0	24	13
Skjold	51	0	53	63	0	35	14
Vikedal	42	6	41	43	0	21	11
Nedstrand	41	0	37	38	3	4	7
Jelsa	41	1	37	36	0	0	9
Hjelmeland	47	1	54	70	0	0	11
Sand	99	2	98	90	0	26	30
Suldal	21	1	18	24	0	24	9
I alt	3248	84	3008	3399	78	283	1396

innvendig med finérplater, tårnet reparert og kapellet malt, så nu skulde det være helt i orden.

I Sand og Hetland prestegjeld blev kirkegårdene erklært å være velstelte. I Strand har kommunen ydet bidag til å pynte og ordne kirkegårdene, så de holdes i god stand.

Kart og gravprotokoller fantes å være i orden.

4. *Kirkelige og sosiale forhold.* Et viktig kjennetegn på kirkens betydning for det kristelige liv er søkningen til kirkens gudstjenester

STAVANGER BISPEDØMME FOR 1938.

Ekteskap borgerlig stiftet	Nattverdgjester i kirken	Nattverdgjester ved møter utenfor kirken	Nattverdgjester ved sognebud	Nattverdgjester ved godkjente legmenn	Nattverdgjester i alt	Jordfestede	Innmeldte i kirken	Utmeldte av kirken	Innkommet ved offer og kollekt
0	349	64	49	0	462	29	0	6	1622,54
3	439	6	18	0	463	23	0	0	1097,81
1	225	0	33	0	258	24	0	1	707,22
1	777	35	36	0	848	90	2	15	4087,22
0	652	0	27	0	679	48	0	1	4502,65
3	507	17	20	0	544	31	0	0	1368,96
0	612	0	19	0	631	27	2	4	1369,82
4	538	0	37	0	575	22	0	11	1209,38
4	978	140	76	0	1194	74	5	3	2848,24
2	1431	0	7	0	1438	31	0	0	5237,52
3	380	23	118	0	521	33	0	2	1496,00
23	2233	0	95	0	2328	166	6	21	6153,00
14	1659	0	73	0	1732	126	4	17	4428,43
19	3381	0	276	0	3657	138	7	27	4968,08
17	2065	0	149	0	2214	88	1	9	3944,35
0	237	8	10	0	255	38	0	2	1214,99
0	190	36	9	0	225	27	0	0	979,45
0	129	0	14	0	143	13	0	5	598,65
0	312	0	41	0	353	29	0	0	2357,55
0	502	13	62	0	577	48	0	4	2174,31
0	879	106	252	0	1237	63	0	16	2040,44
1	551	160	46	0	757	40	0	7	1445,96
1	720	49	50	0	819	25	0	2	999,78
18	3423	9	134	5	3571	187	2	20	7148,87
0	517	36	109	0	662	28	0	2	1099,30
0	522	0	27	0	549	37	0	1	1266,14
0	357	0	19	0	376	20	0	1	1180,00
0	110	58	7	0	205	20	2	0	415,21
0	616	0	2	0	618	23	0	0	868,73
0	174	27	13	0	214	29	0	1	1338,00
0	1096	8	17	0	1121	66	1	1	2157,39
0	71	4	5	0	80	29	0	0	641,75
114	26632	819	1850	5	29306	1667	32	119	72888,27

og dens nattverdbord. I den henseende var der ikke liten forskjel i de visiterte menigheter.

I de to bymenigheter som besøktes var kirkesøkningen god og gode kirkelige arbeidsforhold. Rigtignok er Egersund fra gammel tid kjent for sine mange sekter. Av ikke fullt 7000 innbyggere er ca. 675 dissentere og dette forholdsvis høie antall dissentere setter jo et visst preg på menighetsforholdene. De fleste dissentere tilhører de såkalte «sterktroende», som utmerker sig ved sjelden menighetsmessig samhold og er pålitelige og greie å ha med å gjøre i handel og vandel,

så forholdet til dem volder ikke presten nogen vanskeligheter. Og der er i de senere år flere som har meldt sig inn i statskirken. Nogen egentlig vanskelighet volder heller ikke forholdet til de øvrige dissentere, de frikirkelige, metodistene og pinsevennene. De fleste utmeldelser av statskirken er til pinsevennene, som driver en nokså pågående propaganda rundt om i bispedømmet. Allikevel er der i Egersund meget god søkning til kirkens gudstjenester. Der pulserer et sterkt kristelig liv innen menigheten og der er ikke lite av virkelig solid kristendom. Men når det gjelder det frivillige kristelige arbeide er kristenflokken delt i to leirer, idet den ene, de mere frireligiøse, føler sig mest hjemme i bedehuset, den annen i menighetshuset hvor det frivillige kristelige arbeide ved prestene har sitt sentrum. Sognepresten uttaler i sin beretning, at det ikke kan sies å være nogen spenning mellem de to leire, men det føles ikke helt naturlig at kristenflokken i en såvidt liten by er slik opdelt.

I Sandnes er der i det store og hele sunne kristelige og kirkelige forhold. Både kirke- og nattverdsøkningen var steget hvert år siden siste visitas. Der er også stor offervilje, så der ydes meget i offer og kollekt til de forskjellige kristelige og kirkelige formål. Uaktet få — i alt 19 — var meldt ut av statskirken i femåret siden forrige visitas — 5 var meldt inn —, så var der allikevel i samme tidsrum bygget 2 nye dissenterlokaler, begge av dåpsdissenterne.

I landsmenighetene er kirkesøkningen mere ujevn. Der er så mange forhold og omstendigheter som spiller inn. Ikke bare prestens forkynnelse. Mens kirkesøkningen i Egersund by som nevnt er meget god, er den f. eks. i Ogna annekskirke ujevn og ofte mindre bra. Dels har det sin naturlige årsak i de lange veier, dels i gammel skikk. Det kristelige liv er i sterkere grad enn ellers i prestegjeldet konsolidert i bedehusene utenfor kirken.

Dette er forresten et forhold som går igjen i hele bispedømmet. Nogen føler kirken som sit åndelige hjem, andre bedehuset og setter da ofte ikke sin fot på det annet sted. Man kan med en viss rett tale om kirkekristne og bedehuskristne.

Adskillig innflydelse på kirkesøkningen har kirkenes beliggenhet. Der er kirker som under utviklingens gang så å si er kommet utenfor. Befolkningens tyngdepunkt er forlagt annetsteds i prestegjeldet. Til tross for adskillig kristelig liv og virksomhet er således søkningen til Høyland kirke mindre god. Hvad Hetland kirke angår, så ligger den utenfor prestegjeldet midt i Stavanger by, mens selve prestegjeldet ligger rundt byen. Kirken søkes derfor ved de alminnelige gudstjenester mest av folk fra byen, lite av bygdens egne. Bare i høitidene og ved særlige anledninger fylles den av bygdefolket. Men der arbeides på å få reist en ny kirke på Hinna, som vil kunne søkes av den tettest befolkede del av sognet. I Høyland vil der i nær fremtid bli reist et par kapeller på mere sentrale steder. Når undtas Randaberg annekskirke og Åmøy kapell hvor der er meget god kirkesøkning, blev der i de øvrige menigheter som visitertes, klaget over at kirkesøkningen var

mindre god, ja endog liten, iallfall i forhold til folketallet. I Sand var den i fremgang, i Sauda nogenlunde bra.

Som før nevnt er nattverdsøkningen stigende for hele bispedømmets vedkommende. Det var også tilfellet i flere av de visiterte menigheter. Et sted blev der sagt at den var god, men tegn til nedgang, et par steder som før. Men det betød i et prestegjeld fremdeles dårlig nattverdsøkning. Den var dog bedre ved prestens nattverdmøter utenfor kirken, i bedehus o. lign., enn under gudstjenestene i kirken. Jeg har imidlertid funnet at i enkelte prestegjeld tillyses der for sjelden gudstjeneste med nattverd.

Fri nattverd fant sted overalt undtagen i ett prestegjeld.

Til tross for all agitasjon mot barnedåpen lar dog de fleste foreldre sine barn døpe og konfirmere. Nogen få deltar i konfirmasjonsforberedelsen uten å la sig konfirmere, likesom også nogen lar sine barn døpe hjemme av en eller annen legmann, uten senere å søke kirkens stadfestelse.

Imidlertid er ikke søkningen til kirken og dens goder den eneste målestokk for det kristelige liv. Ikke så få «bekjennende kristne» søker — som nevnt ovenfor — omtrent utelukkende til opbyggelsene i bedehusene, hvorav der er mange i de fleste prestegjeld. Likeledes benyttes ofte skolehus til kristelige møter. Søkningen til disse møter er høist forskjellig. Den er god når der kommer en eller annen tilreisende predikant med navn, ofte dårlig når man må nøie sig med en av stedets talere. Mange som ikke bryr sig om å høre presten i kirken, kommer til hans møter utenfor kirken. De liker ikke gudstjenestens faste liturgi og faste bønner. I et «menighetsblad» har mange prester funnet et godt middel til å nå de mange rundt i hjemmene med Guds ord og drage dem til kirken. Der er i de senere år startet flere menighetsblad, således i Hetland, Strand og Sand (sammen med naboprestegjeld). Sandnes og Jærbygdene har lenge hatt sit felles menighetsblad.

Hvad angår arbeidet blant barn og ungdom, så har søndagsskolen gammel tradisjon i bispedømmet. De fleste skolekretser har sin egen søndagsskole. Men arbeidet for ungdommen innen de enkelte menigheter drives ikke med større kraft. I et par menigheter var der visstnok adskillig kristelig virksomhet blant de unge. Men ellers lå det nede. Tas hele bispedømmet i betraktning er der dog for tiden en opblomstring av det kristelige ungdomsarbeide. De forskjellige kristelige organisasjoner har også sitt spesielle ungdomsarbeide. Stor betydning har de kristelige ungdomsskoler, Indremisjonens på Solborg ved Stavanger, Kinaforbundets i Nærbø; begge søkes av mange unge. Andre søker en av de to folkehøiskoler i Klepp og Sand, som drives i kristelig ånd.

Som bekjent er misjonsinteressen og offerviljen stor innen bispedømmet. Det var også tilfellet i de fleste av de visiterte menigheter. Der ydes også meget til sosiale tiltak. I en av landsmenighetene var den gjennemsnittlige ydelse til kristelige og menneskekjærlige formål år om annet omkring kr. 30 000. Av det var bare en liten del kom-

met inn som offer og kollekt i kirken. Det samme er tilfellet overalt som nevnt foran.

Men så er der da også adskillig pågang av de forskjellige kristelige organisasjoner, hvis virksomhet er avhengig av inntektene. I byene og de mere bymessig bebyggede strøk på landet holdes der en del av året uavladelig dag efter dag møter ved deres utsendinger. Den ene offeruke avløser den annen. Visstnok er det bra at Guds ord forkynnes. Og der blir jo også av og til vekkelse, som forresten ikke ofte setter varige spor. Men skyggesiden er at kristendommen står i fare for å bli en lettvint og nytesyk møtekristendom som vil svelge i følelser og stemninger istedenfor en sunn og sterk hverdagskristendom. Man må være på vakt mot denne utglidning, som forresten ikke bare finnes innenfor Stavanger bispedømme. Imidlertid er der i de fleste menigheter en kjerne av sunne, gode kristne, som er lys og salt i sin krets.

Imidlertid klagedes der også over at der hersker adskillig åndelig sløvhet og likegyldighet innen enkelte kretser. Der er strøk hvor endog flertallet av befolkningen hverken søker kirke eller bedehus. Det er meget vanskelig å nå dem med evangelisk påvirkning, iallfall med de vanlige arbeidsformer.

Sedelighets- og edruelighetstilstanden blev overalt erklært å være god. Se forøvrig de vedlagte utskrifter av visitasprotokollene.

Mars 1939. *J. C. Petersen.*

V. BJØRGVIN BISPEDØME 1938

I dette 7de året eg har fått tena som biskop i Bjørgvin bispedøme, har eg fått halda visitas i 14 soknekall, med 35 sokner og 43 kyrkjer og kapell. Dessutan har eg vitja ei sokn med tilføre av kyrkjevigsle, og 6 sokner med tilføre av stemner og jubileum.

Som formann i styret for den norske nemnda av Verdssambandet for fred og semje mellom folka ved kyrkjene, var eg med og tala ved rådsmøtet for Verdssambandet i Larvik i august, og ved møtet i Universitetsaulaen, der H. M. Kongen, H. K. H. Kronprinsen og kyrkjestatsråd Hjelmtveit var til stades. Styret for den norske nemnd av Verdssambandet er no flytt til Oslo, med biskop dr. E. Berggrav som formann.

Av *kyrkjevigsler* har eg i 1938 berre hatt *ei,* den 15de. Den 22. september 1938 vigsla eg Vestre Vikebygd kyrkje, med tilhjelp av prost Th. Gunnarson, res. kap. Th. Hovda, sokneprest Aksel Mjøs, sokneprest Th. Gilje, sokneprest O. Lauvaas og pastor Einar Tesdal. — Vigsletalen vart halden over Ef. 4, 11-12: «Oppbyggjinga av Kristi lekam». Kyrkja er ei fin, stilrein steinkyrkje, bygd etter teikning av arkitekt Th. Alvsaker, prydd med fine suler, og med glasmåleri av G. Rognaldsen. Bileta syner Kristus på krossen, den oppstadne Kristus, og Kristus med borna. Kyrkja har 250 sitjeplassar og har kosta om lag kr. 70 000,—, som i hovudsaka er betalt av branntrygde-

summen. Om lag 600 til stades. Om ettermiddagen var det òg møte i kyrkja, med talar av prost Gunnarson, av biskopen over 1. Kor. 1, 30-31 og av prestane, også for overfylt hus.

Prestevigsler. I 1938 har eg ordinert 8 prestar ved 3 vigsletenester, — den 62de—69de ordinand. Den 23. januar — 3. sundag etter Kristi openberringsdag — prestevigde eg i Domkyrkja i Bergen: Magnus Hauge til reiseprest for Santalmisjonen, Haakon Aarø til hjelpeprest i Sande, Sunnmøre, og Berge Johannes Øverland til sjømannsprest. — Den 20. mai prestevigde eg i Vereide-kyrkja, Gloppen: Jens Gottfred Førsund til prostihjelpeprest i Sogn og Thorvald Halvorsson Kvaale til hjelpeprest i Gloppen. — Den 25. november (25. ordinasjonen) prestevigde eg i Domkyrkja i Bergen: Salomon Olaus Steinhovden til ungdomsprest for dei kristelege ungdomslaga i Sogn og Fjordane, Sigurd Haugen til reiseprest for Det norske Totalavholdsselskap og Kaare Time til reiseprest for Den norske misjonsalliansen.

Presteskifte. I det framfarne året er ingen prest i Bjørgvin bispedøme avliden. Men prost Reiel Andreas Nybø som hadde fått avskil som prest i Selje, døydde den 10. desember. Han var ein sers velvyrd og god prest. Og prost Hilmar Vasstrand, som hadde fått avskil som sokneprest i Haus og prost i Osterøy i 1932. Han var òg ein god og velvyrd prest.

Ved årsskiftet var desse kall ledige: Det komm. presteembete i Bergen, styrt av prestane Alfred Lunde og Finn Skaar. — Det residerande kapellani ved Krosskyrkja i Bergen, styrt av pastor Ole B. Jarlund. — St. Jakobs småkyrkje i Bergen, styrd av pastor Kåre Eide. — Selje soknekall, styrt av pastor Sverre Nybø. — Hyllestad soknekall, styrt av pastor Knut Øygard. — Vik soknekall, styrt av pastor Amund Lødøen. — Stiftskapellanembete i Bjørgvin bispedøme, styrt av pastor Sverre Riisøen. — Kinn soknekall, styrt av res. kap. Sverre Myklebust, med pastor Alv Sørheim som hjelpeprest. — Voss soknekall, styrt av res. kap. P. Madland, med pastor E. Oseberg som hjelpeprest. — Fitjar soknekall styrt av pastor Hans P. Eide.

Til ny sokneprest i Selje vart den 16. september 1938 utnemnd sokneprest Olav Tungesvik i Bjugn, Trøndelag. Han tok ved kallet den 16. desember. — Til ny sokneprest i Hyllestad vart den 22. april 1938 utnemnd pastor Peter Gottskalk Furberg, som tok ved kallet den 1. juni. — Til ny sokneprest i Vik vart den 27. mai 1938 utnemnd sokneprest Hallvard Søvde i Askvoll; han tok ved kallet den 1. oktober. — Til stiftskapellan i Bjørgvin vart den 11. februar utnemnd pastor Sverre Riisøen. — Som ny prest ved St. Jakobs kyrkje i Bergen godkjende Kyrkjedepartementet den 11. mars sokneprest i Sigdal, Bjarne Skard, som tok ved kallet den 1. september. — Til ny sokneprest i Kinn vart den 9. september 1938 utnemnd sokneprest Hjalmar Tjelta i Solund, og han tok ved kallet den 15. november. — Til ny sokneprest på Voss vart den 24. juni 1938 utnemnd prost Peder Berge, Meldal. Han har enno ikkje teke ved Voss soknekall. — Den 2. juli 1938 vart prostihjelpeprest John Gunnar Bjørlykke utnemnd

til sokneprest i Fitjar; han tok ved kallet 15. august. — Den 10. mars 1938 vart prost Nils Halstein Røed, Manger, utnemnd til ny residerande kapellan ved Krosskyrkja i Bergen.

Den 17. mars 1938 fekk prost Th. Gunnarson i Aurland avskil og slutta den 1. juli, ved aldersgrensa. Kallet vert styrt av pastor Karl R. Øygard. — Til ny sokneprest i Manger vart den 2. desember 1938 utnemnd sokneprest Otto Holmås i Ulstein. Han har enno ikkje teke ved Manger soknekall. — Askvoll soknekall vart ledigt, då sokneprest Søvde vart utnemnd til Vik. Kallet vert styrt av pastor Amund Lødøen. — Haus residerande kapellani vart ledigt, då pastor Vermund Hollekim den 24. juni 1938 vart utnemnd til sokneprest på Ørlandet, Trøndelag. Til å styra kallet er sett pastor Ole B. Jarlund. — Solund soknekall vart ledigt, då sokneprest Tjelta vart utnemnd til Kinn. Til å styra kallet er sett pastor Hans P. Eide. — Vanylven soknekall vart ledigt, då sokneprest R. T. Lund den 9. september vart utnemnd til sokneprest i Lesja, Hamar. Til å styra kallet er frå 9. desember sett pastor Sverre Nybø. — Ulstein soknekall vart ledigt, då sokneprest Holmås vart utnemnd til Manger. — Hjelpeprestombodet i Fana vart ledigt, då pastor Otto Irgens den 2. desember vart utnemnd til sokneprest i Fyresdal, Agder.

Det vert ein tilgang av 5 nye prestar, og ein frågang av 4 prestar frå bispedømet, medan 4 prestar vart utnemnde til nytt embete innan bispedømet.

Som ny prost i Nordhordland prosti vart konstituert sokneprest O. Thorseth, Lindås; som prost i Hardanger og Voss prosti er konstituert sokneprest O. Sortland, Odda; som prost i Ytre Sogn er konstituert sokneprest O. Bugge Nundal, Lavik; som prost i Midtre Sogn er konstituert sokneprest Sv. Daae, Leikanger.

Ved årsskiftet stod desse kall ledige: Det komm. presteembete i Bergen, Aurland soknekall, Askvoll soknekall, Haus residerande kapellani, Solund soknekall, Vanylven soknekall, Ulstein soknekall og hjelpeprestombodet i Fana, — i alt 8 embete (og ombod).

Stiftskapellanar: Stiftskapellan Nils Andreas Trengereid har heile året vore hjelpeprest i Høyanger. A/S Norsk Aluminium Company — «Naco» — har i år som førre året gjort vel og løyvt kr. 2 500,— om året til vikarløn for prestar, til vederlag for at Kyrkjedepartementet let ein stiftskapellan arbeida som hjelpeprest i Høyanger. — Stiftskapellan Konrad Oudenstad har hjelpt til i Bergen i ymse sokner frå 1. januar—22. februar. Frå 23. februar—12. april har han vore sjukevikar for sokneprest Amlie, Ulvik. Frå 12.—24. april vikarierte han for prost Gunnarson, Aurland (sjukevikar). Frå 26. april—26. mai vikarierte han for sokneprest Weibust, Bergen (sjukevikar). Frå 1.—31. august vikarierte han for res. kap. Kordt Olsen, Bergen (sjukevikar), frå 1. september—31. desember for sokneprest Valkner, Skånevik, som har fått tenestefridom for kyrkjehistorisk studium, med fri vikar. — Stiftskapellan Sverre Riisøen vikarierte for sokneprest Strømme, Voss, frå 10. januar—28. februar (sjukevikariat). Frå 1.—

17. mars var han sjukevikar for sokneprest Grønvold-Hansen, Bergen; frå 17. mars — 16. mai var han sjukevikar for sokneprest Flåtten, Os; frå 1.—30. juni sjukevikar for stiftskapellan Trengereid i Høyanger; frå 1. august—7. september sjukevikar for sokneprest Døskeland, Fjaler; frå 15. oktober—21. november sjukevikar for sokneprest Amlie, Ulvik. Resten av året har han hjelpt til i Bergen. — Av tilskotet frå «Naco» har vi brukt kr. 1 401,35 til sjukevikariat på til saman 7 månader for 5 prestar.

Kyrkjer, kapell, prestar. Talet på fast tilsette prestar er det same som ved førre årsskifte: 92 sokneprestar, 15 residerande kapellanar, 8 hjelpeprestar, 3 stiftskapellanar, i alt 118 prestar. Hertil kjem prostihjelpeprestar i Hardanger og Voss, i Sunnhordland og i Midhordland, i Sogn og i Nordfjord, — dei to siste er tilsette i år. Der er mellombils hjelpeprestar i Haram og i Sande på Sunnmøre, og klokkarprestar i St. Olav og St. Markus sokner i Bergen og i Odda. — Her er 204 sokner og 243 kyrkjer og kapell.

Liturgi og salmebok. Nynorsk liturgi er i 1938 innrøysta i Samnanger, Fjell, Norum og Holsen sokner med Haukedal kapell, i alt i 5 nye kyrkjer. Nynorsk salmebok er i 1938 innrøysta i Stord sokn med Huglo kapell, i Samnanger, i Norum, i Holsen med Haukedal kapell og i Bru med Norddalsfjord kapell, — i alt i 8 kyrkjer. I den nye Vestre Vikebygd kyrkje vert brukt bokmålsritual og Landstad gamle salmebok. Her er då no 144 sokner med 170 kyrkjer som har nynorsk liturgi, og 55 sokner med 64 kyrkjer som har bokmålsliturgi, og 5 sokner med 7 kyrkjer som har *båe* former. — Ny-norsk salmebok er i bruk i 156 kyrkjer, Landstad gamle salmebok i 66 kyrkjer, Landstad reviderte salmebok i 20 kyrkjer og Hauges salmebok i ei kyrkje (Åkra i Skånevik).

Visitasar. I 1938 har eg halde visitas i Årstad sokn, Bergen, i Sveio, på Stord, i Hosanger, i Herdla, i Luster, i Leikanger, i Balestrand, i Fjaler, i Gaular, i Eid, Nordfjord, i Innvik, i Ulstein og i Borgund. Det har — som i dei førre år — vore kveikjande og festlegt å få møtast med kyrkjefolket og med borna i alle desse kyrkjene. Frammøtet har vore sers godt, borna har vore vel opplærde og levande interesserte, og inntrykket av eit levande og arbeidande og offervilljugt kristenfolk har gjeve ny von og tru og kjærleik til vårt folk og vår kyrkje og til Guds rike. Meldingane til visitasmøta frå prestar og sokneråd syner jamtover stor offervilje til dei ymse misjonar og til arbeidet med sundagsskule og ungdomssak. Under arbeidet for ungdomen lyt serleg nemnast dei mange og gode *ungdomsskulane*, der så mange unge gutar og gjenter kvar vinter får god opplæring i åndsliv og i arbeidsliv, og vert dugleggjorde til god og gagnleg teneste for vårt folk og for Guds rike i verda.

Årstad sokn i Bergen er den største sokna i bispedømet, med 26 000 menneske og med 4 prestar. I Fridalen har dei no fått eit kapell, der folk gjerne og mangment samlast. Der bør med det fyrste verta eiga kyrkjesokn. I Solheimsvika er òg sett i gang serskilt arbeid med samlingsrom og møte og sundagsskule. Der bør òg verta

eiga sokn med tida. Trass i det store folketalet, — som er for stort for *ei* sokn, er det trivnad og kraft i kyrkjearbeidet her. Gjenom dåp, konfirmasjon, ektevigsle, og under sjukdom og trengsle kjem alle dei mange menneske i samband med vår kyrkje. Og ein stor og trugen flokk samlast gjerne om Guds ord og om nattverdbordet.

Sveio er eit vidsveimt soknekall med 4 kyrkjer. Den eine av desse — Vestre Vikebygd kyrkje — vart vigsla no i haust. Her er god kyrkje- og nattverdsøknad. Men der har vore noko arbeid i sekterisk leid som har verka noko splittande. Like fullt er der gode arbeidstilhøve for prest og for kristenfolk. Her er opne dører og ei viljug ånd.

Stord er ei tettbygd og samla sokn, der det bur om lag 4 000 menneske. Her er eit gåverikt og vake folk som har vore varnæmt for kristen vekkjing. Men dei er òg noko stride og kritiske, så kyrkjesøknaden har vore noko ujamn. No er både kyrkje- og nattverdsøknaden aukande. Samstundes har her òg vore noko splittings-arbeid som då like vel ikkje har ført til nokor munarleg utskiljing. Folket er både kyrkjeleg og nasjonalt her i hovudsaka einige og samla.

Hosanger er eit av dei mest vidsveimde og sundkløyvde soknekall, 809,4 km² stort, med 5 kyrkjer, men berre 3 181 menneske og ein prest. Ein må då segja, at det er til ære både for soknepresten og for folket, at kyrkjesøknaden like vel er god, sumtid framifrå god, og at folket i alle krinsane er brennhuga med i arbeidet for Guds rike. Merkeleg og velgjort er det òg at dei i desse vidspreidde grender med ikkje større folketal har bygt og held ved lag så mange kyrkjer, og også gjev store tilskot til alt godt arbeid for Guds rike.

Herdla er øygards-sokna av fiskarar og småbrukarar. Folket samlast òg her sers mangment til den store, fine øygards-katedralen på Herdla, og til dei mindre kyrkjene på Hjelma og i Blomvåg. Folket har — liksom havet dei tek si næring frå — gjerne vore storgjævt til all Guds rikssak. No har dei tidt hatt det tungt og trykkjande. Men like fullt gjer dei mykje for kyrkja og for misjonen, i samhug med den gode og trugne soknepresten.

I Luster har prost R. S. Rødland, som no har fylt 70 år, vore ein god og vis rettleidar for kyrkjelyden og for folket gjenom meir enn 20 år. Folket har vore sers varnæmt for kristeleg kveik og vekkjing. Når desse sterke vekkjings-tildriv også har gjeve frukt i eit rikt arbeidsliv, med hand og med ånd, og har samla folket i tenesta for Gud og for menneska, syner dette òg at dei har hatt ein god og vis prest og lærar. Prost Rødland skal ha takk og ære for si gode og trugne presteteneste.

I Leikanger er det meir åndeleg kveik og liv i anneks-soknene Feios og Fresvik enn i hovudsokna Leikanger. Den fine, vyrdelege steinkyrkja i Leikanger har vorte fint prydd og måla. Vølinga som soknepresten har greidt med, er gjord med stor kunst og pietet, så kyrkja er stemningsfull og fager.

I Balestrand tyktest det åndelege livet med samling om Guds ord og om nattverdbordet å ha gått fram sidan visitasen for 6 år sidan.

Kyrkjesøknaden må segjast vera sers god. Og folket er dugande til alt godt arbeid for Guds rike. No har misjonsfolket i Sogn òg skipa til ein kristeleg ungdomsskule, i Balestrand, forutan folkehøgskulen i Sogndal.

I Fjaler og i Gaular har me òg gode kyrkjebygder, med god samling om Guds ord og sakramenta. Kyrkje- og nattverdsøknaden har vore aukande i båe desse soknekall, som lenge har hatt heilt unge prestar. Men båe desse soknekall er òg slitsame, med lange vegar og stride reiser, — då Fjaler meir enn Gaular, som no har gode bilvegar til alle grender. I Bygstad sokn i Gaular skal dei flytta kyrkja og byggja henne om, så både kyrkjestaden og kyrkjehuset vert betre og høvelegare.

Eid i Nordfjord er eit trafikk-sentrum, med skular og med det sers vel utstyrde sjukehuset for Nordfjord. Det er difor òg godt at folket gjerne samlast om Guds ord; men nattverdsøknaden er noko mindre. Elles vert her òg gjort mykje oppofrande arbeid for sundagsskule, ungdomssak og for dei ymse misjonane.

Innvik-soknene har eit sterkt og levande kristenliv. Kyrkjesøknaden er sers god, og nattverdsøknaden har her vore den største i Nordfjord. Soknepresten og kyrkjefolket arbeider heilhuga saman for Guds rike.

Ulstein har vore ei intenst levande bygd, alt frå vikingtida til no. I dei seinaste åra har det gått fleire kristne vekkjingsrørsler over folket her. No er desse rørslene stilna av; men her er stor kyrkje- og nattverdsøknad. Her er eit dugande arbeidsliv på land og på sjø. Og her samlast ein stor flokk ungdomar i den kristelege ungdomsskulen.

Borgund er det nest største landssoknekallet på Vestlandet, med 11 000 menneske, busette på øyar utmed havet og i fleire tettbygde grender: Langevåg, Spjelkavik og fleire. Vansken er her å få samla folket i kyrkjene. Det skal byggjast kyrkje i Langevåg, og der er trong til eit kapell på Valderøy og på Godøy. Prestane lyt no halda oppbyggjingsmøte kring i bygdene, og då samlast folk gjerne. Forutan soknepresten og residerande kapellan bør difor verta tilsett fast hjelpeprest, no er her ein mellombils hjelpeprest.

Årsmeldingar og oversyn. Ved samandrag av årsmeldingar frå dei ymse sokner og prostedøme ser ein oppgang frå i fjor. Talet på nattverdgjester, som var gått ned frå om lag 80 000 til om lag 78 000, er no atter om lag 80 000 for heile bispedømet. Talet på fødde og døypte er gått opp, og offergåver i kyrkjene, som ved visitasmeldingar for 1937 var i samla sum kr. 179 051,02, er for 1938 i samla sum kr. 183 873,46. Ein vert ved dette oversynet fylt med ei sterk kjensle av takksemd, fyrst og fremst til Gud, vår Herre og Frelsar, men òg til alle dei trugne prestar og lærarar og kyrkjearbeidarar og til heile vårt arbeidande folk, for deira tru, kjærleik og for deira brennhug og truskap mot Guds rike som er oss gjeve i Ordet og sakramenta og i samfundet av dei heilage. Ein fekk ei kjensle av denne kjærleik, brennhug og truskap ved å høyra foredraga av lærarane ved foreldre- og

lærarmøta under visitasane, og ved det store frammøte til visitasgudstenester, barnegudstenester og andre møte.

Medhjelparar, soknerådslemer og dei mange tusen misjonsvener og arbeidarar i sundagsskule og ungdomsskule og ungdomslag gjer òg ei sers god og tru teneste år etter år.

Dei store kristne organisasjonane arbeider godt og til signing for folk og kyrkje og til å fremja Guds rike ute og heime. Av desse organisasjonane har Bjørgvin-biskopen hatt serleg tilsyn med Sjømannsmisjonen, som også i 1938 har hatt eit godt og framgangsrikt arbeidsår, med eit årsbudsjett på kr. 711 000,—. Under alle dei internasjonale, politiske kriser har vår norske sjømannsmisjon fått halda fram med sitt signingsrike arbeid for vårt folk, og har også fått utvida sitt arbeid.

Eg sluttar av årsmeldinga med takk til Gud for eit godt og signa arbeidsår. Og med ei takk til vårt kyrkjestyre og vårt kyrkjefolk for godhug og vensemd mot vårt arbeid for folk og kyrkje og for Guds rike.

Kyrkjeleg årsstatistikk for Bjørgvin bispedøme 1938:

Gudstenester		7 997
Messefall		176
Møte ved presten		11 425
Lekmenn preika ved vanlege gudstenester		255
Sjukevitjingar (og soknebod)		22 188
Anstaltvitjingar		2 740
Skulevitjingar		573
Kor mange gonger nytta «fri tekst»		62
Fødde		7 800
Utanom ekteskap		204
Døypte		7 240
Konfirmerte		8 332
Underviste, men ikkje konfirmerte		16
Konfirmantar til altars		5 080
Ekteskap ved kyrkjeleg vigsle		2 968
Ekteskap ved borgarleg vigsle		305
Nattverdgjester i kyrkja	1 794	
Nattverdgjester ved møte	73 688	
Nattverdgjester ved soknebod	4 366	
Nattverdgjester i alt		79 848
Jordfestingar		4 478
Innmelde i kyrkja		44
Utmelde or kyrkja		246
Innkome ved offer og kollekt i kyrkja		kr. 183 873,46

17. februar 1939. *Andreas Fleischer.*

VI. NIDAROS BISPEDØMME 1938

Bispedømmets geistlighet: I 1938 inntraff intet dødsfall blandt prester i embede og ingen prest blev meddelt avskjed.

Befordret til nytt embede, utenfor bispedømmet blev 5 prester: sogneprest i Åfjord, prost J. Bye til sogneprest i Nes, Hedmark; sogneprest i Meldal, prost P. Berge til sogneprest i Voss; sogneprest i Stangvik, L. Fyrwald til res. kap. i Vestre Fredrikstad; sogneprest i Selbu, I. Bjørseth, til sogneprest i Skjeberg; og sogneprest i Bjugn, O. Tungesvik til sogneprest i Selje.

Befordret til nytt embede innenfor bispedømmet blev 1 prest: stiftskapellan E. Lunde, som blev utnevnt til sogneprest i Fosnes.

Utnevnt til eller ansatt i embede i bispedømmet uten før å ha innehatt sådant blev 8 prester: ordinert prest W. Færøvik, ansatt for 1 år som hjelpeprest i Grong (og Lierne); hjelpeprest i Ofoten B. A. Rosenstrøm, ansatt som hjelpeprest i Strinda; res. kap. i Haus V. Hollekim, utnevnt til sogneprest i Ørland; ordinert prest E. E. Lyngar, utnevnt til res. kap. i Øvre Stjørdal; ordinert prest P. Skiaker til stiftskapellan; ordinert prest Ø. D. Riisnæs til sogneprest i Lierne; sogneprest i Kautokeino S. Wangberg til sogneprest i Tingvoll; og ordinert prest O. Skarstein til sogneprest i Øre.

Prostebestalling blev meddelt sogneprest i Kolvereid G. E. Trana som prost i Ytre Namdal; og sogneprest i Hemne S. S. Prøsch som prost i Sør-Fosen.

Det var således i årets løp en avgang på 5 og en tilgang på 8 prester. Av bispedømmets 100 prestestillinger er ved årsskiftet 6 ledige, nemlig: Edøy sognekall, der dog fremdeles har vært bestyrt av ordinert prest O. A. Knarlag som konstituert; de økonomiske forhold er ennu ikke helt i orden. — Helt ledig er Stangvik, Bjugn, Åfjord, Meldal og Selbu, samtlige fra 1938. I de to siste kall er de tidligere innehavere dog ennu ikke fratrådt. Hjelpepreststillingen i Grong (og Lierne) besattes fremdeles kun på åremål.

Utenfor de ordinære embeders tall står stillingen som prostihjelpeprest i Indre og Ytre Namdal prostier, der for tiden innehas av pastor J. Kringen som overtok den i januar måned f. å.

Som bestyrere av ledige embeder eller vikarer for permitterte prester har i årets løp følgende gjort tjeneste: P. G. Furberg, utnevnt til embede i Bjørgvin bispedømme; S. Finsås; A. Bull-Hanssen, en sympatisk og dyktig ung prest som dessverre avgikk ved døden allerede i mars 1938; J. A. Naas; L. Brevik; L. Kvam; S. Sletten; og A. Hernes, der måtte fratre sin stilling som ungdomsprest i Trøndelag fordi de frilynde ungdomslag ikke lenger så sig istand til å tilveiebringe midler til hans avlønning og heller ikke kunde opnå noget offentlig bidrag hertil.

Geistlighetens arbeide. — *Biskopen:* Det har i det forløpne år vært 2 *presteordinasjoner:* Den første i Namsos kirke 14. januar, da cand. theol. Oscar Berg, ansatt i Namdal krets av Det norske lutherske indremisjonsselskap, og den nyansatte prostihjelpeprest Jørgen Kringen

blev ordinert. Den annen i Domkirken 20. juli, da Olav Olsen, ansatt i søndagsskolens tjeneste, og Lars Kvam, ansatt i Santalmisjonens tjeneste, blev ordinert; alle 4 var blitt meddelt ordinasjonstillatelse uten hinder av N. L. 2—3—9.

Ingen kirkeinnvielser blev foretatt, da de to kapeller Hasselvika kapell i Stadsbygd prestegjeld og Hessdalen kapell i Haltdalen prestegjeld ennu ikke er ferdige.

Visitaser. 16 visitaser blev utført: i Nidaros domsogn, Molde, Aure, Kvernes, Stangvik, Rindal, Hitra, Ørland, Røros, Klæbu, Selbu, Frosta, Inderøy, Åfjord, Bjørnør og Flatanger prestegjeld. Som vanlig holdtes gudstjenester i samtlige kirker og kapeller, ialt 59 gudstjenester og opbyggelige møter. Ved 50 gudstjenester var der samtale med ungdom og skolebarn, i almindelighet begynt av presten eller en lærer og fortsatt og avsluttet av biskopen. I alt deltok ca. 4200 barn og unge. Det var som alltid hyggelig å samtale med dem, selvom det ikke overalt går like lett. Der blev holdt 13 lærermøter med tilsammen 211 deltagere. I Stangvik og Åfjord lot det sig ikke gjøre å få lærermøter, og under visitasen i domsognet holdt jeg ikke lærermøte, men besøkte folkeskolen, Realskolen og Katedralskolen og påhørte kristendomsundervisningen i 28 klasser og talte til elevene i hver klasse. Ellers forekom under visitasene et enkelt skolebesøk. Det blir jo ikke anledning til skolebesøk på landet medmindre man tar en særskilt dag dertil, da skolen i almindelighet er innstillet den dag det er visitasgudstjeneste i sognet. Om tilslutningen til visitasene kan kun sies at den gjennemgående som sedvanlig var særdeles god. Forøvrig henviser jeg til de medfølgende utskrifter av visitasprotokollene, særlig til hvad der er uttalt ved de 17 menighetsmøter, 1 i hvert prestegjeld undtagen Selbu, hvor Tydal anneks på anmodning fikk eget menighetsmøte.

Prostene deltok i de fleste visitaser, og jeg er meget takknemlig for den lettelse i arbeidet som dette gir.

Jeg har i det forløpne år i Trondheim som vanlig deltatt i ikke liten utstrekning i det frivillige kristelige arbeide og i presteforeningens møter. Jeg har dessuten deltatt i og prekt ved Finnemisjonsselskapets 50-års-jubileum 27.—28. februar og Steinkjersannans soldatheims 25-års-jubileum 17. juli. 22.—25. august deltok jeg i «World Alliance»'s internasjonale rådsmøte i Larvik, og derefter i møte av «Faith & Order»s fortsettelseskomite i Clarens i Sveits. 24.—28. oktober deltok jeg i Presteforeningens generalforsamling, og 29. oktober —14. november i bispemøtet. 28. desember talte jeg ved 50-års-jubileum for Stjørdalshalsens bedehus. I forbindelse med reisen til Clarens opholdt jeg mig en tid med permisjon i Sveits, Tyskland og Sverige.

Om *prostenes* deltagelse i visitasene er ovenfor fortalt. Det ser ut til at prostene gjennem dannelsen av prostirådene, hvorom nedenfor vil bli berettet, holder på å få tilbake noget av den betydning de hadde før prostevisitasene blev avskaffet, og det kommer på denne måte tilsyne at prostestillingene har sin berettigelse og helst bør styrkes, hvad også bispemøtet flere ganger har gitt uttrykk for.

Prestenes arbeide: Den innhentede statistikk viser følgende antall gudstjenester, religiøse og kirkelige møter, sykebesøk osv.:

	1938	1937	1936
Gudstjenester	6 455	6 313	6 328
Religiøse og kirkelige møter ved presten	9 344	9 508	9 388
Sykebesøk m. v.	13 163	11 899	12 418
Anstaltbesøk	2 841	2 359	1 892
Skolebesøk	429	424	392

Messefallenes antall var 186, omtrent som de foregående år, knapt 2 pr. prest årlig, og de mer enn erstattes ved frivillige ekstraordinære gudstjenester.

Kirkesøkningen: Efter det på visitasene oplyste er det her ingen større forandring, men nedgang er det stort sett iallfall ikke.

Nattverdsøkningen: Her viser statistikken dessverre for første gang siden 1925 en liten nedgang, idet det samlede antall var 40 582 mot 41 912 i 1937. Dette skyldes vel dels nedgangen i konfirmantantallet, dels at det i året 1938 ikke som i 1937 var noget større landsmøte avholdt i bispedømmet. Man hadde således ingen slike store ekstraordinære alterganger som man i 1937 hadde i Vår Frue kirke, hvor antallet av nattverdgjester da var 2560, omtrent det dobbelte av det ordinære. Ellers er der ingen større forandring i nattverdsøkningen i bispedømmet. Utenfor kirken er nattverden i årets løp utdelt til 3191 nattverdgjester, utelukkende ved prestene, da bispedømmet fremdeles ikke har nogen legmann beskikket som nattverdforvalter.

De offentlige bidrag til prestenes arbeide har i 1937 vært de samme som tidligere: *Reisebidrag til enkelte prester* i vidtstrakte og vanskelige distrikter kr. 800,00 fordelt mellem 11 prester. Til *geistlig betjening i fiskevær* kr. 700,00 fordelt mellem 11 prestegjeld. *Til geistlig betjening av militære øvelsesplasser* kr. 500,00. Når denne siste bevilgning skal fordeles mellem 4 ekserserplasser, er det forståelig at betjeningen ikke kan tilfredsstille behovet. Det lar sig nemlig yderst sjelden gjøre å benytte stiftskapellaner hertil; det vil da også falle meget dyrere for det offentlige, da stiftskapellanene foruten reisegodtgjørelse til og fra ekserserplassen også vil være berettiget til «dagpenger», kr. 150,00 pr. måned. Regnskap for samtlige disse bidrag er innsendt til Departementet 11. oktober f. å. og godkjent.

Bispedømmerådet og menighetsrådene: Bispedømmerådet hadde møte i Trondheim 16. og 17. februar. Møtet behandlet 9 saker, hvorom henvises til vedlagte rundskrivelse som blev utsendt til menighetsrådene. Som det vil sees, nedsatte bispedømmerådet et skoleutvalg med prost Berge som formann. Dette vil med det første fremlegge en betenkning angående lærebøker i kristendomskunnskap. Dessuten har rådet i 1938 sendt ut et av sine medlemmer, bonde og emissær Tore Reiten og sogneprest K. L. Larsen i Halsa på en forkynnerferd til Nord-Trøndelag og Namdal, og to unge prester, res. kap. Barkve i Støren og ungdomssekretær pastor Buhaug, på en lignende ferd til

KIRKELIG STATISTIKK FOR

Prestegjeld eller menighet Prosti	Fødte		Døpte	Konfirmanter	
	ialt	utenfor ekteskap		konfirmert	ikke konfirmert
Børsa	35	1	43	63	0
Orkdal	165	16	151	122	0
Meldal	81	10	92	125	0
Rennebu	46	5	42	54	0
Opdal	76	4	76	85	0
Orkdal prosti	403	36	404	449	0
Røros	86	11	82	117	0
Haltdalen	87	14	83	88	0
Støren	93	5	92	126	0
Melhus	109	15	113	121	0
Gauldal prosti	375	45	370	452	0
Byneset	49	8	46	51	0
Strinda	169	16	162	251	0
Malvik	55	7	54	67	0
Klæbu	24	2	35	51	0
Selbu	86	12	87	117	0
Strinda prosti	383	45	384	537	0
Øvre Stjørdal	94	3	103	102	0
Nedre Stjørdal	114	8	123	143	0
Frosta	89	7	85	87	1
Leksvik	45	5	45	60	0
Stjørdal prosti	342	23	356	392	1
Skogn	44	3	56	55	0
Levanger	146	10	62	99	0
Verdal	79	1	110	172	1
Ytterøy	48	2	64	79	0
Sør-Innherad prosti	317	16	292	405	1
Inderøy	68	5	81	77	0
Sparbu	95	2	93	86	1
Steinkjer	67	6	73	100	0
Beitstad	103	9	110	129	0
Stod	40	2	42	28	0
Nord-Innherad prosti	373	24	390	420	1
Snåsa	43	4	53	53	0
Lierne	30	3	25	30	0
Grong	86	6	104	110	0
Overhalla	30	0	55	53	0
Namsos	194	16	101	149	2
Indre Namdal prosti	383	29	338	395	2
Flatanger	37	3	34	38	0
Fosnes	35	0	31	50	0
Kolvereid	61	5	66	49	0
Nærøy	42	5	40	47	0
Vikna	67	7	60	57	2
Leka	45	2	47	36	0
Ytre Namdal prosti	287	22	278	277	2
Nidaros bispedømme	5837	503	5733	6884	18

NIDAROS BISPEDØMME FOR 1938.

Ekteskap		Nattverdgjester		Jordfestede	Innmeldt i kirken	Utmeldt av kirken	Innkommet ved offer eller kollekt	Antall menighets-lemmer ved folketellingen 1930
kirkelig	borgerlig	ialt	utenfor kirken					
22	0	496	29	43	0	0	2398,90	3224
79	0	498	47	83	0	1	881,29	7264
40	3	790	59	42	0	1	1237,55	5013
21	1	340	29	28	0	0	548,24	2398
26	0	347	6	66	2	14	807,67	4224
188	4	2471	170	262	2	16	5875,65	22123
37	1	290	3	40	0	1	828,00	5025
52	0	843	43	63	0	0	978,70	5052
31	4	518	27	79	0	0	1449,15	7151
37	1	458	47	74	1	1	1330,92	7019
157	6	2109	120	256	1	2	4586,77	24247
9	0	186	35	32	0	0	543,50	2570
77	12	531	34	134	5	18	1744,05	17185
31	1	481	18	29	0	0	1835,63	3460
19	0	104	4	24	0	0	450,53	2497
29	0	494	38	59	0	3	703,66	5146
165	13	1796	159	278	5	21	5277,37	30858
52	1	378	16	69	0	0	1476,15	5302
61	6	661	99	98	1	2	2430,91	7109
29	0	378	42	38	0	1	1392.00	4695
20	0	1013	200	38	0	0	886,57	2886
162	7	2430	357	243	1	3	6185,63	19992
27	1	273	24	43	0	0	1438,06	3629
31	0	451	32	38	1	0	1413,06	4323
58	1	475	32	71	1	0	1369,76	7108
21	2	358	30	37	0	0	595,40	3343
137	4	1557	118	189	2	0	4806,28	18403
22	0	492	89	52	1	1	1172,89	4456
36	1	313	30	43	0	0	1081,37	4514
53	0	395	37	59	1	0	1801.69	4679
58	1	317	45	46	0	0	378,85	5068
19	0	119	10	33	0	0	455,27	2388
188	2	1636	211	233	2	1	4890,07	21105
19	0	96	2	29	1	0	183,90	2743
14	0	279	6	28	0	0	408,65	1793
64	0	306	20	62	0	0	561,43	5814
24	0	129	14	27	0	0	409,96	3128
57	2	1005	17	64	2	4	3127,54	6514
178	2	1815	59	210	3	4	4691.48	19992
10	0	179	11	19	0	0	474,02	1881
16	0	103	11	41	0	1	447 50	2658
25	0	513	102	25	0	0	947,31	3201
7	2	284	28	22	0	0	619,15	2163
23	3	188	9	28	2	10	579,15	3503
13	0	219	15	24	0	0	385,51	2059
94	5	1486	176	159	2	11	3447,64	15465
2794	155	40582	3191	3933	40	142	95288,79	355062

KIRKELIG STATISTIKK FOR

Prestegjeld eller menighet Prosti	Fødte		Døpte	Konfirmanter	
	ialt	utenfor ekteskap		konfirmert	ikke konfirmert
Domsognet	32	8	64	315	0
Vaar Frue kirke	16	2	37	157	0
Ilen	72	5	23	136	0
Bakklandet	25	5	39	212	0
Lademoen	34	1	49	266	0
Hospitalskirken	0	0	2	0	0
Døvemenigheten	0	0	2	2	0
E. C. Dahls stiftelse	732	65	647	0	0
Nidaros domprosti	911	86	863	1088	0
Vestnes	59	0	66	67	0
Eid	15	0	19	18	0
Grytten	51	0	56	74	0
Nesset	59	0	55	64	1
Veøy	30	2	30	36	0
Indre Romsdal prosti	214	2	226	259	1
Bolsøy	59	3	66	69	0
Molde	89	3	42	58	0
Aukra	103	5	104	111	0
Fræna	45	3	45	59	0
Bud	67	1	64	92	0
Ytre Romsdal prosti	363	15	321	389	0
Kvernes	145	12	125	144	0
Kristiansund	221	26	224	294	1
Halsa	51	7	44	54	0
Aure	59	3	63	88	0
Edøy	72	6	64	83	0
Ytre Nordmøre prosti	548	54	520	663	1
Øre	26	1	36	36	0
Tingvoll	64	1	65	73	0
Øksendal	13	0	13	18	0
Sunndal	20	0	17	23	0
Stangvik	44	7	47	52	0
Surnadal	44	5	42	47	0
Rindal	32	0	40	54	0
Indre Nordmøre prosti	243	14	260	303	0
Hemne	79	10	85	96	0
Hitra	94	5	92	108	0
Frøya	115	15	130	133	0
Ørland	82	8	88	103	1
Sør-Fosen prosti	370	38	395	440	1
Stadsbygd	91	13	99	121	1
Bjugn	88	24	78	77	2
Åfjord	73	7	76	102	3
Bjørnør	73	10	74	115	2
Nord-Fosen prosti	325	54	327	415	8

NIDAROS BISPEDØMME FOR 1938.

Ekteskap		Nattverdgjester		Jordfestede	Innmeldt i kirken	Utmeldt av kirken	Innkommet ved offer eller kollekt	Antall menighets-lemmer ved folketellingen 1930
kirkelig	borgerlig	ialt	utenfor kirken					
287	22	1991	97	165	4	12	2132,68	11265
95	17	1190	140	140	2	5	ca. 5400,00	10251
47	5	385	7	62	2	10	1346,04	7042
122	17	1332	117	113	2	13	2712,19	12717
109	29	1232	71	116	4	11	1747,74	13502
3	0	1188	58	16	0	0	0,00	(efter folketellingen 1/11 1932)
2	0	153	4	2	1	4	190,50	
0	0	0	0	0	0	0	0,00	—
								1930
665	90	7471	494	614	15	55	13529,16	52842
29	3	336	80	64	0	0	799,68	4022
5	2	355	53	19	0	0	563,82	1457
35	0	394	58	52	0	0	1144,32	3728
17	0	651	14	46	0	0	1397,82	3163
12	0	271	5	17	0	0	1234,03	2188
98	5	2007	210	198	0	0	5139,67	14558
34	2	930	33	40	0	0	2099,40	5044
59	2	518	53	44	0	2	3285,92	3132
33	0	913	53	35	0	0	2334,34	4665
21	0	262	113	35	0	0	281,77	3032
34	1	340	61	48	0	0	606,00	3573
181	5	2963	313	202	0	2	8607,43	19446
60	2	515	87	93	0	0	1953,52	8675
129	0	3615	78	190	0	9	6677,47	15777
17	0	494	56	36	0	0	827,35	2892
21	0	407	30	59	0	0	1600,43	4622
24	0	555	21	43	0	0	744,57	3933
251	2	5586	272	421	0	9	11803,34	35899
9	1	337	31	42	0	0	1183,80	2493
45	0	774	68	33	0	1	1967,58	4221
4	0	80	2	9	0	0	309,84	925
9	0	135	5	30	0	0	905,54	1759
15	1	144	0	25	0	4	495,37	3047
10	0	432	7	29	0	1	1086,53	3088
5	1	729	63	29	0	1	974,50	2457
97	3	2631	176	197	0	7	6923,16	17990
39	1	610	20	73	0	0	1355,59	5102
22	0	484	24	50	0	1	524,42	5267
26	0	773	70	86	0	2	917,86	6989
17	0	414	64	49	0	0	1157,18	4706
104	1	2281	178	258	0	3	3955,05	22064
34	0	1109	143	61	0	1	2750,22	5935
25	3	189	11	57	4	3	487,35	4823
24	3	611	9	40	0	1	1438,86	4329
16	0	434	15	55	3	3	895,66	4991
99	6	2343	178	213	7	8	5572,09	20078

Nordmøre. Deres opgave har først og fremst vært å tale til vekkelse og opbyggelse, men dernest å opmuntre menighetene til frivillig kirkelig arbeide og til å støtte bispedømmerådets tiltak. Møtene har hatt særdeles god tilslutning overalt hvor de var tilstrekkelig forberedt. Man hadde tillike planlagt en kortere foredragsreise av rådets medlem sogneprest dr. Skrondal og redaktør Johs. Lavik, men denne er ennu ikke kommet istand. Bispedømmerådets *inntekter* er ennu ikke blitt så store at man har våget å gå igang med ansettelse av nogen særskilt hjelpeprest for bispedømmet. Man er også nærmest av den opfatning at det er heldigere at prostiene hver for sig eller et par i fellesskap får sin egen mann. Bispedømmerådet vil i så fall yde sin støtte.

Prostiråd er innberettet valgt foruten i de to Namdalsprostier også i Sør-Innherad, Strinda og Indre Nordmøre prosti. Det er mulig at man også har valgt prostiråd ennu et par steder, men meddelelse er ikke mottatt.

Menighetsråd: Om disse er intet særlig nytt å berette, men jeg tør tro at det er en vekst i ansvarsfølelsen og dermed også efterhånden en større aktivitet. De fellesmøter av menighetsrådene i prostiene som er avholdt i stigende antall bidrar sikkert hertil.

Salmebokbytte: Landstads reviderte salmebok blev i 1938 innført i 3 sogn: Kvenvær og Fillan av Hitra prestegjeld og Nord-Frøya sogn. Nynorsk salmebok blev innført i Voll sogn av Eid prestegjeld. Stillingen skulde således nu være at 137 sogn og menigheter benytter Landstads reviderte, 22 nynorsk og 16 Landstads oprinnelige salmebok. Med hensyn til liturgien er ingen forandring inntrådt i det forløpne år. Kirkesangforbundets arbeide for å fremme menighetssangen og deltagelsen i liturgien synes å bære frukt, selv om man ikke kan merke noget stort omslag.

Det frivillige kristelige arbeide i menighetene: Ved offer og kollekt i kirkene innkom til dette arbeide i 1938 kr. 95 288,79, altså en ganske betraktelig stigning fra 1937, da beløpet var kr. 89 588,89. Forøvrig er det også i menighetene på annen måte på mange steder innsamlet betydelige midler til syke og fattige, til kirkebygg og kirkerestaurering og til menighetshus.

Meget betydelige beløp er dessuten innsamlet og forvaltet gjennem de frivillige kristelige organisasjoner. Nøiaktig opgave foreligger ennu ikke for de flestes vedkommende over inntektene i det forløpne år. Så meget kan dog sies at det gjennemgående har vært en ikke liten stigning, særlig i de ordinære inntekter. De 20 beretninger jeg hittil har mottatt fra de forskjellige foreningskretser for søndagsskole, kristelig ungdomssak, Indre og Ytre Sjømannsmisjon, Samemisjonen, Indremisjonen, Hedningemisjonen og Israelsmisjonen, gir et temmelig ensartet billede av stillingen i det forløpne år. Der er utvist stor trofasthet og øket arbeids- og offervilje blandt dem som allerede tidligere har vært med i arbeidet, men det har ikke vært så lett å hverve nye medarbeidere og vekke de likegyldige. Endel nye foreninger er stiftet innen de forskjellige organisasjoner, men det har også hendt at enkelte foreninger er gått inn. Ikke fra nogen av distriktene mel-

des om større vekkelse, men alle kan dog berette om at der er dem som er kommet til liv i Gud og har sluttet sig til de bekjennende og arbeidende kristne. Trangen til å høre Guds ord er dessverre stort sett ikke så sterk som for nogen år siden; det meldes dog fra enkelte steder som tidligere har vært mere uberørte, at man der merker en sterkere trang til å samles om Guds ord og søke åndelig hjelp. Flere fremhever også denne gang at mottageligheten særlig er å finne hos de unge, særlig hos unge gutter. Dette synes mig særlig gledelig; men det er ikke lett å finne velskikkede lokale ledere. De kristelige ungdomsskoler har fremdeles god søkning, og Trøndelag Indremisjonskrets meddeler at den i 1938 fikk innsamlet ca. kr. 10 000,00 til avbetaling på sin gjeld på skolene. Også de to soldatheimer i Trøndelag krets har hatt et godt år; fra de to øvrige er kun meddelt at virksomheten er drevet som vanlig.

Forøvrig vil jeg henvise til hvad jeg i forrige årsberetning uttalte om de religiøse forhold i bispedømmet.

Kirkene: Som før nevnt er ingen nye kirkehus kommet til i 1938, så kirkenes antall fremdeles er 224, iberegnet bedehuskapeller o. lign. Flytningen av Bakke kirke i Trondheim er endelig besluttet og bevilgning gitt, men arbeidet er dessverre ikke påbegynt uten for så vidt som en del av inventaret er overflyttet til Bakklandets menighetshus, der skal benyttes som interimskirke og allerede er tatt i bruk som sådan. Forhåpentlig vil flytningsarbeidet nu snart kunne påbegynnes når de fremlagte planer for den nødvendige restaurering som skal foretas i forbindelse med flytningen, er godkjent av Departementet. Nidaros domkirke fikk i sommer gulvet i vestskibet ferdiglagt så den opsatte skillevegg mellem dette og den øvrige del av kirken kunde fjernes og kirken tas i bruk i sin helhet. Ved den høitidelige første-gudstjeneste var kirken fyllt til trengsel. Det har den forresten også vært senere, særlig ved minnegudstjenesten for dronning Maud og ved flere av gudstjenestene i julen og nyttårshelgen.

Interessen for kirkerestaurering og utsmykning er fremdeles like sterk, men intet av større betydning blev ferdig i 1938. *Kirkegårdene* blir efterhånden gjenstand for større og større interesse, mange av dem er nu bragt i en overmåte vakker stand. Fra visitasen i sommer vil jeg således fremforalt nevne Stangvik kirkegård og Bremsnes kirkegård. Omlegningene av kirkegårdene kan nok til å begynne med støte på adskillig motstand, men når arbeidet er utført på en heldig måte, er det gjerne udelt glede over det. Mere og mere går man over til det prinsipp ikke å legge op gravforhøininger; herved blir kirkegårdens utseende langt vakrere og det blir meget lettere å holde den i orden.

Kirkenes bruk: Enkelte nye kirkeruter er kommet i gang og har sikkerlig bidratt til å øke kirkesøkningen. Noget har jo måttet gjøres for å motvirke den nedgang i kirkesøkningen — som forøvrig kanskje ikke har vært så stor — som radiogudstjenestene har forårsaket. Foruten de ekstraordinære gudstjenester og aftenmøter som prestene selv har holdt i sine kirker, har med menighetsrådets tillatelse fremmede

prester og legfolk benyttet kirkene til gudstjenester og opbyggelsesmøter (herunder dog også medtatt kirkekonserter) 427 ganger, en nedgang fra 1937 da tallet var 463. Når tallet ikke er større, henger det jo sikkert sammen med at antallet av bedehus og andre forsamlingslokaler stadig vokser og at disse kan finnes mere passende for mindre møter. Flere steder faller det jo temmelig kostbart å benytte kirkene når det trenges lys og opvarmning. Det viser sig også at det på mange steder er ønske om å få enkelte av de ordinære søndagsgudstjenester henlagt til andre lokaler hvor det er lettere å samles for dem som bor noget lengere fra kirken. Jeg mener dog at man bør være varsom med å imøtekomme disse ønsker; endel som ellers vilde komme til kirken nøier sig med å gå til prestens søndagsopbyggelser og samfølelsen i menigheten svekkes.

Legmenn holdt preken i prestens sted ved forordnede gudstjenester 101 ganger; året før var det 132. Dessuten har flere ganger teologiske kandidater fått anledning til å preke for presten.

Fri tekst for preken ved forordnet høimesse er innberettet brukt bare 31 ganger, omtrent halvparten så ofte som i de foregående år. Da det viser sig at «den fri tekst» som regel var tatt innenfor perikoperekken og således ikke førte til nogen rikere utnyttelse av «Skriften», anser jeg ikke nedgangen for å være noget tap av betydning.

Offentlig nattverdforvaltning utenfor kirkehuset er innberettet brukt av prestene 43 ganger. Her er det en stigning fra forrige år, da tallet bare var 33. Tallet er lite og synes som bemerket i forrige årsberetning å stemme mindre godt med at antallet av nattverdgjestene utenfor kirken — sognebudene innbefattet — utgjorde 3191. Det er vel i flere tilfeller ikke så godt å skille mellem offentlig nattverdforvaltning og sognebud hvor flere deltar.

Dissentersamfundene. Antallet av utmeldte av Den norske kirke var 142, en yderligere synkning fra 1937, da tallet var 152. Innmeldelsenes antall var 40, nøiaktig som i 1937. Omtrent halvparten av utmeldelsene faller på Trondheim og omegn hvor de forskjellige dissentersamfund har sine sentraler. Det er fremdeles pinsevennene, baptistene og adventistene som fremkaller de fleste utmeldelser, således som nedenstående opgave viser:

1	1	Frikirken	2	15	Metodistkirken
0	1	Frimisjonen	3	27	Baptistene
18	51	Pinsevennene	2	25	Adventistene
0	2	Smithvennene	0	1	Rom. kat. kirke
0	1	Jehovas vidner	2	2	Mormonerne
12	14	Intet best. samf.	0	2	Ikke opgitt

Den kirkelige statistikk følger som særskilt bilag, og jeg skal til den bemerke:

Antallet av fødsler er steget meget sterkt, fra 5424 i 1937 til 5837. Antallet av fødsler utenfor ekteskap er dessverre steget enda sterkere, fra knapt 8 % til vel 8,6 % av samtlige fødsler. Begge deler står vel

i forbindelse med den økonomiske opgangstid, som har både gode og onde følger.

Antallet av døpte er steget til 5733, hvilket viser at praktisk talt alle levendefødte barn hvis foreldre tilhører Den norske kirke blir døpt. I Trondheim er 647 av de 863 dåpshandlinger utført på E. C. Dahls stiftelse, ikke i kirken. Jeg henviser herom til skr. av 21. januar d. å.

Antallet av konfirmerte viser som ventelig fortsatt nedgang, da konfirmantene nu kommer fra de år da antallet av fødsler sank så sterkt. Men praktisk talt alle de unge som hører vår kirke til, kommer til konfirmasjonsforberedelse og blir konfirmert; bare 18 av de forberedte blev ikke konfirmert. Derimot er nok dessverre tallet på de konfirmanter som ikke kommer til nattverdbordet steget, uten at man kan si nøiaktig hvor mange som blir borte. De allerfleste kommer dog.

Antallet av andragender fra konfirmanter om fritagelse for å fremlegge vaksinasjonsattest steg fortsatt sterkt, til nær 600. Kirkens befatning med vaksinasjonskontrollen blir et stadig sterkere irritasjonsmoment, der skader vår kirke og volder prester og allermest biskopene mere og mere bry og ubehageligheter for hvert år.

Stigningen i antallet av inngåtte ekteskaper fortsatte fra 2653 til 2764. Prosenttallet av borgerlige vigsler steg fra knapt 4½ til vel 5½.

Antallet av jordfestede var litt høiere enn i 1937, da det var 3892, mens det i 1938 var 3933. Tallet svarer jo ikke helt til antall dødsfall i året; men det er dog utvilsomt at fødselsoverskuddet er steget sterkt i 1938, hvad vi har all grunn til å glede oss over.

Den norske kirke har i det forløpne år fått arbeide uhindret og har fått se mange beviser på at dens arbeide ved Guds nåde ikke er forgjeves og at vårt folk ennu slutter op om sin folkekirke. Det har vel ikke nettop vært av de «store» år, og vi har visselig også når vi ser tilbake på året, grunn til å be om tilgivelse for at ikke alle de rike muligheter som var gitt oss blev nyttet som de skulde, men har også så meget å takke for. Og om fremtiden enn i mange måter kan gi grunn til engstelse når vi ser ut over verden, så taper vi ikke motet, men begynner det nye arbeidsår i tro og trygg tillit til ham som er kirkens herre og har lovt den å være med den alle dager inntil verdens ende.

J. Støren.

VII. HÅLOGALAND BISPEDØMME 1938

1. *Prestene og deres virke.*

Forflyttet fra bispedømmet ble i årets løp følgende: Sokneprest til Brønnøy og prost i Sør-Helgeland prosti Broder Dahl, 25. februar 1938 utnevnt til sokneprest i Stokke. — Hjelpeprest i Ofoten Bjarne Andreas Rosenstrøm, 1. juni 1938 ansatt som hjelpeprest i Strinda. —

Sokneprest i Kautokeino J. S. Wangberg, 7. oktober utnevnt til sokneprest i Tingvoll.

Tilflyttet bispedømmet er i året 1938: Stiftskapellan i Hålogaland, ordinert prest John Smith, utnevnt 31. mars. — Sokneprest i Bjarkøy, ordinert prest Axel Andersen, utnevnt 22. april. — Hjelpeprest og klokker i Vågan Brynvald Alvarstein, ansatt 9. juni. — Sokneprest til Nesseby, cand. theol. Sverre Raddum, utnevnt 30. august.

Forflyttet innenfor bispedømmet ble i årets løp: Sokneprest i Øksnes, prost i Vesterålen prosti Einar Lothe, utnevnt til Hadsel soknekall 28. januar. — Kst. sokneprest i Flakstad O. K. Mathiesen, utnevnt til sokneprest samme sted 22. april. — Kallskapellan Husebye, Fauske, utnevnt til Brønnøy soknekall 7. oktober. — Hjelpeprest i Skånland, Trondenes, R. Mørch, ansatt som hjelpeprest i Ofoten 19. november. — Sokneprest i Beiarn V. Piene, utnevnt til sokneprest i Øksnes 18. november.

Bestalling som prost ble meddelt følgende: Sokneprest til Trondenes Ole Steinholt som prost i Trondenes prosti. — Sokneprest til Hammerfest Jørgen Sivertsen som prost i Hammerfest prosti. — Sokneprest til Hadsel Einar Lothe som prost i Vesterålen prosti. — Sokneprest til Vadsø Martin Tveter som prost i Varanger prosti.

Ved årets utgang stod følgende embeter ubesatt: Bodin residerende kapellani (som kst. fungerer pastor Lorentz Rolfsen), kateketembetet i Hammerfest (kst. pastor Kåre Berg-Hansen), kateketembetet i Vadsø, Kautokeino soknekall (styres fra ca. 10. mars av pastor Andr. Notø), Fauske kallskapellani (styres i ledigheten av pastor Ø. Bøe), Beiarn soknekall (styres fra ca. 1. mai av pastor J. Harr), Skånland hjelpepreststilling, Trondenes (styres i ledigheten av pastor Bj. Klette), prosteembetet i Sør-Helgeland (kst. sokneprest til Vega, Castberg).

Til å styre ledige embeter has foruten 6 stiftskapellaner 6 ordinerte prester (Trosterud, Klette, Notø, Bøe, Steinholt og Vegusdal Eriksen).

Det til *reisebidrag for prester* bevilgede beløp kr. 8000,— ble fordelt på samme måte som i tidligere år.

Til *fiskeværbetjening* anvendtes det hertil bevilgede beløp kr. 5200,—. Til denne betjening benyttedes vinteren 1938 23 soknepresters, 3 stiftskapellaner, derav spesielt under Lofotfisket 5 soknepresters og 2 stiftskapellaner. I Lofoten tjenestgjorde dessuten 5 legmenn. Meldingene beretter om stor søkning til gudstjenester og oppbyggelsesmøter.

Feltprest-tjenesten ble utført slik: På Drevjamoen ved lærer Olafsson, på Elvegårdsmoen ved cand. theol. Solvik, på Sætermoen ved cand. theol. Rødberg, på Altagård ved sokneprest Slotten og på Nyborgmoen ved stiftskapellan Torp.

2. *Biskopens virke.*

Av *ordinasjoner* har jeg i 1938 foretatt 3: Johan Arne Juell Vonheim ordinertes i Borge kirke 17. juni, som reisesekretær for Lofoten krets av Norges kristelige ungdomsforbund. — Arthur Johan Solvik i Trondenes kirke 13. oktober til å virke i Salten krets av Norges

kristelige ungdomsforbund. — Reidar Kyllo i Trondenes kirke 13. oktober, som hjelpeprest i Kvæfjord og Ibestad.

Av *kirkeinnvielser* ble foretatt disse 3: Flakstad kirke (etter en grundig restaurering) 19. juni, Øvre Saltdal kapellkirke 25. september, og Strandlandet kapellkirke i Gimsøy 30. september.

Visitaser er i årets løp holdt i følgende 13 prestegjeld, nemlig: Hamarøy, Folda, Hadsel, Bø, Bodin, Gildeskål, Berg, Balsfjord, Måsøy, Kjelvik, Tana, Vik og Vega. — Utskrift av visitasprotokollen for de nevnte 13 prestegjeld følger hoslagt.

Til megen oppmuntring er den sterke interesse som visitasene på de aller fleste steder er omfattet med. Visitasmøtene medfører ofte samtaler om menighetens felles spørsmål og oppgaver. Ikke minst merkes en fremtredende interesse for ungdomsarbeidet og en levende følelse av det ansvar de eldre har for de yngre.

I denne sammenheng må også fremheves en gledelig vekst i søndagsskolearbeidet. De i forbindelse med visitasene avholdte barnegudstjenester er gjennomgående meget godt besøkt. Og i alminnelighet er skolebarna både freidige og ganske flinke til å svare på de spørsmål som rettes til dem, dels under barnegudstjenesten og dels under samtalen på kirkegulvet.

Fremheves må også den verdifulle anledning visitasene gir til kontakt og samarbeid med skolenes lærerpersonale. Lærermøtene er visselig noe av det interessanteste og mest betydningsfulle en biskop opplever på sine visitaser. En sammenkomst av lærere og lærerinner betyr som regel en meget sammensatt forsamling, hvor mange forskjellige standpunkter er representert, fra den mest utpregede ortodoksi til de mest radikale oppfatninger både m.h.t. den personlige religiøse anskuelse og pedagogikkens mange spørsmål og problemer. Men som et felles trekk hos samtlige møter man en varm interesse for skolens gjerning og et sterkt ønske om å nå fram til det beste ved kristendomsundervisningen i barneskolen. Dermed følger behovet for broderlig samtale og villighet til gjensidig forståelse og fruktbringende forhandling om de mest aktuelle spørsmål på de herhen hørende områder. Lærermøtene synes meg derfor å love meget godt for skolens gjerning i nutid og fremtid.

Av min *øvrige virksomhet* i 1938 nevnes:

Jeg har forrettet ved festgudstjeneste i anledning av Bodø kirkes 50-års-jubileum 9. januar, Kjøllefjord kirkes 200-års-jubileum 14. august, Korgen kirkes 75-års-jubileum 4. september og Holm kirkes 50-års-jubileum 14. september.

Likeså har jeg fått høve til å delta med foredrag m. m. i prestemøter for hele bispedømmet, nemlig prostiprestemøte for Bodø og Søndre Salten prostier i Gildeskål 10.—12. januar, fylkesprestemøte for Troms fylke i Tromsø 17.—20. mars, prostiprestemøte for Nordre Salten i Steigen 26.—27. april, for Vesterålen prosti i Øksnes 18.—20. mai, fylkesprestemøte for Finnmark i kombinasjon med prestekonemøte i Øytun, Havøysund, 19.—21. juli, prestemøte for Helgeland

KIRKELIG STATISTIKK FOR

Prestegjeld	Fødte	Utenfor ekteskap	Døpte	Konfirmerte	Underviste, men ikke konfirmerte	Konfirmerte til alters	Ekteskap kirkelig	Ekteskap borgerlig
1. Bindal	57	9	46	42	0	42	17	0
2. Vik	35	4	43	55	0	54	32	0
3. Brønnøy	74	7	80	81	0	81	49	1
4. Velfjord	36	8	37	46	0	46	17	0
5. Vega	45	7	48	49	0	49	15	0
6. Tjøtta	45	10	61	55	0	55	26	0
7. Vefsn	158	16	167	144	0	144	70	0
8. Hattfjelldal	28	3	29	28	0	28	10	0
9. Hemnes	121	14	114	132	0	132	52	3
10. Mo	105	8	98	119	0	119	58	3
11. Herøy	116	20	89	91	0	90	29	2
12. Alstahaug	145	14	100	126	0	126	45	3
13. Nesna	90	8	105	99	0	98	33	0
14. Lurøy	64	7	68	61	0	59	18	0
15. Rødøy	43	8	47	48	0	38	12	0
16. Meløy	89	10	95	69	0	63	24	4
17. Gildeskål	82	4	94	95	0	95	22	1
18. Beiarn	40	5	47	52	0	51	11	0
19. Skjerstad	29	6	28	32	0	32	12	0
20. Saltdal	45	3	59	75	0	75	18	0
21. Fauske	125	7	128	167	0	166	84	1
22. Bodø	160	10	82	95	1	95	74	7
23. Bodin	64	3	85	111	1	111	56	1
24. Kjerringøy	14	0	18	12	0	12	3	1
25. Folda	97	11	95	85	0	85	47	0
26. Steigen	67	10	64	51	0	51	21	0
27. Hamarøy	50	5	63	54	0	54	13	0
28. Tysfjord	85	10	75	78	0	78	23	1
29. Ofoten	220	24	222	246	0	246	89	3
30. Narvik	166	16	154	183	0	180	124	16
31. Lødingen	104	7	87	104	0	101	28	0
32. Vågan	165	15	153	144	0	144	68	0
33. Gimsøy	37	5	30	38	0	38	17	0
34. Buksnes	164	17	131	152	1	152	40	0
35. Borge	94	11	96	94	7	90	32	3
36. Flakstad	71	7	81	79	0	79	16	0
37. Værøy	47	5	56	38	0	38	20	0
38. Hadsel	214	37	178	152	0	152	75	0
39. Bø	112	12	120	88	4	88	33	0
40. Øksnes	149	9	107	88	0	88	26	0
41. Sortland	88	9	106	116	0	94	49	1
42. Dverberg	108	6	116	84	0	84	43	0
43. Kvæfjord	81	5	75	45	0	33	23	1
44. Trondenes	279	12	249	225	1	225	129	11
45. Salangen	74	9	81	112	0	112	25	1
46. Ibestad	121	11	116	109	0	109	31	0
47. Bjarkøy	20	5	26	25	0	25	11	0

HÅLOGALAND BISPEDØMME FOR 1938.

Nattverdgjester i kirken	Nattverdgjester utenfor kirken	Nattverdgjester ved sognebud	Nattverdgjester ved godkjente legmenn	Nattverdgjester i alt	Jordfestede	Innmeldte i kirken	Utmeldte av kirken	Offer og kollekt i kirken
83	11	13	0	107 (4,1 %)	27	0	0	153,97
169	8	23	0	200 (8,0 »)	27	0	0	485,99
259	8	23	0	290 (7,2 »)	36	0	1	598,61
69	0	9	0	78 (4,9 »)	15	0	0	24,00
227	0	20	0	247 (10,3 »)	34	0	0	327,38
251	18	11	0	280 (8.8 »)	32	0	0	330,94
538	0	54	0	592 (7,7 »)	119	1	2	
143	0	36	0	179 (12,1 »)	16	1	7	176,20
276	0	34	0	310 (6,6 »)	61	1	2	517,64
335	0	4	0	339 (5,9 »)	49	3	7	646,70
162	30	17	0	209 (4,8 »)	40	0	1	382,24
392	18	49	0	459 (8,0 »)	49	0	8	687,95
531	41	19	0	591 (12,0 »)	57	0	0	1033,74
221	190	22	0	433 (13,9 »)	26	0	1	501,25
120	0	5	0	125 (5,3 »)	22	0	2	217,78
225	15	14	0	254 (6,7 »)	42	0	2	439,49
251	27	16	0	294 (6,6 »)	49	1	1	283,43
160	0	9	0	169 (8,3 »)	19	0	0	137,42
166	11	14	0	191 (9,9 »)	18	0	0	500,00
371	0	9	0	380 (10,1 »)	33	0	0	626,31
823	0	47	0	870 (10,2 »)	54	1	1	1132,00
1755	0	46	0	1801 (35,7 »)	44	0	2	3613,84
594	67	54	0	715 (11,6 »)	73	0	3	1125,18
89	3	9	0	101 (13,9 »)	13	0	0	204,07
418	0	22	0	440 (10,0 »)	31	0	0	598,15
226	4	19	0	249 (7,5 »)	52	0	2	934,00
414	13	17	0	444 (13,1 »)	32	1	1	635,56
106	68	13	0	187 (6,2 »)	34	1	2	150,00
1623	309	63	0	1995 (19,0 »)	85	0	3	728,72
773	0	39	0	812 (8,5 »)	87	1	5	1312,18
411	45	25	0	481 (10,0 »)	44	1	6	555,86
549	34	39	0	622 (8,6 »)	59	1	1	1066,16
157	0	16	0	173 (11,0 »)	10	0	0	92,00
724	0	38	0	762 (12,3 »)	48	1	1	440,23
351	34	25	0	410 (9,0 »)	58	1	6	356,06
114	0	6	0	120 (3,7 »)	28	0	2	175,90
645	12	16	0	673 (40,2 »)	21	0	1	496,42
400	0	50	0	450 (4,7 »)	100	2	49	758,36
564	0	31	0	595 (12,5 »)	66	0	15	515,09
383	0	30	0	413 (12,6 »)	44	0	1	1243,69
234	0	11	0	245 (5,7 »)	39	6	0	911,88
159	16	6	0	181 (3,9 »)	46	13	1	975,79
134	2	11	0	147 (5,6 »)	39	2	2	318,31
1458	70	77	0	1605 (12,1 »)	100	1	4	3008,47
449	0	42	0	491 (11,5 »)	58	0	0	590,00
388	29	33	0	450 (7,3 »)	66	2	2	708,75
184	6	19	0	209 (11,6 »)	14	1	3	291,46

KIRKELIG STATISTIKK FOR

	Fødte	Utenfor ekteskap	Døpte	Konfirmerte	Underviste, men ikke konfirmerte	Konfirmerte til alters	Ekteskap kirkelig	Ekteskap borgerlig
48. Lenvik	186	38	194	138	0	138	33	0
49. Berg	83	20	76	50	0	50	36	0
50. Tranøy	125	11	137	148	0	148	31	0
51. Målselv	146	19	124	150	0	144	69	0
52. Tromsøysund	301	30	185	159	0	93	103	8
53. Tromsø	120	11	153	148	1	149	106	2
54. Balsfjord	148	15	106	113	0	113	42	3
55. Karlsøy	99	7	81	70	0	70	24	1
56. Lyngen	172	21	208	169	0	196	58	0
57. Skjervøy	164	22	196	166	0	166	66	0
58. Loppa	88	13	62	47	0	47	25	0
59. Talvik	61	13	74	52	0	52	23	0
60. Alta	137	6	135	76	0	31	47	1
61. Kautokeino	34	4	33	25	0	25	13	0
62. Hammerfest	220	33	148	150	0	140	92	0
63. Måsøy	75	6	78	26	0	26	16	0
64. Kjelvik	122	17	112	66	0	49	31	1
65. Kistrand	68	4	68	81	1	81	10	0
66. Lebesby	57	7	54	52	0	51	18	0
67. Karasjok	41	3	35	30	0	30	9	0
68. Tana	117	19	96	88	0	54	37	0
69. Vardø	138	34	95	77	2	70	48	1
70. Vadsø	82	11	82	85	0	44	27	0
71. Nesseby	63	12	53	61	0	60	25	0
72. Sør-Varanger	253	39	179	115	1	100	90	5
	7524	864	7013	6616	20	6306	2935	86

presteskap i Hattfjelldal 6.—9. september, prostiprestemøte for Bodø og Søndre Salten prostier i Saltdal 26. september og for Lofoten i Gimsøy 1. oktober.

Ideen om fylkesprestemøter er blitt møtt med megen interesse, og jeg tror det vil være en praktisk arbeidsmåte at man — uten fortrengsel for de vanlige prostiprestemøter — også får avholdt møter med denne videre ramme for hvert fylke, likesom det faller naturlig å holde prestemøte for hele bispedømmet hvert tredje år, i forbindelse med bispedømmemøtet. Dessuten har jeg — mest i forbindelse med kirkevigsler og prestemøter — preket i Gildeskål, Tromsø, Steigen, Øksnes, Sortland, Lyngen, Evenes, Hemnes, Hattfjelldal og Saltdal kirker.

Gudstjenesten i Evenes kirke holdtes i forbindelse med det her i flere år vanlige Olsok-stevne.

Gudstjenesten i Lyngen kirke holdtes St. Hansaften i forbindelse med den «samling» som læstadianerne hvert år holder her på denne

HÅLOGALAND BISPEDØMME FOR 1938.

Nattverdgjester i kirken	Nattverdgjester utenfor kirken	Nattverdgjester ved sognebud	Nattverdgjester ved godkjente legmenn	Nattverdgjester i alt	Jordfestede	Innmeldte i kirken	Utmeldte av kirken	Offer og kollekt i kirken
214	85	6	44	349 (4,1 %)	88	10	1	203,44
209	16	16	0	241 (8,3 »)	19	0	0	622,47
427	87	30	0	544 (8,4 »)	70	0	2	1070,95
328	34	29	0	301 (6,4 »)	83	0	3	969,98
1710	0	199	0	1909 (19,6 »)	100	0	2	2051,71
979	162	33	0	1174 (15,9 »)	55	0	13	760,45
286	33	25	0	344 (5,0 »)	50	0	5	255,82
131	58	10	0	199 (7,0 »)	36	0	3	259,43
1306	74	25	0	1405 (18,2 »)	97	0	0	319,38
882	147	68	0	1097 (15,0 »)	81	0	0	525,61
334	65	14	0	413 (13,0 »)	40	0	0	150,00
661	0	29	7	697 (24,0 »)	38	0	1	863,66
527	28	45	0	600 (18,0 »)	45	0	0	463 85
264	11	26	0	301 (26,8 »)	8	0	0	214,29
876	0	51	0	927 (13,4 »)	69	0	2	788,72
138	84	6	0	228 (9,5 »)	33	4	0	140 00
207	33	14	0	254 (6,7 »)	42	1	2	353,15
478	97	31	0	606 (23,8 »)	19	0	0	35,40
217	19	4	0	240 (13,6 »)	19	0	0	93.50
392	15	11	0	418 (38,4 »)	14	0	0	211.70
606	68	83	0	757 (15,1 »)	57	0	8	731,71
278	0	19	0	297 (5,8 »)	65	0	1	260,57
601	111	5	0	717 (20,0 »)	43	0	22	424 00
410	13	24	0	447 (23,0 »)	27	0	0	187,45
325	16	36	0	377 (5,0 »)	74	2	4	308,90
31860	2345	2044	51	36300 (11,0 %)	3388	59	216	43275,31

tid. Under denne gudstjeneste hadde jeg også å utføre det gledelige verv å overrekke den kjente 95 år gamle læstadianerhøvding Erik Johnsen H. M. Kongens fortjenstmedalje. Både Erik Johnsen og mange av den øvrige forsamling var beveget ved denne påskjønnelse som herved ble den gamle ærværdige legpredikant til del.

For øvrig har jeg deltatt i kirkelige møter i Oslo, idet jeg ledet Norges Lutherlags 6. hovedmøte 20.—23. oktober og deltok i presteforeningens generalforsamling 25.—28. oktober. Deretter deltok jeg i årets bispemøte 29. oktober til 14. november. Endelig fungerte jeg som sensor ved teologisk embetseksamen ved Menighetsfakultetet til henimot midten av desember.

Fra sistnevnte tidspunkt måtte jeg søke sykepermisjon.

Sammendrag av kirkelig statistikk for Hålogaland bispedømme.
Året 1938 sammenlignet med de 4 foregående år.

	1938	1937	1936	1935	1934
Fødte	7524	7416	6970	6823	7674
Derav født utenfor ekteskap	864	879	898	855	894
Konfirmerte	6616	6466	6749	6933	6363
Ektevidde par	3021	2766	2458	2315	2088
Nattverdgjester i alt	36300	36202	34865	34063	34494
Jordfestede	338	2431	3375	3355	3189
Innmeldte i Statskirken	859	60	52	69	50
Utmeldte av Statskirken	216	187	236	327	366

Sammendrag av alle dagsregistre i de siste 5 år.

	1938	1937	1936	1935	1934
Gudstjenester	5504	5274	5267	5402	5312
Messefall	341	348	260	232	241
Møter ved prestene	6944	6269	5986	5444	5170
Antall ganger legmenn prekt ved ordinære gudstjenester	123	107	105	134	107
Sykebesøk (inklusive sognebud)	6229	6565	6436	5705	5659
Anstaltbesøk	2059	2107	2077	1814	1884
Skolebesøk	316	239	304	205	280
Antall ganger brukt „fri tekst"	56	61	59	59	70

Sammenligning mellom bispedømmets forskjellige hoveddeler i året 1938.
De kursiverte tall er for 1928.

Landsdel	Hjemmehørende folkem $^{1}/_{12}$ 1930 tilh. Statskirken	Fødte	Derav født u. ekteskap	% av alle døpte	Konfirmerte	Ektevidde par	Nattverd-gjester i alt	% av hele folketallet	Jordfestede	Innmeldte i Statskirken	Utmeldte av Statskirken
Helgeland	59974	1252	153	13,8	1245	523	4693	7,8	652	6	33
	58019	*1230*	*143*	*11,4*	*1244*	*306*	*4571*	*7,8*	*662*	*11*	*31*
Salten	69789	1348	121	9,0	1440	656	9129	13,0	668	6	26
	63334	*1434*	*135*	*9,7*	*1499*	*438*	*6809*	*10,7*	*705*	*4*	*24*
Lofoten og Vesterålen	51659	1249	133	10,6	1073	423	4644	9,0	519	24	77
	48313	*1156*	*117*	*10,0*	*997*	*274*	*3455*	*7,0*	*508*	*10*	*45*
Troms fylke	94744	2119	236	10.8	1827	814	10555	11,1	956	16	40
	88524	*2014*	*167*	*8,2*	*1924*	*529*	*8088*	*9,0*	*890*	*14*	*49*
Finnmark fylke	52494	1556	221	14,2	1031	519	7279	13,8	593	7	40
	43712	*1331*	*164*	*12,3*	*949*	*306*	*4820*	*11,0*	*518*	*2*	*16*
Hele bispedømmet	328660	7524	864	11,2	6616	2935	36300	11,1	3388	59	216
	301902	*7185*	*726*	*10,0*	*6613*	*1853*	*27742*	*9,0*	*3283*	*41*	*165*

Som en kort karakteristikk av de kirkelige forhold i Hålogaland tror jeg — i tilknytning til det som foran er berettet — ennå å kunne anføre følgende:

Det kirkelige arbeidet hindres og besværliggjøres i ikke liten utstrekning ved store avstander og lange reiser. Som et moment i denne henseende har jeg lyst til å nevne at jeg på mine reiser til de foran omtalte visitaser og øvrige kirkelige møter i fjor tilbakela ca. 10 000 km.

Med avstandene og de store områder som Hålogaland strekker seg over, er det da også forståelig at det åndelige liv kan arte seg meget forskjellig i de enkelte deler av bispedømmet. Men overveiende er det dog et visst felles preg over bispedømmets religiøse liv, så man trygt kan si at det store bispedømme stort sett danner en åndelig og kirkelig enhet. Av lynne og i pakt med naturforhold og livsvilkår er den nordlandske befolkning i stor utstrekning religiøst påvirket. Og stort sett må det sies at befolkningen i Hålogaland er kirkelig innstilt. Kirken og geistlighetens gjerning har en sterk plass i det nordnorske folks bevissthet.

Ved siden herav finnes det dog også endel uklarhet m.h.t. vår evangelisk-lutherske kristendoms egenart i dens forhold til de forskjellige andre samfunn og retninger. Der har derfor på adskillige steder vært en viss jordbunn for reformert-sekteriske retningers propaganda. Gjennomgående synes dog forholdet mellom kirke og dissentere å være fredelig og forståelsesfullt.

Mellom kirken og indremisjonen rår for tiden i alminnelighet et broderlig forhold og samarbeid. Indremisjonens predikanter blir, så vidt jeg har kunnet merke, møtt med vilje og støtte fra prestenes side. I de nordlige deler av bispedømmet danner læstadianismen et i flere henseender verdifullt element innen kirkelivet. Særlig i Troms og Finnmark fylker er læstadianismen på sine steder den sterkeste støtte. På den annen side har prestene her bl. a. den oppgave i broderlig samarbeid og forståelse å hjelpe denne bevegelsen videre fram i klare evangeliske baner.

Det er i det hele tatt et eiendommelig trekk ved Nord-Norges kirkeliv at mens man i det sydlige Norge, med de korte avstander, ofte kan høre uttalelser om at store deler av folket er uten noen virkelig forbindelse med kirken, er det helt motsatte tilfelle i Hålogaland med de langt større avstander og den mere spredte befolkning, idet kirken her praktisk talt når det hele folk.

Et vakkert og sterkt utslag av den nordnorske befolknings kjærlighet til kirken møter vi ikke minst i den store offervilje når det gjelder bygging av nye kirker i de strøk som før hadde altfor lang kirkevei. Eksempelvis kan nevnes at de to foran nevnte kirkehus, som ble innvidd i fjor, Øvre Saltdal og Strandlandet kapellkirke, er blitt til ved arbeid og frivillige gaver i mange former i løpet av over 20 år. Likeså kunne i denne forbindelse bl. a. nevnes det offervillige arbeid som gjennom en rekke av år er nedlagt for kirke i Havøysund, hvor vi nå håper at om ikke så lang tid en kirke vil løfte sitt spir på tangen ved sundet.

Alt i alt er Hålogaland et meget takknemlig virkefelt for kirken og dens gjerning. Tross alt som her kan finnes av uklarhet og åndelig død, har vi dog lov til med henblikk på dette landet oppe under polen å synge om sommersol nok og sedejord nok, om vårdagen med vårsol over landet. Og jeg har det inntrykk og den tro at det åndelige liv og arbeid i Hålogaland ikke tar sikte på noen stiv og død kirkelighet, men har sitt samlende sentrum og høyeste siktepunkt i ham som er kirkens herre, og som alene gir frelse, ånd og liv både til kirken og til de enkelte søkende og Kristus-troende sjeler.

Sigurd Normann.

DEN NORSKE SJØMANNSMISJON I 1938

VED

A. OLSEN

1. Hjemlandet. Det sies i årsberetningen at «man fortsatt har hatt en fremgangs- og opgangstid for Sjømannsmisjonen, takket være tilslutningen til de forskjellige tilstelninger og foreningenes fortsatte opofrende arbeide.» Og nye arbeidslag er stadig kommet til. Foreningenes antall var i 1938—39 3529 mot 3381 året forut. Og inntektene var kr. 674 832,02, hvorav fra kretsene kr. 588 131,29. Ute ved stasjonene blev ydet kr. 222 617,00. Årets kretsmøter hadde god tilslutning og var i enhver henseende vellykkede. Filmen blev meget benyttet, og Sjømannsmisjonens kor under kasserer Rolf Jakobsen gjorde god tjeneste. For hjemmearbeiderne for Øst- og Sørlandet holdtes et vellykket møte i Drammen.

«Bud og Hilsen» utgikk i 10 700 ekspl. Dessverre hadde det et underskudd på kr. 7541,70. Det er beklagelig at dette utmerkede og billige blad skal ha så få abonnenter, at det må gå med underskudd. Juleheftet blev solgt i 40 000 ekspl., og 650 bokkasser var i cirkulasjon.

Skibsreder Ole Irgens så sig av helbredshensyn nødt til å tre ut av hovedstyret. Han har vært medlem av dette siden 1915. 1ste varamann, bestyrer av Sjømannsskolen O. S. Gjertsen, rykket op som fast medlem av styret. Styret bestod av prost John Ekeland (formann), kjøbmann Thv. Kjerland (viseformann), skibsreder Abr. Odfjell, kommandør H. Moe, res. kap. N. J. Hansen, sogneprest B. Meyer, overrettssakfører Chr. Bekker, fru Aslaug Mohr, kaptein O. S. Gjertsen og generalsekretær V. Vilhelmsen. Formann og generalsekretær foretok utpå høsten en inspeksjonsreise til Rotterdam, Antwerpen og de franske havner. Sekretær O. H. Loftenes gjorde en reise til Aruba og Curaçao for å undersøke forholdene med tanke på anlegg av stasjoner der.

Reisesekretær Hans Thomassen sluttet ved årsskiftet ifølge aldersgrense. Assistent i Blyth Mathiassen gikk inn som reisesekretær her hjemme. Sekretær i Sunnmøre krets, pastor Erik Holm, blev sogneprest i Hosanger. Vaktmester ved Valencia stasjon Olav Alvheim blev reisesekretær knyttet til virksomheten i Nord-Norge. Flere av sjømannsprestene har virket her hjemme en tid. I alt hadde man 21

faste arbeidere. Generalsekretær Schartum har virket meget i Oslo og omegn.

Blandt bortvandrede nevner vi: reisesekretær Anton Theodorsen og frue (Nøtterøy); sogneprest P. O. Olsen (Egersund), sjømannsprest i Pensacola og Quebec 1881—89; prost Gustav Barmann (Oslo) sjømannsprest i Quebec og Pensacola 1889—94 og i London 1894—1904; prost H. Vasstrand (Hamre), hjelpeprest 1890—94 i Buenos Aires, Cardiff, Leith og Shields, og 1894—99 sjømannsprest i Buenos Aires; kaptein Bernt Svendsen (Tromsø), medlem av kretsstyret og kretskasserer; fhv. assistent i London, havnemisjonær H. S. Hansen (Fredrikstad); bankkasserer Kopstad (Skien), kretskasserer i 28 år i Skiens krets; skolebestyrer Bertel Kaale (Gloppen), medlem av Sogn og Fjordane kretsstyre.

II. Utenlandske havner.

a) De skotske havner: Leith med *Granton, Methil, Grangemouth* og *Burntisland.* Sjømannskirken i Leith feiret sitt 70-års-jubileum og blev da besøkt av formannen, prost Ekeland. Kirken blev vakkert oppusset. Pastor C. Henning ledet virksomheten og vaktmester var Bjarne Fjælberg. I Mithil var assistent Jürgenson. Der var i havnene 416 norske skibsanløp og 923 fra de andre skandinaviske land. På leseværelsene var der 15 816 besøk.

b) Tynehavnene: North Shields og *Blyth.*

Pastor Sverre Nilsen var leder av virksomheten og hadde som assistent cand. theol. Norman Salvesen. Også i Shields feiret sjømannskirken 70-års-jubileum, og den er blitt vakkert oppusset. 18. desember hadde man besøk av generalsekretær Vilhelmsen. Der var adskillig nedgang i skibsfarten, mest i Blyth. Av den grunn blev leseværelset lukket efter å ha vært i virksomhet siden 1893. Den siste assistent der gjennem 18 år, H. P. Mathiassen, blev reisesekretær hjemme. Der var i de 2 havner 833 norske skibsanløp og 1228 fra de andre skandinaviske land. På leseværelsene (Blyth kun 1. januar—16. juni) var der 7450 besøk.

c) *London* med *Stanford-le-Hope.* Her ble gjerningen ledet av pastor J. Ursin. De andre arbeidere var: hjelpeprest Ingebrigt Dahle, kontorassistent A. Slotte, frk. Olga Olsen (leseværelset), vaktmester E. Andreassen og som organist Clark. I Stanford-le-Hope var Sigurd Espeland assistent. I ferietiden vikarierte pastor Juul Johansen i London og sekretær Tharaldsen i Stanford-le-Hope. Der var stigning i nattverdgjestenes tall, og blandt de døpte siste år var 2 voksne. På gjennemreise besøktes London av hovedstyrets formann og generalsekretær. På dronning Mauds begravelsesdag hadde man minnefest. 3 kvinneforeninger arbeidet trofast. Venner i Norge skjenket radio til leseværelset. Dessuten fikk man gaver til utsmykning av kirken og inventar. Når man i London har turer for sjøfolk, går disse nu gjerne om søndagen til Stanford-le-Hope. Et tap for denne bistasjon var assistentens frue, Ragnhild Espelands død. Man hadde 933 norske

skibsanløp. Antall av andre skandinaviske skib er ikke opgitt. På de 2 leseværelser hadde man 33 000 besøk.

d) *Cardiff* med *Barry* og *Swansea.* Leder av virksomheten i disse havner var pastor Rolf Rasmussen. Assistent i Barry var Erling Myhrstad og i Swansea L. Levinsen. Kvinneforeningene var virksomme, men i Swansea døde foreningens formann, fru Kate Stray Olsen. Cardiff hadde besøk av generalsekretær Vilhelmsen. Der var 527 norske skibsanløp og 437 andre skandinaviske. Leseværelsene hadde 14 496 besøk.

e) *Liverpool* med *Manchester* og *Preston.* Pastor Alf van der Hagen ledet gjerningen og hadde som vaktmester i Liverpool Olaf Raknes. I Manchester var assistent Ingvald Henriksen. Der var en svak opgang i skibsanløp — især av tankbåter og faste linjebåter. I minnegudstjenesten over dronning Maud deltok også biskopen av Liverpool med en kort tale. Kvinneforeningene arbeidet godt. I Manchester døde den varmhjertede og offervillige konsul Claus T. Hærem. Der var 415 norske skibsanløp og 240 andre skandinaviske. 16 634 besøkte leseværelsene.

f) *Antwerpen.* Denne stasjons leder var pastor Olaf Aarvold med Trygve Woxen som hjelpeprest og H. Hansen som assistent. Som kontorassistent virket fremdeles frk. B. Flørnæs. Bygningene er vakkert oppusset innvendig. Besøket såvel av sjøfolk som fastboende til gudstjenester, møter og fester viste godt fremmøte. Kvinneforeningen arbeidet godt. «I årets løp har vi undervist forstanderen for en luthersk frimenighet i vår lutherske lære. For ikke lenge siden organiserte han sin menighet som den første lutherske kirke i Belgia siden det 16de århundrede.» Man hadde minnefest i anledning dronning Mauds død. I Bryssel hadde sjømannspresten gudstjenester ved de store høitider og av og til norsk gudstjeneste og fest i Gent. Der er dansk sjømannskirke. Formann og generalsekretær hadde inspeksjon av stasjonen. Der var 910 norske skibsanløp og 1381 andre skandinaviske. Leseværelset var besøkt av 25 094 — 2 500 flere enn i 1937.

g) *De franske havner: Rouen, Le Havre* og *Bordeaux.* Pastor Lars Wallevik ledet virksomheten med bopel i Rouen og hadde som assistent Ivar Nordenborg. I Havre var pastor Yngvar Castberg i virksomhet og i Bordeaux assistent Oswald Bergstad. I Rouen var der i 1938 stor nedgang i skibsanløpene — undtagen for norske, av hvilke der var litt stigning. Besøket til gudstjenestene var efter forholdene meget godt. Man fant det heldigst å omlegge gudstjenestene til søndags kveld. 14. november blev et stort nytt orgel innviet, gave fra de nordiske land og Frankrike — og kongene Håkon, Gustav og Christian, kronprinsparet, Finnlands president og minister Wedel-Jarlsberg var blant giverne. Samtidig blev også en minnetavle over de nordmenn, som falt som frivillige i Verdenskrigen på fransk side, avduket. Den var en gave fra foreningen «France-Norvegien». Man hadde også fått 2 kirkeskib, og en vakker liten kirkeklokke av en franskmann. Minister H. H. Backhe og flere fremstående franskmenn var tilstede.

Dessuten hovedstyrets formann og generalsekretær. Om Le Havre og Bordeaux ingen spesiell melding. Der var 755 norske skibsanløp og 651 andre skandinaviske. Besøket på de 3 leseværelser var 29 267.

h) *Valencia* var fremdeles lukket grunnet krigen.

i) *Rotterdam* med *Amsterdam*. Virksomheten blev ledet av pastor A. Salvesen med cand. theol. Sverre Kirsebom som assistent. Om virksomheten ellers vet vi kun å berette, at der var 1162 norske skibsanløp og 1574 andre skandinaviske. Besøket på leseværelset var 26 766. Alt synes å gi inntrykk av å være et stort og rikt virkefelt.

j) *Hamburg*. Pastor Andreas Birkeland var fremdeles stasjonens leder og hadde som assistent Finn M. Huseby. Vaktmester var Oscar Olsen. I sommertiden var pastor Støylen og frue der. «Samtlige kirkens utgifter er blitt mer enn dekket ved bidragene fra kolonien.» Der blev holdt sørgegudstjeneste i anledning dronning Mauds død såvel i Hamburg som Berlin. Siste sted holder sjømannsmisjonen en gudstjeneste hver måned. Månedsbladet utgikk i 2500 ekspl. Der var 803 norske skibsanløp. Andre skandinaviske skibsanløp er ikke angitt. På leseværelset var 31 356 besøk.

k) *Constantsa*. Pastor Leif Brunvand var stasjonens bestyrer. Der var betydelig tilbakegang i skibsfarten. Hovedstyret tenkte å legge ned arbeidet — men vil se tiden an. Også der hadde man minnegudstjeneste i anledning dronning Mauds død. Skibsanløpenes antall var 97 norske og 4 andre skandinaviske. Leseværelset hadde 6845 besøk.

l) *New York*. Leder av denne, vel den største av alle sjømannsmisjons-stasjoner, var pastor Leif T. Gulbrandsen. Dessuten var ansatt: assistentene P. Olsen og Thomas Arnesen, vaktmester A. Nord, forretningsfører Adolph Johansen og assistentene H. Berven og A. Hagen. Frk. Klara Bredvik var bestyrerinne av leseværelset. 5. juni (pinsedag) feiret stasjonen sitt 60-års-jubileum. Man hadde da besøk av den tidligere sjømannsprest der, professor dr. Sverre Norborg, samt sjømannsprestene Aardal, Dranger, Helle og Øverland. 17. mai og 7. juni blev der holdt festligheter. Likeledes en fest, da «Oslofjord» kom på sin første tur 13. juni, og 1. desember minnefest i anledning dronning Mauds død. Stortingspresident Hambro holdt 15. juli foredrag arrangert av «Sønner av Norge». Flere sangere og musikere har holdt konserter til inntekt for kirken. Sangkoret og musikkoret under sine dirigenter, organist Engelsvik og assistent Olsen, gledet ved fester og møter. Kvinneforeningene holdt sine regelmessige møter. Ingeniør Eugene Schou døde. Han var medlem av kirkestyret i 15 år. Der var 718 norske skibsanløp. De andre skandinaviske er ikke angitt. Besøket på leseværelset var 85 000.

m) *Montreal*. Det var den 10de sesong, da man, efter at isforholdene tillot det, 1. mai igjen begynte virksomheten. Og den blev ledet av pastor Berge Øverland, og som vaktmester for sesongen hadde man Johan Hegvik. Gjerningen begynte i helt nye lokaler i St. James Street efter å ha vært drevet i 9 år under skiftende omstendigheter i ett og samme hus. Og overtagelsen og innredningen blev arbeidernes

første gjerning efter ankomsten. Så fikk man et pent leseværelse, en større møtesal, kontor og kjøkken. Pastor Gulbrandsen, New York, avla besøk ved Olsokfesten og sesongens avslutningsfest. Man hadde avskjedsfest for visekonsul Erling Bernt og frue, som forlot Montreal for å opne det nye konsulat i Los Angeles — og minnefest over dronning Maud, ved hvilken generalkonsul Daniel Steen holdt minnetalen. Der var 333 norske skibsanløp og 69 andre skandinaviske. Besøket på leseværelset var 5908.

n) *Philadelphia.* Stasjonen blev ledet av pastor Johs. Aardal med Peder A. Dranger som hjelpeprest. Man hadde ingen vaktmester, da det var umulig å få innreisetillatelse for en sådan. Kirkesøkningen har vært jevn, og «en trofast flokk fastboende savnes aldri.» Hambro holdt en aften foredrag om «Nasjonenes Forbund». 4 kvinneforeninger utførte et trofast arbeide og avholdt 2 basarer, der gikk godt. Der var 273 norske skibsanløp og 187 andre skandinaviske. På leseværelset var 14 970 besøk.

o) *Baltimore.* Her var pastor Kåre Helle stasjonsleder, og John Hegvik vaktmester. Der var høimesse kun 1 søndag i måneden, idet det har vist sig å være mest hensiktsmessig. Det er nemlig lettere for sjøfolk å komme til aftenmøter. Mange hyresøkende sjøfolk var i land grunnet lønskampen mellem norske sjøfolk i Amerika og hjemlige faginstitusjoner. Ut på våren opnåddes dog en enighet. Kvinneforeningen arbeidet trofast. 28.—29. mai blev den årlige konferanse for de amerikanske sjømannsinstitusjoner på kristelig grunn holdt der. Og dertil var Den norske Sjømannsmisjons arbeidere innbudt, og prestene Aardal og Helle møtte. Der var i alt 40 deltagere. Der var 284 norske skibsanløp og 176 andre skandinaviske. Leseværelset var besøkt av 12 890.

p) *Gulfhavnene: New Orleans* og *Mobile.* Lederen av virksomheten var pastor Joh. Iversen. Kvinneforeningen var god støtte for arbeidet. Som vaktmestre fungerte Nilsen og Johnsen. Mobile var f. t. lukket. Der var 451 norske skibsanløp og 80 andre skandinaviske. Der var 18 950 besøk på leseværelset.

q) *Buenos Aires.* Pastor Sverre Eika var leder av arbeidet siste halvår, efter at pastor H. Steensnæs hadde vikariert tidligere. Som kirketjener virket fremdeles Ingv. Pedersen. Man fikk innlagt centralopvarming i kirke og leseværelse. Sørgehøitidelighet i anledning dronning Mauds død blev avholdt 1. desember, og Argentinas president og frue og de fremmede lands ministre med minister R. Andvord var tilstede. Kvinneforeningen var i virksomt arbeide. Der var 168 norske og 54 andre skandinaviske skibsanløp. Leseværelset hadde besøk av 28 385.

r) *Durban.* Stasjonen blev ledet av pastor Leif Frøyland, og det var «et godt og rolig arbeidsår», sier han. «Mange av hvalfangerne stanser her år efter år, iallfall sesong efter sesong», så man har anledning til å bli kjent med folk — men den «farende del» var litt mindre enn foregående år. Siden juni utgav man et månedsblad. Møtene var

godt besøkt. De skandinaviske skibsanløp var 101, derav 60 norske, og 16 hvalfangerbåter. Dessuten en del, der hører til den pelagiske ekspedisjon. Der var 9693 besøk på leseværelset.

s) *Hongkong.* Grunnet krigen mellem Japan og Kina måtte arbeidet i Shanghai stanse, og pastor J. Nielsen måtte henlegge virksomheten til Hongkong, og 17. mai kunde han innvie det nye leseværelse der. Man fikk mange gaver til det fra sjøfolk og fastboende. Pastor Nielsen var til megen hjelp for den skandinaviske befolkning, for Buddhistmisjonen, og for misjonærer tilhørende andre selskaper, der opholdt sig der eller var på gjennemreis. Der var 181 norske skibsanløp og 65 andre skandinaviske. Leseværelset hadde 1421 besøk.

t) *Cape Town.* Virksomheten var i gang kun 1. januar—31. mars i 1938 og lededes av pastor Kr. Juul Johannesen. Efter arbeidets stans reiste presten og hans frue hjem. I dette kvartal var der 25 norske skib og 12 andre skandinaviske, og leseværelset hadde 499 besøk.

Litt samlet statistikk for 1938: Ved 758 høimessegudstjenester og søndags formiddagsmøter 32 469 tilhørere. Ved 587 aftengudstjenester og søndags eftermiddagsmøter 35 664 tilhørere. Ved 2082 festlige sammenkomster og ungdomsmøter 134 315 deltagere. Samlet antall besøk på leseværelsene 379 440. Mottatt 54 089 brev til sjøfolk, og avsendt 102 970. Penger hjemsendt til de skandinaviske og andre land kr. 936 752,69, og opbevart for sjøfolk kr. 1 005 416,43. Av 403 eftersøkte sjømenn blev 331 funnet. — Siden 1915 er der gjennem sjømannskirkene hjemsendt kr. 41 680 091,38 og opbevart kr. 47 260 992,88.

DE NORSKE MISJONER I 1938

VED

A. OLSEN

I. DET NORSKE MISJONSSELSKAP

a) *Hjemlandet.* Det sies i Årboken: «Hvad arbeidet i sin helhet angår, kan vi med stor glede og takk til Gud si, at 1938 både åndelig og økonomisk har vært et rikt og godt år.» Misjonsvennene og de mange foreninger har arbeidet trofast, og inntektene blev større enn de hadde vært de siste 10 år. Man fikk flere store testamentariske gaver på tilsammen kr. 290 000,00. Også de øvrige inntekter steg, så regnskapet balanserte med kr. 1 879 000,00. Pengekursene såvel i Kina som på Madagaskar var gunstige.

Selskapet hadde 14 kretser med et samlet antall foreninger av 7019 — 904 almindelige misjonsforeninger, 4533 kvinneforeninger, 56 mannsforeninger, 390 unges misjonsforeninger og 1136 barneforeninger — mot 6 844 i 1937. Dessuten hadde man 132 Sudanforeninger. Misjonsarbeidet blandt menn har man fått i form av «Mennenes Misjonsring». Et utmerket og betydelig arbeide er utført gjennem kretsens egne arbeidere, av hjemmeværende misjonærer og hovedstyrets reisesekretærer, og det kan i sannhet sies, at «evangelieforkynnelse og misjonsforkynnelse er den bærende faktor i vårt hjemmearbeide». På adskillige steder i vårt land har arbeiderne opplevet større og mindre vekkelser. Ved kretsenes arbeidere og hovedstyrets arbeidere (misjonærer og reisesekretærer) blev der i årets løp avholdt 24 446 møter og gudstjenester.

Såvel krets- som fellesmøter hadde god tilslutning og var sikkert til rik velsignelse. Likeledes de mange bibel- og misjonsuker. Og foreningsarbeidet har også gått sin stille gang med tusener av møter. Selskapet hadde 12 sommerskoler for Bibel- og misjonsstudium med ca. 1 500 deltagere. Dessuten en del sommerleirer for unge i alderen 14—17 år samt barnestevner. Og landsungdomsstevnet på Voss 29. juni—3. juli hadde ca. 400 deltagere. Der har vært en del møter for barneforeningsledere ved frk. Dons. «Husflidsringen» blev ledet av frk. Else Gårder. Man hadde flere internatmøter i Oslo krets og en-

kelte, bl. a. i Drammen, Hamar og Stavanger kretser. For hjemmeværende misjonærer og hjemmearbeidere hadde man et flere dagers møte på Leira i Valdres. De årlige kretskvinnestevner, som holdtes i de fleste kretsbyer, men også andre steder, hadde stor tilslutning. Og så hadde man Rådslagningsmøtet i Stavanger 11.—14. november, hvor bl. a. budgett for 1939 blev vedtatt med kr. 1 792 000,00. Og glemmes skal ikke den misjonærkonferanse for hele landet, der holdtes på Fjellhaug 6.—11. september, hvori deltok ca. 100 misjonærer fra 10 organisasjoner.

I det hjemlige arbeide fant der en del nyansettelser sted. Pastor Arne Gjestland blev ansatt som arbeider i Bergens krets. I cand. theol. Bjarne Nomes sted som ungdomssekretær i Østfold krets ansattes cand. theol. S. Kjøllesdal. Nome blev nemlig antatt som misjonær for Vestmadagaskar. Emissær Herman Rustad blev ansatt som ungdomssekretær i Hamar krets, og i Oplandenes krets ansattes cand. theol. Kvarme i lignende stilling. Som kretssekretær i Skiens krets efter misjonsprest Østbye, der i 4 år hadde vært konstituert, ansattes kretssekretær i Romsdals krets, Olav Myrstad. Pastor H. Jendem blev så kst. som kretssekretær i sistnevnte krets, og som kvinnelig arbeider i samme krets ansattes frk. Olaug Nilsen. Som bestyrerinne på Solbakken efter frk. Sivertsen, der ønsket å fratre, blev ansatt fru Alma Klepp, enke efter misjonsprest Klepp.

Forretningsfører og hovedkasserer Nøkling var en tid syk og opholdt sig på Furuly Helseheim, Stord. Kretssekretær Johan Riise i Østfold feiret 10. februar sitt 25-årsjubileum som sådan. 30. januar blev de to for misjonsmarken antatte diakonisser — Astrid Kråkenes og Dina Rettedal — innviet til tjenesten av hovedstyrets formann, sogneprest Kornelius. Dessuten blev frk. Borghild Idland antatt som arbeider for Zululand.

Misjonsskolen i Stavanger havde 11 elever, men en (Haus) måtte avbryte efter ferien og er fremdeles rekonvalesent. Misjonsprest Birkeli var forstander og lærere var prestene Hauge og Rian. Frk. Elvine Olsen sluttet som forstanderinne for Misjonsskolen for kvinner, Oslo, i juni efter 17 års dyktig arbeide. 10. kursus blev da avsluttet, og de 6 elever fikk sin innvielse 12. juni av res. kap. Ludwig Schübeler i Frogner kirke. Som ny forstanderinne ansattes frk. Johanne Høeg, og det 11. kursus begynte i september med 7 elever.

«Norsk Misjonstidende» hadde noe over 17 000 abonnenter og «Barnebladet» 6 000. Det siste fikk som redaktør lærer Ytreland istedenfor misjonsprest Birkeli. Kun 2 bøker blev utgitt på selskapets forlag. Som nr. I i en serie små misjonsbøker kom Erling Giljes bok: «Bring budet frem» (5 000 ekspl.) og «Boken om Østmadagaskar» blev utgitt i anledning denne marks 50-årsjubileum (1500 ekspl.). «Hellige Jul» fortsatte som kronehefte i et oplag av 50 000, «Årboken» i 1 600, «Glade Jul» i 16 000 og «Avrivningskalenderen» i 14 000 ekspl.

Blandt bortvandrede misjonsvenner og arbeidere kan nevnes: biskop Johan P. Lunde (Oslo), skoleinspektør R. Tveteraas (Stavanger), forretningsfører Chr. Gilje (Stavanger), børskommissær Emil Eriksen

(Kristiansand), redaktør M. Hustad (Mosjøen), forstander K. Stigum (Bergen), kjøbmennene Stene R. Johansen (Fredrikstad) og P. Hegdahl (Trondheim), kirkesanger K. Kvilekval (Dyvåg), lærerne Bernt H. Risnes (Lifjorden) og Jens Lerberg (Nannestad), emissærene Bernt Nielsen (Bergen), Adolfsen (Malvik) og M. Simonsen (Nordfold), gårdbrukerne Anton L. Foss (Botne), Hans Riis Fjelldalen (Gjerpen), Ole M. Ulleberg (Komnes), Daniel H. Hauge (Torvastad), Andreas A. Tveit (Varaldsøy), Martin Sørsdal (Lier), Ivar M. Moe (Modalen) og Thomas Krossøy (Krossøy), fhv. bøkkermester Andreas Sætre (Bergen), bygningsmann Ludvig Hogstad (Hommersåk) og postmester O. H. Amundsen (Porsgrunn). Ennvidere prostene Andreas Nybø (Selje), Sigv. Nilsen (Løten), H. Vasstrand (Haus), O. P. Olsen (Egersund) og Gustav Barmann (Skjeberg), sogneprest Joh. D. Tande (Hå) og kallskapellan S. O. Fougner (Fåberg). Flere prestefruer: domprostinne Iversen (Bergen), prostinnene Karen Dahl (Nordstrand) og Marie Frøise (sist i Lindås), prestefruene Fredrikke Folden (Sem), Sofie Gjesdahl (Oslo), Johanne Grøndahl (Vinger), Ragna Myhre (Vinderen), Marie Grøndahl (Bærum), Gurina Bye (Molde) og fru Thomter (Skoger). Tilsist nevner vi også en del virksomme misjonskvinner: fruene Marthine E. Møystad (Elverum), Mina Olsen (Vålerengen), Karen Hesla (Gol), Laura Husebø (Hundvåg), Lina Myhre (Borre), Justina Andersen, Marthine Enge og Kristiane Titlestad (alle Drammen), Louise Heimbeck (Oslo), Gunda Tørud (Ringsaker), Ingeborg Fløgstad (Sauda), Maren Norem (Sparbu), Laura Wold, mor til søster Inga Wold, Madagaskar (Inderøy), Sofie Halvorsen (Brunlanes), Karen S. Andersen (Kopervik), Ane M. Vormdal (Orkland), Signe Østbye (Lørenskog), Ingeborg Mørk (Mørk), Anne J. Sandbo (N. Fron), Anna Tangerås, misjonsprest Tangerås's mor (Bud), Berit Lukeraslimo (Elsfjorden), Elisabeth Jansen (Eidanger), Karoline Kvistad (Hjørundfjord) og Therese Nielsen, mor til misjonsprest John Nielsen (Haugesund), frøknene Lena Stockfleth (Hof, Ø. Toten), Anna Solås (Mandal), Jeanette Simonsen (Sund — testamenterte N. M. S. kr. 50 000 og Sudanmisjonen kr. 5 000), Kristine Hetlehovde (Hundven), Talette Brun (Oslo), Margrethe Steen (Skotselv), Lena Longom (Modum), Gudrun Berg (Furnes) og Helene Johansen (Ringsaker).

Innen vårt misjonspersonale døde følgende her hjemme: søster Sina Løken, fru Johanne Harstad og enkefru Lina Smith. Dessuten den tidligere i 5 år i tjeneste på Madagaskar frk. Marie Wæraas, gift senere som fru Skjøstad.

b) *Zululand og Natal.* Arbeidet har gått frem og vokset sin stille vekst. «Regjeringen har forsøkt å lette de innfødtes økonomiske kår i forskjellige retninger. Således er der under utarbeidelse en lov, som tar sikte på en lempeligere måte å innkreve skatten på, ved at de skal få betale terminvis gjennem året. I slutten av året kom en kommisjon til Syd-Afrika, bestående av de ledende personer innen det internasjonale arbeidsbyrå i Geneve for efter opfordring av regjeringen å studere de innfødtes arbeids- og lønningsforhold.»

I årets løp blev 1 084 døpt, og der var ved årets utgang 664 katekumener. I de 15 stasjonsdistrikter med 133 menigheter var der 19 193 kristne. I virksomhet var 9 innfødte ordinerte prester og 91 katekister og evangelister, samt 13 mannlige og 7 kvinnelige misjonærer og 13 misjonærhustruer. Dessuten var der 316 frivillige arbeidere og 344 prekeplasser. Der var 47 søndagsskoler, men elevantallet er ikke opgitt, 30 ungdomsforeninger og 26 kvinneforeninger. Menighetenes samlede inntekter utgjorde £ 2 012—10—8. Som nr. 5 i det lutherske fellesarbeide kom Hermannsburgermisjonen med. Mot årets slutning tok misjonsprest Martin Titlestad avskjed efter 45 års virke. Fhv. misjonsprest, nu sogneprest P. Blessing Dahle, gledet menighetene ved besøk på stasjonene under en videnskapelig reise der ute. En av de første kristne i Zululand, Maria Magdalena, avgikk ved døden. Dr. Johs. Astrup representerte de lutherske misjoner på verdenskonferensen i Tambaram.

Hvad skolearbeidet angår, så hadde man 134 skoler med 188 lærere og 5 839 elever. Et par nye grantskoler kom i gang, og et nytt rummelig skolekapell blev innviet på Encanyeni (Imfule st.) i april. Skolehuset på Esiqwaqweni blev ødelagt under en orkan, men gjenopbygget. Umpumulo felles lærerskole hadde 164 elever, hvorav 31 hørte til N. M. S. Misjonene har intet utlegg hatt til skolen, idet staten har ydet et beløp på £ 2 924—11—1. Dessuten innkom der noe ved skolepenger og salg av sløidartikler, så den samlede inntekt utgjorde £ 4 630—11—7. Skolens bestyrer, pastor O. G. Myklebust, sluttet ved årets utgang, idet han mottok kall som adjunktstipendiat ved Menighetsfakultetet for å forelese misjonsfag. I mars begynte et nytt kursus på presteskolen på Oscarsberg med 16 elever, hvorav 6 tilhørte N. M. S. Pastor J. E. Farup fra den amerikansk-lutherske misjon var skolens bestyrer, assistert av Oscarsbergs stasjonsbestyrer, pastor Særndal. Man mangler i N. M. S. innfødte prester — derfor gikk misjonsprest Rødseth i gang med et ekstraordinært prestekursus med 3 av misjonens mest utdannede evangelister, der blir ferdig i 1939.

Industriskolen og pikehjemmet på Eshowe (frk. Skavang) hadde 16 industripiker. Dessuten bodde der på hjemmet 10 middelskoleelever og 2 lærerinner. Frk. Larsen, der også var ansatt der, måtte igjen ha en operasjon. Barnehjemmet i Durban for de norske misjonærbarn (fru Tvedt) begynte året med 19 elever, men en del flyttet senere hjem til sine foreldre eller reiste med dem i ferie til Norge. De gikk på skoler i byen. Undervisning i religion og norsk fikk de på hjemmet. Flere av dem fikk æresdiplom for ikke å ha forsømt en eneste skoledag hele året — og på den norske skole fikk Kristine Follesøe gullmedalje som beste elev. 4 av pikene blev konfirmert. På de 3 små hospitaler behandles 4 738 patienter.

Som ny sykepleierske ansattes frk. Anna Lindland, der tidligere har arbeidet i Berlinermisjonens tjeneste i Johannesburg. Hjem i ferie reiste misjonsprest S. Fykse og frue og søster Martha Palm. Tilbake efter ferie kom misjonsprestene Haldorsen og frue, Nærø med

familie og T. Leisegang med frue. Som ny arbeider kom søster Dina Retterdal.

Tilsynsmann var misjonsprest J. Kjelvei.

c) *Madagaskars Innland, Baraland og Skoglændet.* Tilsynsmann Strand sier «at de ytre forhold, som misjonsarbeidet er mer eller mindre avhengig av, har gjennemgående vært gunstige i 1938.» Pesten, der hadde herjet voldsomt de siste år, syntes å være på retur. Mens året 1935 opviste 3570 pesttilfeller, blev der i året 1. juli 1937 til 1. juli 1938 bare konstatert 534 tilfeller. «Dette tilskrives bruken av den vaksine som Pasteur-instituttet her ute har fremstillet.» Erhvervslivet har tatt sig op. Eksporten har øket sterkt — og for den store landbefolkning har det i økonomisk henseende vært en god tid med økede priser. Der er blitt åpnet adgang for de innfødte til å opnå fransk borgerskap. «De felles kristelige opgaver har hatt et kronår. De har vært gjenstand for større interesse og mer samlet fremmarsj enn neppe noensinne før.» Især var den store intermisjonærkonferanse på Ivory vellykket. Denne valgte også Madagaskars utsendinger til Verdenskongressen i Tambaram ved Madras. Misjonær Burton (L.M.S.) og Johannes Rakotovao (N.M.S.) blev valgt — altså en reformert og en luthersk. Den madagassisk-lutherske kirkes ansøkning om optagelse i «Det Lutherske Verdenskonvent» blev innvilget under eksekutivkomiteens møte 21.—25. mai (1938) i Uppsala.

Hvad menighetslivet angår, så gikk det bra og normalt fremover. Men det hemmes ikke sjelden ved familieforhold og hedenske skikker ved gravene (likvending). I kirkesøkningen var der litt økning og stor økning i søkningen til nattverden. Der blev også flere døpt og konfirmert enn året før. Der døptes i årets løp 4540, og der var ved årets slutning 1232 katekumener. I de 21 stasjonsdistrikter med 946 menigheter var der 94 469 menighetslemmer. I virksomhet var 144 innfødte ordinerte prester, 816 katekister og evangelister samt 25 mannlige og 24 kvinnelige misjonærer og 22 misjonærhustruer. Der var 838 søndagsskoler med 22 497 elever. Man mistet 2 av de mest fremragende innfødte prester i årets løp, nemlig Rajaobelona, der hadde vært lærer ved presteskolen i over 40 år, og pastor Ramarosandrata — likeledes ansatt ved presteskolen. Også en tredje prest, Rainimilavonjy, der tidligere gjennem mange år var ansatt ved presteskolen, men i det siste som prest på Fihasinana, døde. 11 nye prester blev ordinert i årets løp. 5. februar styrtet kirketårnet på Antsirabe nye kirke ned og ødela for minst 100 000 franc. Man gikk straks i gang med opførelsen. Bymenigheten samlet 40 000 frcs og distriktet 45 000 frcs. En fransk entreprenør har gjort kontrakt for 306 000 frcs. To kirker og et skolehus i Antsirabe distrikt brant. Årsaken var lynnedslag og gressbrand. Kirken i Marolambo (Nosivolo) blev ferdig og den gamle innredet til skolehus. Et nytt prestegjeld blev oprettet i Andovokiberaka (Nosivolo). Der var en del vekkelse, især i Tanifolsy og Loharano østlige distrikter. I mange av Innlandets distrikter var der mangel på arbeidere, bl. a. stod 20 menigheter i Ambato uten

katekist. Pastor Rabeony reiste rundt på hele misjonsmarken efter sitt besøk i Norge. I virksomhet var mange kvinne- og ungdomsforeninger. Flere arbeidet godt, men ikke få manglet arbeidslyst og arbeidsglede. Stasjonskirken i Fianarantsoa gjennemgikk reparasjon, og distriktet feiret sitt 60-års-jubileum. Baramisjonen feiret sitt 50-års-jubileum under stor tilslutning 28. august.

Der var 125 skoler med 189 lærere og 7869 elever. Flere skoler og garderier blev opført, men man manglet adskillige lærere. De største skoler var pikeskolen på Antsirabe (frk. Stafseth) med 496 elever og Fisakanaskolen med 580 elever. Straks før jul slo lynet ned i pikeinternatet i Fisakana. Kun den øvre del brant. Heldigvis var pikene reist bort, og ingen blev såret.

Den felles lutherske presteskole på Ivory hadde som bestyrer misjonsprest T. Skarpaas og som medlærer misjonsprest F. Birkeli. Den amerikanske pastor Nesdal blev avløst av pastor Helland fra Frikirken (Amerika), og som ny lærer efter avdøde pastor Rajaobelona blev ansatt pastor Johannes Rakotovao. To kull elever blev i årets løp uteksaminert fra skolen — det 23. teologkull på 25 kandidater og 29. kull fra proseminariet med 26 kandidater. Der blev så igjen optatt 2 nye klasser — 26. teologklasse med 25 elever og 31. forberedelsesklasse med 18 elever. Ialt var der 99 elever — 47 i den teologiske avdeling og 52 i forberedelsesklassene. Frk. A. Erlandsen har undervist i de 4 elevkoneklasser, og fru Skarpaas hadde ledelsen av kvinneforeningen. Lærerskolen på Antsirabe hadde misjonsprest Büchsenschutz som bestyrer og frk. Schåning og frk Ebbell som lærerinner. Til første statseksamen stod 10 og til annen 7. Lærerskolen (frk. Sandbæk) Fianarantsoa, hadde ved årets begynnelse 50 normalskoleelever. Til 1. statseksamen stod 6 og til 2. 1. Bibelskolen (tidligere kaltes den og de andre katekistskoler) på Masiandraina med misjonsprest Vik som bestyrer hadde 40 elever. Bibelskolen på Alakamisy (Ringstad) hadde i juni avgangseksamen for 15 elever og i september optokes en klasse på 15 elever — så ved årets slutning var der 35 elever. Den høiere pikeskole på Ivory (frk. Høyem) hadde gjennemsnittlig 53 elever.

Blindeskolen på Loharano (frk. Frøholm) hadde 16 elever. Spedalskehjemmet Mangarano bestyrtes av søster Inga Wold, bistått av søstrene Hanna Baastad, Gunda Eliassen og Berta Sørvaag. Der døde 62 i årets løp. Ved årets slutning var der 466 syke. 29 blev utskrevet, men en blev innlagt igjen. «Spesialbehandling er blitt obligatorisk, før var det bare de, som ønsket det, som fikk injeksjoner. Dog enkelte gamle og skrøpelige slipper fremdeles. Det er chaulmoogra-oljen, som nu er på moten igjen.» Hospitalet på Antsirabe, der har madagassisk læge, bestyrtes av søster Sofie Rønnevik med søster Margit Løtvedt som hjelper. Der var innlagt 439 patienter, og poliklinikken var besøkt av 5639.

Trykkeri og bokbinderi, Tananarive, (Ths. Jørgensen) hadde «flere ganger vanskeligheter med personalet. En flerhet av arbeiderne har vært tilknyttet et syndikat, som står i direkte forbindelse med Frankrike — og dette syndikat har 2 ganger truet med streik, hvis ikke

lønningene blev forhøiet betraktelig. Ved forhandlinger med våre folk er man dog kommet til en rimelig overenskomst, så arbeidet har kunnet gå sin gang — men lønningene er steget meget i årets løp.» Menighetsbladet «Mpamangy» utgikk i 3875 eksemplarer pr. måned, og dets julenummer blev trykt i 5 300 ekspl. Søndagsskolebladet «Sekoly Alahady» i 3100 ekspl. Adskillige bøker blev trykt, og man hadde også en del trykning for den Anglikanske misjon og for private. Den norske skole for misjonærenes barn på Antsirabe (bestyrerinne Martha Løtveit og husmor fru Risan) hadde 12 elever, fordelt i 4 klasser.

Hjem fra misjonsmarken reiste for godt misjonsprest L. J. Danbolt med familie og fru Klepp med barn, og i ferie frøknene Haug, Meland og Osnes. Efter ønske blev misjonsprest Haaland og frue overflyttet til Vestmadagaskar. Ut kom igjen efter ferie misjonsprestene Ringstad, Skarpaas og Berg med familier, fru Strand og frøknene Halderaker og Bauge — og som nye arbeidere misjonsprestene Anker Jakobsen og Sjursen med fruer, Buvarp, frøknene Marta Løtveit og Margit Løtvedt. Frøknene Ruth Holm og Petra Osnes var meget syke. Tilsynsmann var misjonsprest O. Strand.

d) *Vestmadagaskar.* Det var et godt og jevnt arbeidsår med bra fremgang. Men arbeidsstyrken var ikke tilstrekkelig. Der var mangel på misjonærer, innfødte prester, katekister og evangelister. Verst var kanskje mangelen i Manja distrikt, hvor der kun var 10 katekister til distriktets 23 menigheter. Søkningen til gudstjenestene og Herrens bord var i gledelig vekst, og mange falne kristne blev igjen optatt i menigheten. Der blev i årets løp døpt 1033 — 90 flere enn i 1937 — og der var 850 katekumener. I de 9 stasjonsdistrikter med 253 menigheter var der 12 629 menighetslemmer og i søndagsskolene 5 597 elever. I virksomhet var 32 innfødte prester, 229 katekister og evangelister samt 9 mannlige og 3 kvinnelige misjonærer og 9 misjonærhustruer. Selvhjelpen var i god og gledelig vekst. Der innkom frcs 225 521,25 — frcs 46 438 mer enn i 1937. Det blir en ydelse pr. menighetslem — barna iberegnet — på frcs 17,86. Pastor Rabeony besøkte alle menigheter på Vestmadagaskar, og hans besøk vakte stor glede.

Det nye ungdomshjem i Tulear «har virket i det stille», og der var økning til bibeltimer og møter der. Vestmadagaskar-misjonærene har kjøpt et hus oppe på Antsirabe til feriebolig for sine misjonærer. Fra Morondava meldes, at «brennevinshandelen tiltar voldsomt, og drikkfeldigheten er stor blandt befolkningen.» Lærerne der er dog ivrige for avholdsarbeidet. I Vondrové (Manja distrikt) er kirke bygget — og man drev på med stasjonsbygninger i Beroroha.

På presteskolen på Ivory hadde man 18 elever fra Vestmadagaskar, og 20 elever på lærerskolen på Antsirabe. Bibelskolen i Morondava (O. Chr. Dahl) begynte året med 29 elever. I april—mai var der avgangseksamen for 13 elever. Samtidig var det årseksamen for 13 i 7. kull. Elevenes hustruer blev undervist av frk. Sigrid Nilsen. På stasjonenes små bibelskolekurser var der tilsammen 70 elever. Skolearbeidet ellers var nærmest på stedet marsj. Der var 7 skoler med 15

lærere og 610 elever. En barneskole blev åpnet i Malaimbandy by. Flere skolehus var ferdige, men man hadde ikke nok lærere.

Spedalskehjemmet Bekoake i Morondava (frk. Nilsen) pleiet optil 53 spedalske. Ved årets slutning var der 46. Flere syke blev ved dåpen optatt i menigheten.

Hjem i ferie reiste misjonsprest Lindeland og frk. Arebekken. Tilbake kom ingen undtagen misjonsprest Haaland og frue, der efter eget ønske blev overflyttet fra Innlandet. Tilsynsmann var misjonsprest Alfr. Andresen.

e) *Østmadagaskar.* Der har ingen særlige hindringer vært for arbeidet. Forholdet til administrasjonen har vært godt. Man har også vært spart for ødeleggende flom og cykloner, og årsavlingen blev jevn og god. Man har derfor kunnet arbeide under jevnt gode vilkår, og der har vist sig rike frukter av arbeidet. Årets store begivenhet var Østmadagaskarmisjonens 50-års-jubileum, som blev feiret i Farafangana av 1500 kristne og med gjester fra de forskjellige misjoner og konferenskretser. Og man kan visst si, at som jubileumsgave fikk man den kraftige vekkelse i Vohitromby i Vangaindrano distrikt. Den var, sies det i årsberetningen, «en mektig åndens gjerning, syndenød og anger i hjertene både hos hedninger og kristne, syndsbekjennelse og frimodige vidnesbyrd om frelse og fred i Jesus Kristus. Vekkelsen går over strøket som en mektig storm.» Også blandt elevene på Vangaindrano stasjonsskole var der vekkelse, og 17 unge piker blev døpt 1. juli.

I mars fikk man ordnet med stasjonstomten i Midongy du Sud, og 13. april ankom Nakkestads dit som de første fastboende misjonærer. I slutningen av året flyttet de inn i det foreløbige stasjonshus. Grunnstenen til den nye stasjonskirke i Midongy du Sud blev lagt 2. pinsedag (6. juni). I Vondrozo blev tomt til misjonsstasjon utstukket — og i «Karianga er arbeidsfordelingen med Londonermisjonen frivillig ordnet, og rike, nye muligheter står åpne for oss.» Der blev i årets løp døpt 1002 mot 712 i 1937, og der var 953 katekumener. I de 7 stasjonsdistrikter med 143 menigheter — hvorav 8 nye, var 11 098 menighetslemmer. Og der var 112 søndagsskoleklasser med 3128 elever. I virksomhet var 23 innfødte ordinerte prester, 135 katekister og evangelister, samt 6 mannlige og 2 kvinnelige misjonærer og 5 misjonærhustruer. Dessverre stod 5 prestegjeld uten prest og 31 menigheter uten katekist. En av de eldre trofaste prester, Petera, i Manambondro døde. På presteskolen oppe på Ivory hadde man 16 elever fra Østmadagaskar. Til selvhjelpen innkom frcs 84 000 — en stigning av 20 %.

Skolearbeidet var det mindre bevendt med. Der var kun 10 skoler med 15 lærere og 779 elever. Der trenges flere skoler. Ved normalskolen i Fianarantsoa var 31 elever fra Østmadagaskar. Bibelskolen i Vangaindrano (H. Lystad) hadde 19 elever.

Tilsynsmann var misjonsprest Arne Moen.

f) *Hunan i Kina.* Som man vil forstå, har det vært en alvorlig og beveget tid såvel for misjonærene som for de kinesiske kristne siste

år. På flere steder hadde man jo oftere krigsflyene over sig, der slapp ned bomber, og folket kom på flukt. Misjonsarbeidet kunde dog drives omtrent uten synderlige hindringer til oktober. Misjonærene stod på sin post og forsøkte efter beste evne å hjelpe det ulykkelige folk såvel i åndelig som timelig nød. Gudstjenester og møter, søndagsskoler og bibelklasser, katekumenundervisning og kvinneforeninger gikk regelmessig — og bibeluker, kvinnestevner og ledermøter kunde holdes i de forskjellige distrikter.

Bare i Changsha har det hele året vært vanskelig, og det var jo den by på N.M.S.'s felt, der mest fikk føle luftbombardement. Og for å hindre japanernes fremgang og røveri, brente kineserne selv av denne by natten til 13. november, og alle bygninger undtagen en på stasjonen — kirken, den kinesiske prestebolig og misjonærboligen m.m. brente ned til grunnen. Og mange kristne blev husville, arbeidsledige og fattige og spredt for alle vinder. En hel del av byens befolkning vendte dog litt senere tilbake. Der oprettedes leirer, hvor de holdt til, og så vel det offentlige som misjonens folk forsøkte å hjelpe disse ulykkelige. Tilsynsmann Torset meddeler at han hadde fått tilbud fra Svenska Kyrkans Mission om å benytte deres gatekapell i Changsha, som ilden hadde skånet. De kristne viste et forunderlig alvor. Ved møter og gudstjenester bad de for sine fiender japanerne — og når de var på flukt til andre steder, hvor evangeliet ikke var kjent, var de levende bekjennere.

I årets løp blev 477 døpt — adskillig mindre enn foregående år — men der var 1001 katekumener. I de 8 misjonsdistrikter med 76 menigheter var der 7 389 menighetslemmer. I virksomhet var 10 innfødte ordinerte prester, 93 katekister og evangelister samt 16 mannlige og 13 kvinnelige misjonærer og 11 misjonærhustruer. Der var 51 søndagsskoler med 1562 elever. Til selvhjelpen innkom kinesiske dollars 10 205,79. Bibelskolene gikk som vanlig. Bibelskolen for menn (Gogstad) hadde 44 elever og bibelskolen for kvinner (frk. Ree) 28 elever. En hel del kvinnekurser blev avholdt — bl. a. 3 i Yuankiang distrikt, og ved høstkurset der var der 73 kvinner. Ennvidere hadde man flere steder bibeluker. De innfødte arbeidere var virksomme. Således nevner misjonsprest Gilje fra Sinhwa distrikt, at 4 evangelister og 4 bibelkvinner har besøkt 2036 hjem, holdt 1956 møter, solgt 927 bibeldeler og delt ut 8000 traktater.

Hvad skolene angikk, så var der 18 med 91 lærere og 1838 elever. Synoden har hatt 11 lærere og 5 høiere småskoler. Dessuten middelskole for gutter og piker. Blinde- og vanføreskolen på Taohwalun (O. Thime) hadde 31 elever og feiret 16. september sitt 25-års-jubileum. I skolepenger blev ydet kinesiske dollars 17 217,30. Den felles presteskole på Shekow (H. Vika) var i virksomhet hele vårsemesteret, om der enn var forstyrrelser av bombefly, som var på vei til Hankow og andre steder. Ofte var man vidne til luftslag like i nærheten. Man håpet å kunne åpne skolen i høstsemesteret, men så måtte åpningen utsettes og senere helt avlyses. Av elevene tilhørte kun 4 N.M.S. Disse fortsetter, inntil skolen igjen kan åpnes, dels som sproglærere og dels

som evangelister. Barnehjemmet under frk. Sara Ree holder på å avvikle. Der var dog ennu 12 elever, som fikk hjelp av misjonen, mens 3 greier sig selv. Før jul flyttet middelskolen for gutter (Tangeraas) til Tungping, hvor det var sikrere, mens middelskolen for piker midlertidig blev stengt. Den norske skole for misjonærenes barn (frk. Flatla) flyttet til Hongkong og holder til på Buddhistmisjonens stasjon Tao-Fong-shan.

Den største påkjenning som følge av krigen har naturligvis hospitalene i Taohwalun og Sinhwa hatt i denne tid, og da fornemmelig det første. En mengde syke og sårede blev hjulpet av Volr. Vogt og frue — begge læger. Til å klare alle ekstrautgifter fikk man god hjelp ved de store innsamlinger gjennem Norges Røde Kors, Misjonsselskapet og «Morgenbladet». Forbindingssaker fikk man fra Blindeskolen — men også fra Norge. Og det lyktes å få de nødvendige medisiner. Man fikk opført en hel nybygning — Lasarettet — som man kalte det, en solid murbygning med god kjeller og plass til 20 patienter. Det blev tatt i bruk 1. september og blev fylt av tyfus- og kolerapatienter. Kvinnesalen utvidedes med en stor, lys sykesal for 8—10 patienter. Søster Signe Vistaunet hadde en forbindingsstasjon nede på bilveien for de mange sårede og sivile flyktninger, og hun behandlet daglig 100 à 200. På Taohwaluns hospital var innlagt 1627 og 434 operasjoner blev utført. På poliklinikken var der 16 396 besøk av syke.

Sinhwa hospital blev ledet av dr. frk. M. Mortensen. Der var innlagt 210 patienter og 16 000 syke besøkte poliklinikken. Dr. Mortensen førte også tilsyn med det lille spedalskehjem med 16 syke. 4 blev senere utskrevet. Tungping poliklinikk lededes av søster Marie Dalland — men også fru misjonsprest Bjørsvik tok sig meget av det. Og på de andre stasjoner, t. eks. Ningsiang, hadde man stort innrykk av flyktninger og sårede.

Hjem i ferie diakon Havstad, tilsynsmann Smebye og fruene Thime, Bergrem og Gilje. Tilbake kom misjonsprest E. Gilje, diakon O. Thime og som ny søster Astrid Kråkenes.

Som tilsynsmann fungerer under Smebyes hjemreise misjonsprest J. Torset.

g) *Sudan.* I rent tallmessig henseende har 1938 vist en betydelig nedgang. Kirkesøkningen minket, skolebarnas antall sank ned til det halve av 1937, og færre blev døpt. Grunnen var den, at man mistet omtrent halvdelen av lærerne, dels fordi de ikke var brukbare, dels fordi de selv sa op tjenesten. Flere skoler har således måttet lukkes. Men der er ellers rike muligheter for arbeidet — også blandt muhamedanerne. Forholdene bedres i Duru, hvor man, som forrige år nevnt, har hatt en alvorlig krise. Duruene reparerer nu sine forsamlingshus, skolebarna vender tilbake, og søkningen til møter øker.

Fra nyttår 1938 fikk man av den franske misjon overdradd en del av misjonsarbeidet, som henhørte under deres misjon i Tikar. Arbeidet var da i forfall, men ved henvendelse til de amerikanske misjonærer i syd fikk man snart såvel katekister som lærere. 12 utstasjoner blev

åpnet med katekumen- og skoleundervisning, og 6 tikarfødte unge menn med skoleutdannelse meldte sig til tjeneste og blev plasert på forskjellige utstasjoner. Alt misjonsarbeide gikk best i Tikar. Man håper næste år å få ansatt en misjonær der og bygget stasjon.

Man hadde 4 hovedstasjoner med 37 arbeidsplasser. Der døptes kun 26 mot 47 i 1937. Der var 204 menighetslemmer og 322 katekumener. I virksomhet var 28 katekister og evangelister, 5 misjonærer og 3 misjonærhustruer. Bibelskolen på Ngaoundére, som begynte i september, hadde 10 elever. Der var 31 skoler med 20 lærere og 265 elever. Dr. Skulberg i Tibati hadde 2502 patienter, og antall behandlinger var 6690.

Hjem fra misjonsmarken reiste misjonsprest Oseland og frue. Ut kom den nye misjonsprest Otterøy. Tilsynsmann var misjonsprest H. Endresen.

Organ: «Norsk Misjonstidende» (kr. 5,00). Årboken (kr. 1,00).

II. DEN KRISTNE BUDDHISTMISJON

a) *Hjemlandet.* Arbeidet gikk stadig fremover, og flere og flere sluttet sig til Buddhistmisjonen. 9 nye foreninger blev stiftet i årets løp. Misjonens organ utgikk i 6512 ekspl. Der blev tatt sikte på å få et sterkere hjemmearbeide i gang, og der blev valgt distriktsstyrer i Kristiansand, Stavanger, Bergen, Ålesund, Trondheim og Lillehammer. Der blev utført meget reisevirksomhet ved Reichelt senior og frue, misjonsprest Thelle og frue, prost Heyerdahl, direktør Natvig og den svenske misjonær Swedner. Pastor Gerhard M. Reichelt (sønn av Karl L. R.) trådte inn i misjonens tjeneste, var en tid i England, og virket en del i Norge og Sverige før sin utreise.

De vanlige sommermøter blev holdt på Fiskum i juni og på Voss i august og var gode og vellykkede. I forbindelse med det siste blev generalforsamlingen holdt. Talene og foredragene ved disse kom (som hvert år) ut under titel «Tanker og Toner» i 2500 ekspl. Det norske Centralstyre bestod av prost N. R. Heyerdahl (formann), sogneprest dr. theol. Ording (viseformann), professor dr. theol. S. Michelet, direktør B. Leivestad, avdelingschef Chr. Dons, fruene Kari Gløersen og Caro Mowinckel samt direktør J. B. Natvig.

Den nordiske Hovedkomite holdt sitt årsmøte i Kjøbenhavn 23.—25. september. Tilstede var fra misjonsmarken misjonsprest N. N. Thelle, fra Sverige kyrkoherde Johs. Lindgren (formann) og pastor Alden Svantesson, fra Danmark prost H. Koch, forlagsbokhandler Fr. Gad og dr. H. O. Lange samt sogneprest Erik Christensen. Fra Norge prost N. R. Heyerdahl, professor dr. S. Michelet og direktør J. B. Natvig. Budgettet for 1939 blev bevilget med kr. 50 000 for misjonsmarken. Dessuten innbød man til en ekstrainnsamling til bygning av en 4. misjonærbolig for Gerhard Reichelt med familie, beregnet å koste kr. 7500,00. Det meddeltes, at ingeniør Hamre kommer

hjem og fratrær efter eget ønske. Som formann i Den nordiske Hovedkomite gjenvalgtes kyrkoherde Johs. Lindgren og som viseformann sogneprest dr. theol. H. Ording. En ung engelsk prest, Rev. R. W. Lee, er antatt som medarbeider på Tao Fong Shan, og hans utreise og lønn vil bli utredet av Den engelske Kirkemisjon. Den samlede inntekt i Norge var kr. 65 992,29, i Sverige kr. 28 819,41 og i Danmark kr. 11 422,59 — tilsammen kr. 106 234,29. Dessuten innkom til byggevirksomhet på Tao Fong Shan kr. 11 780,32. Blandt avdøde misjonsvenner kan nevnes: tollkontrollør og kemner P. M. Midbø (Skudesnes), lærer Austegaard og bankchef Fougner (begge Lillehammer), fru Marthe Jørgensen og søster Anne Marie Skagemo (Oslo), frk. Jeannette Simonsen (ved Bergen) som testamenterte kr. 10 000, veterinær Harald Berthelsen (Arendal) og prost Eugen Birkelund (Vågå).

b) *Tao Fong Shan* (Kina). «Virksomheten i Kina har i dette år vært kjennetegnet ved aktivitet og fremgang.» En stor skolebygning med hjem blev opført. Det inneholdt 18 elevrum, stor sal, som kunde rumme 3 à 400 mennesker. Tilgangen til religionskursene øket. I vårsemestret hadde man 25 elever og i høstsemestret 40. De to medlærere Chow og Cheng gjorde et godt arbeide. 8 unge menn — hvorav 7 buddhistmunker er døpt i årets løp, og der er flere i katekumenklassen. Det samlede antall døpte i Buddhistmisjonen er nu 101 — derav 55 buddhist- og taoistmunker og 43 sivile. Flere misjonærfamilier — især hustruer og barn — tilhørende N.M.S. og China Innlandsmisjon har fått godt tilholdssted på Tao Fong Shan. Også mange nødlidende kristne blev hjulpet. Dette økte driftsomkostningene, eftersom skole- og pilegrimshall fyltes. Mest føltes krigens virkninger ved filialene i Nanking, Hangchow og Shanghai.

29. november hadde man minnegudstjeneste i domkirken i Hongkong i anledning dronning Mauds død. Sammen med de norske prester deltok den engelske prest Wilson. Mange forbireisende misjonærer avla stasjonen besøk — og tallrike munker og pilegrimer. 3. juledag hadde man besøk av ca. 60 skoleelever, som var kommet til Hongkong fra forskjellige kanter som flyktninger og fikk fortsette skolegang der, takket være kristne menneskers hjelp. Lamamunken Sonnanima, døpt pinsedag 1936, utdannet som evangelist, blev innviet som diakon trefoldighetssøndag og reiste 14. juni sammen med pastor og fru Wang. Pastor Wang skal begynne studium ved Anglikanenes teologiske college foreløbig i Peking, og Sonnanima reiste til det indre av Mongoliet. Det er så bl. a. tanken, at de sammen skal forberede oprettelsen av en filial i Peking beregnet på lamaer. Misjonsprest Karl Ludvig Reichelt deltok i Verdensmisjonskonferansen i Tambaram (Madras).

Hjem i ferie reiste misjonsprest Thelle med familie og ingeniør Hamre og frue. Ut kom misjonsprest Karl Ludvig Reichelt (for 6. gang) og frue og som ny misjonsprest Gerhard Reichelt med familie.

Organ: «Den kristne Buddhistmisjon» (kr. 2,50 pr. år).

III. SCHREUDERMISJONEN

a) *Hjemlandet.* Siden den egentlige ledelse for Schreudermisjonen gikk over til Amerika, har der år efter år vært lite å berette her hjemme fra Norge. En del foreninger arbeider trofast, og ved gudstjenester i en del kirker har man ofring eller kollekt. Noen emissærvirksomhet har man ikke hatt, men frk. H. Astrup, der f. t. er hjemme fra Zululand, har virket en del. Blandt misjonens bortvandrede varme venner nevner vi den gamle presteenke, fru Gurina Bye, Molde. Inntektene i Norge var kr. 18 289,06. Generalsekretær var fremdeles Chr. Dons.

b) *Zululand.* Arbeidet har gått godt og gjort gode fremskritt. Naturligvis har man, grunnet forholdene i Amerika, ikke fått de midler, man kunde trenge — og i Norge synes der å være tendens til synkning av misjonens inntekter. Man hadde 10 hovedstasjoner, 56 utstasjoner og 87 prekeplasser. I årets løp blev der døpt 479 — litt flere enn i 1937 — og der var 458 katekumener. Menighetslemmenes tall utgjorde 12 573 — og altergjestenes tall 5333. I virksomhet var 10 innfødte prester, 50 evangelister og 43 katekister. Der var 9 misjonærer, hvorav en uordinert, 4 kvinnelige misjonærer og 6 misjonærhustruer. I de 95 skoler var der 2670 elever — 14 av disse skoler fikk av staten £ 1284 til lærerlønninger. Søndagsskoler var det smått med — kun 4 med 318 elever. De innfødtes ydelser til selvhjelpen utgjorde £ 612. På hospitalet i Hlabisa (Petrine Solvik) var 4699 besøk av patienter — og i alt med de andre poliklinikker 8655.

Superintendent dr. Johs. Astrup representerte misjonen ved Den forenede Kirkes 50-års-jubileum på Madagaskar i september og besøkte den felles presteskole på Ivory m. m. Likeledes var han utsending til Verdensmisjonskonferansen i Madras i desember fra de lutherske misjoner i Syd-Afrika. Pastor Hj. Astrup utførte hans arbeide under hans fravær. Frk. A. Olson, stasjonert på Luwamba, tok et kursus ved Mc. Cords hospital i Durban for å ta jordmoreksamen. Der blev opført flere evangelistboliger, skolekapeller og utstasjoner — især i Untunjambili, Entumeni og Tshaneni — og adskillige reparasjoner. Untunjambili misjonsfarm blev bestyrt av J. A. Nelson. Hjem fra misjonsmarken reiste pastor Ylvisaker og frue. Tilbake kom pastor Farup og frue, der ansattes ved presteskolen på Oscarsberg, og pastor Carl N. Otte og frue. Som nye kom fra Amerika frøknene Selma Erickson og Emma Eide, som blev innviet til tjenesten i Minneapolis 31. juli av biskop Aasgaard. Den første skal være sykepleierske på Entumeni, og den annen lærerinne ved Umpumulo fellesskole.

Tilsynsmann var dr. Johs. Astrup.

Organ: «Zuluvennen» (kr. 2,00 pr. år).

IV. DEN NORSKE ISRAELSMISJON

a) *Hjemlandet.* Årets største begivenhet var det 7. landsmøte og Nordisk israelsmisjonsmøte, som ble holdt i Oslo 10.—12. juni under god tilslutning. Og det var et overmåte godt og velsignet møte. Til

formann gjenvalgtes professor dr. Chr. Ihlen, og som andre styremedlemmer valgtes fru Maud Torkildsen, høiesterettsdommer A. T. Næss og pastor Nils Rosef. Foredragene — holdt av svenske, danske og norske — utkom senere under titel «Israel idag og imorgen».

De to nye jødemisjonærer — M. Solheim og Øivind Nitteberg — opholdt sig til begynnelsen av april ved «Institutum Judaicum Delitzschianum» i Wien for å studere jødeforhold. Ikke lenge efter måtte Nitteberg tre ut grunnet sykdom i hjemmet. En del nye foreninger blev stiftet, blandt annet 3 i Stavanger krets. Oslo og omegns kvinneforeninger hadde sitt fellesmøte 12. oktober. 12.—15. mars hadde man den vanlige basar i Osterhausgaten for hjemmemisjonen. Ennu synes ikke 10. søndag efter trefoldighet, tross årlige opfordringer, å være blitt Israelsmisjonens dag. Mange prester og menighetsråd er likegyldige, når det gjelder Herrens eget eiendomsfolk. I mange menigheter blir der ikke i årets løp ydet offer eller kollekt til Israelsmisjonen. De forskjellige kretsers årsmøte blev holdt under forholdsvis god tilslutning og var gode og velsignede.

Virksom som misjonens talsmann var generalsekretær pastor O. Duesund og Oslo kretssekretær og leder av hjemmemisjonen pastor H. Hellesø-Knutsen. I Bergens krets virket en del av året emissær Salomon Valvik, klokker Vethe og cand. theol. Solsvik. Professor dr. Chr. Ihlen feiret 23. desember sin 70-årsdag. Han blev i 1907 centralkomiteens sekretær og i 1918 landsstyrets formann. Blandt misjonens bortvandrede venner og arbeidere nevner vi: biskop Johan Lunde (Oslo), forretningsfører Chr. Gilje (Stavanger), kjøbmann S. Hegdahl (Trondheim), fru Sara Dahl (Oslo) og frk. Clara Karlsrud (Drammen). Årets inntekter (1. april 1938—31. mars 1939) var kr. 191 481,60, derav et testamente på kr. 60 000, og til hjemmemisjonen innkom kr. 5888,75 i 1938.

b) *Budapest.* «De 6 første måneder av året har vært en alvorlig beveget og avgjørende tid for dette lands jøder», sier Gisle Johnson. «Den 24. mai blev den lov vedtatt, som gjør ende på deres frivillige konkurranse med landets øvrige befolkning — og det føles av jødene som et hårdt slag.» Ved grenseutvidelsen fikk Ungarn sin jødebefolkning øket med godt og vel 150 000 jøder, som selvfølgelig «ikke var meget velkommen.» Johnson fikk meget arbeide med å bistå flyktninger. Gudstjenestene gikk sin vanlige gang. I annen halvdel av mai antok han 6 dåpsanmodninger — og senere en. Og i tiden oktober—desember hadde han 10 dåpshandlinger, og antallet av dåpsanmodninger var meget stort — nesten hver dag kom en og annen. Johnson hadde mange foredrag over forskjellige emner.

c) *Galatz* i Romania. I begynnelsen av året så det adskillig vanskelig ut for arbeidet i Galatz og Reni grunnet det politiske styre, men 21. februar innløp tillatelse til å fortsette. 25. mars var der dåp i Galatz, og 3 blev døpt. 22. april ankom prestene Nitteberg og frue og Solheim dertil, men Nitteberg sluttet straks efter grunnet familieforhold. Arbeidet i Reni, begynt 1930, måtte opgis, da man ikke lenger

kunde få lokale der. I juni reiste evangelist Feinstein i opdrag av den jødekristne allianse, hvis sekretær for Romania han er, til 20 forskjellige byer for å opsøke de jødekristne. Julens møter og fester var godt besøkt. Som arbeidere virket pastor Solheim, evangelist Feinstein og frue, frk. A. Aniksdal og søster Olga Olaussen.

d) *Jassy* i Romania blev, som forrige år nevnt, bestemt til å optas som ny stasjon. Det er en by på ca. 100 000 innbyggere, hvorav ca. 60 à 65 000 er jøder. Evangelist Feinstein og søster Olga Olaussen, der skulde opta gjerningen der, flyttet dertil 25. oktober. De fikk leiet hus. I begynnelsen av desember gikk fru Feinstein i gang med et aftenkursus i engelsk for 7 unge jødiske menn. Den rumenske regjering har gitt autorisasjon til å drive Jassy som en filial av Galatz — derved er begge autorisert — og Feinstein er autorisert som leder av filialen. Men det er ikke så lett å få og holde møtevirksomheten i gang. Søster Olga skriver: «Selv om vi har ministeriets tillatelse til å arbeide her, så må vi samtidig ha de stedlige myndigheters. Uten det våger vi ikke å samles mer enn noen ganske få, da her er forbud mot at man uten tillatelse samles i privat hus, selv om det bare er til lesning av Guds ord og bønn. Seks av brødrene har i et par uker sittet i fengsel av den grunn.»

Organ «Misjonsblad for Israel» (kr. 3,00 pr. år).

V. DET NORSK LUTHERSKE KINAMISJONSFORBUND

a) *Hjemlandet.* «Her hjemme fikk vi arbeide fritt og fredelig. Sjeler er blitt frelst, Guds folk opbygges, og ungdom stiller sig villig frem til tjeneste», sies det i Årboken. Og det er en stor fylking av menn og kvinner, som har sluttet sig om denne vårt lands nest største misjonsorganisasjon. De bærer gjerningen såvel her hjemme som ute frem i bønn, og de ofrer. Der berettes om adskillig vekkelse — således i Skiens krets. På store møter og kurser er de unge nesten altid i flertall. Og arbeidet for å samle de yngste av de unge (13-18-åringer), som begynte så smått i 1937, skjøt fart i 1938. Man gjorde for første gang bruk av film i noen utstrekning såvel fra misjonsmarken som fra hjemmearbeidet. Inntekten steg i omtrent alle kretser. Hovedkassens samlede inntekt var kr. 675 640,—, ca. 68 250 kroner mer enn i 1937. Bruttoinntektene for hovedkassen og kretskassene var kr. 954 730,— godt og vel kr. 100 000,— mer enn foregående år. Til misjonsarken blev sendt kr. 325 450,—.

Misjonsforeningenes antall er ikke opgitt, men kan vel anslåes til henimot 4 000. I flere kretser kom nye foreninger til — således i Oplands krets 9 nye foreninger, i Haugesunds, Sunnhordland og Hardanger krets 15 og i Stavanger krets 24. Til årsmøtene var der overmåte god tilslutning, og på de 10 sommerkurser på forskjellige steder var det 1 300 deltagere. På bibel- og ungdomsskolen på Fjellhaug og de andre ungdomsskoler hadde man fullt belegg. Misjonsskolen for menn

— det 7. kull — fortsatte med samme elevantall, som det begynte med i 1937. Skolen feiret 4. januar sitt 25-årsjubileum. Misjonsskolen for kvinner varte i 10 måneder og sluttet ved sommerferien. Bare en av de 8 elever, frk. Marie Foss, blev sendt ut i 1938. Mange misjonsuker blev holdt i by og bygd, og man hadde også en del kvinnestevner. I de forskjellige kretser blev en mengde søndagsstevner avholdt — således i Oslo krets 50—60 og i Stavanger krets ca. 100. Dessuten også barnestevner. På Fjellhaug hadde man et påskestevne for ungdom. Sunnmøre og Romsdals krets feiret sitt 40-årsjubileum i Ålesund.

Kretsene hadde ved utgangen av 1938 151 faste arbeidere, og hovedstyret hadde 34 mann (21 utsendinger, 10 hjemmeværende misjonærer, sekretær, forretningsfører og redaktør). Dertil lærere ved Forbundets skoler — i alt 21. Tilsammen 211 arbeidere — 4 mindre enn i 1937. Flere av kretsenes arbeidere virker dog kun noen få måneder av året. I Bergens krets sluttet byggmester Sortland som formann, og lærer Th. Follesø inntok hans plass. Som sekretær i samme krets ansattes emissær M. Haarvik, og som kretssekretær i Drammens krets blev ansatt Johs. Thorvaldsen, tidligere ansatt i Forbundets barnearbeide. Generalsekretær Vaagen deltok i misjonskonferansen i Bremen. Dessuten deltok han som de norske misjoners representant i Verdensmisjonskonferansen i Tambaram 12.—29. desember. Under hans fravær fungerte formannen, Andr. Solem, som sekretær, og misjonær Th. Skråstad utførte Solems arbeide som forretningsfører. I Ålesund oprettet man en misjonssentral med bok- og papirhandel. «Utsyn», selskapets organ, blev trykt i 17 000 ekspl., og Årboken utsendte 4 000 ekspl., som blev utsolgt med det samme. «Ved Juletid», Fjellhauglagets julenummer kom i 45 000 ekspl.

Mange av misjonens venner og arbeidere vandret bort i årets løp: emissærene N. C. Aas (Brumunddal), Andr. Nielsen (Jelsa) og Hans Gulbransen (Oslo), gårdbrukerne Thorvald Graff (Degernes), Ole Gåsholt (Hedrum), Gerhard Dybdal (Veblungsnes), Otto Skarseth (Biri), Thor Sagberg (Melhus), Øven Hesthagen (Reddal), Martin Rivøgaard (Aremark), Erik Berge (Ølen), Jakob Arnøy (Nærøy), Karl Linderud (Fiskum), Daniel H. Hauge (Torvastad) og H. Reinslid (Kvelde), byggmestrene Anders Dalehaug (Luster) og Jens Johannesen (Nordstrand), landhandler F. Eikemo (Utåker), kjøbmennene O. Grimsrud (Kristiansund), N. S. Andersen (Oslo) og P. Lomheim Veitestrand), baker Ludvig Aase (Egersund), lokomotivfører Kr. Evensen (Hamar), urmaker Ole Svenneby (Mysen), brukseier Ole B. Lilleengen (Vardal), poståpner Immanuel Kvalsvik (Fosnavåg), fiskeeksportør Alb. Amundsen (Langesund), lærer Hans Lørhaug (Heimly ungd. skole), E. I. Øyen (Vestre Aker), Torsten T. Ekeland (Lyngdal) og Lars Lid (Trondenes). Ennvidere fruene Mathea Madslangrud (Etnedal), Turid Kvigne (Lærdal), Johanne Eide (Hemne), Mally Kjetland (Haugesund), Karen Kolstad (Bergen), Anna Bakke (Lindås), Sigrid Torsland (Grungedal) og Severine Johansen (Moelv), samt frøknene Marie Andresen (Gjøvik), Brita Kvåle (Voss) og Berte Narud (Moelv).

b) *Kinafeltet.* (Honan og Hupeh.) Krigen har ikke voldt noen vesentlig skade på misjonens felt, om den enn, som rimelig er, har bragt adskillig forstyrrelse. Der var stigning i de døptes tall, og et tiltak blev gjort, idet synoden blev dannet 9. februar, og «dermed er den kinesiske kirke organisert til topps». Synoden omfatter de to presbyterier — Honan og Hupeh — og styres av 15 medlemmer, 10 kinesere og 5 misjonærer. Der var 10 hovedstasjoner med 132 andre centra. I årets løp blev 313 døpt, og medlemmenes tall i menighetene var 3 274 og dessuten 4 244 lærlinger. I arbeide var 145 kinesiske arbeidere, 27 mannlige og 11 kvinnelige misjonærer samt 11 misjonærhustruer. Til selvhjelpen innkom 3 636 meks. dollars. De to presbyteriekassers direkte inntekter er ikke medtatt i denne sum.

2 nye stasjonskirker blev innviet, nemlig i Sichwan med plass til 800 og i Lushan med plass til 1 500. I Chuchi, 18 mil vest for Fanghsien, som nu skal få sin misjonær, blev der 5. november leiet et bra hus, som blev satt i brukbar stand, og gatekapell blev tatt i bruk. Folk der kom flittig for å høre. Misjonsarbeide ble begynt på et nytt sted, Baisanggwan, 3½ mil øst for Yunyang, og i Madeny, Sichwan distrikt, fikk man en ny utstasjon med forsamlingshus og bolig for en evangelist. I Kucheng, Shihwakai distrikt, bygget man nytt forsamlingshus. Man gjorde meget bruk av teltvirksomhet i Tenghsien. Nevnes kan det at man hadde mange bibelkurser i gang — således i Chenping hele 25. I Shihwakai hadde man et 7 ukers kvinnekursus med 68 elever. Et stormøte blev avholdt i Neisiang.

Da det var meget urolig i Laohokow og oftere luftbombardement, fant man i november å måtte flytte bibelskolen for menn (misjonær Hoås) til Sichwan, hvor der var tryggere. Der var 32 elever. Det samme blev tilfellet med skolen for misjonærenes barn (frk. Seime). Også alle de mennesker i Laohokow, som kunde reise fra byen, forlot den. Misjonærene der reiste op til Künchow og Yunyang. Nanyang, hvor der var stasjon, var hjemsøkt av fly. I Yunyang var der overfylt av rømlinger, såvel på stasjonen som ellers i byen, og matprisene steg voldsomt. I Haishan og omegn, hvor ofte misjonærfamiliene fortrekker i varmetiden, holdt røverne til, så det var umulig å reise dit op. I Shihwakai og Künchow distrikter var man sterkt plaget av røvere, og der var også hungersnød i disse distrikter. I Laohokow og Tenghsien var mange mennesker syke av malaria og dysenteri. Man hadde den sorg i august måned, at evangelisten Ai-Cheng-hsiu blev tatt til fange i Shengiakang og efter 2 ukers fangenskap drept.

Grunnet krigen var jernbaneforbindelsen til Hankow avbrutt. En hel del av de misjonærer som kom ut fra Norge, måtte derfor reise fra Hongkong gjennem fransk Indo-Kina til feltet.

På misjonshospitalet i Laohokow (dr. Olaf Olsen) var der innlagt 1 219 patienter og utført 399 operasjoner. Poliklinikken hadde besøk av 11 751 — og av gjentatte besøk 18 707, i alt 30 458. Blindeheimen på Künchow (H. Sivertsen) hadde 20—30 elever. Bibelskolen for kvinner i Chenping (frk. Solemdal) hadde 36 elever. Innen misjonspersonalet døde i Laohokow fru Charlotte Mjelve.

Da den fungerende tilsynsmann, Hjalmar Mjelve, var syk og måtte reise hjem for godt, valgtes misjonær Johs. Karstad som tilsynsmann. Dessuten reiste følgende hjem i ferie: misjonærene A. Tiltnes og F. Kollbær med familie, E. Staurseth, frøknene Ida Stensland, Sofie Istad og Kristine Ness. Tilbake fra ferie kom dr. G. Lende, misjonærene Kollerøs, Johs. Maudal og Asbj. Aavik samt frk. M. Ruspergard. Og som nye kom frøknene Marie Foss, Nancy Anthonisen (forlovet med misjonær Olav Hårvik), Hjørdis Brøske (H. Sivertsen), Dagny Olsen (Ole Levang), Olga Rugsland (Agnar Espegren), Ingrid Skråstad (Peder Tønnesen) og Ester Skråstad (Johs. Kollerøs). Der blev feiret 6-dobbelt bryllup i Laohokow.

Tilsynsmann var misjonær Johs. Karstad.

c) *Manchuria-feltet.* Man hadde «forholdsvis rolige kår og heiser korsmerket uten større risiko fra myndighetenes side». Men alt syntes å stå under uvisshetens tegn. «Myndighetene over hele landet har samlet nøiaktige oplysninger om kirker, misjonene og deres arbeidere. Et utall av skjemaer og spørsmål er besvart — de samme spørsmål om og om igjen — og hvad som prekes og læres, hvor midlene kommer fra, og hvad de går til o. s. v.,» sier tilsynsmann Aug. Vik. Der har ellers vært det beste forhold mellem de lokale myndigheter og misjonærene og deres arbeide. Og misjonærenes stilling ute blandt folket var god, og misjonens folk var velsette, og budskapet vilde de gjerne høre. Der var flere folk på møtene enn tidligere år. Men prisene på mat og arbeidslønn steg.

Arbeidet gikk bra fremover. Der var 3 hovedstasjoner med 12 centra. I årets løp blev 116 døpt, og der var 135 dåpslærlinger. Menighetslemmenes tall var 569. I virksomhet var 14 innfødte arbeidere, 7 mannlige og 4 kvinnelige misjonærer samt 7 misjonærhustruer. Skolearbeidet var ennu ubetydelig, men der var 315 elever i søndagsskolen. Til selvhjelpen innkom 1608 meks. dollars. 6. juni hadde man i Tsitsihar besøk av japaneren, dr. Kagawa, som talte for 500 tilhørere. I denne by hadde man 19.—23. februar stormøte, hvor Ludvig Hope var hovedtaler — og 30. oktober hadde man åpningsmøte i det nye lokale nord i byen. 6. november innviet man ny stasjon i Noho, hvor der i årets løp var bygd 3 hus — misjonærbolig, ett for den manchuriske forstander med familie, bibelkvinner, klasse- og arbeidsrum m. m., og så gatekapell med portnerbolig og kontor.

På bibelskolen i Tsitsihar (O. Lie) blev annet kull ferdig, og 18 elever tok eksamen. Av disse blev 7 menn og 4 kvinner optatt på prøve som arbeidere i mai. Sist i mai hadde man et månedskurs i Chalantun for evangelister og sammesteds et kvinnekursus på 2 måneder. Ennvidere blev en 5 måneders ungdomsskole for piker satt i gang i Anganhoi. Der kom kun 8 elever, og leder var frk. Nødtvedt. Og lederkurset blev besøkt av 30 menn og kvinner. Tilslutningen til julens møter var meget stor.

Kjært var besøket av Ludvig Hope. Han drog hjemover i begynnelsen av året. Hjem i ferie reiste misjonær Anda og frue samt frøk-

nene Hanna Hovda og Alice Dischler. Ut kom de nye: cand. theol. N. Kjøl, hans forlovede frk. Johanne Andersen, frk. N. Bjånes, (forlovet med misjonær Kr. Ålgaard) samt frøknene Marit Foss og Hilda Bugge.

Tilsynsmann var misjonær August Vik.

Organ «Utsyn» (kr. 5,00 pr. år). Årboken 1939 (kr. 0,60).

VI. DEN NORDISKE SANTALMISJON

a) *Hjemlandet.* Arbeidet har gått godt her hjemme, og misjonen har kunnet glede sig ved større og større tilslutning. Den vinner nye venner, og inntekten stiger. En hel del nye arbeidere er ansatt, såvel i arbeidet her hjemme som for misjonsmarken.

Grunnet sin helbred tok generalsekretær J. Ofstad avskjed fra tjenesten. Han vil dog, efter som hans krefter tillater det, fremdeles virke som misjonens talsmann. I hans sted blev pastor Hallen ansatt. Som nye arbeidere blev antatt diakon Ludvig Ilebekk, cand. theol. Ivar Aas og cand. theol. Harald Hauge. I Drammens krets blev cand. theol. Johs. Tofte ansatt som ungdomssekretær. Da man trengte en redaksjonssekretær for «Santalen», siden generalsekretær Hallen er meget på reise, blev cand. theol. Bjørn Braun knyttet til bladet som sådan. «Santalen» blev nemlig ukeblad fra 1. september, men utkom i noe mindre format enn tidligere. Frk. Anna Jensen (Rødøy), leder av barnearbeids-sentralen, sluttet, idet hun falt for aldersgrensen, og sekretær N. Chr. Olsen, Sunnhordland, tok avskjed efter 40 års tjeneste. Han la grunnen til den organisasjon man nu har, med 13 kretser.

Årsmøter og stevner var godt besøkt og var vellykkede. Og man avholdt 5 sommerskoler. Santalmisjonens arbeidermøte blev holdt i Oslo 30. august—1. september, hvor ca. 70 predikanter var samlet. 13. —14. november hadde man det årlige kvinneforeningsstevne i Oslo for byen og omegn, og samtidig var det avskjedsfest for utreisende misjonærer. Den tidligere eiendom — Holbergs plass 7 — blev avhendet, og en ny i Holbergsgate 23 blev erhvervet og innviet den 21. oktober ved formannen, pastor H. E. Wisløff. Ungdomsråd kom i gang i Drammens krets med pastor Bj. Eriksen (Lier) som formann. En ny bok: «Dager og Netter i India» av generalsekretær J. Ofstad blev utgitt.

Blant bortvandrede venner i årets løp nevner vi fruene Randi Jørgensen (Kolstadkilen pr. Kragerø) og Nina Thorstensen (Arendal) samt Sverre Sevan (Asker).

Årets samlede inntekt til hovedkassen var kr. 365 049,61 — derav ca. 30 000 kr. i testamentariske gaver.

b) *Santalistan.* Også dette år gir inntrykk av rik og velsignet fremgang. Dørene var åpne, mange var i dåpsundervisning — men det syntes å mangle på misjonærer og midler til å sette enda mere fart inn i arbeidet. Heller ikke i år gir «Santalen» noen samlet statistikk over arbeidets stilling og resultatene der ute, om vi enn får høre sådant fra flere av de enkelte stasjonsdistrikter. Således blev 91 døpt i Benagaria distrikt og 123 i Chondorpura distrikt. Så vidt vi har sett,

er der i alt døpt ca. 1 500 — et stort og gledelig resultat — og de kristnes tall utgjør godt og vel 25 000.

Flere nye landsbykirker er innviet i årets løp, bl. a. i Bhitra og Pandan i Chondorpura distrikt. Enn videre en stor stasjonskirke i Gaorang blandt borofolket, opført av misjonsprest A. Kristiansen, som virker der. Den blev innviet 1. s. i advent av tilsynsmann Rosenlund. Men især må vi nevne innvielsen av den nye store stasjonskirke i Maharo 11. oktober ved tilsynsmannen. Frk. Anna Jensen, tidligere misjonær på Maharo, som hadde innsamlet en stor del midler her hjemme til dens opførelse, var invitert til å komme ut, og tross sine 70 år reiste hun. Bibelkurser blev holdt i Chondorpura, i april og mai spesielt for unge menn med 60 deltagere, i august med 71 deltagere og ett i september for evangelister og prester med 61 deltagere. Det var misjonsprest Glad som ledet disse. I Joema hadde misjonsprest Landøy kursus — og visstnok også i Nimasarai. Et stort kvinnemøte blev avholdt i Mohulpahari. Nytt stasjonshus blev opført i Bongaigaon, Assam. Boroene fikk sitt nytestamente på boroni, oversatt av misjonsprest A. Kristiansen. Pastor Sonaton i Basetkundi døde. 27. mars blev Haru Banjuria ordinert til annenprest for bengalerne av Rosenlund.

Industriskolen i Benagaria hadde 43 elever med 6 lærere. Og i det distrikt var der i alt 405 elever i skolene. Maharo pikeskole (frk. Buttedahl) hadde 216 elever. Til middelskoleeksamen stod bare 7 av 14 elever. Ialt er nu 68 lærerinner uteksaminert derfra. Der var megen sykdom blandt pikene — vannkopper, meslinger og dysenteri. På Koroya barnehjem (frk. Sømming) var der 31 barn. Konferansen, som blev holdt i begynnelsen av desember, bestemte at presteskolen skulde settes i gang under misjonsprest Strønstads ledelse.

Til Benagaria hospital (dr. Østergård) fikk man en ny assistentlæge, dr. Chatterjee. Der var innlagt 1 216 patienter. Enkelte dager hadde man optil 360 patienter på poliklinikken og i årets løp ca. 30 000. På poliklinikken i Mohulpahari var der 4 483 patienter. I Saldoha spedalskekoloni var der 439 syke. 97 behandledes i poliklinikken, og 19 blev utskrevet som symptomfri. 18 spedalske blev døpt. Fra regjeringen fikk man en gave på 9 000 R. S. til et nytt hospital. Og man fikk en kristen læge i Saldoha, dr. Banerjee, fra mai av. Der blev tatt fatt på anlegg av den nye spedalskekoloni i Assam, som skal bære navnet «Santapira» (Fredens stad), og som skal ledes av diakon Gunnar Fossland.

På trykkeriet i Benagaria blev utgitt en ny utgave av Nytestamentet og en del andre bøker. En del blev trykt i nytt oplag. I tehagen i Momai (Oluf Eie) hadde 600 mennesker stadig arbeide.

Hjem i ferie fra misjonsmarken reiste misjonsprestene Kristian Ofstad og frue, og Kampp. Ut igjen efter ferie kom misjonsprestene Trømborgs og Gausdals, misjonær Joh. Johansen, frøknene Laura Lohne og Sofie Nesset — og som nye misjonsprestene Håkon Halvorsrud og Johs. Krohn (dansk).

Tilsynsmann var misjonsprest R. Rosenlund.

Organ: «Santalen» (kr. 3,00 pr. år).

VII. KVINNELIGE MISJONS-ARBEIDERE

(K. M. A.)

Frk. Thora Mauritzen, som blev ansatt efter søster Alette Andreassen, som måtte reise syk hjem, ankom 4. oktober til Beyrouth. Der fikk hun bli på dansk K. M. A's barnehjem «Fuglereden», hvor der var 230 armeniske barn under misjonærene Marie og Anna Jakobsens ledelse. Der undervistes hun av den beste lærer i armenisk, bestyrer av skolen, 5 ganger i uken, og gikk til skolen for å lytte til undervisningen. Ellers satte hun sig inn i hvorledes arbeidet blev drevet.

Ifølge meddelelser var det fremdeles forferdelige forhold i de armeniske flyktningsleirer i Aleppo, hvor K. M. A. har sitt virke. Der hersker stor nød, og boligene var elendige. Flyktningene bodde i hus opført av uthamrede blikkbokser, en del uten vinduer, en del uten tak. Evangelisten i Aleppo, Megrdich Krzentz, forteller, at araberne ikke vil gi armenierne arbeide.

K. M. A. led et stort tap her hjemme ved frk. Marie Ankers død 4. november. Hun var en av stifterne av K. M. A., som begynte i 1902, og formann 1906—38. Likeledes formann i Armeniakomiteen. Efter hennes død fungerte frk. Thea Syvertsen (Nordstrand) som formann. Sekretær og kasserer var frk. Margit Steen, Kirkeveien 88, Oslo. For Santalmisjonen var frk. Ertshus, Dahls gate 35, Oslo, kasserer.

Inntekten var til Armeniamisjonen kr. 13 518,55 og til Santalmisjonen kr. 711,10.

Organ «K. M. A's Kvartalsskrift» (kr. 1,50 pr. år).

VIII. DEN NORSKE KINAMISJON

a) *Hjemlandet.* Året som gikk, var et jevnt godt arbeidsår her hjemme. Misjonsvennene la for dagen «trofast virke og offertjeneste». Man hadde en del større stevner under god tilslutning, og de hjemmeværende misjonærer har virket meget. Årets samlede inntekt var kr. 68 745,44, ca. 1 600 kr. mer enn foregående år. Da utgiftene for misjonen ute og hjemme var kr. 75 130,20, hadde man således en underbalanse på kr. 6 384,76. Men grunnet beholdning og inntekter greide man å betale alle utgifter.

Årsmøtet blev holdt i Oslo 23.—25. april. I det deltok misjonsdirektør Erik Folke fra Stockholm. 4.—20. november hadde man besøk av den kinesiske evangelist Watchman Nee, som talte omtrent hver aften i Møllergaten 20, Oslo. Misjonens organ «Kinamisjonæren» feiret ved årets utgang 25-årsjubileum. Til London reiste de 3 nyantatte misjonærer — Lorang Pettersen, Elsa Haga og Hildur Gundersby for å være noen måneder ved C. I. M's skole. Misjonshjemmet Lofthus var i drift hele året og hadde god søkning. De fleste hjemmeværende misjonærer bodde også der. Og det klarte omtrent sine løpende utgifter med de pensjonsinntekter, som blev betalt. Bestyrerinne var fremdeles fru L. Støp.

Misjonens råd bestod av Albert Lunde (formann), Aksel Haug, Carl Brustad, O. Jorud og R. Gornitzka. Sekretær og kasserer var Johs. Gulbrandsen. Man hadde også et representantskap på 23 utover landet. Blandt bortvandrede venner av misjonen kan nevnes Anders Olsen (far til misjonær Georg Rinvold) og malermester O. Steen, begge Oslo.

b) Provinsen *Shansi* (Kina). Den norske Kinamisjon hadde krigen like innpå sig, og dens misjonærer fikk i sannhet merke dens innflytelse. Flere byer, hvor den hadde stasjoner, blev bombardert fra luften og erobret. Det meste av reisevirksomheten var som rimelig utelukket. Allikevel var der rik anledning til å misjonere, og mange flyktninger søkte ly på stasjonene. Arbeidet viste merkelig fremgang. Ved et stevne i Paoteh, sier Rinvold, blev 36 døpt, ved sommermøtet i Hinghsien 21 og ved stevner i Hokü og Linhsien 25 og 14 døpt. Ialt blev 125 døpt — det største antall man har hatt — og menighetslemmenes tall var over 1 100. I arbeide var 60 kinesere, og man hadde 30 misjonærer.

Japanerne gjorde fremstøt mot flere byer på feltet, og Lishib blev bombardert og erobret 25. februar. Der blev ikke synderlig skade på stasjonen. De to kvinnelige misjonærer som var der, frk. Kate Fredriksen og Anna Svendsen, hadde en prøvsom tid, idet de i lengere tid var innesluttet. De hadde det vanskelig med mat og brensel og stadig overheng av soldater og offiserer og alt som følger med dette. I en landsby like ved Lishib, hvor et par av misjonens beste evangelister, Lui og Chang, opholdt sig, blev de og deres hustruer og en del slektninger drept av japanske soldater 15. mars. I samme måned fikk byene Paoteh og Hokü bomberegn over sig og blev besatt av japanerne — og Paoteh by og forstad blev brent, sivilbefolkningen blev hjemløs, mange blev drept eller brent inne. Stasjonshusene blev spart tillike med Røde Kors-lasarettet. Man hadde fått i gang et lite Røde Kors-hospital der, hvor over 2 000 gjennem året fikk hjelp og pleie. Under et luftangrep juledag i Hokü blev 7 personer døpt. Kolan stasjon blev beslaglagt og ramponert av provinsens høieste ledelse i flere måneder — og stasjonene Linhsien og Lanhsien hadde også kinesiske soldater boende der i flere måneder. Bibelskolen i Henhsien begynte 10. september med 40 elever og har kunnet fortsette — kun med én avbrytelse, — og skolen for misjonærenes barn fortsatte uten avbrytelse hele året på Linhsien med frk. Elida Enger som lærerinne og frk. Olsen som husmor.

Misjonær Peter Torjesen kom frem til Shansi, mens familien var på N. M. S's stasjon Taohwalun. Hjem i ferie reiste frk. Gunvor Limi. Tilbake efter ferie kom misjonær H. Ingwardo (familien hjemme inntil videre) og frøknene Borghild Horgen og Thora Johansen, og som ny kom frk. Ingeborg Espeland. Misjonær Gerh. R. Danielsen og Inger Jørgensen inngikk ekteskap i Hankow 24. juni.

Tilsynsmann var misjonær Sv. Holth, mens Ingwardo var hjemme.

Organ «Kinamisjonæren» (kr. 2,00 pr. år).

IX. DET NORSKE MISJONSFORBUND

a) *Hjemlandet.* Misjonsforbundet her hjemme talte 80 menigheter med 5 925 menighetslemmer. I alle menigheter innsamles der til hedningemisjonen. Megen virksomhet blev utført av de hjemmeværende misjonærer Lars Tveitan, Fr. Riis, Nils Pinslie og Borgh. Frogner. Da Misjonsforbundet har bestemt sig for å begynne misjonsarbeide i Kongo sammen med det Svenske Misjonsforbund, som har misjon der, opholdt misjonær Lars Tveitan og frk. Borghild Frogner sig i Paris fra høsten av for å lære fransk og så gå inn i det nye felt i Kongo. Som nye misjonærer for Kina blev antatt frk. Annie Skau og diakon Godvin Gustavsen. Man tok i bruk det store nye Betlehem i Møllergaten 26, som innviedes 27. november, og i samme bygning fikk man et prektig hotell og kafé, som fikk navnet «Ansgar».

Blandt bortvandrede nevner vi Elias Volstad (Ålesund), Ole Larsen Nordmo (Målselv) og Joh. G. Wahlstrøm (Bøle). Fra en anonym kvinne som døde, fik misjonen kr. 4 000,00. Den samlede inntekt utgjorde kr. 31 453,00.

Misjonens leder var misjonsforstander Chr. Svendsen og formann ingeniør Ph. Pedersen.

b) *Shensi i Kina.* Om arbeidet i 1938 sier misjonær J. M. Nordmo: «Aldri har jeg i mine 21 år på misjonsmarken sett slik hunger blandt folket efter Guds ord som iår. Heller ikke hatt slike anledninger som iår.» Arbeidet blev drevet uten avbrekk tross krigen. Der meldes om «stort arbeidspress og mange åpne dører.» De hundretusen av soldater på vei til fronten og krigsflyktningene har gitt rik anledning til å utså Guds ord. Og der har vært stor efterspørsel og salg av kristelig litteratur og ikke minst nytestamenter. Der blev døpt 156 — det største tall hittil på et år.

På flere steder var der øket fremmøte til møter. Man hadde misjonstelt i virksomhet, især i Lonan og Shanyang distrikter. Og oppe i Lonans fjellegner hadde man flere dagers vekkelsesmøter. På en del av stasjonene hadde man småskoler. Ennvidere hadde man 2 bibelkurser — i Lonan i februar og mars og i Shanghsien midtsommers. På flere stasjoner måtte der repareres, da veggene var blitt ødelagt av høstregnet. Likeledes måtte kirken i Shanghsien ha en grundig reparasjon. Til selvhjelpen innkom 495,05 meks. dollars. Nevnes kan det at det blev god hvetehøst.

Flere av de byer i provinsen, hvor man hadde stasjon, var gjenstand for luftangrep. Misjonens arbeidere og stasjoner blev dog bevart. En større røverstyrke kom inn fra provinsen Szechuen, og den herjet vilt i Schanyang-distriktet.

Hjem i ferie kom misjonær Fr. Riis og familie. Ut kom den nye arbeider frk. Annie Skau. Tilsynsmann var misjonær J. M. Nordmo.

c) *Syd-Afrika.* Herfra er det omtrent ingen offentlige meddelelser. Men det sies, at arbeidet gikk som vanlig på de 2 stasjoner i Natal — Ekutandaneni (misjonær K. Salvesen og frue) og Glendane (H. Aug.

Engblom og frue). Salvesen var meget svekket og slitt. Da det neste år er 50 år siden de første misjonærer kom ut, og man således skal ha jubileum, vil det bli feiret på Glendane stasjon. Men i den anledning må der bygges til på kirken. Menigheten der underholder en evangelist. Hjem kom misjonær N. Pinslie. Leder er vel nærmest misjonær Aug. Engblom.

Organ: «Misjonsbladet» (kr. 6,00 pr. år).

X. DEN NORSKE MISJONSALLIANSE FOR NORD-CHINA

a) *Hjemlandet.* Ved årsskiftet fant misjonens hovedstyre efter grundig overveielse, at det forretningsmessig var klokt å motta et bud på eiendommen St. Olafs plass 4, kjøpt i 1934, som i flere retninger var både gunstig og fordelaktig. Man har dog fått leiekontrakt for flere år fremover for misjonssaken og kontoret. Ut av hovedstyret trådte overdiakon Eide, da han blev forflyttet som klokker til Nykirken i Bergen, og disponent Trygve Eide av helbredshensyn. Som nye styremedlemmer innvalgtes dr. Anton Mikkelsen og den nye overdiakon Olai Pavestad. Fabrikkeier Lars Aas Nome (Arendal) inntrådte som medlem av representantskapet.

Kristi himmelfartsdag holdt man som vanlig sitt årlige stevne i Oslo. Regelmessige møter blev ellers holdt i Misjonssalen, Olafs plass 4. Der blev utført mere reisevirksomhet enn noe tidligere år. Misjonens reisesekretær, pastor Ole Eikeland, besøkte mange deler av vårt land. Også sekretær H. Hjelm-Larsen reiste meget, samt de hjemmeværende misjonærer fru dr. Hannestad, Olav Skagen og frue, Bernh. Norland og frue og Erling Melåen og frue. Også den nye misjonær, diakon Rekkebo, som var en tid i London, virket en del før sin utreise til Kina. Cand. theol. Kåre Time blev antatt som reisesekretær og ordinert 25. november i Bergen av biskop Fleischer. De nyantatte misjonærer Emil Årsheim og Abraham Vereide studerte henholdsvis i Glasgow og London en tid.

Blandt bortvandrede nevner vi: byggmester Nils Thorbjørnsen, Chr. Aas og fabrikkeier P. Th. Halvorsen.

Årets inntekt var kr. 66 224,05 — og tar man med eiendomskontoen kr. 39 400,00 og rentekontoen kr. 3 533,40, blir inntekten kr. 109 157,45.

b) *Chahar* provins, Kina. Noen samlet årsberetning og statistikk for misjonsmarken foreligger ikke offentlig. På flere steder herjet røvere, og de ødela og plyndret folkets hvete. Dr. Fotland var i fangenskap hos dem en times tid, men blev så frigitt. Arbeidet gikk allikevel frem, og møtene var godt besøkt. Fru dr. Hannestad fikk i gang en liten hjemmeskole på sin stasjon, da barna i byens almindelige skole blev tvunget til å bøie sig 3 ganger daglig for Konfuciusalteret. I en kvinneklasse var der 30. På stasjonen i Tao Lu Hsien blev i juledagene avsluttet et en måneds bibelkursus, som var ledet av frk. Guri Odden. På feltet var 16 misjonærer.

Misjonshospitalet «Gerrad Memorial Hospital» i Kalgan blev åpnet i april av dr. Fotland. I de siste måneder av året var der innlagt 257 patienter, og 125 operasjoner blev utført. Til stadighet lå der 20—30 pr. dag. Hvor mange besøk på poliklinikken sies ikke. Som hjelpere hadde dr. Fotland frk. Kari Ruud og ved slutningen av året også diakon Rekkebo. Dessuten 16—17 innfødte hjelpere. Hospitalet har gledeligvis båret sig uten utlegg for misjonen, dog har man fått spesielle gaver av kinesere på i alt 300 dollars til friplasser for patienter.

Misjonær Olav Skagen var syk en måneds tid av difteri. Hjem i ferie reiste fru dr. Hannestad (kun kort besøk) og Erling Melåen og frue. Tilbake kom fru dr. Hannestad og Olav Skagen og frue. Og av nye kom diakon Rekkebo, søster Signe Skrøvseth, Emil Årsheim, Abraham Vereide og frk. Ragna Skagen.

Som styre der ute, valgt av misjonærkonferansen, fungerte Olav Skagen (formann), dr. Fotland (viseformann), frk. Guri Odden (sekretær), fru Hannestad og frk. Hedvig Andresen.

Organ «Misjonsvennen» (kr. 2,00 pr. år).

X. LÆRERINNENES MISJONSFORBUND (L. M. F.)

Den 36. årsberetning omfatter året 1. november 1937 til 31. oktober 1938.

L. M. F's medlemsantall var 1 587 — en gledelig stigning på 64 fra foregående år. Derav var 135 æresmedlemmer på misjonsmarken. Der blev innmeldt 105, utmeldt 21, strøket 4, og 18 døde. I årets løp blev dannet 5 nye grupper: Bruvik, Furnes, Kvam (Hardanger), Levanger og Skudesnes. Ialt er der nu 38 L. M. F.-grupper og 347 spredte medlemmer herhjemme. Dessuten har man L. M. F.-grupper i Kina, på Madagaskar, i Santalistan, i West Khandish i India og ved lærerskolen på Umpumulo i Zululand. Bønnedagen er som vanlig siste lørdag i hver måned. Der er 36 solstråleforeninger (barneforeninger) tilknyttet, som arbeidet for barn ute på misjonmarken, blandt Israel og i Finnmark.

L. M. F. er med i «Norsk Misjonsråd» hvor frk. Elvine Olsen var dets representant, og i «Norske Kvinners Nasjonalråd» med frk. Dora Westergaard (Bergen) og fru Kissy Eggen (Drammen) som representanter. Ved N. K. N.'s landsmøte var L. M. F. representert ved frk. Henny Dons og fru Kissy Eggen. L. M. F. står i forbindelse med en representant ved hver av lærerskolene, og «Misjonshilsen» sendes til utdeling blandt de kvinnelige elever.

L. M. F. underholder følgende arbeidere på misjonsmarkene og betaler deres lønn. I Zululand frk. Emilie Larsen ved N. M. S.'s industriskole på Eshowe og frk. Caroline Astrup (Schreudermisjonen),

Entumeni. I Kina frk. Barbra Stabell (Changsha) og frk. Bergljot Borgen (Yuankiang), begge i N. M. S., frk. Agot Bjørnstad (f. t. hjemme) og frk. Edle Nordstrand (Tengchow), begge i Kinamisjonsforbundet. På Madagaskar frk. Marie Pinderud (Betafo), frk. Margrethe Arebekken (f. t. hjemme) og frk. Erna Huitfeldt (Farafangana). Dessuten lønn til 2 innfødte arbeidere: Elisabetha (Betafo) og Ransa (Antsirabe) — alle i N. M. S. I Santalisten frk. Nancy Diesen og frk. Anna Nødtvedt (Mohulpahari) og den innfødte lærerinne Elisabeth (Maharo). Til Israelsmisjonen blev ydet en julegave av kr. 1 257,70, dels gitt til arbeidet i Galatz, dels til arbeidet blandt jøder i Oslo.

Året samlede inntekt utgjorde kr. 37 374,41. Av dette blev ydet til N. M. S. kr. 13 140,00; til Kinamisjonsforbundet kr. 4 600,00; til Santalmisjonen kr. 6 396,24; til Schreudermisjonen kr. 1 990,00 og til Israelsmisjonen kr. 1 257,70 — tilsammen kr. 27 383,94. Man hadde et hjelpefond på kr. 35 256,68. Formann var frk. Henny Dons og kasserer Aagot Rognaas.

Organ «Misjonshilsen» (kr. 4,00 pr. år).

XII. UNGDOMSMISJONEN

Den drives av Norges kristelige Ungdomsforbund, og de fleste av deres foreninger har månedlige møter for den. Den er tilknyttet N. M. S., og foreninger, som arbeider for misjonen, kan sende deputerte til dets generalforsamling og kretsmøter. Til møter kan foreningene få hjelp av selskapets misjonærer og arbeidere. Formann er generalsekretær Sande. Årets inntekt var kr. 12 500,00.

Ungdomsmisjonens arbeider var misjonsprest A. Tangeraas, Kina. Han sier: «Året begynte som et rekordår på elever — 420 ved guttemiddelskolen og over 100 ved pikemiddelskolen. Før jul flyttet guttemiddelskolen til Tungping (hvor det syntes sikrere enn i Yiyang). Pikemiddelskolen blev foreløbig stengt, men den har fått en ny skolebygning som gave fra Norge. En ungdomstaler besøkte guttemiddelskolen og gjennem ham mottok elevene en sterk kristelig appell, som møtte åpenhet hos mange. De kristne elever har utgitt en håndskreven avis for å vitne for sine ikke kristne kamerater. 16 gutter blev konfirmert, 9 gutter og 2 piker og en lærer er blitt døpt.»

Organ: «Den unges Venn» (kr. 5,00 pr. år).

XIII SYKEPLEIERSKENES MISJONSRING

1938 var et jevnt år. Medlemstallet økte med 60 nye, så det samlede antall blev 738. 3 søstre døde i årets løp. Som tidligere hadde man 23 grupper. Nettoinntekten var kr. 7 644,20 — ca. 200 kroner mer enn i 1937. Til misjonsmarken blev utsendt kr. 6 358,18. Misjons-

ringen underholder søstrene Sigrid Kråkenes i Kina og Borghild Magnussen i Zululand, begge i N. M. S.'s tjeneste. Dessuten sendte man gaver på kr. 300,— til Inga Brunvær og Jenny Gransjøen, Syd-Afrika, og til søster Olga Olausen (Israelsmisjonen, Galatz) samt kr. 250,— til en kinesisk sykepleier og kr. 150,— til en kinesisk bibelkvinne. Videre en pengegave og bandasjesaker til nødlidende i Kina gjennem Røde Kors.

S. M. R.'s styre består av Magda Asbjørnsen, Johanne Høeg (formann), Lina Lerheim, Solveig Top, Inga Ødegaard og Aslaug Heggenhougen (kasserer).

Organ: «Misjonsringen» (kr. 1,50 pr. år).

XIV. PINSEVENNENES MISJON

Som utsendermenighet står «Filadelfia» i Oslo for efternevnte misjonærer, som har Rolf Engebretsen, Glads vei 11, Grefsen, som kasserer: I Kina Parley Gulbrandsen og frue og frøknene Esther Herugstig, Ruth Pedersen og Signe Øiestad, i India Sverre Bartnes og frue, Cornelius og frue, fru Dagmar Engstrøm og hennes sønn Stephan, og frøknene Maren Iversen og Valborg Valla, samt i Swaziland frk. Laura Strand. Til disse innkom der i 1938 kr. 36 575,37. De andre pinsemisjonærer har sin utsendermenighet med kasserer — og i alt innkom der medregnet de ovenfor nevnte ca. kr. 130 000,00.

a) *Argentina.* I Embarcacion virket som tidligere misjonær Birger N. Johnsen og frue. Han kom ut allerede i 1910. Kasserer var G. Iversen, Sarpsborg. Om virksomheten siste år haves ingen meddelelser.

Misjonær Erling Andresen og frue virker i Cordoba, Rio Tercero, og har som kasserer Odd Thoresen, Sarpsborg. Der blev døpt 30 siste år, og menigheten teller 102. Søndagsskolelevenes tall øket. Man hadde to lokaler, og der var adskillig vekkelse i byen. I Leones virket en evangelist fra menigheten i Cordoba. Siste del av året var distriktet hjemsøkt av voldsomme regnskyll og store oversvømmelser. En svensk misjonær, Marta Erikson var også i virksomhet der. I juni kom frk. Helga Mjåvatn ut som ny arbeider, og hennes kasserer var K. Hagen, Ring stasjon.

b) *Brasil.* Misjonær Gottfred Leonard Pettersen og frue arbeidet i byen Uruguayana, provinsen Rio Grande do Sul, like ved grensen av Argentina. Som utsendermenighet står menigheten i Ski med Moss og Austmarka. De får også en del understøttelse fra Arvika, Sverige. Det har vært vanskelig for dem å få et lokale, men de har fått leiet et hus med 3 rum. 24. oktober blev menigheten organisert med 19 medlemmer. I årets løp blev 22 døpt. I søndagsskolen var 40 barn. Man begynte å utgi et blad «Mensageiro do Pax» (Fredsbudet). En bibeluke med 25—30 deltagere representerende 15 menigheter

med ca. 1 000 kristne blev avholdt i byen. Der var adskillig motstand fra katolikkenes side.

c) *Paraguay.* Som nevnt i forrige beretning virker nu misjonær Kaleb Hansen i Asuncion. Hans kasserer var Emil Olsberg. Han fikk hjelp i arbeidet av en svensk misjonær Svenson med familie, som kom dertil.

d) *Portugisisk Øst-Afrika.* Fru Ingrid Løkken Chawner virker i Caisa 70, Lourenço Marques sammen med sin mann misjonær A. Chawner, utsendt fra Canada. Hun støttes fra Norge, har ingen utsendermenighet, men hennes kasserer er Olaf Andersen, Sehestedsgt. 3a, Oslo. Ellers får visstnok hun og hennes mann støtte fra Amerika. De har to misjonsstasjoner, Kampfumo og Shingrodzi, reiste meget og besøkte utstasjoner og andre steder. Et nytt bedehus blev åpnet ved Kamatukanyane, og der døptes 19 stykker, i Kanawakapa 14 og i Sihaheni 10. De hadde mange innfødte medarbeidere og en menighet på ca. 350. I flere år har de drevet et lite trykkeri, hvor siste år en sangbok med 106 sanger blev trykt, samt flere traktater og et lite pinseblad. Dessverre var de begge meget syke, og fruen måtte på hospital.

Frøknene Martha Nielsen og Elisabeth Pedersen virker også i Lourenço Marques og i nær tilknytning til Chawners. De vil gjerne få sitt eget arbeide. Frk. Nielsens kasserer er Ragnvald Pedersen, Bergstien 8, Oslo, og der innkom til henne kr. 1 260,70 i årets løp, og frk. Pedersens kasserer var Gustav Adne, Furuveien 5, Bryn.

e) *Belgisk Kongo.* Der har man i Kiwu distrikt de 2 misjonsstasjoner Nia Kaziba og Moganga med 16—18 utstasjoner. På begge var der ca. 1 400 barn i skolene og ca. 8 000 syke blev behandlet. På Moganga virket misjonær John Brynhildsen og frue, misjonær Ole P. Lindstad og frue — fruen kom ut det år. Der blev bygget et nytt godt stasjonshus. Et 4 dagers stevne for svenske og norske deltagere blev holdt. Der var 30 innfødte arbeidere, 300 menighetslemmer og 1 800 «lærlinger». For Brynhildsens er O. Amundsen, Skien, kasserer, og menigheten der utsendermenighet. For Lindstads er «Saron», Oslo, utsender, og Olaf Hagen, Nordstrandshøgda, kasserer.

På Nia Kaziba virket misjonær Karl Eriksen og frue, Per Langseth og frue, frøknene Agnes Thorp og Birgit Åen (hjemme). Dessuten misjonær Sven Karlsen og frue. Den siste sier: «Møtene var godt besøkte over hele distriktet. I siste kvartal var der således fra 3 500 til 6 000 tilhørere.» 28. november—4. desember hadde man en bibeluke for 50 faste deltagere. Et lokale blev ferdig for utstasjonen Mohombo. Ved en dåp blev 25 døpt. Misjonær Langseth og frue kom ut det år og hadde Lillehammer pinsemenighet som utsendermenighet, og kasserer var Ivar Iversen sammesteds. Ut kom også som ny frk. Betzy Hoås fra «Salem», Oslo, med Ivar M. Witzøe som kasserer. Efter å ha vært hjemme, reiste frk. Agnes Thorp tilbake i mai, men hadde senere en

hård øiensykdom. Menigheten i Larvik står som utsender, og kasserer er Harald Mathisen der. Hjem i ferie kom frk. Birgit Åen, adskillig syk av malaria. «Betania», Mjøndalen, var utsender og kasserer Arne Haugen. Likeledes kom Karl Eriksen og frue meget syke hjem. Deres kasserer var Ragnvald Åheim, Austefjord, Sunnmøre. Ut er muligens kommet en ny, frk. Edel Olsen, utsender «Filadelfia», Eydehavn, og J. A. Jensen er hennes kasserer.

Misjonær Magne Vikan, tidligere i Nia Kaziba, er begynt virksomhet ved Tangamyekasjøen, hvortil han «har fått kall».

f) *Swaziland.* På New Haven misjonsstasjon virket frøknene Laura Strand, Hilma Hermansen, Sigrid Gasmann og Ella Nilsen. Frk. Strand, som kom ut i 1909, har Rolf Engebretsen, Glads vei, Grefsen, som kasserer. Frk. Hermansen kom tilbake for 4. gang efter ferie i Norge; kasserer Ole Krokstad, Rælingen; der innkom til henne kr. 2 972,01. Frk. Gasmanns kasserer var Bergliot Andersen, Strømmen, og der innkom til henne kr. 2 268,50. Dessuten en del til skolearbeidet, kapeller m. m. Frk. Nilsen var utsendt fra «Evangeliesalen», Oslo, og kasserer var Olaf Andersen, Sehesteds plass 3a. På utstasjonen Kambela blev innviet et nytt lokale. I dagskolen hadde man 112 barn, og der er 400 døpte hørende under New Haven, og flere står for tur til å bli døpt.

På Ebenezer misjonstasjon virker frøknene Anna Østreng og Gunda Solheim. Frk. Østreng har Bellingmo menighet som utsender med Gustav Knutsen som kasserer, og frk. Solheim «Betel», Gjerstad med Ole Nordheim som kasserer. 5.—12. juni hadde man der sammen med de andre misjonærer og de troende en bønneuke. Der var 11 utposter under denne stasjon. På Hlatikulu hadde man skole, men huset var ubrukelig. Mange syke blev hjulpet, og man drev også med tannuttrekning. 38 blev døpt, og fengslet blev besøkt. Man vilde gjerne få bygge et lite sykehus på Ebenezer, men midlene strakk ikke til.

Ekutuleni misjonstasjon tilhører, så vidt vi vet, en skandinaviskamerikansk misjon, men her virket frk. Borghild Eriksen, hvis kasserer er Herman Lillethun, Vossestrand. Der innkom til henne kr. 755,05. Ved et uheld skadet hun ryggen, lå i 6 måneder, og kom sig så hjem til Norge.

g) *Transvaal.* I en by Barberton virker misjonær Arne Høyland og frue. Stasjonen er egentlig svensk, og de har virket der i 5 år. Flere skoler er i virksomhet, og man har flere innfødte kristne. Menigheten teller over 200. Kasserer er Bjarne Jakobsen, Figgjogate 36, Stavanger.

h) *India.* I Banda virket fru Dagmar Engstrøm og hennes sønn Stephan, 20 år gammel. Kasserer var Rolf Engebretsen, Glads vei 11, Grefsen. Mor og sønn hadde meget å kjempe med — bl. a. reparasjoner av hus på stasjonen, og fru Engstrøm måtte mot årets slutning meget syk legge sig inn på sykehus. Rundt omkring hersket pest,

kolera og sorte kopper og megen nød blandt folket. Den unge Stephan sparte sig ikke, hjalp lægen med innsprøitninger m. m.

I Chopda, East Khandesh, virket misjonær Arthur Cornelius og frk. Clara Myhre. Rolf Engebretsen, Glads vei 11, Grefsen, var Cornelius's kasserer og Sigurd Engen, Ruseløkkveien 59, Oslo, frk. Myhres. Den innkom til henne kr. 1 737,61 og til barnearbeidet kr. 1 018,00 og til hennes påtenkte hjemreise kr. 1 287,64. Hun tok sig meget av syke. 14. mars hadde man et sterkt jordskjev, som gjorde en del skade på bygningene. Cornelius var en tid meget syk.

I Dahnora, West Khandesh, virket misjonær Sverre Bartness og frue og frøknene Elna Anderson og Ingeborg Årre. Bartness' kasserer var Rolf Engebretsen, Grefsen, frk. Andersons Eystein Bjørkholt, Kolbotn, og der innkom til henne 1/11 1937 — 31/12 1938 kr. 3 027,97. Frk. Årre kom ut før jul. Til hennes utreise og virke innkom gjennem hennes kasserer Bjarne Jakobsen, Figgjogaten 36, Stavanger, kr. 6 615,47. Også i Dhanora hadde man 14. mars et sterkt jordskjelv, så stasjonshusene blev alvorlig skadet, fikk store revner i nesten alle værelser og treverket på takene blev forskjøvet. De nevnte misjonærer på denne stasjon virket meget ved reiser.

I Simla, Bharari, virket fremdeles frøknene Maren Iversen og Valborg Valla. Allerede i 1920 reiste de ut og har ikke vært hjemme i Norge senere. Under store forsakelser og opofrelse har de virket og gjort en mengde reiser til de omkringliggende fjelldistrikter. De trenger så vel et godt beboelseshus. De sier: «Feltet her er meget hårdt. Simla er en verdslig by med mange muligheter å møte folk fra hele India og andre folk med.» Byen har 72 000 innbyggere. Kasserer for de to er Rolf Engebretsen, Grefsen.

I Dhanbad, Mambhum distrikt, Bihar, virket frøknene Borghild Nordli og Emma Kaland. Den førstes kasserer er Dankert Jørgensen, Narvik, og den annens Carl A. Hartvedt, N. Skogvei 30, Bergen. Til frk. Nordlis virke innkom kr. 2 193,00 og til frk. Kaland kr. 2 277,27. Frk. Nordli var før i Kalras, men da hun fikk leie hus i Dhanbad, flyttet hun dertil. Hun har møter både på engelsk, hindi og bengali. Frk. Kaland reiste ut i januar, antatt av Tabernaklets menighet i Bergen, og har især studert sproget.

I Karwi, Banda distrikt, virket frk. Rachel Edwardsen, hvis kasserer var Alfhild Næs, Eikerveien, Kongsberg, og der innkom til henne kr. 3 086,07. Hun behandlet mange syke. Til Karwi kom sist i året misjonær Henry Johnsen og frue, som egentlig er utsendt fra Brooklyn, men har Hardy Mossberg, Creditbanken, Halden, som kasserer.

Endelig har man i Darjeeling, Peace Valley, N. Bengal, frk. Alfhild Holmen, som har Carl Pettersen, Herføl, Hvaler som kasserer, og til hvem der innkom kr. 1 462,79.

i) *Kina.* I Yüchow, Chahar provins virket misjonær Henry Gulbrandsen og frue og frk. Gudrun Nilsen. Gulbrandsens kom tilbake efter ferie straks før jul. Hans kasserer var Marius Ringsby, Tønsberg, og hennes Kaja Berge, Grorud. Gudrun Nilsens var Ole Kvaks-

rud, Lena stasjon. Distriktet var urolig med røvere, så det var umulig å besøke landsbyene.

I Taohwapu, Chahar provins, har vi misjonær Willy Rudolph og frue, som er utsendt av Hønefoss menighet med A. Grøndahl som kasserer, og der innkom til deres virksomhet kr. 4 512,55. Byen hvor stasjonen lå, var i de rødes hender, og den skiftet eier 6—7 ganger. Rudolph var meget på reiser i årets løp — en tur i Manchuria, og han og frue var en tur i Peiping. Deres 2 småpiker var hos en mr. Hamilton i Korea, hvor de gikk på skole.

Frøknene Berte Bakken, Ester Herugstig og Ruth Pedersen virket i Süanhwafu, Chahar provins. Den første hadde Betzy Gaukstad, Moelv som kasserer, de to andre Rolf Engebretsen, Grefsen. Til frk. Bakken innkom kr. 1 469,75. «Det har vært et hårdt år, men kanskje det rikeste i misjonshistorien der.» 24 ble døpt. Man hadde en kvinneklasse på 15—20. Frk. Pedersen virket meget i Changpei på grensen av Mongoliet.

I Sinpaoan, Chahar provins, virket frk. Signe Øiestad og misjonær Arnulf K. Solvoll. Den siste kom ut som ny. Røvere og «røde soldater» var i virksomhet. Frk. Øiestad var av den grunn i Kalgan en tid. Hennes kasserer er R. Engebretsen, Grefsen.

Frøknene Marie Askje og Anna Amundsen virket i Shacheng, Chahar provins. Frk. Askje kom hjem i ferie, hennes kasserer var Halvor J. Ofte, Høidalsmo, og der innkom kr. 1 846,84. Frk. Amundsen var alene et halvt år, hadde en bibelklasse, men fikk hjelp av frk. Karen Heyer. Kasserer var L. O. Smedstuen, Biri, og der innkom kr. 980,68. I Shacheng arbeidet også Inga Johannesen og Agnes Moy, utsendt fra Staten Island ved N. York.

I Lanchow, Kansu provins, virket fru Alida Botolfsen. Kasserer er Karen Hagen, H. Haugesgt. 23, Oslo. Savner nærmere oplysninger.

På Østre misjonsstasjon i Peiping, Hopei provins, virker frøknene Inga Johnsen og Signe Pedersen, — begges kasserer er Th. Wessel, Bygdøy — og Karen Heyer, kasserer Aksel Årstad, Lunner. De klager over at lokalet er for lite og trenger reparasjon. —

På Vestre misjonsstasjon i Peiping, Hopei provins, virker frøknene Olga Skauge, kasserer Oline Skauge, Børsa, og Olga Schult, kasserer Gerda Siqveland, Oslo. De har møter på stasjonen og i gatekapellet. De har også møter på 3 store kommunale anstalter — den ene for fattige og arbeidsudyktige menn, den annen for større barn og fattige gamle kvinner, ca. 500, og den tredje for unge kvinner. En søndag blev 10 døpt der og en annen søndag 13.

I Chengping, Hopei provins, har fru Marie (Mortensen) Høgberg virket, men er f. t. hjemme. Hun er gift med svensk misjonær. Hennes kasserer er Olaf Andersen, Sehestedtsgt. 3a, Oslo. Mens hun er hjemme tilser frøknene Agot Andersen og Anna Hansen, Nankow, stasjonen.

I Nankow, Hopei provins, er frøknene Agot Andersen og Anna Hansen nylig begynt. Det er et nytt sted. Kasserer for den første

er Olav Ødegaard, Enebakk, og for den siste M. Hasvoldseter, Tolsu pr. Gjøvik.

De fleste av ovenfor nevnte misjonærer benytter «Korsets Seier». Kr. 7,00 pr. år.

XV. DE NORSKE BAPTISTERS KONGOMISJON

a) *Hjemlandet.* Så vidt vi kan forstå er der ikke utkommet og kommer heller ikke noen årbok om virksomheten i 1938. Vi får da gi oplysninger fra annet hold og nærmest efter årboken for 1937. Landsmøtet for Det norske Baptistsamfund blev holdt i Trondheim 23.—26. juni (1938), hvor der møtte 101 deputerte fra 30 menigheter. Baptistsamfundet i Norge teller 7 182 medlemmer i 54 menigheter — og såvidt vites er alle menigheter interessert i hedningemisjonen. Der er 38 ungdomsforeninger, der samlet kr. 10 077,00, hvorav det meste blev ydet til Kongo. En del kvinneforeninger er i arbeide. Under landsmøtet blev der holdt et særskilt møte for Kongomisjonen; det blev ledet av dens sekretær A. T. Øhrn. Dr. Henri Anet blev introdusert som representant for de misjonsselskaper som driver misjon i Kongo. Han talte på fransk, tolket av misjonær Iversen. Som ny misjonær var antatt Halfdan Waldemar, som blev uteksaminert fra deres misjonsskole. Han blev innviet ved bønn og håndspåleggelse, og reiste litt senere til Belgia, hvor han skulde ta et tropekursus for så å reise til Kongo våren 1938. I regnskapsåret 1937/38 innkom kr. 37 460,00 til Kongomisjonen mot 32 150 kroner foregående år. Sekretær og kasserer var Arnold T. Øhrn. Misjonær Iversen og frue fra Kongo blir fremdeles hjemme.

b) *Kongo.* Feltet der er av størrelse som halvdelen av Norge. Man hadde 3 stasjoner — Monga, Bondo og Buta. Der var 10 misjonærer og 60 innfødte medarbeidere. De døptes tall var ca. 1 600, og like mange ferdig til å døpes. I Monga hadde man 582 elever i skolene, og der blev behandlet ca. 15 000 syke. Der måtte foretas meget reparasjonsarbeide på de eldste hus. I Bondo var der ca. 200 barn i skolen. Ingen evangelistskole var i gang i 1938. Der blev drevet meget med plantningsarbeide. 12 skolegutt-hus blev opført, og nytt tak lagt på kirken. Og der var ca. 11 000 sykebehandlinger. På den yngste stasjon, Buta, var 58 elever. I begynnelsen av 1938 gikk konsesjonen der endelig i orden, og man kunde gå i gang med å bygge den nye stasjonsbygning. Hjem fra misjonsmarken reiste misjonær Østensen.

Organ: «Banneret» (kr. 6,00 pr. år).

XVI DEN NORSK-LUTHERSKE FRIKIRKES KINAMISJON

Frikirken utsender kun beretning for sin Kinamisjon hvert annet år — toårsberetning. Og regnskapene går fra 1. april til 31. mars. Da de meddelelser, vi gav i fjor, grunnet ingen årsberetning, var tem-

melig ufullstendige, må vi nevne en del såvel fra hjemlandet som misjonsmarken, der også berører 1937.

a) *Hjemlandet.* På synodemøtet i Lillesand i 1937 blev det bestemt å kjøpe eiendom for misjonen i byen Hanyen, for å oprette en ny hovedstasjon der. Man har kalt læge Oscar Olsen, Kristiansand, til lægemisjonær, og han har mottatt kallet. Reisevirksomheten for misjonen her hjemme har vært utført av misjonær J. Tidemann Johansen under hans ferieophold fra Kina, og han har reist meget. Dessuten har forstander Peter Bye reist i de siste 2 år i Nord-Norge i tilsammen 11 måneder. Likeledes har formannen, forstander Johs. G. Jensen, reist i 11 måneder, og forstander Andr. Malmedal reist en måned i det nordenfjellske. Man hadde vellykkede misjonssommerskoler i Kristiansand og Ålesund og en rekke stevner i alle 3 presbyterier. Økonomien har vært god begge de siste år. Begge gav noe overskudd — og siste år var inntektene med gaver o. l. kr. 46 024,08. Professor Sigurd Odlands testamentariske andel til misjonen viste sig å være kr. 33 861,87. Statutter for denne er vedtatt — men kapitalen blir stående urørt, inntil forholdene i Kina blir mere avklaret. Antagelig vil det bli anvendt til et hospital på misjonsfeltet.

Man har også en mindre jødemisjonsvirksomhet i Oslo, der ledes av redaktør Carl Bang, og han virker mest ved samtaler, utdeling av bibler og hjelp i økonomiske tilfeller, som har vært til velsignelse. Frikirkens kinamisjons formann var forstander Johs. G. Jensen og kasserer Christian Plesner (Oslo).

b) *Shensi* provins, *Kina.* Arbeidet har i hele 2-års-perioden vært drevet uforstyrret, og «arbeidsvilkårene har vært bedre enn på mange år». Man har vært spart for krigsoperasjoner. Leveomkostningene har dog steget meget. Pengekursen har til gjengjeld vært litt gunstigere. Misjonen har nu 3 hovedstasjoner — Ankang, Hengkow og Hanyen. Man vil gjerne få bygd en mindre kirke i Hengkow. Flere av de ankomne kristne flyktninger har gjort tjeneste som predikanter, og ved deres hjelp kunde man gjøre bruk av teltet. Og der var rik anledning til å virke blandt de hedenske flyktninger. Flere bibelklasser har vært holdt i Ankang. Dessuten har man der en bibelklasse, hvor undervisningen foregår på engelsk. Den har hatt god tilslutning av lærere og elever fra byens gymnasium. Misjonær Sigurd Aske er kursets leder. Under Ankang stasjon har man 12 faste møter i uken. Der var 4 mannlige, 2 kvinnelige misjonærer samt en misjonærhustru, 9 kinesiske medarbeidere og 4 søndagsskoler med 200 elever. Der døptes 14 de to siste år — siste år 5. Menighetslemmenes tall var 66. Til selvhjelpen innkom dollars 489,50. Ut reiste efter hvile her hjemme frk. Ellen Madsen. Tilsynsmann var misjonær O. A. Sommernes.

Organ: «Budbæreren» (kr. 6,00 pr. år).

XVII. TIBETMISJONEN

Denne er jo ennu i sin vorden. De 2 misjonærer, diakonene Alfsen og Westborg, som akter å opta misjon i Tibet, reiste fra Genua 23. november (1938) og kom til Hongkong 18. desember. De opholdt sig der til over julen. Så går reisen videre gjennem fransk Indo-China.

Her hjemme er misjonen organisert med et «misjonsråd», bestående av klokker Th. Eriksen (Horten), formann, dyrlæge O. K. Indregård, lærerinne Hjørdis Stenvik og organist Arnold Pettersen (Trondheim), kasserer.

XVIII. KRISTELIG LÆGEFORENING

Som nevnt forrige år synes nu «Kristelig Lægeforening» å opta et mere intenst arbeide såvel til fremme av medlemmenes eget åndelige liv som i å være med å understøtte lægemisjonsarbeidet på de forskjellige norske misjonsmarker. Så vidt vites dreier medlemstallet sig om litt over 100 læger. Formann er dr. Einar Lundby, Brumunddal, og kasserer dr. Nils Ringdal, Hegermannsgate 13, Oslo. Den 1. januar 1938 hadde man en beholdning av kr. 3 922,84 og ved årets utgang utgjorde den kr. 3 290,72. Man bestemte sig til å yde kr. 2 000,00 til dr. Volrath Vogts nye poliklinikk på Yiyang hospital. 4.—7. november avholdt man på Åsgårdens turisthotell det første houseparty for læger og lægefruer og en del andre. Som fellesorgan har de kristne lægeforeninger i Skandinavia «Meddelelser til Nordens kristne læger», som utkommer i Kjøbenhavn, redigert av dr. med. H. P. Stubbe, Teglbjærg, Dianalund. Man har også utgitt: «Den moderne Lægemisjonær», som inneholder 4 utmerkede foredrag fra det nordiske lægemøte på Høsbjør 1917 av lægene Pedersen, Tilander, Lende og Hoyte.

Der er også i Oslo en «Kristelig Medisinerkrets», som har god tilslutning og gjerne i semestrene har møter hver 14. dag. Avslutningsfesten for høstsemesteret blev holdt hos forstander Norseth på Diakonhjemmet. Der var ca. 50 tilstede.

XIX. FRELSESARMEENS HEDNINGEMISJON

Ifølge oplysninger meddelt mig av brigader Bernh. B. Fjærestrand nadde Frelsesarmeen i 1938 på de forskjellige marker tilsammen 49 norske offiserer (misjonærer). Der befinner sig 2 i Kina, 1 på Filippinene, 20 på de ostindiske øier, 10 i India, 10 i de sydamerikanske stater og 6 i Syd-Afrika.

Av selvfornektelsesfondet gikk der i årets løp til utenlandsk misjonsarbeide kr. 64 270,15. Efter de rapporter som innkom fra misjonsoffiserene artet virksomheten på de forskjellige felter seg noen-

lunde som tidligere år — men i Kina voldte krigssituasjonen selvsagt ekstra vanskeligheter av forskjellig art. Arbeidet blev imidlertid snarere øket enn innskrenket for misjonsoffiserene.

Organ: «Krigsropet» (kr. 6 pr. år).

XX. DEN NORSKE LUTHERSKE AFRIKAMISJON

Vi nevner følgende efter den korte avgitte årsberetning. Misjonær Dagny Iversen, som har vært hjemme i besøk, reiste ut til Afrika igjen for tredje gang 17. november (1938). Det sies, at «under opholdet her hjemme har hun vært ivrig til å samle penger til misjonen, samtidig som hun har samlet penger til ny evangeliebil». Hun fikk 1 000 kroner (av en misjonsvenn) som hun vil benytte til å bygge kirke i Tongaland, hvis hennes virke blir der. Fra forrige år hadde man en kassebeholdning på kr. 6 460,30, og der innkom i gaver kr. 11 188,74. I beholdning hadde man ved årsskiftet kr. 8 802,93, så den lille misjons finanser må sies å være gode. Formann er bakermester C. Breidin, Norderhovsgaten 9 IV, Oslo, kasserer Marius Johannessen.

I Syd-Afrika hadde man 4 misjonærer. I misjonær Gransjøens stasjonsdistrikt Mangwazana, var der 10 evangelister, 8 skoler, 9 søndagsskoler og 13 kirker, hvorav 2 blev nylig innviet og rummer ca. 300. 67 blev døpt i årets løp, og der var 48 katekumer, og menighetslemmenes tall var 546. Fra Dagny Iversen forelå naturligvis ikke noen beretning. Der var dog i hennes distrikt kommet 2 nye evangelister til, så der var i alt 8. Ved fru Gransjøens hospital var 2 sykepleiersker — formodentlig innfødte — kommet til. Der blev i årets løp behandlet 5 239 syke. Fru Gransjøen underholdes av venner i Bærum. Intet organ for virksomheten.

XXI. METODISTENES HEDNINGEMISJON

Der var i 1938 58 menigheter i vårt land og så vidt vites ydet de alle bidrag til hedningemisjonen. Og misjonsinteressen og inntektene øker. Som særskilt offerdag hadde man 1. søndag i februar. Årets samlede inntekt var kr. 23 288,00. Formann for misjonen var pastor Einar Karlsen og sekretær pastor Erling Selvén. Som formann for Kvinnenes ytre Misjonsselskap (K. Y. M.) stod Valborg Sandberg, og kasserer var fru Ragnhild Dreyer-Andersen. Representant i Norsk Misjonsråd var pastor Einar Karlsen.

I en hel del kvinneforeninger, ca. 40, erindret man K. Y. M.s stiftelse for 70 år siden i Amerika og innsamlet kollekt. Denne vil sammen med kollekten fra de andre nordiske land gå til å bygge et misjonærhjem i Kambini (India). En ny forening blev stiftet i Lier. I alt har det norske K. Y. M. 1890 medlemmer.

Som nevnt i forrige års oversikt virket Willy Heggøy og Hans

Hansen samt søster Ruth Heggøy som misjonærer i Nord-Afrika, og Wemie Gabrielsen i India. Hjemme fra India var misjonær, frk. Agnes Nilsen. Hun besøkte alle menigheter og virket til stor velsignelse. Hun reiser tilbake i 1939. Som ny misjonær er antatt Per Hassing. Epworth-ligaens landsstyre har bestemt sig for å sørge for hans underhold i Rhodesia. Dessuten er frk. Ingeborg Bjørnstad antatt som misjonær for India. Der underholder også misjonen 3 innfødte arbeidere.

Organ: «Kristelig Tidende» (kr. 6,00 pr. år).

NECROLOGIUM

Misjonsprest *Paul Olaf Bodding* var født på Gjøvik 2. november 1865. Hans foreldre var bokhandler Edvard Olsen Bodding og Betzy Emilie Wennevold. Han gikk på byens borger- og middelskole og blev student i 1883. Og det kan i sannhet sies, at Bodding var født til misjonær. I 25 års-studenterboken 1914 skriver han selv: «Mitt livs virke blev tidlig bestemt. I visse måter har min livsbegynnelse vært som Samuels er skildret. Jeg var fra mors liv viet til det arbeide, jeg har fått, og å bli misjonær var mitt barndoms ideal. Mine foreldre levet i flere år uten å få barn og følte det som en ulykke. De blev da enig om å be Herren derom, idet de samtidig gjorde det løfte å ville ofre, hvad de fikk, til hans tjeneste, og de tenkte særlig da på misjonen. Tanken på å bli misjonær har vært mig som medfødt, og jeg har inntil denne dag følt som en uavviselig trang i mitt indre, om det enn i noen år inntil min konfirmasjon var en tid, da jeg av all makt forsøkte å få den bort fra mig. Da kastet Herren mig på et farlig sykeleie og førte mig tilbake til sig.»

Allerede før han blev student, var Skrefsrud på besøk i Norge i 1881—82. Hans mor tilbød ham til Santalmisjonen, og tilbudet blev mottatt med takk. Selv hørte han Skrefsrud tale, og det var nu helt klart at Herrens kall til ham var å gå i denne misjons tjeneste. Han drev på av all kraft med det mål for øie og tok teologisk embedseksamen i 1889. Grundig la han sig under studiene efter naturfag, etnografi og sprog. 6. november 1889 blev han ordinert og drog så til Santalistan, hvortil han kom i begynnelsen av 1890. I årene 1890—1910 hadde han sin virksomhet på Mohulpahari stasjon og 1910—22 i Dumka. Allersist var han igjen på Mohulpahari og kom så hjem for godt i 1934. Både der ute og her hjemme var han meget optatt med litterære og videnskapelige arbeider. De siste år efter 1934 herhjemme satt han som regel 10 timer daglig ved skrivebordet. Han døde i Odense, hvor han hadde nedsatt sig, 25. september (1938). I 1922 inngikk han ekteskap med lægemisjonær Christine Larsen (dansk), der også var i Santalmisjonens tjeneste.

Av Boddings store og rike videnskapelige produksjon nevner vi: Bibeloversettelsen til santali, hvormed han arbeidet intenst i 12 år.

Den var helt ferdig i 1929. Santalsk-engelsk ordbok, utgitt av Det norske Videnskapsselskap, i 5 store bind. 3 bind av «Santal Folk Tales», utgitt av Institutt for sammenlignende Kulturforskning. På santali i engelsk oversettelse og med noter: A chapter of Santal Folklore, utgitt av Det indiske Institutt. Videre kan nevnes at han på engelsk har utgitt «Materials for a Santal Grammar», «Studies in Santal Medicine» og «Connected Folklore», hvorav to bind er trykt i Calcutta. Dessuten mange artikler om folkets religion, seder og skikker. Han har også utgitt en del populære misjonsskrifter, bl. a. «Sona», og i «Morgenbladet» har han oftere levert grundige og klare artikler om indiske forhold.

Bodding var medlem av flere videnskapelige selskaper. I 1926 innvalgtes han i «Asiatic Society of Bengal» som medlem og satt i styret og fungerte som selskapets Anthropological Secretary. Han var en av visepresidentene i Det britiske og utenlandske Bibelselskaps Auxiliary i Calcutta og senere æresmedlem. I 1929 fungerte han som president for «The Anthropological Section of the Indian Science Congress» i Allahabad. I 1904 blev han medlem av Videnskapsselskapet i Kristiania og i 1910 blev han R. St. O. O. Noen år tidligere hadde han fått kong Oscars fortjenstmedaje i gull. Ennvidere har han «Delhi Durbarmedaljen». Nevnes kan det også, at han i 1911—15 var medlem av «Dumka Municipality». En mengde saker har han sendt til Etnologisk Museum i Oslo.

«Bodding var ikke noen ildnende veltalende, ikke så meget ordets som tankens og handlingens mann.» Å drive å reise som misjonens emissær her hjemme syntes ikke å ligge for ham. Men rikt utrustet var han ellers til virke for misjonen. Og hans liv var i forening med den store begavelse preget av from og barnslig gudsfrykt. En ydmyk kristen var han i sannhet!

A. Olsen.

Efter i 15 år å ha skrevet oversikter over «De norske misjoner» ophører jeg ved denne årgang med dette. Jeg ber leserne om tilgivelse for at dette arbeide er blitt så mangelfullt og kanskje lite konsist. Jeg kan glede Norvegia Sacra's lesere med, at fhv. misjonsprest Lars Johan Danbolt, nu sogneprest i Romedal [fra 1947 kallskapellan i Østre Bærum] vil overta dette, og i ham har man den beste garanti. Fremdeles vil jeg skrive om Sjømannsmisjonen.

A. O.

NORVEGIA SACRA

AARBOK OG SKRIFTER TIL KUNNSKAP OM DEN NORSKE KIRKE I FORTID OG SAMTID

utgitt efter tiltak av den Norske Kirkes biskoper,

redigert av

professor dr. *OLUF KOLSRUD* († 1945).

AARBOK.

FØRSTE AARGANG. 1921. Kr. 7.50.

Med bidrag av *Oluf Kolsrud, Fredrik Paasche, H. Wiers-Jenssen, R. Slaattelid, H. G. Heggtveit, Jørgen E. Sivertsen.* — Innhold: St. Olavs gjerning. Fra den norrøne kristendoms eldste historie. De liturgiske skuespill i Norden og deres siste utløper, stjernespillet. Hans Egede og Grønland. Ophevelsen av konventikelplakaten. Sogneprest Hans Landstads biografi. Salmedikteren Magnus Brostrup Landstads selvbiografi. Det religiøse og kirkelige liv i Troms fylke. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1920. 237 sider.

ANDRE AARGANG. 1922. Kr. 10.00.

Med bidrag av *Thor Kielland, Absalon Taranger, Fredrik Paasche, Oluf Kolsrud, Ragnvald Gjerløw, O. Olafsen, Kristian Nissen, O. Forstrøm, W. M. Schjelderup, R. Slaattelid, H. G. Heggtveit, H. Leganger, Anders Bugge, Fred. Tybring, Einar Johs. Nilssen, Knut Mollestad, G. W. Wulfsberg, G. O. Kløvstad, P. St. Koren, Nils C. Christie, I. Flønæs, L. M. Hol, Hans Smith.* — Innhold: St. Olavs skrin, med 10 billeder. Kong Magnus Erlingssons privilegium for den Norske Kirke. To samtaler oversatt fra det gamle sprog. Stavanger bispestol, bispedømmets grenser, bispestolens flytning og gjenreisning. Interiør fra en vestlandsk prestegaard i 1680-aarene. Biskop Peder Krogs visitasreise i Finnmarken 1708. Norske presters slektsnavne. Av altergangens historie i det gamle Fredrikshald. Erindringer av og om stiftsprost J. B. Flottmann. Ordskiftet i 1840-aarene om en norsk kirkeforfatning. Indremisjonæren Jacob Traasdahl, med portrett. Et pastoral-teologisk responsum av biskop J. C. Heuch. Vestlandsk kristendomstype. Kirkens kunst før og fremover. Et kirkeprogram. Livsskildringer med portretter av Gabriel Baardsen, Jakob Gregusson, August Mollestad, Børre Bomhoff, Jacob Anderssen, Jens Tandberg, Gustav Dietrichson, Hans Domaas, Jens Otterbech. Selvbiografier av biskopene Johan Lunde og Mikkel Bjønness-Jacobsen, med portretter. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke 1921 357 sider

TREDJE AARGANG. 1923. Kr. 10.00.

Med bidrag av *Johan Meyer, Jón Helgason, O. M. Sandvik, O. Olafsen, J. Jørgensen, J. Qvigstad, Oluf Kolsrud, Anders Gimse, O. C. Breda, Kris Wold-Torne, Thomas Barth. P Sandvik, Mikael Hertzberg, E. Diesen, S. Bretteville Jensen, H. G. Heggtveit, Aug. B. Jahnsen, Th. Freihow, K. F Hagene, Olaf Moe, J. B. Gilhuus, Karl Marthinussen, Fred. Tybring, Einar Amdahl, Anders Bugge, D. Hvoslef, A. Olsen, W. P. Sommerfeldt.* — innhold: Vore fedres valg av kirkested. Den islandske kirkes kaar under katolicismen. Nogen gammelkirkelige melodier i Hans Thomissøns Psalmebog av 1569. Kirkebøkene i vaart land betraktet fra et kulturhistorisk synspunkt. Folkeundervisningen paa landet i Norge omkring 1739. Lars Jakobsen Hættas beretning om de religiøse og moralske forhold i Kautokeino før den læstadianske vekkelse. Hans Nielsen Hauges fangenskap, dokumenter fra aarene 1804-1814. Haugianeren og demokraten Mikkel Grendahl. Lars Skrefsrud i Bodsfengslet. Om biskop N. J. Laache, med portrett. Livsskildringer med portretter av Arnoldus Hille, Jørgen Jørgensen, Gustav Jensen, Einar Skavlan, Jørgen Løvland, Sigvald Blaker, Vilhelm Sommerfelt, Aasulv Bryggesaa, Halfdan Wennevold, Edvard Sverdrup, Ole Theodor Moe, Carl Konow, Andreas Aamot, Jørgen Edvin Nilssen. Selvbiografi av biskop Jens Gleditsch. med portrett. Gjenreising og nyskaping i nyere norsk kirkekunst, en oversikt for aarene 1900-1923, med 20 billeder. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1922. Kirkelig statistikk 1922. De norske misjoner i 1922. Ekteskap og skilsmisse, kirkelige forslag og uttalelser 1921-23. Kirkelig bibliografi 1922. 470 sider.

FJERDE AARGANG. 1924. Kr. 10.00.

Med bidrag av *Oluf Kolsrud, Jón Helgason, A. Halvorsen, O. Olafsen, A. Schøning, Ludvig Selmer, Ivar Welle, A. F. W. J. Prytz, Hans Woll, K. Petersen, Olaf Moe, K. E. Riise, M. J. Stolee, K. O. Kornelius, Olai Skulerud, D. Hvoslef, A. Olsen.* — Innhold: St. Olavs kristenrett. Erkebiskop Olav Throndsson av Nidaros, med 4 billeder. Islands kirkelige utviklingsgang siden reformasjonen. Fra den første Talvik-prests tid. Erik Røring, sogneprest i Vesy, med 2 billeder. Vaar Frelsers kirke i Drøbak, med 17 billeder. Skriftprinsippet i norsk teologi i det 19de aarhundrede. Arne Garborgs religion, med portrett. Livsskildringer med billeder av Ole Tobias Olsen, Albert Landstad, August Weenaas, Peder Nordsletten, Oscar Moe, Ivar Sælen, Erik Kristian Johnsen, Olafia Johannsdottir, Ludvig Eriksen. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1923. Utredning om Haalogaland bispedømmes deling. Kirkelig statistikk 1923. De norske misjoner i 1923. 328 sider.

FEMTE AARGANG. 1925. Kr. 9.00.

Med bidrag av *Jón Helgason, Joh. E. Brodahl, Oluf Holck, Andreas Seierstad, O. Stavem, A. F. W. J. Prytz, M. Syltevik, K. Petersen, Ingvald B. Carlsen, J. Qvigstad, Ole C. Iversen, Jonas Myhre, A. Olsen, Oluf Kolsrud, W. P. Sommerfeldt.* — Innhold: Jón Ögmundsson den hellige, biskop i Hólar. Prestevalget i Støren 1654, med 5 billeder. Norsk salmediktning i annen halvdel av det 17. aarh. Presten i norsk folketradisjon. Livsskildringer med billeder av Karl Titlestad, Johan Willoch Erichsen, Edvard Liljedahl, Ole Gjerløw, Anders Forfang, Hersleb og Jakob Walnum, Nils Ursin, Carsten Hansteen, Halfdan Møller. Selvbiografi av biskop Jacob Christian Petersen, med portrett. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1924. Kirkelig statistikk 1924. De norske misjoner i 1924. Kirkelig bibliografi 1923. 318 sider.

SJETTE AARGANG. 1926. Kr. 9.00.

Med bidrag av *Oluf Kolsrud, Joh. E. Brodahl, W. Neumann, N. R. Heyerdahl, J. Qvigstad, Johannes Gausdal, M. Syltevik, Thorbjørn Frølich, Karl Vold, Eugène Hanssen, A. Olsen, W. P. Sommerfeldt.* — Innhold: Kollats i den Norske Kyrkja. Prestekunstnere i Norge paa 1600-tallet, med billeder. Prost Jens Colstrup, med billede. Et kristelig vennebrev fra 1777. Bidrag til Finnmarkens kirkehistorie (Erindringer 1825-49 av Anders Persen Bær). Menighetsdannelsen i Santalistan. Livsskildringer med portretter av Christian Martin Eckhoff, Christopher Bruun, Lars Dahle, Ole Moe, Olaus Breda. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1925. Oslo biskops innberetning om hans reise i Amerika 1925. De norske misjoner i 1925. Kirkelig bibliografi 1924. 256 sider.

SYVENDE AARGANG. 1927. Kr. 8.00.

Med bidrag av *Absalon Taranger, Hartvig C. Christie, A. Olsen, Oluf Kolsrud.* — Innhold: Prestenes bekjennelsesplikt i den Norske Kirke, betenkning avgitt til det Kgl. Kirke- og Undervisnings-Departement, 1927. Før 1739, et bidrag til folkeundervisningens historie i Norge. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1926. De norske misjoner i 1926. Kirkelig bibliografi 1925. 201 sider.

OTTENDE AARGANG. 1928. Kr. 8.00.

Med bidrag av *S. A. Sørensen, Halkild Nilsen, P. C. Astrup, A. Olsen.* — Innhold: Bidrag til Herrnhutismens historie i Norge. Salmediktning og salmesamling i Norge i tiden fra 1814 til 1869 (bortsett fra Landstads og A. Hauges salmeboksarbeide), en kirkehistorisk og hymnologisk undersøkelse og vurdering. (I). Læstadianismens særpreg. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1927. De norske misjoner i 1927. 242 sider.

NIENDE AARGANG. 1929. Kr. 10.00.

Med bidrag av *Hermann Norendal, Just Bing, N. S Magelssen, O. Olafsen.* — Innhold: Salmediktning og salmesamling i Norge i tiden fra 1814 til 1869 (bortsett fra Landstads og A. Hauges salmeboksarbeide), en kirkehistorisk og hymnologisk undersøkelse og vurdering. (II). Provst Claus Frimann, bidrag til hans biografi (Claus Frimann og Hans Nielsen Hauge; Tale ved Claus Frimanns jordeferd). Tre kirkehistoriske livs- og tidsbilleder fra det nittende aarhundrede: legpredikanten og presten Elling Eielsen; sogneprest Hans Jæger

i Vikøy; prost Anton Elias Smitt, sogneprest paa Voss, med billede. Selvbiografi av biskop Eivind Berggrav, med portrett. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1928. Bispevalgene i Nidaros og Haalogaland 1928. De norske misjoner i 1928. 331 sider.

TIENDE AARGANG. 1930. Kr. 20.00. Innbundet kr. 23.00.

Nidaros og Stiklestad. Olavs-jubileet 1930. Minneskrift redigert av *Oluf Kolsrud.*

Med bidrag av *Arne Fjellbu, R. Haugsøen, Olaf Platou, Johan Bruun, Nils Sivertsen, Leif Moksnes, Peder Christensen, H. Irgens, Olav Bergersen, Claus Hjelte, J. Jervell Grimelund, John Tverdahl, John Stene, Anders Bugge, Oluf Kolsrud.*

Innhold: Hellig Olavs minne 1930. Den Norske Kirkes 900-aars-Olsok i Nidaros og paa Stiklestad. — Den Katolske Kirkes Olsok-fest i Nidaros og paa Stiklestad 1930. — Hilsener i skrift og tale til den Norske Kirkes 900-aars-Olsok 1930. — Kantater til Olsok 1930. — Olavsjubileets Historiske Utstillinger 1930. — Trøndelagsutstillingen 1930. — Aaret 1930 i Nidaros og paa Stiklestad. Dagregister. — Olsok 1930 i utlandet. Fra Savonlinna til Vancouver. — Bibliografi. — Register over personnavn. — XXVI + 728 sider. 80 sider billeder.

ELLEVTE AARGANG. 1931. Kr. 8.00. Innbundet kr. 10.50.

Med bidrag av *J. Ursin, H. Ostermann, A. Olsen.* — Innhold: Alterlysenes historie og symbolikk. En norsk Grønlands-missionær, Jørgen Sverdrup, 1732-1810, med portrett. Amerika og Norge, tre dokumenter. Selvbiografi av biskop James Maroni, med portrett. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1929. Kirkebyggende planer i Haalogaland 1930. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1930. Bispevalget i Agder 1930. De norske misjoner i 1929. De norske misjoner i 1930. 232 sider.

TOLVTE AARGANG. 1932. Kr. 8.00. Innbundet kr. 10.50.

Med bidrag av *Kristen Valkner, A. Skrondal, Thomas Barth †.* — Innhold: Landstads og Hauges salmebøker, tilblivelseshistorie og hymnologisk karakteristikk. Striden um norsk maal i kyrkjesalmen, Magnus Brostrup Landstad. Omkring Professor Gisle Johnson. Selvbiografi av biskop Andreas Fleischer, med portrett. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1931. Bispevalget i Bjørgvin 1931. 211 sider.

TRETTENDE AARGANG. 1933. Kr. 6.00. Innbundet kr. 8.50.

Med bidrag av *Finnur Jónsson, Chr. A. Bugge, A. Olsen.* — Innhold: Jón Arason, Islands sidste katolske Biskop. Erindringer fra Videnskaben, af Dr. theol. Chr. A Bugge, 1853-1928, med portrett Biskopenes beretninger om den Norske Kirke 1932. De norske misjoner i 1931 og 1932. 176 sider.

FJORTENDE AARGANG. 1934. Kr. 6.00. Innbundet kr. 8.50.

Med bidrag av *P. St. Koren, A. Brune, Kristian Nissen, H. Andresen, A. Olsen.* — Innhold: Tilbakeblik over mit Presteliv, af P St Koren, 1844-1931, med portrett Bidrag til Finnmarkens kirkehistorie (Den levende kristendom i Vadsø; Redegjørelse for læstadianernes tro og lære). Legpredikanten Paul Gerhard Sand, med portrett. Selvbiografi av biskop Henrik Hille, med portrett. Bispevalget i Hamar 1934. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1933. Den Norske Sjømannsmisjon 1930-1933. 166 sider

FEMTENDE AARGANG. 1935. Kr. 6.00. Innbundet kr 8.50.

Med bidrag av *Leiv Amundsen, Oluf Kolsrud, Asbjørn Hernes, Kristian Nissen, A. Olsen.* — Innhold: Tre brev fra presten H. P. S. Krag (1824-30). Henrik Wergeland foran teologisk embedseksamen. Vaar fyrste koralbok (fem brev fraa Ole Andreas Lindeman, 1834-1841). Brev fra presten Peder Bjørnson til prost Carl Wulff, 1871. Til forstaaelse av Læstadianismen (et brevskifte mellem prinsesse Eugénie og P. O. Grape, 1880). Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1934. Den Norske Sjømannsmisjon i 1934. De norske misjoner i 1933 og 1934. 167 sider.

SEKSTENDE AARGANG. 1936 Kr. 6.00 Innbundet kr. 8.50.

Med bidrag av *Oluf Kolsrud, Solveig Tunold, A Olsen.* — Innhold: Bispevisitasene i Trondhjems Stift 1805-1841, optegnelser av biskop dr. Peter Olivarius Bugge Stiftsdireksjon og domkapitel, utgreiding for bispemøtet i 1929. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1935. Den Norske Sjømannsmisjon i 1935. De norske misjoner i 1935. 163 sider.

SYTTENDE AARGANG. 1937. Kr. 9.00. Innbundet kr. 12.00.

Med bidrag av *Kristian Østberg, E. A. Tunkelo, Oluf Kolsrud, Haakon Hougen, R. Th. Christiansen, A. Olsen.* — Innhold: Et blad av de norske finnskogers kirkehistorie. Skolebestyrer Knut Hougens samlinger av «stjernesanger» m.m. Bispevalget i Oslo 1937. Bispevalget i Haalogaland 1937. Selvbiografi av biskop Sigurd Normann og hans hilsen til bispedømmet, med portrett. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1936. Den Norske Sjømannsmisjon i 1936. De norske misjoner i 1936. 194 sider.

ATTENDE AARGANG. 1938. Kr. 10.00 Innbundet kr. 13.00.

Med bidrag av *Johannes Gausdal, H. Ostermann. J. Kleijntjens, A. Olsen.* — Innhold: Skrefsrud og Bodding som santalske salmediktere. Norske teologer ved Kjøbenhavns universitet. Missionaires hollandais dans les pays scandinaves. Prêtres hollandais pour la mission des regions arctiques. Biskopenes beretninger om den Norske Kirke i 1937. Den Norske Sjømannsmisjon i 1937. De norske misjoner i 1937. 209 sider.

NITTENDE AARGANG. 1939. Kr. 9.00. Innbundet kr. 12.00.

Med bidrag av *Sigurd Kolsrud, Ingolf Kvamen, A. Olsen.* — Innhold: Magnus Brostrup Landstads dagbok 1825-1829. Biskopenes beretninger om den Norske kirke i 1938. Den Norske Sjømannsmisjon i 1938. De norske misjoner i 1938. 187 sider.

TYVENDE AARGANG. 1940. Under trykning.

SKRIFTER. Bibliotheca Norvegiæ Sacræ.

FØRSTE BIND. 1922 B.

Carsten Hansteen: Av det norske kristenlivs psykologi.
226 sider. Pris kr. 10.00, innbundet kr. 12.00.

ANDRE BIND. 1923 B.

Andreas Seierstad: Kyrkjelegt reformarbeid i Norig i nittande hundreaaret. Fyrste bandet. (Avhandling for doktorgraden i teologi.)
343 sider. Pris kr. 12.00, innbundet kr. 14.50.

TREDJE BIND. 1923 C.

Ludvig Selmer: Oplysningsmenn i den Norske Kirke. Et bidrag til forståelsen av oplysningsbevegelsens utvikling i Norge. (Avhandling for doktorgraden i teologi.)
226 sider. Pris kr. 10.00, innbundet kr. 12.00.

FJERDE BIND. 1924 B.

Daa Noreg var misjonsmark. Minneskrift um Mostertinget i aar 1024. Av *Peter Hognestad, Absalon Taranger, Knut Robberstad, Johan Meyer.* Med 16 bilæte.
96 sider. Pris kr. 4.50, innbundet kr. 6.50.

FEMTE BIND. 1927 B.

O. Olafsen: Norsk prestegårdsliv. Kulturhistoriske skildringer fra våre prestegårde. Med hundre billeder.
205 sider. Pris kr. 10.00, innbundet kr. 12.00.

SJETTE BIND. 1928 B.

Thorstein Gunnarson: Dommedagsventing. Millennismen og dens innslag i norsk kristendom. Med 18 billeder.
296 sider. Pris kr. 10.00, innbundet kr. 12.00.

SYVENDE BIND. 1929 B.

Anders Skrondal: Grundtvig og Noreg. Kyrkje og skule. 1812-1872. (Avhandling for doktorgraden i teologi.)
340 sider. Pris kr. 12.00, innbundet kr. 14.50.

OTTENDE BIND. 1935 B.

H. Blom Svendsen: Norsk salmesang. I. Arven fra gammel tid.
301 sider. Pris kr. 10.00, innbundet kr. 12.00.

NIENDE BIND. 1933 B.

H. Blom Svendsen: Norsk salmesang. II. Landstad og Hauge.
157 sider. Pris kr. 10.00, innbundet kr. 12.00.

TIENDE BIND.

H. Blom Svendsen: Norsk salmesang. III.
Utkommer senere.

ELLEVTE BIND. 1935 C.

Johannes Gausdal: Contributions to Santal Hymnology.
101 sider. Pris kr. 5.00, innbundet kr. 7.00.

TOLVTE BIND. 1935 D.

Livserindringer fra Norge og Amerika af Provst *August Weenaas* (1835-1924). Med billeder.
280 sider. Pris kr. 8.00, innbundet kr. 10.00.

TRETTENDE BIND. 1936 B.

Anders Skrondal: Grundtvigianismen i Noreg. Kyrkje og skule. 1872-1890.
195 sider. Pris kr. 8.00, innbundet kr. 10.00.

FJORTENDE BIND. 1937 B.

Jens Holdt: Niels Johannes Holm. 1778-1845. Et Blad af Brødremenighedens Historie. (Afhandling for Doktorgraden i Theologi.) — Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck, Kjøbenhavn. A/S Lunde & Co.s forlag, Bergen.
387 sider. Pris d. kr. 6.75, innbundet d. kr. 9.25.

FEMTENDE BIND. 1938 B.

S. Sondresen: Norsk-amerikanerne.
179 sider. Pris kr. 6.50, innbundet kr. 8.50.

SEKSTENDE BIND. 1947.

O. Olafsen: Mit Liv gjenoplevet i Mindet.
280 sider + opplysninger, register og bibliografi.
Pris kr. 12.00, innbundet kr. 16.00.

Kaare Haukaas: Olaf Olafsens forfatterskap. Bibliografi. (Særtrykk av sekstende bind).
23 sider. Pris kr. 5.00.

SYTTENDE BIND. 1948.

Birger Gulbrandsen: Nattverden i norsk kirkeliv.
434 sider. Pris kr. 15.00, innbundet kr. 20.00.

SÆRTRYKK AV NORVEGIA SACRA (AARBOK).

(Bare få eksemplarer igjen.)

Haugianeren og demokraten Mikkel Grendahl. Av lektor *Anders Gimse*. 1923. 45 sider. Pris kr. 1.00.

Omkring 1739. Et bidrag til folkeundervisningens historie paa landet i Norge. Efterlatte optegnelser av rektor *J. Jørgensen*. 1923. 16 sider. Pris kr. 1.00.

Rektor Jørgen Jørgensen. 1941—1922. Av skoleinspektør *P. Sandvik*. 1923. 18 sider. Pris kr. 1.00.

Prestekunstnere i Norge paa 1600-tallet. Av lektor *Joh. E. Brodahl*. 1926. 10 sider. Tekst og XXIV sider billeder. Pris kr. 1.00.

Prestenes bekjennelsesplikt i den Norske Kirke. Av *Absalon Taranger*. 1927. 84 sider. Pris kr. 2.00.

Tilbakeblik over mit Presteliv. Av Provst *P. St. Koren* (1844—1931). Med portrett. 1934. 40 sider. Pris kr. 1.00.

Til forstaaelse av Læstadianismen. Et brevskifte mellem prinsesse Eugénie og kyrkoherden P. O. Grape. Meddelt av professor dr. *Oluf Kolsrud*. Med innledning av sogneprest *Kristian Nissen*. 1935. 17 sider. Pris kr. 1.00.

Skolebestyrer Knut Hougens samlinger av „stjernesanger" m. m. Ved *Haakon Hougen*. 1937. 52 sider. Pris kr. 3.00.

Magnus Brostrup Landstads dagbok 1825—1829. Ved *Sigurd Kolsrud* og *Ingolf Kvamen*. 1949. 92 sider. Pris kr. 5,00.